

Rudolf Steiner

Lukášovo evangelium

OBSAH

I. Zasvěcenci a jasnovidci. Různé aspekty zasvěcení a prameny Lukášova evangelia. Přístup duchovního badání k zdánlivým rozporům mezi evangelií. (Basilej, 15. září 1909)	2
II. Lukášovo evangelium jako výraz principu lásky a soucítění. Úloha bódhisattvů a Buddhova. Zjevení Buddhovo betlémským pastýřům. (Basilej, 16. září 1909)	13
III. Vproudění buddhistického názoru na svět do Lukášova evangelia. Zmlazení buddhismu. Učení Buddhovo. Osmidílná stezka. (Basilej, 17. září 1909)	25
IV Buddhova ninmánakája a vývoj nátanského Ježíše. Vůdčí svatyně v dávné Atlantidě. Adamova duše před prvotním hříchem. Znovuzrození Zarathustrovo v Ježíši ze Šalomounovy linie. (Basilej, 18.září 1909)	37
V. Spojení velkých duchovních proudů buddhismu a zarathustrismu v Ježíši Nazaretském. Nátanský a šalomounský Ježíš. (Basilej, 19.září 1909)	47
VI. Poslání hebrejského národa. Buddhovo učení o zušlechtění lidského nitra a kosmické učení Zarathustrovo. Eliáš a Jan Křtitel. (Basilej, 20. září 1909)	56
VII. Zarathustrovo já v nátanském Ježíši. Vtělení Kristovo v Ježíši Nazaretském. Višvakaman, Ahura Mazda, Jahve. Kruh dvanácti bódhisattvů a Třináctý v jejich středu. (Basilej, 21.září 1909)	66

VIII. Vývoj lidského vědomí v poatlantské době. Vliv ducha na fyzický organismus. Poslání duchovní vědy: obnova vlády ducha nad fyzickým. Uzdravující působení Kristova já na astrální, éterné a fyzické tělo. (Basilej, 24. září 1909)	77
IX. Význam příchodu Krista Ježíše pro vývoj lidského já. Doba zákona a proroků a začátek nové doby. Podobenství o nespravedlivém šafáři. úkol Buddhův: zvěstování moudrosti o lásce, Kristus Ježíš jako dárce živé síly lásky. (Basilej, 25. září 1909)	88
X. Učení o reinkarnaci a karmě a křesťanství. Dva druhy starého zasvěcení - Jonáš a Šalomoun. Princip Kristův a nový způsob zasvěcení. Scéna proměnění Páně. Dětské síly v člověku. Událost na Golgotě - událost zasvěcení vynesena na vnější jeviště dějin. Poselství Golgoty: láska, víra, naděje. (Basilej, 26. září 1909)	98

I.

Zasvěcenci a jasnovidci.

Různé aspekty zasvěcení a prameny Lukášova evangelia.

Přístup duchovního bádání k zdánlivým rozporům mezi evangelií.

Když jsme tu byli před nějakým časem pospolu, mohli jsme pojednávat o hlubších proudech v křesťanství z hlediska Janova evangelia. A před naším duchovním pohledem tehdy vyvstaly ony mohutné obrazy a ideje, jež člověk získává, když se zahlubá do onoho jedinečného dokumentu lidstva, do Janova evangelia. Při různých příležitostech jsme tehdy museli zdůraznit, jak se nám odhalují nejhlubší hlubiny křesťanství, když vycházíme při svém zkoumání z tohoto dokumentu. A možná, že by se dnes leckdo z tehdejších posluchačů nebo posluchačů jiného cyklu přednášek o Janově evangeliu mohl otázat: Je v tom případě možné, abychom ona hlediska, jež musíme opravdu v jistém smyslu označit za ta nejhlubší, ta, k nimž dospíváme na základě Janova evangelia, je možné, abychom ona hlediska ještě nějak rozšířili nebo prohloubili, budeme-li se zabývat ostatními křesťanskými dokumenty, například ostatními třemi evangelií, budeme-li se tedy zabývat evangeliem Lukášovým, Matoušovým nebo Markovým? Někdo, kdo si libuje – asi bychom to tak mohli nazvat – v teoretické pohodlnosti, ten si snad položí otázku: Cožpak je vůbec nutné, když jsme si jednou uvědomili, že nejhlubší hlubiny křesťanských pravd se nám odhalují v Janově evangeliu, cožpak je potom vůbec ještě nutné pojednávat

o podstatě křesťanství na základě ostatních evangelií? A zejména – tak by se lehkou mohl někdo domnívat – z hlediska onoho méně hlubokého Lukášova evangelia?

Ten, kdo by vznesl tuto otázku a domníval by se, že uplatněním takového hlediska vyslovil cosi podstatného, byl by přece jenom v zasetí velmi významného nedorozumění. Nejenom protože samo křesťanství je ve své podstatě nezměrné a protože se dá osvětlit z nejrůznějších hledisek, nýbrž protože platí také ještě něco jiného – a právě tento cyklus přednášek to má prokázat: Přestože je Janovo evangelium dokument tak nekonečně hluboký, je tomu, kdo se zahlubá například do evangelia Lukášova, možné zvědět ještě věci, které nelze zvědět na základě evangelia Janova. To, co jsme si tehdy v přednáškách o Janově evangeliu zvykli označovat za hluboké ideje křesťanství, to ještě vůbec nezahrnuje plnou hloubku křesťanství; nýbrž do těchto hlubin křesťanství je možné proniknout ještě i z jiného východiska. A toto jiné východisko získáme právě tím, že tentokrát postavíme do středu svého anthroposofického, duchovně-vědeckého zkoumání Lukášovo evangelium.

Pokusme se ujasnit si nejprve několik věcí, abychom porozuměli tvrzení, že se dá ještě něco vyzískat z Lukášova evangelia, i když bychom už vyčerpali hlubiny Janova evangelia. Musíme přitom vyjít z něčeho, co se nám přece potvrzuje nad každou řádkou Janova evangelia: že výtvoři, jakými jsou evangelia, se právě anthroposofickému posuzovateli jeví jako výtvoři sepsané lidmi, kteří nahlédli hlouběji do podstaty života a podstaty existence, kteří do hlubin světa nahlédli jakožto zasvěcenci a jasnovidci. Mluvíme-li o těch věcech takto obecně, můžeme použít výrazů „zasvěcenec“ a „jasnovidec“ vedle sebe jako výrazů se stejným významem. Když se však v průběhu našich anthroposofických rozprav nyní snažíme proniknout k hlubším vrstvám duchovního života, musíme v nich přece jenom rozpoznávat dvě různé kategorie těch lidí, kteří našli cestu do nadmyslových oblastí existence. V jistém smyslu je rozdíl mezi člověkem zasvěceným a člověkem jasnozřivým, ačkoli nic, vůbec nic nestojí v cestě tomu, aby zasvěcenec byl zároveň jasnozřivý a člověk jasnozřivý zároveň na jistém stupni zasvěcený. Chcete-li rozlišovat přesně mezi těmito dvěma kategoriemi lidí – zasvěcencem a jasnovidcem, musíte si připomenout výklad, který najdete v mém pojednání „O poznávání vyšších světů“. Musíte uvážit, že v podstatě existují tři stupně, vedoucí nad obvyklé vnímání světa.

Ten druh poznání, který je dnešnímu člověku zatím přístupný, můžeme charakterizovat takto: Člověk hledí svými smysly na svět, a rozumem a ostatními silami duše si osvojuje, přivlastňuje to, co vidí. Nad tento způsob vedou tři jiné stupně poznávání světa: Za první stupeň takzvaného poznání imaginativního, za druhé stupeň poznání inspirovaného, a za třetí stupeň poznání intuitivního, budeme-li slovo „intuitivní“ chápat v jeho pravém, duchovně-vědeckém smyslu (*tj. ve smyslu řeckého entheadzó – jsem v Bohu*).

A nyní: Kdo vládne poznáním imaginativním? Ten, před jehož duchovním okem se rozkládá v obrazech to, co je za smyslovým světem. Vystává to před ním v mohutném vesmírném tablu obrazů, které se ale nepodobají nijak tomu, čemu říkáme v obyčejném životě obrazy. Nemluvě o onom rozdílu, že pro obrazy imaginativního poznání neexistují zákony trojrozměrného prostoru, mají tyto imaginativní obrazy ještě další zvláštnosti, které se nedají srovnat s ničím v obyčejném světě smyslů.

K představě imaginativního světa můžeme dospět, představíme-li si, že před námi stojí nějaká rostlina, a že bychom teď byli s to vytáhnout z té rostliny všechno, co zrak vnímá jakožto barvu, takže by se to pak doslova vznášelo volně ve vzduchu.

Jenže pokud bychom neučinili nic jiného, než že bychom vytáhli tuto barvu, vyskytující se na rostlině, a nechali ji vznášet se volně před námi, měli bychom před sebou jen mrtvou barevnou formu. Pro člověka jasnozřivého ale tato barevná forma naprosto nezůstane mrtvým barevným obrazem; nýbrž díky jeho přípravám a cvičením dochází k tomu, že když vytáhne z věcí jejich barvu, začne být tento barevný obraz ožíván duchem právě tak, jako byl ve smyslovém světě ožíván hmotnou složkou rostliny; a člověk pak před sebou nemá mrtvou barevnou podobu, nýbrž barevné světlo, volně se vznášející, třpytící se a jiskřící nejrozmanitějšími způsoby, ale vnitřně oživené. Takže každá barva pak vyjadřuje svéráz určité duchovně-duševní bytosti, nevnímání ve smyslovém světě; to tedy znamená, že každá barva ve smyslové rostlině začne být pro jasnovidce výrazem pro duševně-duchovní bytosti.

Myslete si nyní svět naplněný takovými barevnými podobami, třpytivě rozehranými nejrozmanitějším způsobem, ve věčné proměně, ve věčném přetváření; ale pohled se nesmí omezit na tyto barvy, jako kdyby šlo třeba o malbu ze samých blýskavých barevných odlesků, nýbrž myslete si to všechno jako výraz duchovně-duševních bytostí, takže si řeknete: Když se tady zableskne zelený obraz, tedy mi bude výrazem pro to, že za ním je jistá rozumná bytost; nebo když se zableskne barevný obraz jasně červenavý, bude mi výrazem něčeho, co je vášnivé podstaty. Myslete si tedy toto celé moře živě se prolínajících barev – mohl bych právě tak říci: moře prolínajících se zvukových dojmů, nebo dojmů čichových, nebo chuťových, protože to všechno vyjadřuje duchovně-duševní bytosti, stojící za takovými dojmy; pak máte to, čemu se říká imaginativní svět. Není to něco, co si člověk jenom namlouvá, asi v tom smyslu, jako se v běžné řeči užívá slova imaginace, nýbrž je to reálný svět. Je to jiný druh vnímání a chápání světa než vnímání smyslové.

Uvnitř tohoto imaginativního světa se člověk setkává se vším tím, co je za světem smyslů a co svými „smyslovými smysly“, máme-li použít toho výrazu, nevnímá; tedy například s éterným tělem člověka, s jeho astrálním tělem. Ten, kdo se stal jasnozřivým a postupně tak poznává svět tímto imaginativním poznáním, seznamuje se s vyššími bytostmi jaksí po jejich vnější stránce; tak, jako když jdete ve smyslovém světě po ulici a lidé chodí kolem vás, a vy se s nimi seznamujete po jejich vnější, smyslové stránce. Přesněji je poznáte, budete-li mít příležitost s nimi mluvit. Tehdy vám lidé vyjádří pomocí slov ještě něco jiného než to, co vidíte, když se s nimi pouze potkáte na ulici a zadíváte se na ně. Na mnohém člověku, kolem kterého míjíte – abychom uvedli aspoň to jedno – nevidíte, zdali má v nitru své duše bolest nebo radost, zdali mu tam plane hoře nebo nadšení. To všechno však můžete zvědět, když se s ním dáte do řeči. V prvním případě vám tím, co na něm vidíte bez jeho přičinění, ohlašuje svou vnější stránku; ve druhém vám sděluje slovy sám sebe. Tak je tomu i s bytostmi nadsmyslového světa.

Kdo se jakožto jasnovidce seznámí s bytostmi nadsmyslového světa imaginativním poznáním, dovídá se takřkajíc jenom něco o jejich duchovně-duševním zevnějšku. Ale když vystoupí od imaginativního poznání k poznání inspirovanému, slyší jejich sebevyjádření. Tady už pak dochází ke skutečné vzájemné komunikaci s těmito bytostmi. Tady už mu sdělují ze své vlastní bytosti, co jsou a kdo jsou. Proto je inspirace vyšším stupněm poznání než pouhá imaginace, a když vystoupíme k inspiraci, dovídáme se více o bytostech duchovně-duševního světa, než co bychom mohli získat poznáním imaginativním.

Ještě vyšším stupněm poznání je pak intuice – rozumějme: pokud neužijeme slova „intuice“ tak jako v běžné řeči, kde se za intuici označuje cokoli nejasného, co někoho napadne, nýbrž když pojem intuice vezmeme ve skutečně

duchovně-vědeckém smyslu. Pak budeme chápat intuici jako poznání, při němž nebudeme schopni jenom duchově naslouchat tomu, co nám bytosti budou samy ze sebe sdělovat, nýbrž při němž se s těmito bytostmi sjednotíme, při němž se noříme do jejich vlastní podstaty. To je vysoký stupeň duchového poznání. Neboť, si žádá, aby člověk v sobě nejprve rozvinul ten stupeň lásky ke všem bytostem, na němž už nerozlišuje mezi sebou a ostatními bytostmi v duchovém okolí, ale – abych tak řekl – vylévá podstatu své bytosti do celého duchového okolí, kdy tedy už opravdu není vně oněch bytostí, které jsou s ním v duchovém styku, nýbrž v nich, kdy se ocitl přímo v nich. A protože něco takového se může uskutečnit jenom vůči duchovému, božskému světu, je výraz „intuice“, tj. „zření v bohu“, „trvání v bohu“ plně oprávněný. – Tak se nám tedy nejprve objevují tři stupně poznání nadmyslového světa: imaginace, inspirace a intuice. Člověk má přirozeně možnost osvojit si tyto tři stupně nadmyslového poznání. Ale je tu i ta možnost, že někdo například pronikne v některé inkarnaci jenom až na stupeň imaginace; dotyčným jasnovidci pak zůstanou skryty ty oblasti duchovního světa, jichž je možné dosáhnout teprve inspirací a intuicí. Pak je člověk „jasnovidcem“. – Vzato všeobecně, nedochází v dnešní době zpravidla k tomu, aby byl někdo doveden k vyšším stupňům nadmyslového poznání, aniž by předtím prošel stupněm imaginace; takže by bylo v našich současných poměrech sotva možné, aby někdo takřikajíc vynechal stupeň imaginace a byl doveden přímo na stupeň inspirace nebo intuice. To však, co by dnes asi rozhodně nebylo správné, k tomu mohlo v jistých jiných dobách vývoje lidstva přece jenom docházet, a také k tomu docházelo.

Byly ve vývoji lidstva doby, kdy se stupně nadmyslového poznání, tedy na jedné straně imaginace, na druhé inspirace a intuice, abych tak řekl, dělily mezi různé jedince. Takže se například vyskytovala mysteriální učiliště, kde lidé měli tak otevřené duchovní oko, že byli jasnozřiví pro oblast imaginace, že jim byl přístupný onen svět symbolických obrazů. Tím, že si pak lidé, kteří si takto získali jasnovidnost, řekli: Pro tuto inkarnaci se zříkám toho, abych dosáhl vyšších stupňů, inspirace a intuice; tím nabývali schopnosti vidět ve světě imaginací přesně a zřetelně. Dalo by se říci, že se cvičili docela zvláštní měrou pro to, aby dovedli vidět v tomto imaginativním světě.

Avšak k tomu bylo pro ně zapotřebí jedné věci. Kdo chce vidět jenom ve světě imaginace a zřekne se toho, aby pronikal dále ke světu inspirace a intuice, ten žije v jistém smyslu ve světě nejistoty. Svět plynoucích imaginací je, dalo by se říci, bezbřehý, a člověk, pokud je ponechán sám sobě, v něm pluje duší sem a tam, aniž by vlastně znal přesně směr a cíl. Proto bylo v oněch dobách a u těch národů, u nichž se jistí lidé zřekli vyšších stupňů poznání, nezbytné, aby se tito jasnozřiví, imaginující lidé přimkli s naprostou oddaností ke svým vůdcům, k těm, kteří měli otevřené duchovní vnímání pro inspiraci a intuici. Neboť teprve inspirace a intuice dávají v duchovním světě jistotu, takže člověk pak ví přesně: Tím směrem jde cesta! Tam je cíl! – Kdežto když mu chybí inspirativní poznání, nemůže si říci: Tím směrem jde cesta; tam musím jít, abych dorazil k cíli! – Pokud si tedy někdo toto nemůže sám říci, musí se svěřit zkušenému vedení člověka, který mu to poví. Proto se vždycky právem zdůrazňuje na tolika místech, že ten, kdo zatím vystoupil k imaginativnímu poznání, se musí celým srdcem přimknout ke svému guruovi, k vůdci, jenž mu dá směr a cíl ve všem tom, v čem si ještě nemůže sám být jist.

Na druhé straně však bylo v jistých dobách také užitečné – dnes už se to tak nedělá – nechat jiné lidi v jistém smyslu přeskočit imaginativní poznání a dovést je ihned výš k poznání inspirovanému, nebo – pokud možno – intuitivnímu. Takoví lidé se zřekli toho, aby viděli kolem sebe imaginativní obrazy duchovního světa; odevzdávali se pouze těm dojmům z duchovního světa, které proudily z nitra

duchovních bytostí. Naslouchali duchovním sluchem, jak promlouvají bytosti duchovního světa. Je to, jako byste mezi sebou a nějakým člověkem měli zed' a neviděli toho člověka samého; ale slyšeli byste ho, jak za zdí mluví. Tato možnost tu skutečně je, že lidé se takřkajíc zřeknou zření v duchovním světě, aby tak byli rychleji dovedeni k tomu, aby mohli svým duchem naslouchat výpovědím duchovních bytostí. Úplně bez ohledu na to, zdali někdo vidí či nevidí obrazy imaginativního světa, pokud jenom je s to vnímat duchovním sluchem, co mu jsou bytosti přebývající v nadsmyslových světech ochotny povědět o sobě samých, říkáme o takovém člověku, že je nadán „vnitřním slovem“ – na rozdíl od vnějšího slova, které máme k dispozici od člověka k člověku ve fyzickém světě. Tak si tedy můžeme utvořit představu, že existují i lidé, kteří vládnou vnitřním slovem, aniž by viděli imaginativní svět, a že slyší výroky duchovních bytostí a mohou je sdělovat.

Byla doba ve vývoji lidstva, kdy mezi lidmi schopnými vyššího poznání v mystériích spolupůsobily tyto dva druhy nadsmyslových zkušeností. A protože se každý z těchto poznávajících zřekl zkušeností toho druhého a protože tím to, čeho byl sám schopen, mohl vypěstovat k větší přesnosti a zřetelnosti, vyplynulo z toho v mystériích v jistých dobách krásné, překrásné spolupůsobení. Byli tam, abych tak řekl, imaginativní jasnovidci, ti byli vycvičení obzvláště k tomu, aby viděli svět obrazů. A byli tam jiní, kteří přeskočili svět imaginativní; ti byli vycvičení obzvláště k tomu, aby do duše přijímali vnitřní slovo, to, co je možné zakusit prostřednictvím inspirace. A tak mohl jeden druhému tlumočit, co zakusil díky svému zvláštnímu tréninku. Bylo to možné v dobách, kdy se od člověka k člověku vyskytoval takový stupeň důvěry, jaký je dnes vyloučený prostě vývojem našeho dějinného věku. Dnes nemá člověk v druhého tak silnou víru, aby jenom oddaně naslouchal tomu, co bude ten druhý líčit jako obrazy imaginativního světa, a aby pak k tomu přidal to, co sám ví z inspirace – v oddané víře v to, že líčení druhého jsou správná. Dnes chce každý člověk vidět sám. To je pro naši dobu oprávněný způsob. Velice málo lidí by se dnes spokojilo s jednostranným rozvojem imaginace, jak to v jistých dobách bylo běžné. Proto je také pro dnešní dobu nutné, aby byl člověk veden krok za krokem všemi třemi stupni vyššího poznání, aniž by vynechal ten nebo onen.

Na všech stupních nadsmyslového poznání narazíme na ona velká tajemství, jež se pojí k události, kterou nazýváme událostí Kristovou; takže jak imaginativní, tak inspirativní i intuitivní poznání mají o této Kristově události mnoho co říci.

Jestliže nyní vyjdeme z tohoto hlediska a obrátíme svůj pohled zase zpátky na čtyři evangelia, můžeme říci, že Janovo evangelium je psáno ze stanoviska takového zasvěcence, který pronikl ke světovým tajemstvím až na stupeň intuice, který tedy líčí událost Kristovu, jak se jeví pohledu do nadsmyslového světa až po stupeň intuice. Kdo by se ale zabýval pozorně osobitými rysy Janova evangelia, bude si muset říci – jak uvidíme právě v tomto cyklu přednášek – že všechno, co se nám v Janově evangeliu rýsuje obzvláště zřetelně, je vyřčeno ze stanoviska inspirace a intuice; kdežto všechno, co vyplývá z obrazů imaginace, je proti tomu matné a nezřetelné. Tak můžeme pisatele Janova evangelia – odhlédneme-li od toho, co přece jenom přejal z imaginace – nazvat zvěstovatelem všeho, co se v souvislosti s Kristovou událostí může ujasnit někomu, kdo vládne vnitřním slovem až po stupeň intuice. Proto tvůrce Janova evangelia mluví v podstatě tak, že jako všudypřítomnou vlastnost všech tajemství Kristovy říše uvádí vnitřní slovo neboli logos. Základem Janova evangelia je poznání inspirovaně-intuitivní.

Jinak je tomu u ostatních tří evangelií. A žádný z pisatelů ostatních evangelií nevyjádřil to, co si vlastně vytkl za úkol sdělit, tak jasně jako právě pisatel Lukášova evangelia.

Zvláštní stručná předmluva uvádí toto evangelium; předmluva, která říká přibližně tolik, že leckteří lidé se už před pisatelem Lukášova evangelia podjali úkolu sebrat a tlumočit všelijaká vyprávění, kolující o palestinských událostech; ale že pisatel Lukášova evangelia, aby to podal přesněji a pořádněji, se rozhodl – a nyní následují významná slova – napsat to, co mohou sdělit lidé, kteří od počátku „sami viděli a byli služebníky slova“ (Luk. 1,1-2). Pisatel Lukášova evangelia tedy chce tlumočit to, o čem mluví ti, kteří byli schopni sami vidět a byli služebníky slova. Lidé, kteří „sami viděli“, jsou ve smyslu Lukášova evangelia takoví lidé, kteří vlastní imaginativní poznání, kteří jsou s to proniknout do světa obrazů a tam vnímat událost Kristovu; tedy lidé, kteří se obzvlášť trénovali pro to, aby viděli vyšší skutečnosti prostřednictvím imaginací. Sdělení těch, kteří sami vidí, kteří vidí přesně a zřetelně, si bere pisatel Lukášova evangelia za základ svého líčení: sdělení těch, kteří byli zároveň „služebníky slova“. Významné pojmenování! Neříká: „vlastníci“ slova – to by byli lidé mající plné inspirované poznání; nýbrž „služebníci“ slova, čímž naznačuje, že jim nebylo dáno inspirační poznání v téže míře, v jaké je jim otevřen svět imaginací, a že mají jen zprávy o světě inspirace. Jim, služebníkům, je sdělováno, co někdo inspirovaný vnímá; oni to smějí zvěstovat, protože jim to řekli jejich inspirovaní učitelé. Jsou to služebníci, nikoli vlastníci slova.

Tak se tedy Lukášovo evangelium opírá o sdělení těch, kdo sami viděli, kdo měli sami zkušenosti v imaginativních světech a kdo se přitom naučili vyjadřovat to, co spatřují ve světě imaginací, těmi prostředky, jež má k dispozici člověk inspirovaný; kdo se tedy stali služebníky slova.

Opět tady máme příklad, jak přesně se mluví v evangeliích, a jak je třeba, abychom jejich slovům rozuměli přesně a doslova. V takových dokumentech, vzniklých na duchovně-vědeckém základě, je všechno exaktní a přesné, a moderní člověk zhusta nemá ani potuchu o přesnosti, o exaktnosti, s jakou se v takových dokumentech volí slova.

Jenomže i tentokrát – jako pokaždé, když vykládáme věci tohoto druhu z anthroposofického hlediska – je třeba připomenout, že pro duchovní vědu nejsou evangelia pramenem poznání ve vlastním smyslu toho slova. Protože je něco uvedeno v evangeliích, nemusí to ještě zdaleka být pravdou pro člověka, který stojí přísně na půdě duchovní vědy. Duchovní badatel nečerpá z napsaných dokumentů, nýbrž z toho, co mu poskytuje duchovně-vědecké bádání jeho doby. To, co jsou bytosti duchovního světa ochotny sdělit v naší době zasvěcencům a jasnovidcům, to jsou prameny poznání pro vlastní duchovní vědu, pro zasvěcence a pro jasnovidce. A v jistém smyslu jsou tyto prameny v naší době tytéž jako v dobách, jež jsem vám právě líčil. Proto můžeme i dnes označovat za jasnovidce ty z lidí, kteří jsou s to nahlížet do imaginativního světa, a za zasvěcence teprve ty, kdo jsou s to se povznést na stupeň inspirace a intuice. Tak se ani pro naši dobu nemusí výraz „jasnovidec“ krýt s označením „zasvěcenec“.

To, s čím se setkáváme v Janově evangeliu, to mohlo vzejít pouze z výzkumů zasvěcence, schopného vystoupit vzhůru až k inspirovanému a intuitivnímu poznání. To, s čím se setkáváme v ostatních evangeliích, to se mohlo opírat o sdělení lidí imaginativních, jasnozřivých, tedy lidí, kteří ještě nebyli sami schopni vystoupit až do světa inspirovaného a intuitivního. Tak se Janovo evangelium, když se přísně přidržíme dnešního rozlišení, zakládá na zasvěcení; tři ostatní evangelia, především evangelium Lukášovo, a to dokonce podle výroku jeho pisatele, na jasnozření. A protože se zakládá hlavně na jasnozření, protože se v něm využívá všeho, co je schopen vnímat nejškolenější jasnovidec, naskýtá se nám v něm přesný obraz pro

to, co v Janově evangeliu může být vyličeeno jenom matnými obrazy. Abych tento rozdíl ještě zvýraznil, chtěl bych říci toto:

Předpokládejte – dnes by k tomu ovšem mohlo sotva dojít – že by některý člověk byl zasvěcen tak, že by se mu otevřel svět inspirace a intuice, že by ale nebyl jasnozřivý natolik, aby mohl poznávat imaginativní svět. Takový člověk se setká s jiným člověkem, který snad ani není zasvěcencem, ale vlivem jistých okolností se mu otevřel výhled do světa imaginativního, takže může vnímat celou oblast imaginací. Takový jasnozřivý člověk mohl by říci velice mnoho onomu zasvěcenci o tom, co sám vidí, co však nevidí onen zasvěcenc, ač si to snad může vysvětlit svou inspirací, co ale nemůže sám vidět, protože mu chybí jasnozřivost. Lidé, kteří jsou jasnozřiví, aniž jsou zasvěceni, se dnes vyskytují ve značném počtu; opačný případ se sotva dnes vyskytne. Přece by se však mohlo stát, že by některý zasvěcený člověk sice měl dar jasnozřivosti, ale v jednotlivém případě by z nějakých důvodů nemohl dospět ke zření imaginací. Pak by mu člověk jasnozřivý mohl vyprávět mnohé, co by bylo zasvěcenci ještě neznámé.

To, že anthroposofie neboli duchovní věda nespočívá na ničem jiném než na pramenech zasvěcenců, je vždycky třeba přísně zdůrazňovat, že tedy zdrojem jejího poznání není ani Janovo evangelium, ani ostatní evangelia. Pramenem anthroposofického poznání je to, co je možné dnes vyzkoumat bez historických dokumentů. Ale můžeme potom přistoupit k dokumentům, zahloubat se do nich a pokusit se s nimi porovnat to, co duchovní zkoumání je dnes s to nalézt. To, co dnes duchovní zkoumání může bez pomoci dokumentů zjistit o události Kristově – zjistit v kteroukoli hodinu – s tím se zase shledáváme v nejvelkolepější podobě v Janově evangeliu. Proto je Janovo evangelium tak cenný spis, protože ukazuje, že tehdy, když byl sepsán, tu byl někdo, kdo byl s to psát tak, jako může dnes psát někdo, kdo je zasvěcen do duchovního světa. Je to, jako by týž hlas, který může být vnímán dnes, k nám přicházel z hlubin věků.

Něco podobného platí i pro ostatní evangelia, a také pro evangelium Lukášovo. Zdrojem poznání o vyšších světech nám nejsou obrazy, jež nám líčí pisatel Lukášova evangelia, nýbrž naším pramenem je to, co nám skýtá samo povznesení do nadsmyslového světa. A mluvíme-li o události Kristově, pak je nám pramenem rovněž ono velké tablo obrazů a imaginací, jež se nám naskýtají, když zaměříme pohled na to, co před námi vyvstává na počátku našeho letopočtu. A to, co vytane nám samým, to pak můžeme porovnat s obrazy a imaginacemi, jež nám líčí Lukášovo evangelium. A tento cyklus přednášek nám ukáže, jak se vyjímají imaginativní obrazy, jaké získává dnešní člověk, když je srovnáme s líčením, s nímž se setkáváme v Lukášově evangeliu.

Je pravda, že duchovní zkoumání, které se zabývá minulými událostmi, má jen jediný pramen. Tím nejsou vnější dokumenty. Ani kameny, jež vykopáváme ze země, ani dokumenty uchovávané v archivech, ani to, co sepsali dějepisci – ať byli či nebyli inspirováni; to všechno není pramenem pro duchovní vědu. Pramenem pro duchovní zkoumání je nám to, co jsme s to vyčíst z nepomíjivé kroniky, z kroniky akáša. Ta nám dává možnost poznat to, co se událo, bez vnějších dokumentů.

Tak si může dnešní člověk vybrat dvě cesty, chce-li se něco dozvědět o minulosti. Může si vzít k ruce vnější dokumenty, chce-li zjistit něco o vnějších událostech: historické dokumenty. Nebo, chce-li zjistit něco o duchovních poměrech, dokumenty náboženské. Ale člověk se může také ptát: Co nám mohou povědět lidé, kteří byli sami s to rozevřít pro svůj duchovní zrak onu nepomíjivou kroniku, kterou nazýváme kronikou akáša – ono velké tablo, v němž je zaznamenáno nepomíjivým písmem všechno, co se kdy stalo ve vývoji vesmíru, Země a lidstva?

V této kronice se člověk, který se pozvedá do nadsmyslových světů, učí pozvolna číst. Není, to obyčejné písmo. Představte si, že před vaším duchovním okem vyvstane běh událostí, tak jak se odehrály. Představte si, jak císař Augustus stojí se všemi svými činy jako mízný obraz před vašimi očima. Všechno, co se tehdy událo, vyvstává před vaším duchovním pohledem. Tak to vyvstává před duchovním badatelem, a ten má možnost to prožít každou hodinu nanovo. Nepotřebuje vnější svědectví. Stačí mu, když zaměří svůj pohled na určitý bod vesmírného nebo lidského dění, a v duchovním obraze mu před očima vyvstanou události, k nimž došlo. Tak může duchovní pohled tékat minulými věky. Co tímto způsobem spatří, to se pak zaznamenává jakožto výsledek duchovního bádání.

Například: Co se událo v dobách, jimiž začíná náš letopočet? To, co se tehdy událo, se zachytí duchovním pohledem, a je možné to porovnat s tím, co nám vypráví například Lukášovo evangelium. Pak duchovní badatel poznává, že se i tehdy vyskytovali lidé nadaní právě takovým duchovním zřením, kteří zrovna tak viděli, co se stalo v minulosti; a můžeme srovnávat, jak se má to, co oni nám sdělují jakožto tehdejší přítomnost, k tomu, co může zachytit zpětný pohled do kroniky akáša o tehdejší době.

Stále znova si musíme v duši uvědomit, že nečerpáme z psaných památek, nýbrž že čerpáme přímo z duchovního bádání samého, a to, co jsme načerpali z duchovního bádání, pak nacházíme v tom, co bylo kdysi zapsáno. Tyto dokumenty tím získávají zvýšenou hodnotu, a o pravdivosti toho, co v nich stojí, můžeme rozhodovat z vlastního zkoumání. Vyrůstají tím před námi jakožto výraz pravdy, protože máme možnost poznávat pravdu sami. Něco takového jako to, co jsem právě vylíčil, bych ovšem nesměl vyslovit, aniž zároveň poukážu na to, že toto čtení v kronice akáša není tak snadné jako třeba sledování událostí ve fyzickém světě. Chtěl bych vám ozřejmit na zvláštním příkladu, v čem například spočívají jisté potíže při četbě kroniky akáša. Chtěl bych vám to ozřejmit na příkladu lidské bytosti.

Z elementární anthroposofie víme, že člověk má tělo fyzické, éterné, astrální a já. Ve chvíli, kdy už člověka nepozorujeme pouze ve fyzické oblasti, ale vystoupíme do duchovního světa, začínají potíže. Máte-li nějakého člověka před sebou fyzicky, máte před sebou jednotu; máte před sebou jeho fyzické tělo, a máte současně jeho éterné tělo, jeho astrální tělo a jeho já. Pokud pozorujeme člověka za dne, když bdí, máme to všechno před sebou jako jednotu. Ve chvíli, kdy člověka nepozorujeme za dne, když bdí, nýbrž kdy musíme vystoupit do vyšších světů, abychom ho mohli pozorovat, kdy tento výstup se stává nutností, začínají rázem potíže. Když například chceme vidět člověka celého, a v noci proto vystoupíme do světa imaginací, abychom spatřili třeba jeho astrální tělo – protože to je v té době mimo fyzické tělo – pak máme bytost člověka rozdělenou na dva od sebe odloučené články.

To, co teď budu popisovat, k tomu asi dojde velice zřídka, protože pozorovat člověka je přece jenom ještě něco poměrně snadného; ale můžete si podle toho utvořit představu o potížích, jež mohou nastat. – Představte si, že někdo vstoupí do místnosti, kde spí jistý počet lidí. Vidí, že tam v posteli leží fyzická těla, a má-li schopnost jasnozření, že tam leží také éterná těla; když se pak svým jasnozřením pozvedne vzhůru, vidí i astrální těla. Jenomže svět astrálního bytí je svět prostupnosti.

Tam nahoře v astrálním světě se astrální těla navzájem prolínají. A i když u školeného jasnovidce k tomu tak snadno nedojde, přece jenom by se mohlo stát, když se bude dívat na celý ten houf lidí, kteří tam spí, že by se mohl lehko splést v odhadu, které astrální tělo patří k určitému fyzickému tělu tam dole. Řekl jsem, že se to tak snadno nepříhodí, protože jasnozření patří k poměrně nejnižším stupňům,

a protože člověk, který se dostane do takové situace, prochází dobrou přípravou, aby věděl, jak je třeba v takovém případě rozlišovat. Ale nedíváme-li se ve vyšších světech na člověka, nýbrž na jiné duchovní bytosti, pak už začínají potíže neobyčejně narůstat. Jsou už velmi veliké dokonce i u člověka, když na něj nepohlížíme jako na člověka současného, nýbrž na celou jeho bytost, jak prochází inkarnacemi.

Budete-li tedy pohlížet na člověka žijícího nyní, tak, že si položíte otázku: Kde bylo jeho já v předchozí inkarnaci? – budete muset projít světem dévachanu* k jeho předchozí inkarnaci. Budete muset zjistit, které já patřilo pokaždé k předchozím inkarnacím dotyčného člověka. Musíte umět sledovat, již složitým způsobem, nepřetržitou souvislost tohoto já a jeho rozličné stupně zde na Zemi. Přitom už může dojít velmi snadno k chybě, přitom se můžeme velmi snadno dopustit omylu, hledáme-li – jak přebývalo některé já v dřívějších tělech. Vystoupíme-li tedy do vyšších světů, není tak snadné sledovat pohromadě všechno, co patří k určitému člověku, co patří k určité osobnosti, s tím, co je zaznamenáno v kronice akáša jakožto jeho dřívější inkarnace.

Předpokládejte třeba, že si někdo dá takovýto úkol: Měl by před sebou nějakého člověka, dejme tomu Františka Nováka. Jakožto jasnozřivý nebo zasvěcený člověk si položí otázku: Kterí byli fyzičtí předkové tohoto Františka Nováka? Předpokládejme, že se ztratily veškeré fyzické dokumenty; že by bylo možné se spolehnout jedině na kroniku akáša. Tam by tedy onen člověk musel vyhledat ony fyzické předky; z kroniky akáša by musel zjišťovat otce, matku, dědečka atd., aby viděl, jakým způsobem se vyvinulo fyzické tělo Františka Nováka v linii fyzické dědičnosti.

Pak ale by mohla vzniknout další otázka: Které byly předchozí inkarnace tohoto člověka? V tom případě by se náš jasnovidec musel dát úplně jinou cestou než tou, po níž dojde k jeho fyzickým předkům. Bude-li chtít dospět k dřívějším inkarnacím lidského já, bude možná muset procházet nazpět mnoha, mnoha dějinnými epochami. Tady už máte dvojí proud: ani fyzické tělo, tak jak stojí před námi, není úplně nové stvoření, neboť pochází od předků v linii fyzické dědičnosti; ani lidské já není úplně nové stvoření, nýbrž řadí se k dřívějším inkarnacím.

Co však platí pro fyzické tělo a pro já, platí i pro články, které leží mezi nimi, tj. pro tělo éterné a astrální. Většina z vás asi ví, že ani éterné tělo není navesskrz nové stvoření, nýbrž že snad také už prošlo po nějaké cestě nejrůznějšími formami. Pověděl jsem vám, jak se éterné tělo Zarathustrovo objevilo znova v éterném těle Mojžíše – bylo to totéž éterné tělo. Kdybychom zkoumali Mojžíšovy fyzické předky, dostali bychom jednu linii; kdybychom zkoumali předky Mojžíšova

éterného těla, dostali bychom jinou linii; po té bychom došli až k éternému tělu Zarathustrovu a k jiným éterným tělům.

Právě tak, jako musíme pro fyzické tělo sledovat úplně jiné proudy než pro éterné, je tomu tak i s tělem astrálním. Od každého článku lidské přirozenosti se můžeme dostat do nejrůznějších proudů. Tak můžeme říci, že éterné tělo je znovutělením určitého éterného těla, které bylo v docela jiné individualitě, naprosto ne v téže, v níž bylo předtím vtěleno já. A právě tak bychom to mohli říci o těle astrálním.

Když vystoupíme do vyšších světů, abychom zkoumali dřívější články určitého člověka, rozbíhají se nám všechny jednotlivé proudy. Jeden nás vede jedním směrem, druhý jiným, a setkáváme se přitom s velice složitými procesy v duchovním světě. Ovšem chce-li někdo dokonale porozumět některému člověku z hlediska duchovního bádání, nesmí ho pouze vylíčit jako potomka jeho předků, také by nestačilo pouze uvést, zdali své éterné tělo odvozuje od té nebo oné bytosti, nebo

své astrální tělo od té nebo oné bytosti, nýbrž je tady třeba vylíčit v úplnosti, jakou cestu vykonaly všechny čtyři články jeho bytosti, než se nakonec semkly v této osobnosti. To nejde provést najednou. Je možné například sledovat cestu, kterou má za sebou éterné tělo, a tím si mnohé ujasnit. A jiný člověk pak může sledovat cestu astrálního těla. Jeden může přikládat větší závažnost éternému, ten druhý astrálnímu tělu, a podle toho stylizovat své líčení. Ale někomu, kdo toto všechno, co vypovídají jasnovidci o určité bytosti, sám nepozoruje, tomu bude úplně lhostejné, zdali ten jeden říká to, nebo ten druhý ono; jemu se bude zdát, jako by šlo stále jenom o totéž. Pro něho ten, kdo bude líčit jenom fyzickou osobnost, bude mluvit o tomtéž jako ten, kdo líčí éterné tělo. Bude si pokaždé myslet, že líčí bytost Františka Nováka. To všechno vám ale nyní může dát představu, jak velice složité jsou poměry, s nimiž se setkáváme, chceme-li vylíčit podstatu jakéhokoli jevu ve světě – ať už člověka nebo kterékoli jiné bytosti – z hlediska jasnovidného nebo zasvěceneckého bádání. To, co jsem teď vyslovil, to bylo třeba říci; neboť z toho vidíte, že v takovém případě nám jenom nejobsáhlejší, do všech stran se šířící zkoumání v kronice akáša může postavit jasně před duchovní pohled některou bytost.

Ona bytost, jež nyní stojí před námi – i v tom smyslu, jak nám ji líčí Janovo evangelium, ať už stojí před námi s tím já, jež měla před křtem Janovým nebo po něm, ať už ji oslovíme jako Ježíše z Nazaretu před křtem nebo jako Krista po Janově křtu – i ona má své já, své astrální tělo, své éterné a své fyzické tělo. V úplnosti ji můžeme vylíčit ze stanoviska kroniky akáša jenom tak, že budeme sledovat cesty, kterými prošly ve vývoji lidstva tyto čtyři tehdejší články bytosti Krista Ježíše. Jenom pak jí můžeme správně porozumět. Jedná se tady o úplné pochopení toho, co lze sdělit o události Kristově ze stanoviska dnešního duchovního zkoumání, což by mělo vnést světlo i do těch údajů ve čtyřech evangeliích, které si zdánlivě odporují.

Poukázal jsem už častěji na to, proč dnešní ryze materialistické bádání není s to pochopit vysokou hodnotu, onu vysokou hodnotu pravdivosti Janova evangelia: protože není s to chápat, že vyšší zasvěcenec vidí jinak, hlouběji než ostatní. Ti, kterým Janovo evangelium není po chuti, se pokoušejí sestrojít jakýsi souzvuk mezi ostatními třemi, takzvanými synoptickými evangelií. Ale že by se dal vytvořit takový souzvuk pouze na základě vnějších, hmotných dějů, to stěží obstojí. Neboť abychom uvedli to, co pro nás bude obzvlášť důležité v zítřejší přednášce – život Ježíše z Nazaretu před Janovým křtem. Líčí nám jej dva evangelisté, pisatel Matoušova a pisatel Lukášova evangelia; a pro vnější, materialistický způsob uvažování se mezi nimi vyskytují rozdíly, které si v ničem nezadají s těmi, o nichž se má za to, že se vyskytují mezi třemi ostatními evangelií a evangeliem Janovým.

Vezměme prostá fakta. Pisatel Matoušova evangelia líčí, jak narození tvůrce křesťanství je předem zvěstováno, jak potom dojde k tomuto narození, jak z východní země přicházejí mágové, kteří zpozorovali hvězdu, jak hvězda je zavedla k místu, kde se narodil Spasitel. Líčí dále, jak tím byla vzbuzena pozornost Herodesova; a jak rodiče Spasitelovi, aby unikli Herodesovu opatření, pozůstávajícímu z povraždění betlémských nemluvňátek, prchají s dítětem do Egypta. Když Herodes zemře, je Josefovi, otci Ježíšovu, zvěstováno, že se může zase navrátit. A z obavy před Herodesovým nástupcem se nyní nevrací do Betléma, nýbrž uchýlí se do Nazaretu. – Nebudu dnes ještě přihlížet ke zvěstování ohlašujícímu narození Jana Křtitele. Ale chtěl bych už upozornit na to, že když srovnáme evangelium Lukášovo a Matoušovo, tedy se zvěstování Ježíše Nazaretského odehrává v obou evangeliích značně rozdílně: jednou je narození ohlášeno Josefovi, podruhé Marii.

Vidíme pak z Lukášova evangelia, že rodiče Ježíše Nazaretského bydlí původně v Nazaretu, a pak při jisté příležitosti putují do Betléma, totiž ke sčítání lidu. Zatímco

jsou v Betlémě, narodí se Ježíš. Potom následuje po osmi dnech obřizka – ani slovo o útěku do Egypta; a po nějaké době, nedlouho po tom, je Ježíš představen Pánu v chrámě; vidíme, že je vykonána obvyklá oběť, a že rodiče pak putují s dítětem zpátky do Nazaretu a tam žijí. A potom se nám vypráví něco zvláštního: jak dvanáctiletý Ježíš při návštěvě, kterou jeho rodiče vykonali v Jeruzalémě, zůstane v chrámě, jak ho hledají, jak ho pak najdou v chrámě mezi těmi, kdo vykládají Písmo, jak on před ně předstupuje jako někdo výkladu Písma znalý, jak se v tom kruhu znalců Písma vyjímá jako někdo rozumný a moudrý. Pak evangelium vypráví, jak rodiče vezmou dítě opět s sebou domů, jak tam dospívá, a pak už o něm neslyšíme nic zvláštního až do Janova křtu.

Máme tu dvojí příběh Ježíše Nazaretského, než do sebe přijal Krista. Kdo by chtěl oba sjednotit, musí si především položit otázku, jak má sjednotit Matoušovo vyprávění, že ihned po Ježíšově narození dostanou rodiče, Josef a Maria, pokyn, aby s dítětem prchli do Egypta, a pak se zase vracejí; jak má toto podle obyčejných materialistických představ sjednotit s představením dítěte-Ježíše Pánu v chrámě podle Lukáše.

Právě tady uvidíme, že to, co se nám pro fyzické chápání jeví zdánlivě jako naprostý rozpor, před nás předstoupí ve světle duchovního bádání jako pravda. Obojí je pravda, ačkoli to je líčeno jako zdánlivý rozpor ve fyzickém světě. Právě ona tři synoptická evangelia, evangelium Matoušovo, Markovo a Lukášovo, by měla z vnitřní nutnosti dovést lidi k duchovnímu chápání událostí v lidském světě. Neboť lidé by měli uznat, že nedosáhnou ničeho, když u takových dokumentů nebudou o zdánlivých rozporech v nich přemýšlet, nebo když budou „básnit“ tam, kde nejsou s to proniknout k jejich pravé podstatě.

Tak se nám právě tentokrát naskytne příležitost mluvit o tom, u čeho Janovo evangelium nedávalo podnět k podrobnějšímu pojednání, totiž o událostech, k nimž došlo před Janovým křtem, před prostoupením tří těl Ježíše Nazaretského bytostí Kristovou. A mnohá důležitá záhada týkající se podstaty křesťanství se nám rozřeší právě tím, že uslyšíme – na základě výzkumů v kronice akáša – jaká byla bytost Ježíše z Nazaretu, nežli začal v jeho třech tělech působit Kristus.

Zítra začneme zkoumat bytost a život Ježíše Nazaretského podle kroniky akáša, abychom si pak položili otázku: V jakém vztahu je to, co můžeme vědět o skutečné bytosti Ježíše Nazaretského z tohoto pramene, v jakém vztahu je to k tomu, co nám líčí Lukášovo evangelium s odvoláním na ty, kdo tehdy „sami viděli“ nebo byli „služebníky Slova“, Loga?

II.

Lukášovo evangelium jako výraz principu lásky a soucítění. Úloha bódhisattvů a Buddhova. Zjevení Buddhovo betlémským pastýřům.

V průběhu všech epoch ve vývoji křesťanství bylo Janovo evangelium vždycky oním dokumentem, jenž působil nejhlubším dojmem na všechny, kdo hledali obzvlášť hluboké pohroužení, vnitřní ponoření do kosmických proudů spjatých s křesťanstvím. Proto bylo Janovo evangelium knihou všech křesťanských mystiků, kteří se snažili ve svém životě napodobit to, co Janovo evangelium líčí u osobnosti a bytosti Krista Ježíše.

Poněkud jiným způsobem se křesťanské lidstvo v průběhu těch různých staletí stavělo k Lukášovu evangeliu. V zásadě to odpovídá naprosto tomu, co jsme z jiného hlediska mohli už včera naznačit o rozdílu mezi Lukášovým a Janovým evangeliem. Jestliže bylo Janovo evangelium v jistém smyslu evangeliem mystiků, tedy Lukášovo evangelium bylo vždycky pramenem duševního povznesení pro nejširší křesťanské vrstvy, pro ty, kteří se – snad bychom to tak mohli říci – odevzdávali sférám křesťanského citění s prostým, čistým srdcem. Jako pramen náboženského povznesení prochází Lukášovo evangelium všemi okruhy času. Všem, kdo byli obtíženi utrpením a bolestmi, bylo vždycky zdrojem vnitřní útěchy. Vždyť toto evangelium toho tolik zvěstuje o velikém Utěšiteli, o velikém Dobrodinci lidstva, o Spasiteli zkroušených a utlačovaných. Bylo knihou, k níž obraceli mysl zejména ti, kdo se chtěli prodchnout křesťanskou láskou; neboť více než v kterémkoli jiném křesťanském spisu je právě v Lukášově evangeliu předváděna síla a důtklivá naléhavost (*podmanivost*) lásky. A ti, kdož jsou si nějak vědomi, že jejich srdce něco tíží – a to jsou v podstatě všichni lidé – nacházeli odjakživa útěchu, poučení a povznesení své obtížené duše, když obrátili zrak k Lukášovu evangeliu a k jeho zvěstování a když si mohli říci: Kristus Ježíš se nezjevil jenom pro spravedlivé, ale i pro hříšníky; s lidmi hříšnými a s celníky usedal ke stolu! – Jestliže k Janovu evangeliu patří náročná příprava, aby se člověk mohl otevřít jeho působení, tedy o Lukášově evangeliu můžeme říci, že žádná duše tak nízká a nezralá, aby na ni nemohla působit celá ta vroucnost, proudící z Lukášova evangelia.

Proto bylo Lukášovo evangelium odedávna knihou všech, mohlo se z ní vzdělávat i to nejdětinštější srdce. Všechno, co v lidské duši zůstává dětské, dětinné, od nejranějšího věku života – až do nejvyššího stáří, to se vždycky cítilo přitahováno k Lukášovu evangeliu. A především: co z křesťanských pravd bylo znázorňováno obrazně, co si umění bralo za námět z křesťanských pravd – mnohé sice lidstvu poskytla i ostatní evangelia, co však odedávna mluvilo k lidským srdcím nejnaléhavěji z umění, z malířství, to pochází z údajů Lukášova evangelia a odtud to vplynulo do umění. Všechny ty hluboké vztahy mezi Kristem Ježíšem a Janem Křtitelem, které tolikrát došly výtvarného zpodobení, mají svůj zdroj v této nehynoucí knize, v Lukášově evangeliu.

Kdo dá tomuto evangeliu na sebe působit z tohoto hlediska, shledá, že je od začátku až do konce jakoby ponořeno do principu lásky, soucitu, bezelstnosti, do jistého stupně i dětinskosti. A kde jinde je tato dětinskost vyjádřena tak vřelým způsobem, jako právě ve vyprávění o dětství Ježíše Nazaretského, jak je podává

pisatel Lukášova evangelia? Proč tomu tak bylo, to se nám také ujasní, až budeme postupně pronikat stále hlouběji do této zvláštní knihy.

Dnes bude třeba, abych pověděl mnohé, co se snad těm, kdo slyšeli ode mne jiné přednášky nebo jiné cykly přednášek o tomto předmětu, bude zprvu jevit jako rozpor. Ale vyčkejte jenom dalších výkladů v příštích dnech, pak už se vám to dozajista ukáže v souladu s tím, co jste až doposud ode mne slyšeli o Kristu Ježíši i o Ježíši Nazaretském. Celý složitý rozsah pravdy nejde podat najednou, a dnes bude třeba poukázat na jednu stránku křesťanských pravd, která bude ve zdánlivém rozporu s tou částí pravdy, kterou jsem až doposud měl možnost zde nebo onde před vámi vyslovit. – Zvolíme si takovou cestu, že nejprve rozvineme jednotlivé proudy, jimiž se uskutečňuje pravda, a potom si ukážeme, že jsou v úplné harmonii a v souladu. Je přirozené, že jsem v různých přednáškových cyklech, zejména proto, že dosud jsem vycházel – a to úmyslně – z Janova evangelia, mohl poukázat pouze na část pravdy. Tato část zůstane – i tak – pravdivá; to ještě uvidíme v příštích dnech. Dnes nás čeká, že se podíváme na jednu část křesťanských pravd, pro většinu z vás neobvyklou.

V Lukášově evangeliu nám podivuhodné místo vypráví o tom, jak pastýřům na poli zvěstuje anděl, který se jim stal viditelným, že se jim narodil „Spasitel světa“. A pak se evangelium zmiňuje, že když anděl dopověděl své zvěstování, přistoupilo k němu „množství rytířstva nebeského“ (Luk. 2,13). Představte si tedy obraz, jak se tyto pastýři dívají vzhůru a jak se jim zjevuje něco jako „otevřené nebe“, a jak se před nimi rozprostírají v mohutných obrazech bytosti duchovního světa. A co je pastýřům nyní zvěstováno?

To, co jim je zvěstováno, je oděno do monumentálních slov, do slov, jež zaznívala stále znova během celých dějin a stala se vánoční průpovědí v křesťanském vývoji. K pastýřům se nesou slova, která, kdybychom je správně přeložili, by zněla asi takto:

„Z výsostí se zjevují božské bytosti, aby zavládl mír dole na Zemi mezi lidmi, kteří jsou prodchnuti dobrou vůlí“ (Luk. 2,14).

Obvykle citovaný překlad „Sláva na výsostech...“, je překlad poněkud matoucí. Toto místo by mělo znít tak, jak jsem nyní uvedl. A tato odlišnost by měla být ostře zdůrazněna: že to, co pastýři vidí, je zjevení duchovních bytostí, působících z výšin, a že v této chvíli k němu dochází, aby se uhostil mír v lidských srdcích naplněných dobrou vůlí.

V podstatě, jak uvidíme, je v těch slovech, pokud jim správně rozumíme, uloženo mnohé z tajemství křesťanství. Aby nám však tato obrazná slova byla jasná, je zapotřebí ještě něco dodat. Především je nutné, abychom se pokusili vzít v úvahu ony zprávy, jež může přijmout jasnozřivý smysl člověka z kroniky akáša. Jde o to, abychom se nejprve zadívali otevřeným duchovním pohledem na ono historické období, v němž přichází Kristus k lidstvu, a abychom se otázali: Jak se nám jeví tato bytost, která tehdy vstoupila duchovně do pozemského vývoje, budeme-li ji sledovat v jejím celém historickém vývoji; a odkud přišla?

Tedy vplynulo do vývoje lidstva něco, co je možné chápat jako soutok, spojení duchovních proudů nejrůznějších směrů. V nejrůznějších končinách Země se v průběhu věků vynořovaly nejrůznější názory na svět. Všechno, co se kdy vynořilo v různých končinách Země, se tehdy v Palestině setkalo a splynulo; a v těchto palestinských událostech se to nějakým způsobem také vyjádřilo, takže se můžeme otázat: Kam směřují tyto proudy, které se před naším pohledem stékají v palestinských událostech jako ve svém společném středu?

Už včera jsme poukázali na to, že Lukášovo evangelium nám poskytuje to, čemu říkáme imaginativní poznání a že toto imaginativní poznání se získává v obrazech.

V tom, co jsme právě uvedli, se nám objevuje obraz – jak se nad pastýři z výšin zjevují duchovní bytosti, nejdříve obraz jedné duchovní bytosti, anděla, a potom zástupu andělů. Tady si musíme položit otázku: Jakým způsobem se bude dívat člověk jasnozřivý a zároveň zasvěcený do skrytých tajemství bytí na tento obraz? Na tento obraz, který si může kdykoli znova vyvolat, když pohlédne do kroniky akáša? Co je to, co se tu zjevilo pastýřům? Co znamená tento zástup andělů a odkud přichází?

V tomto obraze se ukazuje jeden z velkých duchovních proudů, který kdysi protékal (*postupoval*) vývojem lidstva; proud, který stoupal postupně stále výš a výš, takže v době palestinských událostí už mohl jen zářit z duchovních výší na Zem. Vyjdeme-li – nyní při čtení v kronice akáša – od tohoto zástupu andělů, jenž se zjevil pastýřům, jsme vedeni nazpět k jednomu z největších duchovních proudů ve vývoji lidstva, jenž – tak by se to dalo říci – se před příchodem Krista Ježíše na Zem, několik století před ním, naposled rozšířil v podobě buddhismu. I když vám to bude znít sebe podivněji, tedy ten, kdo sleduje v kronice akáša cestu od onoho zjevení, jehož se dostalo pastýřům, nazpět do předchozích údobí lidstva, je veden k události „osvícení“ velkého Buddha. Co lidem zazářilo v Indii, co tam kdysi rozechvívalo mysl a srdce lidí jakožto náboženství soucitu a lásky, jako veliký, obsáhlý pohled na svět, a co je i ještě dodnes pro velkou část lidstva duchovní potravou, to zasvitlo lidem poznovu ve zjevení, jež přijali pastýři. Neboť i tomuto proudu, bylo určeno, aby vplynul do palestinského zjevení. To, co nám vypráví začátek Lukášova evangelia, to pochopíme jenom tehdy, když pohlédneme – zase z hlediska duchovně-vědeckého bádání – na to, čím byl lidstvu Buddha a co vlastně přineslo Buddhovo působení v průběhu vývoje lidstva. Tady si musíme ujasnit jedno.

Když se pět nebo šest století před naším letopočtem objevil na Dálném východě Buddha, povstala v něm individualita, která už byla mnohokrát vtělena na Zemi a která svými mnoha vtěleními už pokročila až na vysoký stupeň lidského vývoje. Buddha se mohl stát tím, kým byl, jenom proto, že ve svých dřívějších inkarnacích už dosáhl v nejvyšším smyslu slova velmi vysokého vývojového stupně. Vývojový stupeň bytosti ve vesmíru, jehož dosáhl Buddha, označujeme orientálním výrazem „bódhisattva“. O tom, kdo to jsou bódhisattvové, jsem už pojednával z různých stran, a také aspoň před některými z vás. V cyklu přednášek o „Duchovních hierarchiích a jejich zrcadlení ve fyzickém světě“, Düsseldorf, duben 1909, jsem vylíčil, jaký je vztah bódhisattvů k celému kosmickému vývoji; v Mnichově, v cyklu „Východ ve světle Západu“, Mnichov, srpen 1909, jsem měl možnost objasnit tuto věc z jiného hlediska. Dnes se budeme zabývat tím, co to jsou bódhisattvové, zase z jiné strany. Postupně přijdete jistě i na to, že tyto jednotlivé pravdy jsou navzájem v souladu.

Ten, kdo se stal buddhou, musel být nejprve bódhisattvou. Bódhisattva je tedy stupeň, který v individuálním vývoji předchází před buddhou. Zkusme si nyní znázornit z hlediska vývoje lidstva, co to jsou bódhisattvové. Pochopíme to jenom tehdy, pozorujeme-li vývoj lidstva tak, že do něho pronikneme z hlediska duchovní vědy.

To, co lidé v některé době umějí, jaké v sobě rozvíjejí schopnosti, to tu nebylo vždycky. Je to jenom krátkozraký pohled, který nevidí za vlastní epochu, pohled, který vede k představě, že tytéž schopnosti, které mají lidé dnes, už existovaly v dávných, pravěkých dobách. Lidské schopnosti, to, co lidé jsou s to konat, vědět, dělat, to se mění od epochy k epoše. Dnes jsou lidské schopnosti vyvinuty tak, že člověk může – řekněme – poznat to nebo ono vlastním rozumem, že může právem říci: „Tu nebo onu pravdu chápu, chápu ji svým rozumem; jsem s to rozeznat, co je mravné a co nemravné, co je v jisté souvislosti logické nebo nelogické“. Ale mýlili

bychom se, kdybychom se domnívali, že tyto schopnosti – rozeznat něco logického a něco nelogického nebo něco mravného a něco nemravného – patřily odjakživa k lidské přirozenosti. Člověk je teprve získal, postupně se vyvinuly. To, čeho je dnes člověk schopen na základě svých vlastních schopností, to mu musely kdysi – jako to dítěti říkají otec a matka nebo učitelé – říkat bytosti, které sice byly také vtěleny mezi lidmi, ale byly svými duchovními schopnostmi vyspělejší a mohly se v mystériích stýkat s duchovními bytostmi vyššími, než byly ony samy, s božskými duchovními bytostmi.

Takové individuality, které jsou sice vtěleny ve fyzickém těle, ale jsou schopné se stýkat s vyššími individualitami, které nejsou fyzicky inkarnovány, existovaly vždy. Než lidé například získali dar logického myšlení, díky jemuž vy sami dnes dovedete logicky myslet, museli naslouchat jistým učitelům. Tito učitelé také nedovedli logicky myslet na základě schopností, které se rozvíjejí ve fyzickém těle, nýbrž jenom díky tomu, že se v mystériích stýkali s božskými duchovními bytostmi z vyšších oblastí. Takoví učitelé, kteří učili tomu, co je logické, co je mravné, na základě zjevení, jež přijímali z vyšších světů, působili na Zemi dříve, než lidé na Zemi byli sami svou přirozeností schopni myslet logicky nebo přijít na to, co je mravné. Určitý druh takových bytostí, sice inkarnovaných ve fyzickém těle, ale stýkajících se s božskými duchovními bytostmi, aby snesly dolů, čemu se od nich naučily, a mohly to sdělit lidem, jsou „bódhisattvové“. Jsou to tedy bytosti inkarnované v lidském těle, které svými schopnostmi dospěly až ke komunikaci (*styku*) s božskými duchovními bytostmi.

Dříve než se Buddha stal buddhou, byl právě takovýmto bódhisattvou, tj. individualitou, která byla s to se v mystériích stýkat s vyššími, božskými duchovními bytostmi. Bytost toho druhu, jako je bódhisattva, dostala kdysi v pradávných dobách vývoje lidstva ve vyšším světě určité poslání, určitý úkol, a drží se potom tohoto poslání.

Kdybychom to aplikovali na Buddhu, tedy musíme říci: Jakožto bódhisattva měl určitý úkol. Když byla Země ještě v raných stavech svého vývoje, ještě před dobou atlantskou a lemurskou, byla této bytosti, která se vtělila jako Buddha v šestém století před naším letopočtem, svěřena určitá úloha. Tato úloha jí zůstala. Po všechny věky měla působit od epochy k epoše, a pokaždé tlumočit zemskému vývoji tolik, kolik ten mohl svými bytostmi přijmout. Pro každou takovou bytost – tedy pro každého bódhisattvu – nastává proto doba, kdy dojde, řekněme, se svým kdysi dávno přijatým posláním – až k bodu, kdy už se to, co byla s to nechat skanout „shůry“ do lidstva, mělo čas proměnit ve vlastní lidskou schopnost. Neboť to, co je dnes lidskou schopností, bylo dříve schopností božských duchovních bytostí, a bódhisattvové ji snesli z duchovních výsostí dolů k lidem. Takový duchovní misionář tedy dojde k bodu, kdy si může říci: Dokonal jsem své poslání; lidstvu je teď dáno to, na co bylo připravováno po dlouhé a dlouhé věky. Když bódhisattva dospěje k takovému bodu, může se stát buddhou. To znamená, že pro něho nadejde chvíle, kdy už nemá zapotřebí se znova ztělesňovat ve fyzickém lidském těle jakožto bytost s určitým posláním, jak jsme to právě charakterizovali – kdy se ještě naposled vtělí do takového fyzického lidského těla a pak už nemá zapotřebí se dále vtělovat jako takovýto misionář. Taková chvíle nadešla i Buddhovi. To, co mu bylo dříve uloženo konat, to ho vedlo znova a znova dolů na Zem. Ale v době, kdy se z něho osvícením stal Buddha, nadešlo pro něho jakožto bódhisattvu poslední vtělení. Dostal se do lidského těla, v němž byly v nejvyšší míře vyvinuty schopnosti, jimž muselo být dříve vyučováno shůry a které se měly postupně stát vlastními schopnostmi lidí.

Jestliže se takový bódhisattva svým dřívějším vývojem vypracoval k tomu, že zdokonalil lidské tělo do té míry, aby mohlo vyvíjet schopnosti k oněm vlastnostem, jež souvisí s bódhisattvovým posláním, pak už nemá zapotřebí, aby se sám ještě vtěloval. Pak se vznáší v duchovních oblastech, odkud podporuje a řídí záležitosti lidí, a odtamtud sesílá do lidstva svou působnost. A lidé pak mají ten úkol, aby dále rozvíjeli to, co k nim dříve proudilo z nebeských výšin, a aby si řekli: V oné inkarnaci, k níž došlo díky bódhisattvovým schopnostem a jež se uskutečnila v Buddhovi, jsme poprvé spatřili, že někdo dosáhl v nejplnější míře určitých schopností; teď je na nás, abychom se vyvíjeli takovým způsobem, abychom dovedli tyto schopnosti vytvářet sami v sobě. – A být buddhou znamená ukázat, jak bytost, jež po řadu epoch působila jakožto bódhisattva, se vyjímá jako člověk, a to jako člověk v plném smyslu jednotlivý, u něhož je do lidské přirozenosti přijato a zapracováno všechno, co dříve proudilo do člověka z nebeských výšin – ukázat ještě i na jednotlivém člověku, co dokáže bódhisattva. To Buddha ještě ukázal. Kdyby se byl bódhisattva předčasně uchýlil od svého poslání, nebyli by lidé už mohli zakoušet to dobrodiní, že se k nim tyto schopnosti linou z výšin. Když však vývoj pokročil tak daleko, že tyto schopnosti mohly na Zemi již působit v jednom jediném lidském jedinci, byl vytvořen i zárodek vlohy pro to, aby je lidé mohli v budoucnu rozvíjet sami v sobě. Tak se individualita, která se předtím vyvíjela jako bódhisattva a která, pokud byla bódhisattvou, plně nevcházela do lidské postavy, nýbrž se dotýkala nebeských výšin, tak se individualita bódhisattvova stahuje poprvé plně do jednoho člověka, takže je touto inkarnací plně uchopena. Potom se z ní ale také zase stáhne zpátky. Neboť nyní – touto inkarnací, v níž se bódhisattva stal buddhou – bylo lidstvu předáno jisté množství zjevení, která se od nynějška mají rozvíjet a dotvářet v lidstvu samém. Proto se bódhisattvova bytost, když se stala buddhou, smí stáhnout ze Země zpátky do duchovních výšin, kde prodlévá, aby odtud dále řídila záležitosti lidstva z oblastí, kde ji může spatřit jen určitá jasnozřivost.

Jakou úlohu měla tedy ona podivuhodná, mocná a velká individualita, kterou v běžném životě nazýváme „Buddhou“? Chceme-li získat opravdové porozumění pro úkol, pro poslání tohoto Buddhy ve smyslu pravé esoteriky, musíme si říci: Celá schopnost poznání se v lidstvu vyvíjela od stupně ke stupni. Vždycky znova a znova jsme upozorňovali, jak v atlantské době byla velká část lidstva s to nahlížet jasnozřivým pohledem do duchovních světů, a že jisté pozůstatky starého jasnozření se ještě vyskytovaly v poatlantské době. Kdybychom z atlantské doby přešli dále do doby praindické, praperské, egyptsko-chaldejské, a dokonce až do doby řecko-latinské, našli bychom četné lidi – dnešnímu lidstvu by určitě ani ve snu nenapadlo, kolik jich bylo – kteří ještě zdědili něco z tohoto dávného jasnozření, kterému byl ještě otevřen astrální svět, kteří byli s to nahlížet do skrytých hlubin bytí. Vidět éterné tělo člověka, to bylo dokonce ještě v době řecko-latinské pro velkou část lidstva něčím zcela běžným; zejména vnímali hlavovou část člověka obklopenou oním éterným oblakem, který se ovšem postupně plně skryl v nitru této hlavové části.

Avšak lidstvo muselo pokročit dále k onomu způsobu poznávání, jež se postupně stalo dokonalým poznáním smyslovým, jehož nabýváme vnějšími smysly a těmi duchovními schopnostmi, které se zaměřují na vnější smysly. Dalo by se to vyjádřit i tak, že člověk musel poznenáhlu vystoupit úplně ven z duchovního světa a vstoupit do pouhého smyslového vnímání fyzické oblasti a do rozumového, logického myšlení. Postupně se člověk musel dopracovat k tomuto nikoli už jasnozřivému poznání, protože bylo třeba, aby jím prošel, aby v budoucnu mohl znova získat poznání jasnozřivé, ale sjednocené už s tím, co si vydobyl jakožto poznání smyslové a rozumové.

To je doba, ve které žijeme dnes; díváme se na minulost, kdy lidstvo bylo jasnozřivé, a hledíme do budoucnosti, kdy lidé budou znova jasnozřiví. V našem mezidobí je však většina lidí odkázána na to, co vnímají smysly a chápou rozumem a mravním úsudkem. Je pravda, že i smyslový přístup k světu i rozumové a mravní poznání mohou dosáhnout jisté výše. Ale všude se v poznání vyskytují určité „stupně“. Někdo prochází pozemským bytím v příslušné inkarnaci tak, že mu dochází jenom málo z toho, co to je mravnost, že v sobě rozvíjí jenom málo soucítění pro druhé lidi; nazvali bychom ho člověkem na nízkém mravním stupni. Někdo jiný zase putuje životem tak, že málo cvičí své rozumové síly; nazvali bychom ho člověkem na nízkém rozumovém stupni. Víme však, že tyto rozumové poznávací síly mohou dosáhnout velmi vysokého stupně. Od člověka s nízkými rozumovými a mravními kvalitami až k člověku, kterého bychom ve smyslu Fichtově nazvali „mravním géníem“ a který je s to se vyvinout až k nejvyššímu stupni – mravní fantazii, můžeme sledovat všechny možné mezistupně. A víme, že náš vývoj může postupovat vzhůru až k tomuto vysokému stupni současné lidské dokonalosti, aniž bychom měli síly jasnozření, a to jen a jen zušlechtním oněch sil, jež má k dispozici obyčejný člověk. To jsou všechno stupně, jichž lidstvo muselo teprve dosáhnout v průběhu pozemského vývoje. To, co dnes člověk už do jisté míry poznává svou vlastní inteligencí, a také to, čeho dosahuje svou vlastní mravní silou, že totiž máme mít soucit s utrpením a bolestí druhého člověka, toho by se člověk dávné minulosti nemohl domoci sám ze sebe. Dnes je možné říci, že zdravý mravní smysl člověka je s to se pozvednout i bez jasnozření k tomu, aby to nahlédl; a lidé se budou moci pozvedat stále více k plnému pochopení, že soucit je nejvyšší ctností, a že lidstvo se nemůže ve svém vývoji dostat kupředu bez lásky. Dalo by se říci, že lidský smysl pro mravnost už to dnes může poznat, a bude se ještě nadále stále více stupňovat. Ale pohlédněme nazpět do dob, kdy mravní smysl to ještě nebyl schopen sám ze sebe pochopit.

Byly doby, kdy lidé by nebyli za žádnou cenu dovedli pochopit sami ze sebe, že by soucit a láska mohly náležet k nejvyššímu vývoji lidské duše. Proto se musely vtělovat do lidských podob takové duchovní bytosti – k nimž patří například i bódhisattvové – které byly s to přijímat zjevení sesílaná z vyšších světů, jak působí síla soucitu, jak působí síla lásky, a které dovedly lidem sdělovat, jak se mají chovat v soucítění a lásce, protože lidé ještě nebyli zralí chápat to z vlastních sil. To, co dnes lidé poznávají svou vlastní silou jako vznešenou ctnost soucitu a lásky, to, k čemu se dnes pozvedá mravní smysl člověka, tomu museli být po mnoho a mnoho epoch vyučováni z nebeských výšin. A učitelem lásky a soucitu v dobách, kdy lidé ještě nebyli s to chápat povahu soucitu a lásky, byl onen bódhisattva, který se potom naposled vtělil v Gautamovi Buddhovi.

Takže Buddha byl předtím oním bódhisattvou, jenž byl učitelem lásky a soucitu a všeho, co s tím souvisí. Byl učitelem po všechny zmíněné epochy, kdy lidé ještě byli od přírody v jistém smyslu jasnozřiví. Vtěloval se jakožto bódhisattva v takových jasnozřivých lidských tělech. A když se pak vtělil jako Buddha a zahleděl se jasnozřivě nazpět do těchto dřívějších vtělení – od inkarnace k inkarnaci – tu mohl říci, co cítí nitro duše, pohlíží-li do hlubin bytí, které jsou skryty za smyslovým zdáním. Touto schopností byl obdařen v dřívějších vtěleních a s touto schopností se narodil v rodě Šákjů, z něhož pocházel Gautamův otec Suddhódana. Tehdy, když se narodil, byl Gautama Buddha ještě bódhisattvou. To znamená, že se objevil jako bytost na tom stupni, k jakému se vyvinul ve svých předchozích inkarnacích. On sám, kterého obyčejně nazýváme „Buddha“, se tedy narodil svému otci Suddhódanovi a své matce Májádévi jakožto bódhisattva. Ale protože se narodil jako bódhisattva,

měl jako dítě schopnost jasnozření na vysokém stupni. Byl schopen nahlížet do hlubin bytí.

Mějme přitom na paměti, že toto nahlížení do hlubin jsoucna nabývalo v průběhu vývoje lidstva postupně zcela zvláštních forem. Posláním vývoje lidstva na Zemi bylo, aby postupně dal zaniknout daru starého temného jasnozření; a to, co ještě zbývalo jako dědictví onoho starého jasnozření, to proto nebyly nejlepší části starého jasnozření. – Neboť to nejlepší z dávného jasnozření se ztratilo nejdříve. Co zůstalo, bylo namnoze jen nižším zíráním do astrálního světa; člověk mohl spatřit právě ony démonické mocnosti, jež člověka v jeho pudech a vášních stahují dolů do nižších oblastí. Jistě, zasvěcení nám dává možnost nahlížet do duchovního světa a vidět v něm síly a bytosti související s nejkrásnějšími myšlenkami a pocity lidstva; vidíme však také i ony duchovní mocnosti, jež se skrývají za pustými vášněmi, za divokou smyslností a za šíravým sobectvím. To, co se udrželo v širším okruhu lidí – tedy nikoli u zasvěcenců, nýbrž u velké většiny lidí – to bylo právě zření těchto divokých démonických mocností, které stojí za nízkými lidskými vášněmi. Ten, kdo je vůbec s to vidět do duchovního světa, může přirozeně vidět toto všechno i sám. To závisí na rozvoji lidských schopností. Ale člověk nemůže dosáhnout jednoho bez druhého.

Buddha se ovšem musel vtělit jako bódhisattva do lidského těla organizovaného tak, jak už byla tehdy lidská těla organizována, do těla, jež mu propůjčovalo schopnost nahlédnout hluboko do skrytého astrálního pozadí života. Už jako dítě byl schopen vidět všechny ty astrální mocnosti, které jsou původci divokých, bouřlivých vášní, stravující lačné smyslností. Jeho rodina ho chránila před tím, aby spatřil vnější svět v jeho fyzické zkaženosti a v jeho útrapách a bolestech. Uzavřen v paláci, ochraňován před vším, byl hýčkán a rozmazlován, protože se jeho rodina podle panujících předsudků domnívala, že to náleží jeho stavu. Ale následkem tohoto odříznutí od světa se u něho tím více projevovala síla vnitřního zření. A zatím, co byl pečlivě střežen, aby se k němu nepřiblížilo nic, co by připomínalo nemoc a bolesti, měl ve svém uzavření otevřený duchovní zrak pro astrální obrazy. Tak se kolem něho vznášely marnivé astrální vidiny všeho toho, co člověka stahuje v divokých vášních hloub a hlouběji.

Kdo je s to číst s pohledem otevřeným pro ducha, se skutečnou esoterikou Buddhův životopis – nehledě k tomu, že se zachoval v exoterní podobě – ten to vytuší i sám, dolehne-li k němu sdělení o tom, co bylo teď řečeno. Neboť musíme zdůraznit, že člověk neporozumí mnohému z exoterních zpráv, nepodaří-li se mu proniknout k jejich esoterním základům. A čemu můžeme porozumět z exoterních zpráv nejméně, je život Buddhův. Vlastně nám musí připadat podivným, když orientalisté a jiní, kdo se zabývají Buddhovým životem, tam nacházejí popis, jak Buddha byl ve svém paláci obklopen „čtyřiceti tisíci tanečnic a osmdesáti čtyřmi tisíci žen“. To je dnes zaznamenáno i v knížkách, které je možné koupit si za pár haléřů; přitom zjistíme, že pisatelé ani nejsou obzvlášť udiveni harémem o „čtyřiceti tisících tanečnic a osmdesáti čtyřech tisících žen“. Co to znamená? Ti lidé nevědí, že to je poukaz na něco, co Buddha prožíval – jak to jen může lidské procítit – díky svému astrálnímu zření plnou měrou, co spatřoval již od dětství jako duchovní dění v duchovním světě, třebaže nezažil, co se jako utrpení a bolest vyskytovalo ve světě fyzických lidí, neboť před tím byl prozatím chráněn; jak ale toto všechno měl možnost vidět jako působení duchovních bytostí v duchovním světě. Viděl to, protože se narodil v lidském těle, jaké mu byla s to poskytnout tehdejší doba. Ale již od začátku byl obrněn a prodchnut silou a povznesen nade vše, co ho obklopovalo jako nejstrašnější, šalebné zjevy, dorážející na něho ze všech stran, neboť se v dřívějších inkarnacích už povznesl až k duchovní výši bódhisattvy. Ale protože v této lidské

inkarnaci žil jakožto individualita bódhisattvy, proto ho to pudilo ven, aby zhlédl to, nač poukazoval každý jednotlivý obraz onoho astrálního světa, jenž ho obklopoval v jeho paláci. Každý jednotlivý obraz jako by ho pudil ven, aby spatřil svět, aby takříkajíc opustil svoje vězení. Vedla ho nutková síla v jeho duši, neboť v něm, v bódhisattvovi, žila vznešená síla ducha. Žila v něm právě ta duchovní síla, jež souvisí s posláním tlumočit lidstvu celou sílu soucitu a lásky a všeho, co s tím souvisí. Proto se musel sám naučit znát lidstvo ve světě, musel je poznat právě v tom světě, v němž bylo schopno prožívat učení o soucitu a lásce svým mravním smyslem. Musel poznat lidstvo v jeho fyzické existenci. Musel vystoupit vzhůru a stát se z bódhisattvy buddhou, být člověkem mezi druhými lidmi. To mohl jenom za předpokladu, že se odvrátil ode všech schopností, jež mu zůstaly z dřívějších inkarnací, že sestoupil až na fyzickou úroveň, aby v ní žil s lidmi takovým způsobem, aby mohl v tomto lidstvu být příkladem, ideálem, vzorem vývoje těchto zvláštních vlastností, jež jsem zde vylíčil.

Aby se někdo stal v tomto smyslu z bódhisattvy buddhou, k tomu je ovšem potřebí všelijakých vývojových mezistupňů. To však nelze vykonat z dneška na zítřek. Proto ho to pudilo ven, ven z královského paláce. A zpráva nám říká, že venku, když tak jednou unikl stěnám svého palácového vězení, našel starého muže, starce. Do té doby ho směly obklopovaly pouze obrazy mládí; měl věřit, že se na světě kromě kypící síly mládí nevyskytuje nic jiného. Nyní, na onom starci poznal, jak se na fyzické úrovni projevuje stáří. A dále teď potkal člověka nemocného, a pak spatřil mrtvé lidské tělo, čili poznal smrt ve fyzickém světě. To všechno teď vystupovalo před jeho duši, když se mohl doopravdy rozhlédnout po fyzickém světě.

Velmi příznačnou zmínku o tom, kým Buddha vlastně, nacházíme v legendě, která je opět pravdivější než jakékoli výklady vnější vědy a která vypravuje: Když Buddha vyjížděl ven z královského paláce, jel na koni, který se tak velice roztesknil nad tím, že Buddha nyní chtěl opustit vše, do čeho se narodil – že samou lítostí nad tím zemřel a že pak byl vzat vzhůru jako duchovní bytost do duchovního světa. – V tomto obraze je vyjádřena hluboká pravda. Vedlo by nás dnes příliš daleko, kdybych měl podrobně vyložit, proč je tady užito právě obrazu koně pro určitou lidskou duchovní sílu. Jenom připomenu Platóna, který mluví o koni držném za opratě, když chce použít obrazu pro jisté lidské schopnosti, které jsou člověku ještě dány shůry, které člověk nevyvinul sám z vlastního nitra. Když Buddha vykročil ven z královského paláce, nechal ty schopnosti, které se nevyvinuly z nitra duše samé, za sebou. Ponechává je v duchovních světech, z nichž ho napořád vedly. To je naznačeno oním koněm, jenž umírá ze zármutku, když ho Buddha opouští, a jenž je pak přenesen do duchovního světa.

Ale pouze krok za krokem se Buddha může stávat tím, čím se ve své poslední pozemské inkarnaci měl stát. Musí se totiž teprve naučit znát v oblasti fyzické existence to, co jako bódhisattva znal jenom z duchovního náhledu. Seznámí se nejprve se dvěma učiteli. Jeden je představitelem onoho staroindického názoru na svět, jenž se označuje za filosofii sánkhja, druhý je představitelem filosofie jógické. S těmito oběma se Buddha seznámí a zahlubá se do toho, co mu jsou s to poskytnout. Žije v tom. Neboť každá sebe vyšší bytost musí se teprve krok za krokem vpravovat do těch vnějších věcí, které si lidstvo ve vnějším světě zatím vydobylo. I když se tomu takový bódhisattva dokáže naučit rychleji – ale i on se tomu musí teprve učit. I kdyby se onen bódhisattva, který žil asi pět nebo šest století před naším letopočtem, narodil dnes, musel by – tak, jako se děti učí ve škole – nejprve dohnat to, co se mezitím událo na Zemi, zatímco on žil v nebeských výšinách. Tak se musel i Buddha seznámit s tím, co se událo od jeho posledního vtělení na Zemi.

A tak se učil znát od jednoho z těch učitelů filosofii sánkhja, od druhého filosofii jógickou. Tak mohl nabýt nejprve přehledu o světových názorech, které v té době pro leckoho řešily záhady života, a mohl poznávat, co prožívala duše, když na sebe dala působit těmito názorům.

S filosofií sánkhja mohl do sebe přijmout filosofický názor o světě, skloubený jemnou logikou. Ale čím více se do něho vžíval, tím méně mu dostačoval. Bylo to nakonec jen jakési jemné předivo, a nebyl v něm živoucí život. Cítil, že zdroje pro to, co měl v této inkarnaci vykonat, musí získat odjinud než z tradiční filosofie sánkhja.

To druhé byla filosofie jógická, jak ji známe z podání Patañdžaliho, hledající spojení s božstvem pomocí jistých vnitřních duševních dějů. Tak se nořil i do filosofie jógy, přijal ji do sebe, učinil z ní část své bytosti; ale ani tato filosofie ho neuspokojovala, neboť poznal, že to je něco, co se jen traduje z dávných dob, kdežto lidé by měli již nabývat jiné schopnosti; tj. musí dospět sami v sobě k mravnímu vývoji. Když si Buddha vyzkoušel filosofii jógy ve vlastní duši, viděl, že ani ona nemůže být zdrojem pro jeho tehdejší poslání.

Nato se dostal do kraje, kde žilo pět poustevníků. Cestou nejpřísnějšího sebeovládání, sebetrýzněním a odříkáním, se snažili proniknout k tajemstvím existence. I tuto cestu si Buddha vyzkoušel, ale i o ní si řekl, že mu nemůže být zdrojem pro jeho tehdejší poslání. Po nějakou dobu podstupoval sám všechna ta odříkání a sebetrýznění, jak je prováděli oni mnichové. Hladověl tak jako oni, aby z lidského života zapudil tělesnou žádostivost a aby tím vyvolal hlubší síly, které se uplatňují v duši právě tehdy, když tělo je oslabeno půstem, a jež pak mohou vést z hlubin lidské tělesnosti rychle do duchovního světa. Ale právě protože Buddha už dosáhl onoho svého vývojového stupně, chápal marnost takového sebetrýznění, půstu a hladovění. Vždyť v dřívějších inkarnacích, protože byl bódhisattvou, měl možnost dovést lidské tělo tehdejší doby až na vrcholný stupeň vývoje, k jakému tehdy člověk mohl dospět. Proto byl s to prožít i to, co člověk musí prožít, ubírá-li se do duchovních výšin právě touto cestou.

Ten, kdo vystoupí vzhůru až na jistý stupeň filosofie sánkhja nebo filosofie jógické, aniž v sobě vyvinul to, čím Buddha prošel už dříve, kdo chce proniknout do čistých výšin božského ducha logickým myšlením, aniž nejdříve dosáhl smysl pro mravnost ve smyslu Buddhově, ten se dostane do pokušení, jímž Buddha musel projít jako jakousi zkouškou a jež je nám naznačeno tím, že k němu jako pokušitel přistoupil démon Mára. Člověk se v tom případě dostane do stavu, kdy ho prostoupí všichni ďáblivé povýšenosti, ješitnosti, ctižádosti. I s tím se Buddha musel setkat tváří v tvář. Postava Márova, ducha ješitnosti a ctižádosti, stanula před ním. Ale protože byl sám na onom vysokém stupni bódhisattvy, poznal ho a byl proti němu obrněn. A byl s to si říci: Budou-li se lidé vyvíjet dále dosavadní cestou, aniž přijali oplodnění učením o lásce a soucitu, aniž získali onen mravní smysl, činný v nich samých, musí tomuto démonu Márovi, který vkládá do duší všechny ty síly pýchy a ješitnosti, nakonec propadnout. Neboť všichni lidé nejsou bódhisattvy. To tedy prožil Buddha sám v sobě, když předtím prošel filosofií sánkhja a filosofií jógickou až do nejzazších důsledků.

Ale potom, když pobýval u mnichů-poustevníků, měl jiný zážitek. Ve zjevení vzal démon Mára na sebe jinou podobu. V této změněné podobě ukazuje člověku všechny vnější fyzické statky, takřkajíc „všecka království světa i slávu jejich“, aby ho odvrátil od duchovního světa. To, že člověk na cestě sebetrýznění propadne právě tomuto pokušení, prožil Buddha ve chvíli, kdy proti němu vystoupil znova démon Mára a oslovil ho: „Nedej se svést, abys opustil všechno, co jsi vlastnil jako královský syn, vrať se do královského paláce!“ Někdo jiný by byl podlehl tomu, co by se mu v té

chvíli bylo zjevilo, ale Buddha byl tak daleko, že dokázal prohlédnout pokušitelův záměr. Měl možnost prožít, co by postihlo lidstvo, kdyby žilo dále jako doposud a chtělo najít cestu vzhůru k duchu jenom cestou půstu a hladovění. On sám byl proti tomu chráněn, a proto teď také mohl postavit před lidi ono velké nebezpečí, jemuž by byli vystaveni, kdyby chtěli pronikat do duchovního světa jenom postními cvičeními a vnějšími prostředky, aniž by v sobě vytvořili nezbytný základ mravního smyslu, činného v nitru člověka samého.

Tak Buddha ještě jako bódhisattva pronikl až k oněm dvěma mezním bodům lidského vývoje, kterým by se měl člověk pokud možno úplně vyvarovat, právě protože není bódhisattvou. Přeložíme-li si to do obyčejné lidské řeči, můžeme říci: „Nejvyšší vědění je něco nádherného, nejvyšší vědění je něco krásného. Ale přibližuj se k němu s čistým srdcem, s ušlechtilým smýšlením, s očištěnou myslí, jinak se tě zmocní ďábel povýšenosti, ješitnosti a ctižádosti.“ – A druhé poučení zní: „Nepokoušej se vniknout nějakou vnější cestou, sebetryzněním nebo půstem, do duchovního světa, ale očisti nejprve příslušným způsobem svůj mravní smysl, jinak k tobě přistoupí pokušitel z jiné strany.“ – To jsou ona dvě poučení, jimiž nám Buddha svítí na cestu až do naší doby. Tak nám Buddha v době, kdy byl ještě bódhisattvou, říká to, co patří v nejvlastnějším smyslu k jeho poslání. Neboť přinášet lidstvu tento mravní smysl v dobách, kdy lidé ještě nebyli schopni ho v sobě rozvíjet z vlastního srdce, to bylo vždycky jeho poslání. Proto, když poznal nebezpečí asketismu pro lidstvo, opustil těch pět poustevníků a odešel tam, kde se mohl způsobem přiměřeným naší dnešní době vnitřně pohroužit do těch schopností lidské přirozenosti, jež je možné v sobě pěstovat bez staré jasnozřivosti, dožívající ještě jako dědictví minulosti. V tomto vnitřním pohroužení mohl nyní dokázat to nejvyšší, co kdy lidstvo bude schopno těmito schopnostmi dokázat.

Pod stromem bódhi – stromem poznání – v devětadvacátém roce života, když opustil cestu jednostranné askeze, vzešly mu pak v sedmidenní kontemplaci ony velké pravdy, ty, které člověku zazáří, když usiluje, aby si osvojil v tichém vnitřním pohřížení to, co mu mohou dát nynější lidské schopnosti. Tehdy se před ním otevřely ony velké nauky, jež pak lidem hlásal jako takzvané „čtyři pravdy“, a ono velké učení soucitu a lásky, jak je hlásal v „osmidílné stezce“. Těmito Buddhovými naukami se budeme ještě zabývat. Pro dnešek se spokojíme s tím, víme-li, že tyto nauky jsou obdobným projevem smyslu pro mravnost, opisem nejčistšího učení o soucitu a o lásce. Do dějin lidstva vstoupily tehdy, když pod stromem bódhi se bódhisattva Indů stal z bódhisattvy Buddhou. Tehdy poprvé v lidstvu vyklíčily nauky o soucitu a lásce jakožto vlastní lidská schopnost, a od oné doby jsou lidé s to vyvíjet sami ze sebe soucit a lásku. To je to podstatné. Proto řekl Buddha ještě krátce před smrtí svým důvěrným žákům: „Netruchlete nad tím, že Mistr vás opouští. Něco vám tu zanechávám. Zanechávám vám tu zákon moudrosti a zákon kázně; ty vám budou v budoucnu nahrazovat Mistra.“ – To neznamená nic jiného než: Až doposud vám bódhisattva vštěpoval to, co je vyjádřeno těmito zákony; nyní, když svou inkarnací dosáhl spojení se Zemí, může se stáhnout zpátky. Neboť to, čemu dříve bódhisattva učil lidstvo, bude už nyní pohříženo do vlastního srdce člověka a člověk to bude moci rozvíjet z vlastního srdce jako náboženství soucitu a lásky. – To se tedy událo ve staré Indii, když se v sedmidenní niterné kontemplaci stal bódhisattva Buddhou. Tomu také učil v nejrůznějších formách své žáky, kteří byli shromážděni kolem něho. Do jakých forem své učení odlil, tím se ještě budeme zabývat.

Museli jsme se dnes zadívat nazpět na děje, k nimž došlo šest století před naším letopočtem. Kdybychom totiž nesledovali v kronice akáša vývoj od událostí v Palestině směrem do minulosti až k Buddhovu kázání v Benáresu (Váránasí),

neporozuměli bychom cestě, kterou se bralo křesťanství, a především bychom neporozuměli tomu, kdo tuto cestu tak velkolepě vylíčil: pisateli Lukášova evangelia. Od té doby, kdy bódhisattva dosáhl stupně buddhy, nemusel se už vracet na Zemi; byl od té doby duchovní bytostí, vznášející se v duchovních světech a zasahující už pouze z nich do všeho, co se dělo na Zemi. A když se na Zemi připravovala ona nejdůležitější událost, stalo se, že pastýři byli na poli a zjevila se jim andělská individualita z duchovních výsostí, aby jim zvěstovala to, co líčí Lukášovo evangelium.

„A hned s andělem zjevilo se množství rytířstva nebeského.“ Kdo to byl?

Kdo se tady zjevil pastýřům v nadsmyslovém obrazu, byl zduchovnělý, duchovním světlem projasněný (*osvícený*) Buddha, bódhisattva dávných dob, ona bytost – ve své duchovní podobě – jež po tolik tisíciletí přinášela lidem poselství lásky a soucitu. Teď, když už prošla svou poslední inkarnací na Zemi, vznášela se ve výsostech duchovního světa a ukázala se pastýřům v nebeských výších vedle anděla, jenž jim ohlašoval palestinskou událost.

Tak nás o tom zpravuje duchovní bádání. Ukazuje nám, jak se nad pastýři vznáší zduchovnělý bódhisattva z dávných dob. Ano, věci se tehdy seběhly tak – o tom nás zpravuje výzkum v kronice akáša – že v Palestině, „v městě Davidově“, se rodičům, pocházejícím z kněžské linie rodu Davidova, narodilo dítě. Toto dítě – zmiňuji se o tom výslovně – jež se narodilo rodičům, kteří, aspoň podle otce, pocházeli z kněžské linie rodu Davidova, toto dítě bylo vyvoleno k tomu, aby už od narození kolem něho zářilo a svou silou ho prostupovalo to, co mohlo vyzařovat z Buddhy, povzneseného do duchovních výší. Tak hledíme spolu s pastýři na jesličky, v nichž po svém narození ležel Ježíš Nazaretský, jak se mu obvykle říká; díváme se na něj a vidíme nad děťátkem od počátku svatozář; a víme, že tento obraz vyjadřuje sílu bódhisattvy, jenž se stal Buddhou, sílu, která dříve proudila k lidem zvenčí a která teď působila na lidstvo z duchovních výšin a uskutečňovala svůj největší čin, když svým jasem obestřela betlémské děťátko, aby se mohlo potřebným způsobem včlenit do vývoje lidstva.

Tehdy, když tato individualita, jež nyní z duchovních výšin ozářila svou silou ono dítě rodičů z Davidova rodu, se sama narodila ve staré Indii, to jest, když se Buddha narodil jako bódhisattva, tehdy spatřil moudrý stařec ve vidění celou mocnou velikost toho, co jsme dnes vylíčili. A to, co nejprve spatřil v duchovních světech, to podnítilo tohoto moudrého starce – jmenoval se Asita – aby se odebral do králova paláce a vyhledal tam děťátko – bódhisattvu. Když je uviděl, předpověděl jeho mocné poslání jakožto Buddhy. K otcovu zděšení tehdy Asita předpověděl, že dítě nebude vládnout nad otcovou říší, nýbrž že se z něho stane Buddha. Avšak potom se dal do pláče; a když se ho dotazovali, zdali snad dítěti hrozí nějaké neštěstí, odpověděl Asita: „Ó ne! Já pláču, protože jsem tak starý, že se už nedožiji dne, kdy tento Spasitel, tento bódhisattva bude putovat po Zemi jako buddha!“ Asita se už tehdy nedožil proměny bódhisattvy v buddhu, jeho pláč byl tedy z jeho tehdejšího stanoviska až příliš oprávněný. – Ale Asita, který tehdy viděl bódhisattvu jenom jako děťátko v paláci Suddhódanově, Asita se narodil znova jako ta osobnost, kterou nám Lukášovo evangelium líčí ve scéně, kdy rodiče za Ježíše přinášejí oběť do chrámu (Luk. 2,25-35). Je to Simeon; evangelium o něm uvádí, že byl naplněn duchem, když k němu přinášeli děťátko. Byl to on, týž, který se kdysi jako Asita rozplakal, protože ve své tehdejší inkarnaci už nemohl prožít, jak bódhisattva se stane buddhou. Teď mu bylo osudem dopřáno prožít další stupeň ve vývoji oné individuality. A protože byl tehdy naplněn duchem, když přinášeli Ježíše do chrámu, viděl nad děťátkem z Davidova pokolení světelnou glórii, svatozář zduchovnělého, osvíceného buddhy.

Tu si řekl: Teď už nemusíš plakat; to, co jsi tehdy neviděl, teď to vidíš; teď vidíš nad tímto děťátkem svého Spasitele v jasu duchovního světla: „Nyní propouštíš služebníka svého, Pane, v míru.“

III.

Vproudění buddhistického názoru na svět do Lukášova evangelia.

Zmlazení buddhismu.

Učení Buddhovo. Osmidílná stezka.

Kdo se vnitřně otevře působení Lukášova evangelia, ten bude ovšem moci nejprve jenom cítit, jenom jemně vyciťovat to všechno, co je v něm uloženo. Ale získá pak přece jenom tušení, že mu skutečně proudí z tohoto Lukášova evangelia vstříc celé veliké, mohutné duchovní světy. A po tom, co jsme včera slyšeli, nebudeme v tom už vidět něco nevysvětlitelného, že tomu tak je. Neboť jsme viděli, že duchovní bádání nám ukazuje, jak do Lukášova evangelia vplynulo buddhistické chápání světa, se vším tím, co dokázalo dát lidstvu. Opravdu by se dalo říci, že to, co proudí k člověku z Lukášova evangelia, je buddhismus. Ale tento buddhismus proudí z tohoto dokumentu přece jenom v docela zvláštní podobě. Proudí z něho tak, jak jsme to také už naznačili – že v té podobě, jak je v něm obsažen, je srozumitelný i té nejprostší mysli.

Ve včerejším výkladu jsme již poznali – a dnes si to ještě zvláště ujasníme – že buddhismus, tak jak vstoupil do světa jakožto učení velkého Buddha, buddhismus jako takový, je světový názor, jemuž může porozumět jenom ten, kdo se povznese až k určitým značně vysokým ideám, až k čistým éterným výšinám ducha. Abychom porozuměli vlastnímu buddhismu, k tomu je třeba velké přípravy. V Lukášově evangeliu je vlastní duchovní podstata obsažena tak, že může jistým způsobem působit na každou mysl, která se vůbec naučila jen tolik chápat, že může přijímat do srdce jen nejnütnější lidské představy a pojmy. Proč tomu tak je, to se nám objasní, až budeme pronikat stále hlouběji k tajemství Lukášova evangelia. Ale nejenže nám z Lukášova evangelia proudí vstříc duchovní hodnoty buddhismu; ale tyto hodnoty nám proudí vstříc v ještě vyšší podobě, jako by byly povzneseny na ještě vyšší stupeň, než jaký zaujímal buddhismus v daleké Indii tehdy, když byl lidstvu darován skoro šest set let před naším letopočtem. Jenom na několika příkladech si necháme vytanout před duší, v čem pozůstává toto povýšení buddhismu.

Včera jsme nazvali buddhismus nejčistším učením soucitu a lásky. A opravdu, od okamžiku, kdy působil na světě Buddha, proudí ke všem bytostem Země evangelium lásky, evangelium soucitu. Můžeme si uvědomit, jak to evangelium lásky, evangelium soucitu žije v nefalšovaném, pravém buddhistovi, když jeho vřelé srdce soucítí s veškerým utrpením, které k němu doléhá ve vnějším světě ze všeho, co žije. Vidíme tady, jak před námi vyvstává buddhistická láska, buddhistický soucit v nejplnějším smyslu slova. Vidíme však, že z Lukášova evangelia nám proudí vstříc něco, co je ještě více než tento všeobsáhlý soucit, než tato všeobsáhlá láska. To, co nám tady proudí vstříc, bychom mohli označit asi jako přeměnu soucitu a lásky v čin, který z nich pro duši nutně vyplývá. Soucítit ve výsostném smyslu toho slova – to chce buddhista; rozvíjet činnou lásku chce ten, kdo žije ve smyslu Lukášova evangelia. Cítit s nemocným jeho bolest dovede buddhista; z Lukášova evangelia přijímá člověk výzvu, aby přiložil ruku k dílu a přispěl, nakolik může, k vyléčení. Mít porozumění pro všechno, co ožívá v lidské duši, to najde člověk v buddhismu; ale z Lukášova evangelia k nám mluví pozoruhodná výzva, aby člověk nikoho nesoudil, ale aby konal pro druhého více, než druzí činí pro něho: dávat více, než přijímáme!

Láska proměněná ve skutek – to je něco, co se nám musí jevit jako povznesení buddhismu do ještě vyšší polohy, třebaže v Lukášově evangeliu máme ten nejčistší, nejryzejší buddhismus.

Aby bylo možné vylíčit tuto stránku křesťanství – křesťanstvím na vyšší stupeň zušlechtěný buddhismus – k tomu bylo třeba mít takové srdce, jaké měl právě pisatel Lukášova evangelia. Nalezl pro to tóny promlouvající hluboko do srdcí, neboť sám působil jako lékař, a to, co chtěl povědět o Kristu Ježíši, to zaznamenával a zdůrazňoval ze stanoviska tělesného i duševního lékaře. Tato skutečnost nám bude patrnější – čím více se budeme nořit do hloubek Lukášova evangelia.

Ale ještě něco jiného nás zaujme, upřeme-li pohled zvláště na to, jak toto Lukášovo evangelium působí – což bylo uvedeno již dříve – i na tu nejprostší mysl. Zaujme nás to, že ona vznešená nauka buddhismu, kterou je s to pochopit jenom vyzrálá inteligence, jen zralá a silná lidská duše, se nám v Lukášově evangeliu objevuje jako omládlá (*obrozená*), jako znovuzrozená z omlazující studánky. Buddhismus se nám může jevit jako plod na stromě lidstva. Když se s ním znova shledáváme v Lukášově evangeliu, jeví se nám jako mladý květ, jako omlazení toho, co tu bylo dříve. Musíme se proto tázat: Jak došlo k tomuto omlazení buddhismu? Ale to se nám ujasní až tehdy, když se zadíváme přesněji na učení samotného velkého Buddhy a nejprve si postavíme před svůj duchovní zrak z duchovně-vědeckého hlediska to, co žilo v Buddhově duši.

Přidržíme se nejprve toho, že Buddha vzešel z bódhisattvy, to jest ze vznešené bytosti, schopné nahlížet do skrytých tajemství bytí. Tím, že byl Buddha bódhisattvou, měl účast na všem, co se dělo ve vývoji lidstva v průběhu dávných dob. Když se lidstvo vynořilo v poatlantské době, aby založilo první poatlantský kulturní vývoj a jeho pokračování, byl už Buddha jakožto bódhisattva účasten, a z duchovních světů zprostředkovával lidem to, co bylo včera naznačeno. Buddha byl přítomen již i v dobách atlantských, ano, dokonce již v lemurských. A protože se dostal na tak vysoký stupeň duchovního vývoje, mohl se i v devětadvaceti letech po svém posledním narození, než se stal buddhou, ještě jako bódhisattva, postupně rozpomínat na všechno, na všechna ta společenství, jimiž prošel, dříve než se naposled vtělil v Indii. Mohl pohlížet zpět na své spolupůsobení v lidstvu, na svůj život v božských duchovních světech, aby odtamtud snesl dolů, co měl přinést lidem. Už včera jsme si naznačili, že i individualita na tak vysokém stupni musí projít ještě jednou, i když krátce, tím, čemu se už kdysi naučila. Tak nám líčí i Buddha, jak během té doby, kdy byl bódhisattvou, poznenáhlu pronikal stále výše, až se jeho duchovní zření, jeho osvětlení duchem utvářelo stále dokonaleji a dokonaleji.

Dočítáme se, jak to on sám líčil svým vyznavačům. Když jim líčil cestu, kterou prošla jeho duše, aby se postupně zase rozpomněla na to, co všechno prožila během dávných dob, mluvil k nim takto: „Mnichové, byla kdysi doba, kdy se mi z duchovního světa začala objevovat jakoby vše osvětlující záře; ale nic jsem v ní ještě nerozpoznával, ani postavy, ani obrazy; moje osvětlení ještě nebylo dost čisté. Pak jsem začal vidět nejenom světlo, ale v tom světle jednotlivé obrazy a jednotlivé postavy, ale ještě jsem nerozpoznával, co tyto postavy a obrazy znamenaly; moje osvětlení ještě nebylo dost čisté. Pak jsem začal poznávat, že se v těch obrazech a postavách vyjadřovaly duchovní bytosti, ale ještě jsem nerozpoznával, do kterých říší duchovního světa ty bytosti patřily; moje osvětlení ještě nebylo dost čisté. Pak jsem rozpoznával, do kterých různých říší duchovního světa ty jednotlivé duchovní bytosti patřily, ale ještě jsem nerozpoznával, jakými činy si vydobily své místo v duchovních říších a jaké bylo jejich vnitřní rozpoložení; neboť moje osvětlení nebylo dost čisté. Pak přišla pro mě doba, kdy jsem rozpoznával, za jaké činy byly tyto

duchovní bytosti převedeny do těchto říší a jaké bylo jejich vnitřní rozpoložení; ale ještě jsem nerozpoznával, s jakými duchovními bytostmi jsem sdílel já sám v dřívějších dobách svůj život a jak jsem vůči nim jednal a jak jednaly ony vůči mně, neboť moje osvícení ještě nebylo dost čisté. Konečně se pak dostavila doba, kdy jsem věděl, že jsem v tom a tom období sdílel svůj život s těmi a těmi bytostmi a že jsem vůči nim jednal tak a tak a ony že jednaly vůči mně tak a tak; věděl jsem, jak probíhaly mé předešlé životy: teď bylo mé osvícení čisté.“

Tím Buddha naznačil svým vyznavačům, jak se postupně vypracovával stále výš k tomu poznání, které sice už měl dříve, ale které si člověk musí vydobýt v každé inkarnaci znova podle podmínek příslušné epochy; a jak si musel toto poznání nyní znova vydobýt, jak to odpovídalo jeho úplnému sestupu do lidského fyzického těla. Když se do toho dokážeme do jisté míry vcítit, vzejde nám tušení o tom, jaký význam a jakou velikost měla ona významná individualita, která se tehdy vtělila v královském synu z rodu Šákjů. To, co mohl Buddha tímto způsobem znova poznat a do čeho byl s to nahlédnout, o tom ale také věděl, že to je svět, jež lidé se svou obyčejnou schopností vnímat, jaká jim je dána pro bezprostřední přítomnost a nejbližší budoucnost, museli kdysi opustit. Jenom zasvěcenci, k nimž samozřejmě patřil i sám Buddha, mohou nahlížet do duchovního světa; pro normální lidstvo byla možnost něčeho takového ztracena. Pozůstatky starého jasnozřivého vnímání stále více mizely. Ovšem úkolem Buddhovým nebylo jenom, aby mluvil o tom, o čem se může vyjadřovat zasvěcenec, nýbrž jeho posláním bylo především, aby vyprávěl lidem o silách, které mají vytrysknout z vlastní lidské duše. Proto se nemohl spokojit s tím, aby poukazoval na výsledky svého osvícení, nýbrž řekl si: „Musím mluvit o tom, k čemu lidé mohou dospět rozvojem sice vyššího druhu, ale přece jenom rozvojem své vlastní vnitřní bytosti, rozvojem toho, co patří do této epochy.“ Postupně lidé poznají v průběhu zemského vývoje silami své duše, svého srdce v obsahu Buddhova učení něco, co jim říká jejich vlastní rozum, jejich vlastní mysl. Ale uplyne ještě mnoho, mnoho času, než dozrají všichni lidé k tomu, aby takříkajíc vydobyli z vlastní duše to, co Buddha první vyslovil jako ryze lidské poznání. Něco jiného je totiž rozvíjet jisté schopnosti v pozdějších dobách, a něco jiného, poprvé je vydolovat z hlubin lidské duše.

Objasněme si to na jiném příkladě. Dnes si pravidla logického myšlení osvojuje už mladý člověk. Logické myšlení dnes patří mezi obecné lidské schopnosti, jaké člověk rozvíjí ze svého nitra. Aby však tato schopnost vzešla poprvé z lidské hrudi, k tomu se musel objevit velký duch řeckého myslitele Aristotela. Je tedy něco jiného, dobude-li první člověk poprvé něco z hlubin lidské duše, nebo pěstuje-li někdo něco, co se už nějaký čas v lidstvu rozvíjelo.

Ovšem to, co měl lidem zvěstovat Buddha, náleží k těm nejvyšším naukám pro celé dlouhé epochy. Proto také bylo třeba k tomu, aby poprvé ožily v člověku, veliké duše bódhisattvy, člověka osvíceného v nejvyšší míře. Jenom někdo, kdo byl osvícen v nejvyšším smyslu, mohl dát poprvé vyvstat ve své duši tomu, co se mělo postupně stát obecným majetkem lidstva: to jest vznešené nauce o soucitu a lásce – a všemu, co s tím souvisí. To, co se tehdy Buddha chystal říci, musel odít do slov, jež byla běžná pro tehdejší lidstvo, zejména pro lidi v jeho domovině. Už jsme si poukázali na to, jak byly ve staré Indii v době Buddhově rozšířeny filosofie sánkhja a filosofie jógická. Z nich bylo možné čerpat nejběžnější výrazy a pojmy; ty byly něčím obecně známým. Někdo, kdo zamýšlel dát lidem něco nového, musel použít takových běžných výrazů; do takových běžných výrazů musel Buddha odít to, co žilo v jeho duši. Samozřejmě, že tyto představy a pojmy dostaly od něho docela novou podobu, ale musel jich užívat, protože všechny vývoj musí probíhat tak, že budoucnost

spočívá na minulosti. Tak odíval Buddha svou vznešenou moudrost do běžných výrazů z tehdy užívaných indických nauk.

Přece jen si ale musíme učinit představu o tom, co Buddha tehdy prožil pod stromem poznání v době sedmidenního osvícení jako své učení, jež se mělo stát nejniternějším učením lidstva. Pokusme si tedy postavit si před duši, i když to bude jenom v přibližných myšlenkách, co prošlo Buddhovou myslí jakožto myšlenkový výraz nejhlubších duševních prožitků, když zakoušel osvícení pod stromem poznání. Mohl to vyjádřit asi takto: Ve vývoji lidstva byly staré doby, kdy mnoho lidí bylo jaksi polovědomým, šerosvitným způsobem jasnozřivých; a byly ještě starší doby, kdy byli jasnozřiví všichni lidé. Co to vlastně znamená, být polovědomým (*temným*), šerosvitným způsobem jasnozřivý? Co to vůbec znamená být jasnozřivý?

Být jasnozřivý znamená mít schopnost používat orgánů svého éterného těla. Pokud je člověk schopen používat pouze orgánů svého astrálního těla, může sice vnitřně pociťovat a prociťovat, vnitřně prožívat ta nejhlubší tajemství, ale nemůže je vnímat, zřít. Teprve když to, co člověk prožívá v astrálním těle, si – abych tak řekl – pořídí otisk v éterném těle, může nastat jasnozřivost. Také staré temné jasnozření bylo v lidstvu umožněno tím, že éterné tělo, které tehdy ještě nevníklo úplně do fyzického těla, obsahovalo orgány, jichž někdejší lidstvo ještě mohlo používat. Co tedy lidstvo během času ztratilo? Ztratilo schopnost používat orgánů éterného těla. Postupně se muselo spokojovat s tím, že užívalo jenom vnějších orgánů fyzického těla a že to, co může prostředkovat fyzické tělo, bude pak prožívat v astrálním těle jako myšlenky, dojmy, jako pocity, jako představy. To všechno tehdy táhlo velkou duší Buddhy jako výraz toho, co prožíval. Říkal si: Lidé tedy ztratili schopnost používat orgánů éterného těla. Prožívají ve svých astrálních tělech to, co se dovídají o vnějším světě prostřednictvím nástrojů svého fyzického těla.

Ale teď si Buddha mohl položit významnou otázku: Když oko vnímá červenou barvu, když ucho slyší nějaký tón, když chuťový smysl má nějaký chuťový vjem, pak za normálních poměrů tyto dojmy přistupují k člověku a stávají se v něm představami, jsou vnitřně prožívány v jeho astrálním těle; pokud by byly prožívány jenom takto, nemohly by za normálního stavu obsahovat navíc to, čemu se říká bolest a utrpení. Kdyby se člověk odevzdal dojmům vnějšího světa prostě jenom tak, jak svět působí na jeho smysly, jak se mu zjevuje ve svých barvách a světlech, ve svých tónech atd., tedy by procházel světem, aniž by mohl z těchto dojmů pociťovat bolest a utrpení. Bolest a utrpení může člověk pociťovat jenom za jistých podmínek.

Proto pátral velký Buddha po těchto podmínkách, za nichž člověk prožívá bolest a utrpení, starosti a soužení. Kdy se dojmy z vnějšího světa stávají bolestnými? A proč se jimi za jistých okolností stávají?

Tehdy si řekl: Pohlédneme-li nazpět do dávných věků, zjistíme, že na člověka, když putoval po Zemi v dřívějších inkarnacích, působily ze dvou stran bytosti zasahující do nitra lidského ustrojení, do astrálního těla. V průběhu inkarnací během lemurské a atlantské doby tak působily na lidské ustrojení ty bytosti, kterým říkáme luciferské; takže během doby člověk přijal do astrálního těla zásahy a vlivy luciferských bytostí. Od doby atlantské pak působily na člověka ještě ty bytosti, které podléhaly vedení Ahrimanovu. Tak člověk ve svých dřívějších inkarnacích na sobě zakusil vlivy obou těch mocností, které označujeme jako bytosti luciferské a ahrimanské. Kdyby tyto bytosti nebyly na člověka působily, nebyl by si člověk mohl vydobýt svobodu, nebyl by mohl získat dar rozlišování mezi dobrem a zlem, ani svobodné určování své vůle. Díváme-li se na tu věc z vyššího hlediska, je také dobře, že tyto vlivy tak na člověka působily; ale v jistém smyslu také zase člověka zavedly z božsky-duchovních výší hlouběji do smyslové existence, než jak by do ní

byl sestoupil za jiných okolností. Následkem toho má člověk v sobě – tak si to mohl říci velký Buddha – jisté vlivy, které v něm dnes vězí a jsou z jedné strany dědictvím po zásahu Luciferově a z druhé strany po zásahu Ahrimanově. Ty mu zůstaly z dřívějších inkarnací, ty nese v sobě.

Když ještě člověk mohl díky své staré polovědomé jasnozřivosti nahlížet do duchovního světa, tedy viděl vlivy Luciferovy a Ahrimanovy a mohl přesně rozlišovat: sem přichází jistý vliv Luciferův, sem přichází vliv Ahrimanův. A protože viděl do astrálního světa a vnímal škodlivé vlivy luciferské a ahrimanské, měl možnost o nich vědět a chránit se před nimi. Věděl také, jak přišel do kontaktu s těmito bytostmi. Byla kdysi doba – tak si říkal Buddha – kdy lidé ještě věděli, odkud pocházejí tyto vlivy, které v sobě nesou od dávných dob z inkarnace do inkarnace. Ale se ztrátou staré jasnozřivosti se ztratilo i vědění o těchto mocnostech, a protože lidé ztratili jasnozřivost, nastoupila i nevědomost o tom, co od inkarnace k inkarnaci působilo na jejich duši. Namísto dřívějšího jasnozřivého vědění nastoupila nevědomost. Nad člověkem se od té doby rozprostírá temnota. Není s to poznat, odkud pocházejí ony luciferské a ahrimanské vlivy, ale nese je v sobě. Nese v sobě něco, o čem neví. Bylo by ovšem nerozumné popírat realitu a působení něčeho, co tu je, i když o tom nic nevíme. Vlivy, které do člověka vnikaly od inkarnace k inkarnaci, ty v něm působí. Jsou v něm, a působí po celý život; jenomže člověk o tom nic neví. – To si uvědomoval velký Buddha.

Jak se ty vlivy v člověku projevují? I když je člověk není schopen poznat, člověk tyto vlivy tuší, pociťuje je; je v něm jistá síla, jež je výrazem toho, co v něm takto žilo stále dále od inkarnace k inkarnaci a co tak přetrvalo až do současné existence. Tyto síly, jejichž vlastní přirozenost ovšem člověk není schopen poznat, se projevují jako dychtivost po vnějším životě, touha vnímat v tomto světě, žízeň po životě, žádostivost života. V člověku tak působí dávné vlivy luciferské a ahrimanské jako žízeň po existenci, jako lačná touha po bytí. A tato žízeň po existenci provází člověka pořád dál, od inkarnace k inkarnaci. – To je to, o čem mluvil velký Buddha; jenomže svým důvěrnějším žákům popisoval přesněji, oč jde.

Jak Buddha popisoval to, co takto procítil, tomu můžeme porozumět jen po určité duchovně-vědecké přípravě. Víme již, že když člověk zemře, v okamžiku smrti opouští jeho já a jeho astrální a éterné tělo tělo fyzické. Pak člověk po nějakou dobu prožívá ono velké vzpomínkové tablo svého posledního života, jenž před ním vyvstává jako v mohutném obraze. Potom víme, že se hlavní část éterného těla odkládá jako jakási druhá mrtvola a že něco z něho zůstává zachováno jako extrakt, jako esence onoho éterného těla. Tento výtažek bere člověk s sebou a pronáší jej obdobím kámalóky i obdobím dévachanu, a přináší si jej zase zpátky do příští pozemské existence. Ale zatímco dlí člověk v kámalóce, zaznamenávají se do tohoto životního extraktu všechny činy, které člověk prožil, všechno, co působí na lidskou karmu, co bude muset nějakým způsobem vyrovnat. To všechno se spojuje jistým způsobem s tímto extraktem z éterného těla, který přechází z jedné inkarnace do druhé. Všechno, co si člověk přenáší z jedné inkarnace do druhé, je obsaženo v tomto extraktu éterného těla, a člověk si to přináší zase s sebou, když zrozením vstupuje znova do pozemské existence. – Východní literatura si zvykla označovat to, čemu my říkáme éterné tělo, výrazem lingašaríra. Je to tedy extrakt z tohoto lingašaríra, co člověk bere s sebou z inkarnace do inkarnace.

Proto mohl Buddha říci: Pohleďte na nově zrozeného člověka. Přináší si s sebou ve svém lingašaríra to, co se nahromadilo z dřívějších inkarnací; tam je to zaznamenáno. V tomto lingašaríra je uloženo všechno, o čem člověk v současném vývojovém cyklu lidstva nic neví, nad čím se rozprostírá temnota nevědomosti, ale co

se uplatňuje, když člověk vstupuje do pozemského života, jako žízeň po bytí, jako lačná touha po životě. V tom, co můžeme nazývat „touhou po životě“, viděl Buddha všechno to, co pochází z dřívějších inkarnací a co člověka podněcuje, aby bažil po vychutnávání světa, aby nejenom putoval jako poutník světem barev a tónů a světem ostatních dojmů, nýbrž aby po tomto světě žádostivě dychtil. To je to, co má člověk v sobě jako tendenci, jako sílu z dřívějších inkarnací. Tuto sílu označují Buddhovi učedníci výrazem sanskára. Buddha tedy řekl svým důvěrným žákům přibližně následující: „Pro současného člověka je příznačná nevědomost o něčem důležitém, co je přítomno v něm samém. Tato nevědomost proměňuje to, co by jinak bylo pro něho vnímatelné a o čem by věděl, že to pochází od luciferských a ahrimanských bytostí, takže by k tomu mohl zaujmout příslušný poměr – proměňuje to v žízeň po životě, ve všechny ty síly, které v něm dřímou, které v něm temně bouří jako důsledek dřívějších inkarnací.“ Pod vlivem velkého Buddhy se to označovalo slovem sanskára. A z této sanskary se vytváří to, co je nyní v člověku jeho současným myšlením a co působí, že člověk v současném vývojovém cyklu lidstva není schopen bez práce na sobě myslet objektivně.

Všimněte si dobře, jaký jemný rozdíl tady Buddha vykreslil svým žákům: rozdíl mezi myšlením objektivním, které má na zřeteli jenom věc samu, a myšlením podléhajícím těm silám, které pocházejí z lingašaríra. Přemýšlejte o tom, kolik myšlenek o věcech si osvojujete jako své osobní mínění; a tažte se sebe samých, kolik z toho si osvojíte proto, že se vám tyto věci líbí, a kolik proto, že pozorujete věci objektivně! Všechno to, co si osvojujeme jako pravdu nikoli proto, že bychom o nějaké věci uvažovali objektivně, nýbrž proto, že jsme si z dřívějších inkarnací přinesli své staré sklony, to všechno představuje pro Buddhův pohled „vnitřní orgán myšlení“. Tento orgán myšlení je souhrnem myšlenek, jež má člověk proto, že v dřívějších inkarnacích měl ty nebo ony zážitky, které se usadily jako pozůstatky v jeho lingašaríra. Buddha tedy viděl v nitru člověka jakýsi vnitřní orgán myšlení, vytvářený souhrnem jeho sanskary. A nyní učil: „Teprve tato myšlenková substance tvoří ze současného člověka to, čemu říkáme jeho současná individualita“ – v terminologii buddhismu „jméno a forma“ čili námarúpa. Je to totéž, co jiný filosofický směr nazývá ahankára.

Buddha hovořil ke svým žákům asi takto: „Když lidé v pradávných dobách byli ještě jasnozřiví a mohli nahlížet do světa ležícího za fyzickým bytím, tehdy viděli v jistém smyslu všichni totéž, protože objektivní svět je pro všechny lidi stejný. Když se ale nad světem rozprostřela temnota nevědomosti, začal si každý přinášet do života individuální vlohly, a ty ho odlišovaly od ostatních. To z něho činilo bytost, kterou můžeme nejlépe označit za bytost s tou nebo onou „formou“ duše.“ Každý měl určité „jméno“, jímž se lišil od ostatních, měl svou ahankáru.

To, co se takto vytváří v nitru člověka vlivem toho, co si přinesl z dřívějších inkarnací, to, co vytvořilo „jméno a formu“, individualitu, to v něm z hlubiny nitra utváří manas a pět smyslových orgánů, čili takzvaných „šest orgánů“. Abychom si rozuměli: Buddha netvrdil, že oko se vytvořilo pouze z nitra, nýbrž že – do oka je začleněno něco, co bylo v lingašaríra a co si člověk přinesl z dřívějších stupňů své existence. Proto oko není schopno vidět čistě; vidělo by do světa vnějšího bytí jinak, kdyby nebylo prostoupeno z nitra tím, co v člověku pozůstalo z dřívějších stupňů existence. Proto ucho neslyší čistě, jeho vnímání je zakaleno, odstíněno tím, co pozůstalo z dřívějších stupňů existence. A způsobeno to je tím, že se do toho všeho mísí žádostivost vidět to nebo ono, slyšet to nebo ono, chutnat nebo vnímat tím nebo oním způsobem. Tak se do všeho, s čím se člověk v současném vývojovém cyklu setkává, vkrádá něco, co pozůstalo z dřívějších inkarnací, a to v podobě žádostivosti.

Kdyby se do lidského prožívání nevkrádala tato žádostivost z dřívějších inkarnací – tak nějak to říkal Buddha – pohlížel by člověk na svět téměř jako božská bytost, nechal by svět na sebe působit a nikdy by nežádal více, nikdy by nedychtil po něčem navíc k tomu, co mu svět skýtá. Svým věděním by nepřekračoval hranice toho, co mu je darováno božskými mocnostmi. Nerozlišoval by mezi sebou a vnějším světem a cítil by se jako článek vnějšího světa. Neboť pouze vlivem toho, že chce mít něco navíc, něco jiného než jenom ty požitky, které mu poskytuje sám ostatní svět ze své vůle, vlivem toho se pociťuje jako něco odděleného od ostatního světa. Tím mu do duše vstupuje vědomí, že je něčím jiným než svět. Kdyby byl spokojen s tím, co je dáno ve světě, neodlišoval by se od něho. Cítil by, že vnější svět je pokračováním jeho vlastního života. Neznal by vůbec to, čemu říkáme dotyk s vnějším světem; nebyl by od něho oddělen, nemohl by se ho tedy ani dotýkat. Tím, že se vytvořilo oněch „šest orgánů“, vznikala poznenáhlu „dotyk s vnějším světem“, a teprve tímto dotykem to, čemu říkáme v životě vjem (*pocitování*); a z pocitování se potom vyvinulo „lpění na vnějším světě“. Ale tím, že člověk má snahu lpět na vnějším světě, vzniká bolest, utrpení, starost, soužení.

To bylo to, co Buddha vysvětloval svým žákům o „vnitřním člověku“, který je příčinou toho, že se ve světě lidí vyskytuje bolest, utrpení, soužení a starost. Byla to vznešená teorie, plná jemného smyslu pro skutečnosti života, sice teorie, ale teorie, jež vytryskla bezprostředně ze života, neboť ji procítil jako nejhlubší pravdu o současném lidstvu člověk, jenž prožil osvětlení. Jemu, jenž po tolik tisíce let vedl lidstvo jako bódhisattva směrem k učení o soucitu a lásce, jemu se nyní, když se stal Buddhou, ujasnilo, jaká je vlastní podstata utrpení v současném lidstvu, neboť poznal, jaké jsou příčiny utrpení. Viděl tedy, proč lidé trpí, a tak to také objasňoval svým důvěrným žákům.

A když dospěl tak daleko, že prožíval samo jádro lidské existence pro současný vývojový cyklus, shrnul to všechno ve slavném kázání, jímž zahájil své působení jakožto Buddha, v kázání v Benáresu. V něm učil lidovým způsobem tomu, co svým žákům předtím sděloval intimnějším způsobem. Vyjádřil to asi takto: Kdo poznává příčiny tohoto lidského bytí, ten ví, že život, jaký je, musí obsahovat utrpení, musí obsahovat bolesti. První poučkou, kterou vám dávám je učení o utrpení ve světě. Druhou poučkou je učení o příčinách utrpení. V čem spočívají tyto příčiny utrpení? Spočívají v tom, že se do člověka vkrádá žádostivost, žízeň po životě, pocházející z toho, co v něm pozůstalo z dřívějších inkarnací. Žízeň po životě je příčinou utrpení. – Třetí poučkou je: Jak se může utrpení odstranit ze světa? Odstraní se ze světa přirozeně tím, že se ze světa odstraní jeho příčina; že člověk uhasí „žízeň po bytí“, která pochází z nevědomosti. Neboť lidé přešli z někdejšího jasnozřivého vědění do nevědomosti, a tato nevědomost jim zakrývá duchovní svět. Nevědomost může za žízeň po životě. A žízeň po životě je zase příčinou útrap a bolestí, starostí a soužení. Žízeň po životě musí zmizet ze světa, mají-li ze světa zmizet bolest a utrpení, soužení a starost. Staré vědění se vytratilo ze světa, lidé už nemohou používat orgánů svého éterného těla. Ale člověk může nabýt nové vědění, vědění, jež si osvojí tím, že se úplně pohrouží do toho, co mu může dát jeho astrální tělo ze svých nejhlubších sil, za pomoci toho, co mu vnější smyslová ústrojí dovolí pozorovat ve vnějším fyzickém světě. To však, co může být podníceno takovým pozorováním v nejhlubších silách astrálního těla, co se tedy vyvíjí užíváním fyzického těla, nikoli však z něho – to jediné může člověku v této době pomoci a dát mu vědění; neboť takovéto vědění je mu v této době přisouzeno. – Tak asi promlouval Buddha ve své velké vstupní řeči, zahajující jeho působení ve světě.

Buddha chtěl tedy říci: Musím lidstvu zprostředkovat to vědění, kterého člověk může dosáhnout nejvyšším rozvinutím sil astrálního těla. Proto musel Buddha učit tomu, čeho může člověk nabýt, když se mocně zahlubá a pohrouží do sil astrálního těla. Tím nabude vědění, jaké mu nyní přísluší, jaké mu je nyní umožněno; ale bude to vědění, které nemá nic společného s vlivy z dřívějších inkarnací. Co chtěl dát Buddha lidem, bylo takové vědění, které nemá nic společného s tím, co dříve jakožto sanskára v lidské duši, v temnotě a vydáno na pospas nevědomosti; vědění, které si člověk může osvojit, když probudí veškeré síly, které jsou mu pro jednu inkarnaci k dispozici v astrálním těle.

V tom tkví příčina utrpení ve světě – říkal Buddha – že z dřívějších inkarnací zůstalo v člověku něco, o čem nic neví. To, co má z dřívějších inkarnací, je příčinou, proč je pro něho svět zastřen rouškou nevědomosti; to je pro člověka příčinou utrpení a bolesti, soužení a starostí. Ale když si uvědomí, jaké jsou v jeho astrálním těle uloženy síly, do nichž má možnost proniknout, pak si může, bude-li chtít, osvojit vědění, které si uchovalo nezávislost na všem dřívějším, své vlastní vědění.

Toto vědění chtěl velký Buddha zprostředkovat lidem. A zprostředkoval jim je v takzvané „osmidílné stezce“. V ní vypočítává ty síly, jež má člověk rozvíjet, aby v současném vývojovém údobí lidstva došel k vědění neovlivněnému stále se opakujícími návraty na Zem. Silou, kterou si Buddha získal, tak povznesl sám svou duši k tomu, co je možné získat nejintenzivnějšími silami astrálního těla; a v osmidílné stezce chtěl lidstvu načrtnout cestu, jak dojít k vědění neovlivněnému sanskárou. Definoval to takto:

Člověk dospěje k takovému vědění o světě, když si osvojí správné mínění o věcech, mínění, které nemá nic společného se sympatií nebo antipatií nebo s tím, že je sám pro jisté věci zaujat; nýbrž člověk se musí pokusit – jen a jen na základě toho, co se mu nabízí zvenku – získat o každé věci správné mínění vlastními silami. Prvním požadavkem je tedy „správné uvažování“ o nějaké věci.

Druhým pak je nutnost, abychom se stali nezávislími na tom, co v nás zůstalo z dřívějších inkarnací, abychom se také snažili tvořit si na základě svého správného uvažování úsudky, ne soudit podle nějakých jiných vlivů, nýbrž jedinečně podle toho, co je naším správným uvažováním o nějaké věci. Tedy „správné usuzování“ je to druhé, oč jde.

Třetí požadavek je, abychom se ve styku se světem snažili také o správné vyjadřování toho, o čem správně uvažujeme, o čem správně usuzujeme; abychom do svých slov nevkládali nic jiného, než co je naše mínění a co má být řečeno; a to nejen ve slovech, nýbrž ve všech projevech vyjadřujících lidskou bytost. To je ve smyslu Buddhově „správné slovo“.

Za čtvrté je třeba, abychom usilovali konat své činy nikoli podle svých sympatií a antipatií, nikoli na základě toho, co v nás nevědomky vládne, co v nás skrytě bouří v temnotě jakožto sanskára, nýbrž abychom proměňovali v čin to, co jsme si osvojili jakožto správné uvažování, správný úsudek a správné slovo. To je potom správný čin, „správné jednání“.

Pátá schopnost, kterou člověk potřebuje, aby se oprostil od toho, co v něm žije, spočívá v tom, aby získal správné stanovisko v životě, správné hledisko ve světě. To, co tím měl Buddha na mysli, to si můžeme nejlépe ujasnit, když si řekneme: Je tolik lidí, kteří jsou nespokojeni se svou úlohou ve světě, kteří si myslí, že by se mohli lépe uplatnit na tom nebo na onom místě. Ale člověk by se měl dopracovat k možnosti, aby z té situace, do níž se narodil nebo do níž ho přivedl osud, vytěžil to nejlepší, co je schopen z ní vytěžit, aby tedy dosáhl na svém místě to nejlepší „stanoviště“. Kdo není spokojen v tom postavení, v němž je, nebude také moci z tohoto postavení

vydobýt sílu, která by ho přivedla ke správnému působení (*jednání*) ve světě. Buddha to nazývá dosažením „správného stanoviště“.

Šestý úkol je ten: pečovat stále více o to, aby přešlo do našich zvyků to, co si takto osvojujeme pod vlivem správného uvažování, správného usuzování a tak dále. Když se narodíme do světa, přinášíme si určité návyky. Již dítě projevuje ten nebo onen sklon nebo návyk. Ale člověk by se měl snažit neuchovávat si zvyky, kterých se mu dostalo vlivem sanskary, nýbrž osvojit si zvyky, které se postupně, vlivem správného uvažování, správného úsudku, správného slova a tak dále, stanou cele součástí jeho osobnosti. To jsou „správné zvyky“, ty, jež si máme osvojit.

Za sedmé bychom měli vnést do svého života řád tím, že nebudeme vždycky zapomínat na včerejšek, když máme dnes něco vykonat. Kdybychom se pokaždé měli nově učit všem svým dovednostem, tedy bychom nikdy nic nedokázali. Člověk se musí pokoušet vypěstovat si síly vzpomínání a paměť pro všechny věci svého života. Musí neustále využívat to, čemu se už naučil, musí navazovat přítomnost na minulost. Tedy – vyjádřeno buddhisticky – člověk si má na osmidílné stezce osvojit „správnou paměť“.

A osmou schopnost získá člověk tím, že se odevzdává věcem bez záliby pro to nebo ono mínění, aniž by nechal v sobě promlouvat to, co mu pozůstalo z dřívějších inkarnací, že se jim tedy cele odevzdává, že se do nich noří a nechává k sobě promlouvat jen věci samé. To je „správná kontemplace“.

To je ona osmidílná stezka, o níž Buddha říkal svým vyznavačům, že její zachovávání vede člověka k tomu, že v něm postupně uhasne žízeň po životě, přinášející utrpení, a že jeho duše získá něco, co ji osvobodí ode všeho, co pochází z uplynulých životů a zotročuje ji. – Tím, že jsme si takto popsali osmidílnou stezku, měli jsme zároveň možnost poznat něco z celého ducha a původu buddhismu. Na základě toho ale také víme, jaký mělo význam, že se z někdejšího bódhisattvy stal Buddha. Víme, že onen starý bódhisattva nechával vždycky vplývat do lidstva všemu, co souviselo s jeho posláním. Za starých dob, než ještě vešel do světa Buddha, nebylo lidstvo vůbec schopno použít nějak vnitřních sil k tomu, že by se samo od sebe mohlo dostavit správné slovo, správný úsudek. K tomu účelu musely proudit dolů na člověka vlivy z duchovních světů. Starý bódhisattva umožňoval proudění těchto vlivů shůry k lidem. Proto to byla událost jedinečného druhu, když se tento bódhisattva stal Buddhou, který nyní učil tomu, co z něj v dřívějších dobách vtékalo shůry do lidstva. To znamená, že teď postavil do světa lidské tělo schopné rozvíjet v sobě a přímo ze sebe takové síly, jaké dříve mohly k lidem proudit jenom shůry. Prvním tělem tohoto druhu bylo Buddhovo tělo, v němž vstoupil do světa jakožto Gautama Buddha. Tím se dostalo poprvé na svět vše, co dříve nechával proudit shůry do lidstva. Ale taková událost má velký dalekosáhlý význam pro celý vývoj Země, neboť se tu pojednou v člověku objevilo, kráčelo po Zemi v člověku tělesně to, co od jedné epochy ke druhé vplývalo do Země shůry. Neboť teď to představuje sílu, jež může přecházet na všechny lidi. A v těle Gautamy Buddha spočívají pro všechny časy příčiny, že lidé mohou až do nejzazší budoucnosti v sobě rozvíjet síly osmidílné stezky, takže osmidílná stezka se může stát vlastnictvím každého člověka. Skutečnost, že se na Zemi objevil Buddha, darovala lidem možnost správně myslet; a za všechno, co se tady v tomto smyslu stane, než si celé lidstvo osvojí osmidílnou stezku, za to vděčíme Buddhovu životu. To, co měl Buddha v sobě, to daroval lidstvu jako duchovní potravu.

Takové věci dnes v podstatě ještě žádná vnější věda není schopna vidět. Ale často nám takové velké skutečnosti z průběhu vývojové cesty lidstva prozradí ty nejdětinštější pohádky a pověsti. Jak víte, musel jsem už při různých příležitostech

zdůraznit, že pohádky a pověsti bývají často moudřejší a vědecktější než naše objektivní věda. Hlubiny lidské duše vnímají jako pravdu u takové bytosti, jakou je bytost bódhisattvova, vždy něco zcela zvláštního. A tak lidé pociťovali jako něco zcela mimořádného to, že něco nejprve proudí shůry k Zemi a pak se to postupně stává vlastnictvím lidské duše, a potom to z lidské duše jakoby vyzařuje zpátky do dálek vesmíru. A ti, kdo to více nebo méně mlhavě cítili, ti si říkali: Jako paprsky Slunce svítí do nebeského prostoru, tak kdysi síla bódhisattvova vyzařovala síly nauky o soucitu a lásce shůry dolů na Zem, síly osmidílné stezky; pak se ale bódhisattva uhostil v lidském těle a obětoval lidem to, co bylo dříve jeho vlastnictvím. To teď žije v lidstvu a září zpátky do dálek vesmíru, tak jako světlo Měsíce odráží zpátky do vesmíru paprsky Slunce. To je něco, co lidé v kraji, kde taková pravda bývala vyjadřována formou pohádky nebo pověsti, vždycky pociťovali jako něco obzvlášť významného. A tak byla v končinách, kde bódhisattva ve své poslední inkarnaci působil, vytvořena pozoruhodná pohádka, vyjadřující tuto pravdu o něm. Veliká událost Buddhova působení byla oděna do takového prostého vyprávění:

Stalo se kdysi, že Buddha žil jako zajíc, a bylo to v době, kdy nejrůznější jiné bytosti hledaly potravu, ale všechna potrava byla spotřebována. To, čím se mohl živit sám zajíc, strava z rostlin, to se nehodilo pro bytosti, jež se živily masem. A tak se zajíc, jenž byl vlastně Buddhou, rozhodl, když k němu přišel kterýsi bráhma, že se sám obětuje a daruje za potravu. V té chvíli se objevil bůh Šakra; viděl mocný čin zajícův. I otevřela se hora, a rozsedlina do sebe zajíce pohltila. Nato vzal bůh tinkturu a nakreslil obraz tohoto zajíce na Měsíc. Od té doby je na Měsíci vidět obraz Buddhův v podobě zajíce. – U nás na Západě se nemluví o zajíci na Měsíci, ale o „muži v Měsíci“.

Ale ještě o něco zřetelněji to vystihuje pohádka kalmycká: „Na Měsíci žije zajíc, který se tam kdysi dostal v důsledku toho, že Buddha se obětoval a sám duch Země pak namaloval obraz zajíce na Měsíc.“ Tato slova vyjadřují onu velkou pravdu, jak se bódhisattva stal Buddhou a jak Buddha se sám obětoval, jak to, co bylo jeho obsahem, dal lidstvu za potravu, takže to teď může vyzařovat z lidských srdcí do světa.

O takové bytosti, jako byl bódhisattva, jenž se stal Buddhou, jsme řekli – a je to učení všech, kteří o těchto věcech mají vědění: Když taková bytost dosáhne takového stupně jako při proměně z bódhisattvy v buddhu, pak to je její poslední vtělení na Zemi, při němž celá bytost takové individuality vystupuje v lidském těle. Taková bytost se pak již zde nevtěluje. Proto mohl Buddha říci, když cítil význam svého současného života: Toto je poslední vtělení, po něm už nebude následovat žádné jiné vtělení na Zemi. – Přesto by nebylo správné se domnívat, že se taková bytost potom úplně vzdá jakéhokoli styku s pozemským děním. Vysílá do něho i nadále své působení. Nevstupuje sice už přímo do pozemského těla, ale zahaluje se jiným tělem – může být utvořeno z astrální podstaty, může také být z éterné podstaty – a tak zasahuje do dění ve světě. A způsob, jakým taková bytost působí, když prošla svou poslední inkarnací, může být tento:

Může nastat, že obyčejný člověk, pozůstávající z těla fyzického, éterného, astrálního a z já, je – dalo by se říci – prostoupen takovou bytostí. Taková bytost, která teď už nesestupuje až do fyzického těla, ale má ještě tělo astrální, se může včlenit do astrálního těla jiného člověka. Pak působí v takovém pozemském člověku. Pak se tento člověk může stát důležitou osobností, neboť v něm působí síly vysoké bytosti, která už prošla svým posledním vtělením na Zemi. Tak se taková astrální bytost může spojit s astrální bytostí některého pozemského člověka. K takovému spojení může dojít nejsložitějším způsobem. Když se Buddha zjevil pastýřům jako

obraz „rytířstva nebeského“, nebyl ve fyzickém, nýbrž v astrálním těle. Zahalil se takovým tělem, jímž mohl přece jenom působit na život na Zemi. Proto je třeba u takové bytosti, jež se už stala Buddhou, rozeznávat trojí tělo:

Za prvé tělo, které má, než se stane Buddhou, kdy tedy sama ještě působí z výšin jakožto bódhisattva – tedy tělo, které ještě neobsahuje všechno, čím tato bytost může působit; sama ještě dlí ve výšinách a je spojena se svým dřívějším posláním jako někdejší bódhisattva v Buddhovi, dokud neproměnil toto poslání za poslání Buddhovo. Dokud taková bytost dlí v tomto těle, nazývá se její tělo dharmakája.

Za druhé tělo, jež si taková bytost vytvoří, tělo, do něhož je pak zasazena a v němž fyzicky může vyjádřit všechno, co má v sobě; takové tělo se nazývá „tělo dokonání“, sambhógakája.

Za třetí tělo, jímž se taková bytost zahaluje, když už prošla nejvyšším zdokonalením a může nyní působit shůry uvedeným způsobem; toto tělo se nazývá nirmánakája.

Můžeme tedy říci: Co se zjevilo pastýřům v podobě andělských zástupů, byla Buddhova nirmánakája. Buddha tedy zazářil ve své nirmánakáji a zjevil se tímto způsobem pastýřům. Ale tím jeho nové působení neskončilo. Hledal i nadále cestu, jak v oné důležité době zasáhnout svou působností do palestinských událostí. Jak k tomu došlo?

Abychom to pochopili, oživíme si stručně v paměti to, co víme z anthroposofických přednášek o vývoji člověka. Víme, že duchovní věda rozlišuje několiké „zrození“. Při tom, čemu říkáme „fyzické zrození“, člověk jakoby odkládá fyzickou mateřskou schránu, již byl obklopen. V sedmi letech odkládá éternou schránu, která ho do té doby, až do výměny zubů, obklopovala právě tak, jako ho až do fyzického zrození obklopovala fyzická matčina schrána a s pohlavní dospělostí, tedy v dnešní době ve čtrnáctém, patnáctém roce, odkládá člověk to, co mu až do té doby sloužilo za astrální schránu. Proto se tedy éterné tělo člověka vlastně rodí navenek jako samostatné tělo až v sedmém roce, a jeho astrální tělo se rodí s pohlavní dospělostí; v té době člověk odkládá vnější astrální schránu.

Povšimněme si nyní, co se tu odkládá v době pohlavní dospělosti. V krajinách, kde se odehrávala palestinská událost, nastávalo toto období o něco dříve, za normálních poměrů ve dvanáctém roce; v tom věku se tedy odkládala astrální mateřská schrána. V obyčejném životě se tato schrána odlučuje a odevzdává vnějšímu astrálnímu světu. Ale u toho dítěte, jež pocházelo z kněžské linie Davidova rodu, nastalo něco jiného. Ve dvanáctém roce se odloučila astrální schrána, ale ta se nerozplynula ve všeobecném astrálním světě, nýbrž – v té podobě, kterou měla jako ochranná astrální schrána mladého chlapce, se všemi těmi oživujícími silami, které se do ní vlily mezi obdobím výměny zubů a pohlavní dospělosti – splynula nyní s tím, co sestoupilo shůry jakožto Buddhova nirmánakája. To, co se zjevilo ve světle linoucím se z andělského zástupu k pastýřům, to se sjednotilo s astrální schránou, jež se odloučila od dvanáctiletého Ježíše; spojilo se to se všemi těmi silami mládí, jež člověka udržují ve stavu mládí v době mezi výměnou zubů a pohlavní dospělosti. Buddhova nirmánakája, jež zářila nad dítětem Ježíšem od jeho narození, splynula nyní s tím, co se od tohoto dítěte, když dosáhlo pohlavní dospělosti, odloučilo jakožto jeho astrální mateřská schrána, nesoucí v sobě síly raného mládí; Buddhova nirmánakája pojala tuto schránu do sebe, sjednotila se s ní a tím se omladila. Tímto omlazením bylo umožněno, aby se to, co Buddha dal dříve lidstvu, nyní mohlo znova objevit v dítěti Ježíšovi, jakoby v dětinné prostoduchosti. Tím bylo tomuto dítěti dáno, že mluvilo dětským způsobem o vznešených naukách soucitu a lásky, které jsme dnes vylíčili v takové složitosti. Proto chlapec Ježíš, když se tehdy ocitl v chrámě,

mluvil tak, že jeho okolí žaslo; neboť se kolem něho vznášela Buddhova nirmánakája, osvěžená, oživená jako z mladící studánky chlapcovou astrální mateřskou schránou.

To je poznatek, k němuž může dospět duchovní badatel, poznatek, jež pisatel Lukášova evangelia vtajil do oné zvláštní scény dvanáctiletého Ježíše v chrámě, kde se náhle stává jakoby jinou bytostí. Proto Lukášovo evangelium učí buddhismu způsobem srozumitelným i nejprostší, nejdětinštější mysli. To musíme chápat. Pak budeme vědět, proč chlapec už nemluví tak, jako mluvil Buddha dříve. Tak, jako mluvil dříve, tak nyní mluví přibližně v oné době tibetský král Kaniška, když svolává ve staré Indii synodu a na ní dává prohlásit starý buddhismus za pravověrnou nauku. Ale Buddha sám mezitím pokročil dál. Přijal do sebe síly Ježíšovy astrální mateřské schrány a tím nabyl schopnosti mluvit k srdci lidí novým způsobem.

Tak obsahuje Lukášovo evangelium buddhismus v nové podobě, jakoby vyvěrající z nějaké omlazující studánky, a proto vyslovuje náboženství soucitu a lásky formou, která je srozumitelná i nejprostšímu srdci. Můžeme to z něho vyčíst. Pisatel Lukášova evangelia to do něho vtajil. Je v něm ale skryto ještě více. Dnes jsme si mohli vylíčit jenom část toho, co je obsaženo v této scéně dvanáctiletého Ježíše v chrámě, a budeme ještě muset vnést světlo do hlubších vrstev tohoto tajemství; pak se nám osvětlí ještě více z dřívějších i z pozdějších období života Ježíše Nazaretského.

IV.

**Buddhova nirmánakája a vývoj nátanského Ježíše.
Vůdčí svatyně v dávné Atlantidě.
Adamova duše před prvotním hříchem.
Znovuzrození Zarathustrovo v Ježíši ze Šalomounovy linie.**

Skutečnosti, jež tvoří základ toho, co je zachyceno v evangeliích, a zejména v evangeliu Lukášově, budou v těchto dalších přednáškách stále tíž uchopitelné, subtilnější. Proto vás prosím, abyste měli tentokrát ještě více než jindy na zřeteli, že tyto přednášky tvoří souvislou řadu, že obsah skutečně přechází z jedné přednášky do druhé a že nelze dobře porozumět jednotlivé přednášce, nebo i několika, nebudeme-li přihlížet k jejich souvislosti s ostatními přednáškami. Obzvlášť to platí pro dnešní přednášku a zítřejší; i o nich platí, že až zítra byste si měli klást otázku, jak ty různé věci, o nichž budu mluvit, souvisejí s tím, co bylo řečeno v jiných cyklech přednášek, dotýkajících se už tohoto tématu.

Včera jsme končili tím, že Buddhova nirmánakája se ukázala našemu světu ve chvíli, jež je vyjádřena v Lukášově evangeliu jako zvěstování pastýřům. A naznačili jsme si včera, že k onomu omlazení buddhistického pohledu na svět, jenž vplynul do křesťanství a tím byl dán světu, došlo tím, že astrální mateřské tělo, které se odděluje od vyvíjejícího se člověka při pohlavní dospělosti a které tedy bylo spjato s Ježíšem v době jeho dětství, bylo přijato Buddhovou nirmánakájou, že se s ní sjednotilo, když Ježíšovi bylo dvanáct let. Proto se pak od té chvíle setkáváme s docela určitou, zvláštní bytostí, skloubenou vlastně z nirmánakáje, z Buddhovy duchovní tělesnosti a z onoho astrálního mateřského těla, které se – jakožto astrální mateřská schrána – odpoutalo od Ježíše, když dosáhl dvanáctého roku.

Měli bychom si tady položit takovouto otázku: Odloučí-li se v obyčejném životě při vývoji člověka toto astrální tělo, „zrodí-li“ se vlastní astrální tělo člověka, rozplyne se při tom mateřská astrální schrána ve všeobecném astrálním světě. U obyčejného člověka v našem vývojovém období by nebyla jeho astrální mateřská schrána vhodná k tomu, aby se včlenila do tak vznešené bytosti, jakou byl Buddha ve své nirmánakáji. Čili tato astrální mateřská schrána, která byla odložena a svým spojením s Buddhovou nirmánakájou omladila celý buddhismus, ta se musela vyznačovat něčím naprosto zvláštním. Nebo jinými slovy: v dítěti Ježíši musela žít docela zvláštní bytost, zcela zvláštní duchovnost, aby z ní v prvních dvanácti letech života mohly vyzařovat ony síly, které pak do sebe přijala astrální mateřská schrána, aby v ní mohly být obsaženy omlazující síly, na které jsme si včera poukázali. Nemohlo tedy jít o obyčejnou lidskou bytost, ale o bytost docela zvláštní, která vyrůstala v malém Ježíšovi od narození až do dvanáctého roku a byla pak s to vzáříť do toho, co odložila, všechny ty síly, jež způsobily ono omlazení.

Abychom si mohli vytvořit představu o tom, jak je vůbec možné, aby nějaké dítě působilo na své schrány úplně jinak, než jak tomu bývá za normálního stavu, zkusíme se nejdříve přiblížit ke skutečnosti, o niž tady jde, napřed přirovnáním. Pokusím se vám tedy znázornit přirovnáním, co se tehdy vlastně událo.

Když budeme sledovat lidský život, jak se vyvíjí od narození až do pozdějších věkových stupňů, až do dvacátého, třicátého, čtyřicátého roku – pokud probíhá normálně – tedy si můžeme znázornit, jak jednotlivé síly, které jsou přítomny

v zárodku a při narození teprve v podobě vloh, se postupně začnou projevovat. Dítě vyspívá tělesně, ale vyspívá i duchovně. Krok za krokem se rozvíjejí jeho duševní síly. – Jak k tomu dochází, to si můžete přečíst v mém spisku „Výchova dítěte z hlediska duchovní vědy“. – Pokuste se vybavit si, jak postupně vyrůstají citové a rozumové síly dítěte, jak v sedmém, čtrnáctém nebo jedenadvacátém roce se objevují takové nebo onaké síly, které tu dříve nebyly, nebo jak ty, které tu už byly, se objevují ve větší míře atd. Pokusme se, abychom si učinili představu, jak to probíhá při normálním průběhu lidského života; a myslíme si nyní, že bychom učinili jakýsi „životní experiment“. Předpokládejme, že bychom dali člověku, který se právě narodil, možnost, aby se nevyvíjel tak docela normálně a v mezích průměru, jak už to obvykle v našem cyklu dějinného vývoje chodí a jak to také v normálním životě chodit musí. Místo toho se pokusíme dát takovému člověku uměle příležitost, aby to, čemu se někdo jiný za normálních okolností naučí třeba mezi dvanáctým a osmnáctým rokem, dovedl vnímat a chápat s jakousi svěžestí. Jeho duše by si poznatky neosvojovala tak, jak se to obvykle děje, nýbrž dovedla by to uchopit s obzvláštní svěžestí. Neosvojovala by si to tedy tím způsobem, jak to činí ostatní lidé, nýbrž byla by schopna zdolávat věci se zvláštní vynalézavostí, dovedla by na nich dále tvořit. A dejme tomu, že bychom chtěli uměle z tohoto dítěte učinit obzvlášť produktivního člověka. V tom případě bychom nesměli nechat dítě vyrůstat tak, jak obvykle vyrůstají jiné děti.

Podnikněme tedy jakýsi hypotetický životní pokus. Ale výslovně podotýkám, že ten příklad je zvolen jenom hypoteticky a není míněn tak, že by snad měl být také hned realizován; používám ho, abych něco vyslovil pomocí přirovnání, a nechtěl bych to doporučovat jako nějaký výchovný ideál. – Nuže, řekněme, že bychom chtěli z určitého člověka vypěstovat obzvlášť vynalézavého ducha, který nebude v sobě jenom oživovat schopnost myšlení, nýbrž bude schopen tvořivě pokračovat a vyvíjet tyto schopnosti v pozdějším věku k vyšší produktivitě. Museli bychom v tom případě takové dítě od šestého, sedmého roku především ochránit, aby se neučilo stejným způsobem, jako se učí jiné děti, aby se za žádnou cenu nezačalo učit stejným školním předmětům jako ostatní děti, nýbrž aby se mu od tohoto období vštěpovalo co nejméně z toho, čemu se učí ostatní děti. Až do desátého, jedenáctého roku bychom je museli pokud možno udržet při dětských hrách a zpřístupnit mu co nejméně ze školních předmětů, takže by v devíti letech ještě pokud možno neumělo sčítat, v osmi letech snad ještě špatně četlo. Potom bychom u něho museli se vším tím, s čím dítě jinak začíná v šestém, sedmém roce, začít až v osmém nebo devátém roce. V takovém případě se síly člověka vyvíjejí docela jinak, duše v takovém případě dělá s tím, co je jí vštěpováno, něco úplně jiného. Takové dítě by si tak uchovalo dětské síly, které jsou jinak normálním vyučováním potlačovány, až do desátého, jedenáctého roku a přistupovalo by potom k věcem, jimž je vyučováno, s mnohem ohnivější silou duše a zmocňovalo by se jich úplně jinak. Jeho schopnosti by se tím proměňovaly obzvlášť plodně. Museli bychom tedy udržovat dítě co možná dlouho ve stavu dětství; pak by jasnovidec pozoroval, že jeho astrální schrána, ta, jež se odlučuje při pohlavní dospělosti, skutečně obsahuje docela jiné síly, než tomu bývá jinak, že obsahuje svěží, mladistvé síly. A tato astrální schrána by byla potom použitelná pro takovou bytost – jako v našem případě pro nirmánakáju Buddhy. Takovým pokusem bychom dosáhli nejenom prodloužení doby mládí, nýbrž i toho, že jisté dětské, mladistvé síly by vešly do astrální mateřské schrány, a potom by je bylo možné zase použít ve světě, takže bytost sestupující z duchovních výšin by se mohla těmito silami žít a omladit se jimi.

Tento experiment by ale lidé přesto neměli dělat. Není to žádný výchovný ideál. Dnešní lidé musí ještě – takříkajíc – přenechávat určité věci bohům, neboť bohové to dovedou; lidé by to ještě dobře provádět nedovedli. A když uslyšíte, že někde nějaká určitá osobnost, která na určitém území měla působit oplodňujícím vlivem, se jevila dlouhou dobu jako nenadaná, že byla po dlouhá léta považována za hloupou a že se jí teprve později v hlavě „rozsvítilo“, pak vězte, že tento experiment učinili bohové; ochraňovali dětství takového člověka v oné době a učinili jej schopným, aby se teprve v pozdějším období života naučil tomu, čemu se jinak v normálním životě lidé učí už dříve. Obzvláště se to ukáže tehdy, když děti duševně probuzené – které snadno chápou, co jim vyprávíme – přijdou do školy a nechtějí se tam vlastně ničemu učit. To je tím, že bohové s nimi provádějí tento životní pokus, o němž jsme právě mluvili.

K něčemu podobnému, jenom v nekonečně rozsáhlejší měřítku, muselo dojít u toho dítěte, které vyrůstalo jakožto Ježíš a které pak mělo odevzdat Buddhově nirmánakáji tak nekonečně plodnou astrální mateřskou schránku. A také k tomu došlo. Zde se setkáváme s tajuplnou skutečností, vůči níž je každému ponecháno na vůli, zda věřit nebo nevěřit, která však dnes může být postavena před připraveného anthroposofa a může být také ověřena. Ověřte si ji s přihlídnutím ke všem těm skutečnostem, které vám podávají evangelia nebo vnější dějiny, a shledáte, že jejich pravdivost lze ověřit vnějšími událostmi, které se tehdy staly na fyzické úrovni, pokud si jich budete správně všimnout a nebudete chtít ukvapeně usuzovat. To, co říká okultista a co jsou skutečnosti podávané z vyšších světů, to okultista předává lidstvu jako zástavu, záruku; a má-li to ze správných zdrojů, tedy říká: Ověřujte si to tak přísně, jak chcete; budete-li to ověřovat správným způsobem, shledáte, že pravdivost toho se vám všude potvrdí tím, co můžete zjistit z písemných dokumentů nebo z jiných, přírodovědeckých skutečností ve fyzickém světě. – Muselo se tedy narodit rodičům, o nichž mluví Lukášovo evangelium, dítě docela zvláštního druhu, dítě, jež si už přineslo síly mládí, síly dětství zcela zvláštní, a uchovalo si je tou měrou, v níž si je přineslo, svěží a zdravé v každém směru. K tomu muselo dojít.

Za obvyčných poměrů nebylo ovšem možné najít dítě ani žádný rodičovský pár, u něhož by se byly mohly vyskytovat ony síly dětství a mládí v takové svěžesti, v jaké jich bylo tehdy potřebí. V celém dalekém okruhu tehdejšího lidstva, pokud by se přihlíželo jenom k normálním poměrům, by nebylo bývalo možné nalézt individualitu ani dvojici rodičů, jakých by bylo třeba pro takovou inkarnaci – kdyby nebylo bývalo možné ještě něco docela zvláštního. Jaká se tady naskývala možnost, tomu ovšem porozumíme jenom tehdy, když se rozpomeneme na mnohé, co už známe z naší anthroposofické přípravy.

Víme, že naše dnešní lidstvo se vyvinulo v průběhu různých epoch z dávného, prvotního lidstva, které označujeme za lidstvo staré doby atlantské; a toto lidstvo zase pochází z lidstva, jež označujeme za lidstvo doby lemurské. (Duchovní věda nám může ukázat na docela jiné skutečnosti ohledně postupu vývoje lidstva než vnější přírodověda, která je odkázána jen na skutečnosti přístupné tělesným smyslům.) Duchovní věda nám ukazuje, že lidstvo prošlo stupněm řecko-latinského kulturního vývoje, jemuž předcházela kulturní systém egyptsko-chaldejský, praperský a praindický. Tím se dostáváme nazpět až k oné velké, mohutné katastrofě, která kdysi postihla naši Zemi a úplně změnila její tvářnost. Předtím se v těch končinách, kde se dnes rozkládá Atlantský oceán, rozprostírala do šířky i do dálky pevnina: to byla dávná Atlantis. A končiny, které dnes obývá evropské, asijské a africké lidstvo, byly tehdy ještě z velké části pokryty mořem. Onou velkou atlantskou katastrofou, jež se odehrála v pozemském vodním živlu, se změnila tvářnost Země. Předtím lidstvo

sídlilo hlavně na západě, v Atlantidě. Tam se také vyvíjelo. Byli to lidé, kteří byli uzpůsobeni jinak než dnešní lidé; to jsem popisoval už častěji. Když se pak blížila doba atlantské katastrofy, předvíдали to velcí jasnozřiví vůdcové a kněží lidstva a odvedli proto lidi z jejich dosavadních domovů na východ, částečně i na západ. Ti, které vedli směrem na západ, stali se tam předky pozdějšího amerického lidstva. Tak musíme předky našeho lidstva hledat mezi starými Atlantány. – Lidé přebývající v Atlantidě byli zase potomky ještě dřívějších lidí, lidí, kteří vypadali zase úplně jinak než Atlantané; sídlili na pevnině mezi dnešní Asií, Afrikou a Austrálií, ve staré Lemurii. Najdete o tom podrobné líčení v mé knize „Tajná věda“, která zakrátko vyjde; z toho všeho teď vyjímám jenom to, co budu potřebovat.

Když se tak prostřednictvím kroniky akáša zahledíme zpátky až do nejstarších dob, poskytne nám kronika akáša kupodivu i pozoruhodné doklady pro všechno, co jinak nacházíme v biblických písmech a v náboženských dokumentech. Učíme se tak teprve správně rozumět těmto náboženským dokumentům. Jaká to například byla pro vnější vědu otázka, zdali je opravdu možné považovat za pravdu to, co čteme v bibli o jediné dvojici lidí, Adamovi a Evě, od nichž prý pochází celé lidstvo!? To byla otázka, která zaměstnávala z přírodovědeckého stanoviska obzvlášť silně dobu uprostřed devatenáctého století.

Shrneme-li vše, co nám vypravuje kronika akáša, můžeme si uvědomit, že Země má dlouhou minulost, že i lemurskou dobu předcházelo jiné údobí. Víme, že Země je opětným vtělením jiných planetárních stavů, starého Měsíce, starého Slunce a starého Saturnu. Víme dále, že Země, jak se postupně vyvíjela, byla povolána k tomu, aby k oněm třem tělesným článkům, které si člověk během minulých vtělení Země postupně vytvořil – na Saturnu tělo fyzické, na Slunci éterné a na Měsíci astrální – aby k nim na Zemi připojila lidské já, čtvrtý článek bytosti člověka. Všechno, co předcházelo před dobou lemurskou, bylo jenom přípravou na toto poslání Země. Tehdy, v době lemurské, se už člověk dotvořil do té míry, že byl schopen v sobě vyvíjet tento čtvrtý článek své bytosti, jáství. Tehdy se začal tvořit první zárodek k tomu, aby se v oněch třech člancích, které člověk během času získal, mohlo vyvinout já. Můžeme tedy říci, že ony změny, jež se odehrály na Zemi, zapůsobily na člověka tak, že se z něho nyní mohl stát nositel jáství. Země byla zalidněna i před dobou lemurskou. Na Zemi tehdy byli lidé, jenomže v docela jiné podobě. Byli to lidé, kteří ještě nebyli nositeli jáství, kteří vlastně rozvíjeli jediné to, co si přinášeli ze starého Saturnu, ze Slunce a z Měsíce, totiž fyzické tělo, éterné a astrální tělo; a víme také, jaké to byly děje v celém vesmíru, jež vedly k tomu, že člověk byl doveden ve svém vývoji až k této zralosti.

Víme, že na počátku našeho nynějšího vývoje byla Země sjednocena se Sluncem i s Měsícem, že se pak nejdříve oddělilo Slunce a zanechalo po sobě planetární těleso, které v sobě zahrnovalo dnešní Zemi a dnešní Měsíc. Víme ale také, že kdyby byla Země zůstala spojena s Měsícem, byly by všechny lidské bytosti na ní podlely ztvrdnutí, mumifikaci, byly by přešly do zdřevnatělého stavu. Aby k tomu nedošlo, musely být ze Země nejprve vyvrženy všechny substance a bytosti patřící dnes k Měsíci. Tím byla lidská postava zachráněna před ztvrdnutím, člověku bylo umožněno, aby získal dnešní podobu; a teprve po tomto oddělení Měsíce mu byla dána možnost stát se nositelem jáství. Ale to všechno neproběhlo naráz. Mohli bychom to říci tak, že se nejprve pomalu vyčlenilo ze Země Slunce. Takže v době, kdy byl Měsíc ještě obsažen v Zemi, nastal na Zemi stav, který nedovoloval další vývoj lidstva. Fyzická hmota ustavičně houstla a houstla, takže člověk měl doopravdy náběh ke ztvrdnutí. Lidské duše byly tehdy ještě na podřadnějším stupni, ale procházely už také obdobnou cestou jako lidské duše dnes: procházely také

inkarnacemi, za sebou následujícími vtěleními, kdy tedy to, co tvoří nitro člověka, opouští vnější spojení s tělem, prochází duchovním světem, aby se pak zase objevilo v novém vtělení.

Ale než ještě Měsíc opustil Zemi, došlo k něčemu docela zvláštnímu, k jakémusi svízelnému stavu pro další vývoj Země. Došlo k tomu, že jisté lidské duše, jež opustily svá těla, vešly do duchovního světa a nyní se chtěly znova vtělit, nacházely teď dole lidskou substanci, která pro ně byla příliš tvrdá, příliš zdřevnatělá, takže neměly možnost se vtělit. Nastala doba, kdy duše se chtěly dostat zase dolů na Zemi, ale nenacházely jakoukoli možnost, aby se znova vtělily, protože pozemská těla pro ně nebyla způsobilá. Jenom ty nejsilnější z duší byly s to přemoci onu hmotu, onu substanci mezitím ztvrdlou, aby se vtělily na Zemi. Ostatní se musely zase vrátit do duchovního světa, nemohly sestoupit dolů. Takové doby nastaly před odlukou Měsíce. Ale oněch silných duší, jež byly s to zvládat hmotu a zalidnit Zemi, bylo stále méně a méně. Před odlukou Měsíce v lemurském období byla tedy doba, kdy Země v nejširším okruhu zpustla, kdy lidí bylo na Zemi stále méně a méně, protože duše, jež chtěly dolů, nenacházely vhodná těla.

Co se ale stalo s těmito dušemi, jež nemohly najít žádná těla? Byly přemístěny na jiné planety, které se mezitím zformovaly ze společné substance. Tak existovaly jisté duše, které byly přemístěny na Saturn, jiné, které byly přemístěny na Jupiter, na Mars, na Venuši nebo na Merkur; takže byla doba, kdy během tohoto velkého zimního období Země mohly na Zemi sestoupit jenom nejsilnější duše. Slabších duší se musely ujmout ostatní planety, patřící k našemu slunečnímu systému.

Skutečně byla během lemurské epochy doba, o níž se dá říci aspoň přibližně, že tehdy žila na Zemi jediná dvojice lidí, jakási hlavní dvojice, která si uchovala sílu, aby si podrobila onu vzpurnou, nepoddajnou lidskou substanci a vtělila se na Zemi, aby zde jaksí vydržela po celý onen zemský vývoj. To však byla také doba, kdy se Měsíc oddělil od Země. A tato měsíční odluka umožnila, že se lidská substance zase zjemnila a stala se zase způsobilou přijmout i slabší duše. Tak se potomci oné jedné hlavní dvojice dostali do situace, že žili už v měkčí substanci než ti, kdo žili před oddělením Měsíce. Tehdy se pak také zase postupně vracely na Zemi všechny ty duše, které byly předtím přeřazeny vzhůru na Mars, na Jupiter, na Venuši a tak dále; a rozmnožením lidí z oné jedné hlavní dvojice došlo k tomu, že duše se poznenáhlu vracely z vesmíru na Zemi a staly se potomky oné první, hlavní dvojice.

Tak se Země zase zalidňovala. A během poslední lemurské doby a až daleko do doby atlantské přicházelo dolů stále více duší, jež do té doby čekaly na ostatních planetách, až na Zemi zase nadejde čas ke vtělení. Pak sestoupily znova do pozemského těla. Tím způsobem se Země opět zalidnila. A tím způsobem vzniklo ono atlantské obyvatelstvo, vedené atlantskými zasvěcenci z atlantských orákul, věštíren. Tato atlantská orákula jsem charakterizoval asi takto:

V Atlantidě se vyskytovaly velké vůdčí svatyně. Jejich zaměření bylo toho druhu, že jedny bylo možné nazývat orákula marsická, jiné orákula jupiterská, orákula saturnská a tak dále. Ty svatyně se od sebe lišily proto, že se lišili i lidé. Pro ty lidské duše, které dříve musely čekat na Marsu, bylo třeba zařídit vyučování a vedení v orákulech marsických, pro ty, jež čekaly na Jupiteru, v jupiterských atd. Jenom několik málo vyvolených mělo v atlantské době možnost, že se jim dostávalo vyučování v ústředním, velkém orákulu slunečním. To byli ti, kteří stáli mezi potomstvem nejbližší oné hlavní dvojici, která přestála zemskou krizi, oněm silným prarodičům, které nám bible uvádí pod jmény Adam a Eva. Tady nám bible poskytuje průhled na něco, co se kryje se skutečnostmi kroniky akáša, takže bible prokazuje svou pravdivost i tam, kde přináší něco zdánlivě tak nepravděpodobného. A v čele

onoho velkého orákula, jež vykonávalo nejvyšší dozor nad ostatními a jež nazýváme orákulum sluneční, stál největší z atlantských zasvěcenců, velký zasvěcenec sluneční; byl to zároveň Manu, vůdce atlantského obyvatelstva. Když se přiblížila atlantská katastrofa, bylo na něm, aby převzal úkol vypravit se s lidmi, jež shledal schopnými, daleko na východ a založit tam místo, z něhož by vzešla poatlantská kultura. Ale dbal vždycky především o to, aby mezi různými lidmi, jež shromáždil přímo kolem své osoby, byli i takoví, kteří pocházeli pokud možno přímo od oněch prarodičů, kteří přežili období zemské zimy; byli to takřikajíc přímí potomci Adama a Evy, oné hlavní dvojice. Jim se v okolí velkého zasvěcence slunečního orákula dostávalo mimořádné pozornosti a péče. Celé jejich vyučování bylo vedeno a řízeno tak, aby v potřebných okamžicích vývoje lidstva byla pokaždé k dispozici možnost dát z onoho místa, vedeného zasvěcencem sluneční svatyně, velkým Manu, proudit do celého okolí správným vlivům.

Předpokládejme například, že by se v některém okamžiku vývoje lidstva ukázala nutnost omlazení kultury, aby takřikajíc to, co si lidstvo po nějakou dobu uchovávalo jako tradici a co během věků zestaralo, přijalo nový oplodňující podnět, aby lidstvo dostalo do své kultury nový prvek. Jestliže se mělo něco takového uskutečnit, bylo třeba se o to dopředu postarat v místě, kde působil zasvěcenec slunečního orákula, a k tomu docházelo nejrůznějšími způsoby.

V první době poatlantského kulturního vývoje byli do různých míst přímo vysíláni lidé k tomu připravení; jako výsledek své pečlivé výchovy měli nést do světa to, co právě potřeboval ten nebo onen národ. V oné svatyni, skryté v jisté asijské končině, bylo vždycky zajišťováno, aby jednotlivé kultury mohly přijmout potřebný, jim odpovídající vliv.

Potom však, pět nebo šest století po vystoupení velkého Buddhy, nadešel docela zvláštní čas. Nastala nutnost omladit buddhismus. To, co zvěstoval velký Buddha jako starý, vytříbený světový názor, jako názor nejvyššího stupně, mělo být pohrouženo do omlazující studánky, aby mohlo předstoupit před lidstvo s mladistvou svěžestí. Bylo třeba, aby se lidstvu otevřel přístup k docela zvláštním silám mládí. A bylo tomu tak, že tyto síly mládí se tehdy nevyskytovaly u žádné jiné osobnosti, která pracovala někde ve vnějším světě. Kdo působí pro svět, ten opotřebovává své síly, a opotřebovávat své síly znamená stárnout. Mohli bychom se vracet zpátky v čas a sledovat, jak vystupuje kultura za kulturou: nejdříve kultura praindická, po ní praperská, pak egyptsko-chaldejská a tak dále; a viděli bychom jak se v nich pokaždé objevovali velcí, významní vůdcové lidstva. Všichni ti vůdcové lidstva obětovali své nejlepší síly, aby pomohli lidstvu dále. Velcí svatí ršiové obětovali své nejlepší síly; Zarathustra, inaugurační někdejší perské kultury, obětoval své nejlepší síly; Hermes, Mojžíš a vůdcové chaldejské kultury, všichni obětovali své nejlepší síly. Tím, co byli schopni konat, byli všichni v jistém smyslu správnými a nejlepšími vůdci a usměrňovateli svých epoch. Vezměme kteroukoli osobnost ve staré Indii, vidíme, že přicházela znova a znova na svět, objevovala se v té nebo oné inkarnaci, v perské, v egyptsko-chaldejské kulturní epoše; a pokaždé, když se objevila znova, byla její duše starší, stávala se pořád zralejší; vyspívala k silám stále zralejším, avšak svěží síly mládí, ty ztrácela. Člověk může získat velkou zralost, může dokázat nesmírné věci, když se z něho stala stará duše, která na sobě pracovala po mnoho inkarnací; ale jeho duše tím zestárla. Člověk pak může učit velkým věcem, může pro lidstvo mnoho dokázat, ale svěžest a sílu mládí musel nutně obětovat, když se tímto způsobem vyvíjel k vyšším stupňům.

Vezměme i takového velikána velikánů, který působil během vývoje lidstva: Zarathustru. On to byl, jenž byl s to přinést své době z tak hlubokých oblastí

duchovního světa velké poselství o Duchu Slunce; on to byl, jenž byl s to obrátit zrak tehdejšího lidstva k onomu velkému duchu, který se později zjevil v Kristu. On to byl, jenž hlásal: Tam ve Slunci, tam je přítomen božský Ahura Mazda, a bude se blížit k Zemi. A promlouval o něm velká, významná slova. Jenom nejhlubší duchovní poznání, ono velké, obsáhlé Zarathustrovo jasnozření mohlo spatřit onu bytost, o níž svatí ršiové ještě říkali, že Višvakarman je bytost, která dlí na druhé straně naší sféry, táž bytost, kterou on, Zarathustra, nazval Ahura Mazda a jejíž význam pro lidstvo zvěstoval. Nesmírně zralý duch musel přebývat v tělesnosti Zarathustrově už tehdy, když zakládal praperskou kulturu.

Snadno si představíme, že tato individualita stoupala svými dalšími inkarnacemi stále výše, že byla stále zralejší, stále starší – a stále schopnější největších obětí pro lidstvo. Ti z vás, kdo slyšeli jiné mé přednášky, asi vědí, že Zarathustra odevzdal své astrální tělo, jež ožilo později znovu ve vůdčí osobnosti egyptské kultury, v Hermovi, a že odevzdal své éterné tělo vůdci starohebrejského národa, Mojžíšovi. Něco takového může uskutečnit jenom někdo, kdo má duši mocně vyvinutou. Potom může člověk působit jako tak vysoce vyvinutá individualita – jako Zarathustra, týž, jenž potom šest set let před naším letopočtem, v době, kdy v Indii působil Buddha, vystoupil v Chaldeji a mohl tam působit jako onen velký učitel Nazarathos neboli Zarathas, jenž byl i učitelem Pythagorovým. Tím vším se mohla stát ona velká duše, jež kdysi vedla a inaugurovala perskou kulturu. Vyvíjela se až do té doby ke stále větší a větší zralosti.

Ale to, čeho bylo nyní třeba, když měl být omlazen buddhismus, toho ona duše, jak z toho všeho jistě vyrozumíváte, nebyla schopna. Bylo nemyslitelné, aby mohla odevzdat úplně mladé, svěží síly – síly, které se měly vyznačovat právě tím, že se měly vyvinout ve své dětskosti jenom až k pohlavní dospělosti, aby pak mohly být předány Buddhově nirmánakáji. Toho by bytost Zarathustrova nebyla nikdy schopna, právě proto, že od inkarnace k inkarnaci vystupovala tak vysoko, protože dosáhla tak veliké výše. Proto by nebylo pro ni možné, aby se na počátku našeho letopočtu vyvinula v nějakém dítěti takovým způsobem, aby umožnila to, čeho bylo třeba.

Když se tedy rozhlédneme po všech takových individualitách, které tehdy rozvíjely svou činnost, nenajdeme nikde člověka, který by se teď, v oné době, mohl narodit a měl sílu vyrůstat tak, aby ve dvanáctém roce mohl odevzdat mladistvé, svěží síly, síly, jež by byly s to omladit buddhismus. Dokonce jsme právě zaměřili pohled na onu velkou, jedinečnou osobnost Zarathustrova, abychom se zmínili o něčem kromobyčejném, a můžeme si říci, že ani tato individualita Zarathustrova nebyla způsobilá oživit tělo Ježíšovo až do doby, kdy se odkládá astrální mateřská schrána, aby ta se mohla sjednotit s nirmánakájou Buddha.

Odkud se tedy vzala ona velká oživující síla těla Ježíšova?

Přicházela z velké mateřské lóže lidstva, z té, kterou řídí velký sluneční zasvěcenec, Manu. Do dítěte, jež se narodilo těm dvěma rodičům, které Lukášovo evangelium nazývá Josef a Maria, byla vhroužena zvláštní, velká individuální síla, jež byla předtím opatrována s nezměrnou péčí ve velké mateřské lóži, ve velké sluneční svatyni. Do tohoto dítěte byla vhroužena ta nejlepší, ta nejsilnější z lidských individualit. Která to mohla být individualita?

Chceme-li se obeznámit s individualitou, jež byla tehdy vhroužena do dítěte Ježíše, musíme se vrátit daleko nazpátek, až do doby před luciferským vlivem na lidstvo, než ještě luciferské působení proniklo až do astrálního těla lidí. Luciferský vliv pronikl k lidem v téže době, kdy Země byla zalidněna jenom onou prvotní, prazákladní lidskou dvojicí, oním hlavním lidským párem. Tento hlavní lidský pár byl sice dostatečně silný, aby takříkajíc zvládl tehdejší lidskou substanci a byl s to se v ní

vtělit, ale nebyl natolik silný, aby odolal luciferskému působení. Luciferský vliv se tedy přiblížil, pronikl svým působením i do astrálního těla oné hlavní dvojice, a následek toho byl, že bylo pak nemožné, aby všechny síly, které byly v Adamovi a Evě, byly předávány dále potomkům a mohly proudit jejich krví. Bylo sice třeba, aby se fyzické tělo dále po všechna pokolení rozplozovalo, ale vůdčími bytostmi lidstva bylo něco z éterného těla zadrženo a vyčlenilo se to z dalšího vývoje lidstva. Vyjádřeno to bylo právě tím, že bylo řečeno: „Lidé okusili ovoce ze stromu poznání dobrého a zlého“, to jest z toho, co přicházelo z luciferského vlivu. Ale bylo také řečeno: „Nyní jim musíme vzít možnost, aby požívali ovoce i ze stromu života!“ To znamená, že jisté množství sil éterného těla bylo vyňato z dalšího vývoje lidstva. Tyto síly teď už neproudily k potomkům. V Adamovi existovalo tedy původně ještě jisté množství sil, jež mu byly po prvotním hříchu odňaty.

Tato ještě nevinná část Adamovy bytosti zůstala uchována ve velké mateřské lóži lidstva a byla tam opatrována s nezměrnou péčí. Byla to – tak by se to také dalo říci – duše Adamova nedotčená ještě lidským hříchem, ještě nezapředená do toho, co způsobilo pád člověka. Tyto prasíly Adamovy individuality byly uchráněny luciferského vlivu. Nepřestaly existovat, a byly teď převedeny jako jakési „prozatímní já“ tam, kde se Josefovi a Marii narodilo dítě; ve svých prvních letech měl tento Ježíš v sobě sílu prvotního praotce pozemského lidstva.

Ano, tato duše byla vpravdě uchována tak, že zůstala velice mladá! Nebyla vedena různými inkarnacemi, byla zadržena na velmi, velmi nevyvinutém stupni, jako kdybychom při onom hypotetickém výchovném pokusu uměle bránili dítěti ve vývoji. Kdo to tedy procítil k životu v děťátku, které se narodilo dvojici Josefovi a Marii? Byl to sám praotec lidstva, „starý Adam“, který znovu ožil jako „nový Adam“. To věděl už Pavel (I. Kor. 15,45); je to obsaženo v tom, co se skrývá za jeho slovy. A věděl to i Lukáš, pisatel Lukášova evangelia, který byl Pavlovým žákem. Proto o tom mluví docela zvláštním způsobem. Věděl, že bylo třeba něčeho zvláštního, aby tato duchovní substance mohla být vůbec převedena dolů do lidstva, věděl, že k tomu bylo potřebí pokrevního příbuzenství vedoucího až vzhůru k Adamovi. Proto dává Josefovi rodokmen vedoucí až vzhůru k Adamovi, jenž vzešel přímo z duchovního světa a proto podle Lukášových slov pochází z Boha, je „synem Božím“. Lukáš uvádí posloupnost pokolení až k Bohu (Luk. 3,23-38).

Významné mystérium se skrývá právě v tom, čemu bychom v Lukášově evangeliu mohli říkat kapitola rodokmenová: že bylo třeba, aby od generace ke generaci kolotala společná krev, aby byla zachována v nepřerušném sledu až k nejpozdějším potomkům, aby až se naplní čas, mohl být na potomstvo shůry seslán i žádoucí duch. – Tak se s tělem, jež se narodilo Josefovi a Marii, spojil tento nekonečně mladistvý duch, tento duch nedotčený jakýmikoli pozemskými osudy, tato mladá duše, jejíž síly, kdybychom je chtěli hledat, bychom museli hledat ve staré Lemurii. Jedině tento duch byl dost silný, aby cele vyzářil svou podstatu do astrální mateřské schránky, a aby ji odevzdal při jejím odkládání síly, které potřebovala, aby se mohla sjednotit oplodňujícím způsobem s Buddhovou nirmánakájou.

Můžeme se tedy zeptat: Copak nám to tedy vlastně líčí Lukášovo evangelium, když začíná mluvit o Ježíši Nazaretském? Líčí nám za prvé člověka, který podle své pokrevní příbuznosti odvozoval své fyzické tělo až od Adama, až z oné doby, kdy na pustnoucí Zemi bylo lidstvo zachráněno jedinou hlavní pozemskou dvojicí. A dále nám líčí – přičemž se plně staví na stanovisko o znovuvtělování duše – opětně vtělení té duše, která čekala nejdéle, než se zase vtělila. V chlapci Ježíšovi nacházíme znova Adamovu duši z doby před prvotním hříchem, tu duši, jež čekala nejdéle na vtělení. Ať si to tedy bude znít dnešnímu lidstvu sebe fantastičtěji, smíme

řící, že ona individualita, kterou velká mateřská lóže lidstva převedla do bytosti dítěte-Ježíše, nejenom pocházela z fyzicky nejstarších pokolení lidstva, nýbrž je také opětným vtělením vůbec prvního člena celého lidského rodu. – Teď víme, kdo byl ten, kdo byl v chrámě představen Pánu a ukázán Simeonovi – ten, kdo byl podle Lukáše „synem Božím“. Lukáš nemluví o nynějším člověku, nýbrž dosvědčuje, že tento člověk je opětným vtělením toho, jenž tu byl dříve, jenž byl nejstarším praotcem všech pokolení.

Když toto všechno shrneme, můžeme říci: V pátém, šestém století před naším letopočtem žil v Indii onen velký bódhisattva, jehož posláním bylo, aby přinesl lidstvu pravdy, jež se měly postupně rodit v lidstvu samém. On sám k tomu dal podnět. Tím se tehdy stal Buddhou; proto se už neobjevuje v další pozemské tělesnosti, která by plně odpovídala jeho individualitě. Objevuje se ale znova v nirmánakáji, v těle proměn, ale jenom až po úroveň éterně-astrálního světa. V podobě andělských zástupů ho tehdy spatřili pastýři, kteří se nakrátko stali jasnozřivými, protože měli vidět, co jim je zvěstováno. Buddha se sklání nad dítětem, které se narodilo Josefovi a Marii. A to, že se sklání právě nad tímto dítětem, má účel.

To, co mohl velký Buddha přinést lidstvu, muselo být zvěstováno ve zralé podobě; je obtížné to pochopit, stojí to na významné duchovní výši. Aby se to mohlo stát všeobecně plodným, bylo třeba, aby do toho, co si Buddha do té doby vydobyl, vproudila síla cele prodchnutá svěžestí mládí. Tuto sílu musel Buddha vsát do sebe vzhůru ze Země; proto se skláněl k dítěti, z něhož mohl přijmout všechny ty omlazující síly z astrální mateřské schránky, která se oddělovala. Tento nově narozený člověk se mu narodil díky tomu, že z pokrevní posloupnosti, ze sledu generací se zrodilo dítě, které on, jenž to věděl nejlépe, mohl sledovat zpátky až k praotci lidstva; byl však také s to, aby ztotožnil toto dítě s onou dávnou mladou duší lidstva za doby lemurské, takže v něm rozpoznal opětně vtěleného nového Adama. Toto dítě, jež mělo duši, která byla mateřskou duší lidstva a jejíž mládí bylo uchováno v sledu věků, žilo tak, že vyzářilo všechny svěží síly do astrální tělesnosti, jež se pak odloučila, vystoupila vzhůru a sjednotila s nirmánakájou Buddhovou.

To však nejsou všechny skutečnosti, jež nám umožňují pochopit ono podivuhodné palestinské mystérium, je to jenom jedna stránka. Chápeme teď, kdo se to narodil v Betlémě, poté co tam Josef a Maria přicestovali z Nazaretu, a kdo byl zvěstován pastýřům. Ale to není ještě všechno. V době počátku našeho letopočtu se muselo věru stát leccos podivného a významného, aby se uskutečnila největší událost vývoje lidstva. Abychom pochopili, co všechno postupně vedlo až k této veliké události, musíme uvážit ještě něco dalšího.

Ve starém hebrejském národě se žil rod Davidův. Ti, které označujeme za potomky Davidovy, ti všichni odvozovali svůj původ od svého praotce Davida. Z bible se dozvíte, že David měl dva syny, Šalomouna a Nátana (2. Sam. 5,14). Dvojí pokolení tedy pochází od Davida: linie Šalomounova a linie Nátanova. Když tedy nebudeme přihlížet k mezičlánkům, můžeme říci: V době, kdy začíná náš letopočet, našli bychom v Palestině jak potomky ze Šalomounovy, tak z Nátanovy linie Davidova rodu. A jako jeden z potomků z oné linie, kterou označujeme za Nátanovu linii rodu Davidova, žije v Nazaretu muž jménem Josef. Jeho manželkou je žena jménem Marie. Ale v Betlémě žije potomek ze Šalomounovy linie rodu Davidova, který se jmenuje rovněž Josef. Není v tom nic tak obzvlášť podivuhodného, že tehdy žijí dva lidé z pokolení Davidova, kteří se oba jmenují Josef, a že oba mají za manželku Marii, jak ji jmenuje bible. Na počátku našeho letopočtu tedy máme dvě dvojice rodičů; obě mají jména Josef a Marie. Jedna dvojice odvozuje svůj původ ze Šalomounovy linie Davidova rodu, to jest z „královské“ linie; druhá dvojice, žijící

v Nazaretu, odvozuje svůj původ z Nátanovy, to jest z „kněžské“ linie. Této dvojici z nátanské linie se narodilo dítě, které jsem vám včera a dnes líčil. A toto dítě bylo s to poskytnout takovou astrální mateřskou tělesnost, že mohla být převzata ve vyšším světě Buddhovou nirmánakájou. Tito rodiče z nátanské linie putovali tehdy, když se jím mělo narodit dítě, z Nazaretu do Betléma, aby – jak uvádí Lukáš – byli „zapsáni“ při sčítání lidí. (Luk. 2,4-5). To nám udává rodokmenová kapitola Lukášova evangelia.

Druhá dvojice rodičů, která původně vůbec nebydlela v Nazaretu – je jenom třeba brát evangelia doslova – žila v Betlémě, a to nám líčí pisatel Matoušova evangelia (Mat. 2,1). Evangelia vždycky líčí pravdu – není potřebí ani trochu chytračit – a anthroposofie už přivede časem lidi k tomu, aby brali evangelia doslova. Těmto rodičům ze Šalomounovy linie se narodí dítě, které se jmenuje rovněž Ježíš. I toto dítě chová ve své tělesnosti mocnou individualitu. Ale toto dítě mělo zprvu jinou úlohu – vesmírná moudrost je hluboká – toto dítě nemělo být povoláno, aby předalo do své astrální mateřské tělesnosti svěží mladé síly, nýbrž bylo povoláno přinést lidstvu to, co může lidstvu přinést jenom někdo se zralou duší. Všemi silami, které při něčem takovém přicházely v úvahu, bylo toto dítě vedeno k tomu, aby mohlo být vtělením oné individuality, která kdysi v Persii zvěstovala lidu Ahura Mazdu, která kdysi byla s to předat své astrální tělo Hermovi a své éterné tělo Mojžíšovi a která se objevila znovu jako onen velký učitel Pythagorův, Zarathas čili Nazarathos, onen velký učitel ve staré Chaldeji: nebyla to žádná jiná individualita než individualita Zarathustrova. Zarathustrovo já se vtělilo znova v dítěti, o němž nám vypráví evangelista Matouš, že se narodilo rodičům Josefovi a Marii, pocházejícím z královské linie, ze Šalomounovy linie Davidova rodu, rodičům, kteří už původně bydleli v Betlémě.

Tak nacházíme u Matouše jednu část pravdy, u Lukáše druhou část pravdy. Oba je musíme brát doslova, neboť pravda světového bytí je složitá. Víme teď, jaká bytost se narodila z kněžské linie rodu Davidova; víme ale teď také, že z královské linie se zrodila individualita, která kdysi působila v Persii jakožto Zarathustra a založila tam onu praperskou magii, onu královskou magii. Tak žily vedle sebe ony dvě individuality: mladá individualita Adamova v dítěti z kněžské linie domu Davidova, a individualita Zarathustrova v dítěti z královské linie Davidova rodu.

Jak a proč se to všechno tak událo, a jak byl vývoj veden dále, o tom budeme pokračovat zítra.

V.

Spojení velkých duchovních proudů buddhismu a zarathustrismu v Ježíši Nazaretském. Nátanský a šalomounský Ježíš.

Velké duchovní proudy lidstva, které procházejí světem, mají každý své zvláštní poslání. Ale neprobíhají světem izolovaně, nýbrž odděleně procházejí jenom určitými epochami; potom se nejrozmanitějším způsobem kříží a oplodňují. Takový veliký, mohutný soutok duchovních proudů lidstva vidíme zejména v palestinské události. A je naším úkolem, abychom si tuto událost stavěli před oči stále jasněji. Jenomže pohledy na svět, postupující dějinami, neprobíhají takovým způsobem – jak by si to leckdo možná abstraktně představoval – jako by procházely vzduchem a v jistém bodě se pak sjednotily, nýbrž pohledy na svět procházejí bytostmi, individualitami. Kdekoli vystoupí poprvé nějaký názor na svět, musí být nesen určitou individualitou. Kde se duchovní proudy stékají a navzájem oplodňují, musí se odehrát něco zvláštního i v těch, kdo jsou nositeli takových pohledů na svět.

Možná, že leckomu připadalo ve včerejší přednášce velmi složité, jak se ty dva velké duchovní proudy, buddhismus a zarathustrismus (*zoroastrismus*), konkrétně setkaly v palestinské události. Kdybychom mluvili jenom abstraktně a nepouštěli se konkrétně do tehdejších událostí, bylo by nám stačilo jenom ukázat, jak se oba ty světové názory spojují. Jako anthroposofové máme však úkol, abychom poukázali jak na ony individuality, nositele obou těch pohledů na svět, tak také na to, co v nich žilo; protože anthroposof by se měl dostávat z abstrakcí stále více do konkrétna. Tak se nesmíte divit, že tam, kde má dojít k něčemu tak velikému, mohutnému, došlo i k velké vnější komplikaci událostí, že zarathustrismus a buddhismus nemohly jen tak beze všeho do sebe vplynout. To bylo třeba připravovat pozvolna a postupně.

Tak vidíme, jak buddhismus vproudil do osobnosti, jež se narodila Josefovi a Marii z nátanské linie domu Davidova, do onoho dítěte, které nám líčí Lukášovo evangelium, a jak v něm působil. Vedle toho tu je druhá dvojice rodičů, Josef a Maria s dítětem Ježíšem, pocházející ze šalomounské linie Davidova rodu – ti, kteří bydlili původně v Betlémě a které nám líčí pisatel Matoušova evangelia. Tento chlapec, tedy Ježíš ze šalomounské linie, nese v sobě onu individualitu, která kdysi jakožto Zarathustra založila praperskou kulturu. Máme tedy na počátku našeho letopočtu současně vedle sebe v podobě skutečných individualit oba ty duchovní proudy – na jedné straně buddhismus, jak nám jej líčí začátek Lukášova evangelia, a na druhé straně zarathustrismus, jak nám ho líčí Matouš v Ježíši ze šalomounské linie rodu Davidova. Doba, kdy se oba chlapi narodili, se u obou úplně nekryje.

Musíme dnes ovšem mluvit o něčem, co nestojí v evangeliích; ale získáte přesnější porozumění právě pro evangelia, když se dozvíte z kroniky akáša něco, čehož účinky a následky sice evangelisté naznačují, o čem však nemohli sami vyprávět. Musíme mít stále na paměti, že pro všechna evangelia platí výrok z konce Janova evangelia, že „všechny knihy světa by nestačily vylíčit všechny skutečnosti, jež by bylo třeba vylíčit“ (Jan 21,25). A ta zjevení, která dalo lidstvu křesťanství, také nakonec nejsou toho druhu, aby byla jednou provždy uzavřena a zapsána do knih a tím předána jako celek v knižní podobě světu. Pravdivé je slovo „Aj, já s vámi jsem po všechny dni až do skonání zemského věku“ (Mat. 28,20). Nikoli jako mrtvý, ale

jako živý je s námi Kristus, a ti, jejichž duchovní oči jsou otevřené, mohou vždycky znova od něho zvědět to, co nám chce dát. Křesťanství je živý duchovní proud, a jeho zjevení budou pokračovat, dokud lidé budou s to taková zjevení přijímat. A tak se dnes zmíníme o některých skutečnostech, jejichž důsledky jsou zaznamenány v evangeliích, jež tam ale výslovně nestojí. Ale docela jistě si je můžete ověřit na vnějších skutečnostech, a přesvědčíte se tak o jejich pravdivosti.

Několik měsíců tedy dělilo od sebe narození jednoho a druhého malého Ježíše. Ale jak Ježíš Lukášova evangelia, tak i Jan se přece jenom narodili o tolik později, že je nemohlo postihnout takzvané vraždění nemluvňátek v Betlémě a okolí. Vždyť – zamysleli jste se už někdy nad tím, že člověk, který čte o vraždění nemluvňátek v Betlémě, se přece musí tázat sám sebe, jak je možné, že nám pak zůstal zachován Jan? Ale skutečnosti jsou toho druhu, že se jejich pravdivost osvědčí vůči všemu. Zkuste si představit, že Ježíše Matoušova evangelia odvedou rodiče do Egypta, a že nedlouho předtím nebo v téže době se narodí Jan. Ten zůstane podle běžných představ v Palestině, kde by ho přece bylo muselo postihnout to, co nařídil Herodes? Byl by tedy vlastně musel při Herodesově vraždění zahynout a nemohl by potom už být naživu. Vidíte, že je opravdu třeba o všech těch věcech přemýšlet. Neboť kdyby tehdy byly bývaly skutečně usmrčeny všechny děti v prvních dvou letech života, byl by musel být s nimi usmrčen i Jan. Ale vysvětlí se vám to, když vezmete skutečnosti z kroniky akáša a ujasníte si, že události Matoušova evangelia a Lukášova evangelia nespádají do stejné doby, takže narození nátanského Ježíše už nespadá do doby vraždění nemluvňátek. A stejně se to má s Janem. Ačkoli se ty události liší jenom o měsíce, stačí to k tomu, aby se mohly odehrát.

Právě tak porozumíte i Ježíšovi z Matoušova evangelia na základě intimnějších skutečností. V tomto chlapci se zrodila znova individualita, kterou jsme poznali jakožto Zarathustru praperské kultury. O tomto Zarathustrovi víme, že dal kdysi svému perskému národu ono velké učení o Ahura Mazdovi, velké sluneční bytosti. Víme, že si musíme tuto sluneční bytost představovat tak, že to je duchovně-duševní část téže skutečnosti, z níž nám vnější fyzické Slunce představuje fyzickou část. Proto mohl Zarathustra hlásat: Nedívejte se jenom na fyzické Slunce, jak září, nýbrž hleďte na mocnou bytost, která právě tak sesílá své dobrodějné duchovní působení, jako fyzické Slunce posílá své dobrodějné působení světlem a teplem. – Zarathustra zvěstoval perskému lidu Ahura Mazdu, toho, který byl později nazván jiným slovem Kristus. Nezvěstoval jej ještě jako bytost putující po Zemi; mohl pouze ukázat na Slunce a říci: Tam nahoře přebývá; přibližuje se pozvolna k Zemi a jednou bude přebývat na Zemi v lidském těle.

Tady se nám také může ukázat veliký, mohutný rozdíl mezi zarathustrismem a buddhismem. Existoval mezi oběma, pokud byly od sebe odděleny, propastný, hluboký rozdíl; jakmile však události v Palestině spolu splývají a jsou omlazeny, tyto rozdíly mizí.

Obraťme ještě jednou pohled na to, co měl Buddha za úkol darovat lidstvu. Označili jsme Buddhovu nauku jako „osmidílnou stezku“, jako něco, čím se musí lidská duše naplnit, chce-li uniknout nepříznivým účinkům karmy. Co dal Buddha světu, bylo něco, co lidé měli během času vyvinout ve své vlastní mysli a mravnosti jako soucit a lásku. Také jsem vám řekl, že okamžik, kdy se zjevila bódhisattvova bytost v Buddhovi, byl okamžik jedinečného významu. Kdyby tehdy nebylo došlo k tomu, že se bódhisattva zjevil plně v těle velkého Gautamy Buddha, pak by nebylo mohlo do vlastní lidské duše všech lidí přejít to, co nazýváme zákonem, dharmou – zákonitostí, kterou člověk může vyvinout jenom tím, že ze sebe vyčlení svůj astrální obsah, aby se osvobodil ode všech nedobrych následků karmy. To nám také legenda

o Buddhovi naznačuje velkolepým způsobem, když říká, že Buddha dospěl až tam, že „roztočil kolo zákona“. To znamená, že když se bódhisattva stal Buddhou – z jeho osvícení – vychází skutečně proudění, které se rozlilo po celém lidstvu; a následkem toho teď mohli lidé vyvíjet z vlastní duše dharmu a postupně proniknout k celé hloubce osmidílné stezky. V oné chvíli je třeba hledat původ toho všeho: když Buddha poprvé rozvinul své učení, jehož posláním vlastně je, aby se stalo základem mravního smýšlení lidí na Zemi.

To byl úkol tohoto bódhisattvy. A můžeme si uvědomit, jak jsou jednotlivé úkoly rozděleny na velké individuality, když v buddhismu už na samém jeho počátku najdeme vyjádřeno velkým a mocným způsobem všechno, co člověk může prožít ve vlastní duši jako svůj velký ideál. Ideál lidské duše, to, čím člověk je a čím může být, to je obsahem Buddhova kázání. Tato úloha byla přiměřená Buddhově individualitě. Všechno v buddhismu je obráceno do nitra, všechno se vztahuje na člověka a jeho vývoj, a v původním, skutečném buddhismu nenajdeme nic z toho, co by se dalo nazvat kosmologickými naukami, i když byly do něho později vneseny. Všechno se nakonec musí sepnout dohromady. Ale vlastní posláním buddhismu bylo v tom, aby přinesl lidem nauku o vnitřním ustrojení nejvlastnější lidské duše. Tak Buddha v některých kázáních dokonce odmítá sdělit něco zvláštního o kosmických souvislostech. Všechno vyjadřuje tak, že dáme-li jeho nauce na sebe působit, můžeme se stávat lepší a lepší. Člověk je tu pojímán jako bytost ohraničená sama v sobě; nepřihlíží se k velikému vesmírnému mateřskému lůnu, z něhož vzešel. Protože právě toto bylo zvláštním posláním tohoto bódhisattvy, proto Buddhovo učení, je-li poznáno ve své pravdivosti, působí na lidskou duši tak vřele a niterně, a proto se pak lidské duši, chce-li se jím zabývat, jeví tak prostoupeno citovostí a jako něco tak vnitřně hřejivého, když se, zase omlazeno, objevuje v Lukášově evangeliu.

Úplně jinou úlohu měla individualita, která se vtělila v praperském národě jakožto Zarathustra, úlohu zcela opačnou. Zarathustra učil o Bohu venku. Zarathustra učil duchovně chápat a zbožně se pozvedajícím duchem prostupovat veliký vesmír. Buddha zaměřoval pohled do nitra a učil: Když se člověk vyvíjí, vystupuje z jeho nevědomosti pozvolna oněch „šest orgánů“, které jsme vypočítali: pět orgánů smyslových a manas. – Všechno však, co je v člověku, zrodilo se z velkého světa. Neměli bychom oko schopné vnímat světlo, kdyby světlo nebylo toto oko z organismu zrodilo. „Oko je stvořeno světlem pro světlo“, říká Goethe*. Je to hluboká pravda. Z nevyvinutých orgánů; jaké kdysi existovaly v lidském těle, světlo vymodelovalo oči.

Obdobným modelujícím vlivem působí na člověka všechny duchovní síly z okruhu světa. Co je v jeho nitru, bylo do něho nejprve zorganizováno z božsky-duchovních sil. Pro všechno vnitřní bychom tak vždycky našli něco vnějšího: zvenčí proudí do člověka síly, které jsou potom v něm. A Zarathustrův úkol byl, aby poukazoval na to, co je venku, co je okolo člověka. Tak mluvil například o amšaspandech, oněch velkých géniích, jichž ve své době vypočítal šest; je jich vlastně dvanáct, jenomže těch druhých šest je skrytých. Amšaspandové působí zvnějška tvořivým vlivem jako formující tvůrci lidských orgánů. Zarathustra ukazoval, jak za lidskými smyslovými orgány stojí tito tvůrčové člověka. Zarathustra upozorňoval na ony velké génie, na síly, které jsou vně, mimo nás samých. Naproti tomu Buddha poukazoval na síly působící uvnitř v člověku, na skryté síly v člověku. Zarathustra mluvil však potom také o silách a bytostech, které stojí pod amšaspandy; označoval je za dvacet osm izardů nebo ízedů; i ti vysílají své působení do člověka zvnějšku, aby se účastnili na jeho vnitřním uspořádání. Zarathustra tedy poukazoval na ducha působícího

v kosmu, poukazoval na vnější souvislosti. A zatímco Buddha poukazoval na vlastní myšlenkovou substanci, z níž se noří myšlenky, když vystupují z lidské duše, poukazoval Zarathustra na farohary (nebo feruery nebo fravašai), na tvůrčí myšlenky světa, jež nás obklopují, jež jsou rozsety všude po světě. Neboť to, co člověk má jakožto myšlenky, to se vyskytuje všude venku ve světě.

Tak bylo Zarathustrovým úkolem zvěstovat takový vnitřní přístup k světu, který by se zabýval vysvětlováním záhad, rozbořem vnějšího světa. Zarathustrovým úkolem bylo poskytnout přiměřený názor na svět národu, jenž měl být činný navenek, zpracovávat vnější svět. V plném souladu je poslání Zarathustrovo s charakterovými zvláštnostmi praperského národa. Tak bychom také mohli říci, že Zarathustrovým údělem bylo vychovávat k síle a zdatnosti v působení na vnější svět, i když se to tehdy snad projevovalo způsobem pro dnešního člověka odpudivým. Vytvářel sílu a zdatnost a jistotu pro činnost ve vnějším světě s vědomím, že člověk má bezpečný útulek nejen ve svém nitru, ale spočívá v lůně božského duchovního světa. Takové bylo Zarathustrovo poslání – poukazovat na to, že člověk má možnost si říci: Ať stojíš, kde stojíš ve vesmíru, nestojíš sám, stojíš ve vesmíru provátém duchem a jsi částíčkou vesmírných bohů a vesmírných duchů; z ducha ses zrodil a v něm spočíváš. Každým vdechem saješ do sebe božského ducha, a kdykoli vydechneš, můžeš svým výdechem přinést velkému duchu oběť. – Proto také muselo Zarathustrovo zasvěcení, mělo-li odpovídat jeho poslání, být jiné než zasvěcení ostatních velkých misionářů lidstva.

Vzpomeňme si teď, co individualita vtělená v Zarathustrovi směla vykonat. Stála na tak vysokém stupni vývoje, že byla schopna se zasadit už předem o příští kulturní proud po praperském, o kulturu egyptskou. Zarathustra měl dva žáky: onu individualitu, jež se později objevila znova jakožto egyptský Hermes, a tu, která se později objevila znova jakožto Mojžíš. A když se obě ty individuality zase vtělily k dalšímu působení v lidstvu, tehdy bylo Zarathustrovo astrální tělo, které odevzdal jako oběť, včleněno do bytosti Hermovy. V egyptském Hermovi musíme spatřovat nové vtělení astrálního těla Zarathustrova. Hermes v sobě nesl Zarathustrovo astrální tělo, jež mu bylo předáno, aby všechno vědění o vnějším světě, jež kdysi do sebe přijal Zarathustra, mohlo ve vnějším světě povstat nově. A na Mojžíše bylo přeneseno Zarathustrovo éterné tělo; a protože s éterným tělem je spjato všechno, co se vyvíjí v čase, mohl Mojžíš, když si uvědomil tajemství uložená ve svém éterném těle, znovu oživit časový běh událostí ve velkých, mohutných obrazech, jak se s nimi setkáváme v knize Genesis. Tak působil Zarathustra mocí své individuality dále tím, že inauguroval, ovlivnil kulturu egyptskou i onu starohebrejskou, jež se vytvořila z egyptské.

Takováto individualita je povolána k velikým úkolům i svým jástvím. Zarathustrovo já se inkarnovalo zas a zase v jiných osobnostech. Neboť individualita, která se dopracovala do takové výše, si může vždycky zase posvětit astrální tělo a vnuknout sílu tělu éternému, i když odevzdala svá původní. Tak se také Zarathustra narodil znova a objevil se zase šest set let před naším letopočtem ve staré Chaldejce jakožto Zarathas nebo Nazarathos, jenž se stal učitelem chaldejské okultní školy a také učitelem Pythagorovým a byl s to získat velké, mocné průhledy do vnějšího světa. Vžijeme-li se se skutečným porozuměním do moudrosti Chaldeců za pomoci toho, co nám může poskytnout nikoli antropologie, nýbrž anthroposofie, svitne nám tušení o tom, čemu byl Zarathustra v osobě Zarathasově schopen učit v okultních školách starých Chaldeců.

Všechno, čemu mohl Zarathustra učit a co mohl přinést světu, bylo zaměřeno, jak jsme viděli, na vnější svět a mělo vnášet do vnějšího světa řád a harmonii. Proto

patřilo k poslání Zarathustrovu i umění tvořit a organizovat říše tak, jak to odpovídá pokračujícímu vývoji lidstva, a tak, aby to umožňovalo sociální řád. A proto mohli být jeho žáci právem nazýváni nejenom velkými mágy, velkými zasvěcenci, nýbrž mohli být vždy nazýváni také králi, tj. osobnostmi, jež znají umění, jak vytvářet sociální organizaci a sociální řád.

Nesmírná příchyllost se vyvinula ve školách Chaldejců k individualitě – nikoli k osobnosti – Zarathustrově. Tito mudrci z východu se cítili spřízněni se svým velikým vůdcem. Viděli v něm hvězdu lidstva, neboť „Zoroastér“ je opis slov „zlatá hvězda“ nebo „blyštící se hvězda“. Vzhlíželi k němu jako k odlesku samotného Slunce. A na základě jejich hluboké moudrosti jim nemohlo zůstat utajeno, když se jejich mistr znova objevil v Betlémě. Jejich hvězda je tehdy vedla a oni svému mistru přinášeli znaky toho nejlepšího, co on byl s to lidstvu dát. To nejlepší, co mohl někdo darovat někomu ze Zarathustrova duchovního proudu, bylo vědění o vnějším světě, o tajemstvích kosmu, přijaté do lidského astrálního těla, do myšlení, cítění a do vůle, takže Zarathustrovi žáci usilovali prodchnout své myšlení, své cítění a svou vůli, síly své duše, tou moudrostí, kterou je možné do sebe načerpat z nejhlubších oblastí božského duchovního světa. Pro toto vědění, jež si člověk může osvojit tím, že do sebe přijímá vnější tajemství, platily symboly zlata, kadidla a myrhy: zlato jako symbol pro myšlení, kadidlo pro zbožnost, pro to, co nás prostupuje jako cítění, a myrha pro sílu vůle. Tak dali najevo sounáležitost se svým mistrem, když se před ním objevili po jeho znovuzrození v Betlémě. A také nám pisatel Matoušova evangelia vypráví skutečně správně, jak tito moudří lidé, mezi nimiž kdysi působil Zarathustra, věděli, že se on sám zjevil opět mezi lidmi, a jak těmi třemi symboly – zlatem, kadidlem a myrhou – symboly toho nejlepšího, co jim dal, vyjádřili mu svoji příbuznost (Mat. 2,11).

Šlo nyní o to, aby Zarathustra v podobě Ježíše z Šalomounovy linie Davidova rodu mohl působit s co největší silou, aby lidstvu dal znova v omlazené podobě všechno, co mu daroval už dříve. Musel k tomu shrnout dohromady všechnu sílu, kterou už kdysi vládl. Proto se také tehdy nemohl zrodit do těla pocházejícího z kněžské linie Davidova rodu, nýbrž pouze do těla z královské linie. Tím je v Matoušově evangeliu naznačeno spříznění královského jména ve staré Persii s původem onoho dítěte, do něhož se Zarathustra inkaroval. Na tyto skutečnosti už také vždycky poukazovaly staré knihy moudrosti z Přední Asie. Kdo těmto knihám opravdu rozumí, bude je číst jinak než lidé, kteří ty skutečnosti neznají a proto potom míchají páté přes deváté. Tak máme například ve Starém zákoně dvě proroctví, jedno v apokryfech Henóchových, které poukazuje spíše na nátanského Mesiáše z kněžské linie, a jedno v Žalmech, které se týká Mesiáše z královské linie („*mesiáš*“, řec. „*christos*“, znamená „*pomazaný*“). Všechny jednotlivosti, které mají takové spisy na mysli, se shodují se skutečnostmi, jež můžeme získat z kroniky akáša. Ale Zarathustra teď musel sebrat dohromady všechny ty různorodé síly, které kdysi vlastnil. Egyptské a starohebrejské kultury – Hermovi a Mojžíšovi – kdysi předal, co bylo v jeho astrálním a v jeho éterném těle. S tím se nyní musel opět sjednotit. Musel jakoby získat nazpět z Egypta síly svého éterného, svého astrálního těla. Tady se před našima očima otevírá hluboké tajemství: Ježíš ze Šalomounovy linie domu Davidova, ten, jenž je znovuvtěleným Zarathustrou, musí být zaveden do Egypta; a je tam skutečně zaveden. Neboť tam jsou síly, které kdysi vyproudily z jeho astrálního a éterného těla, ty, které odevzdal nejprve Hermovi, potom Mojžíšovi. Protože kdysi zapůsobil na egyptskou kulturu, musel si nyní jakoby dojit zpátky pro síly, které tam odevzdal. Proto onen „útěk do Egypta“, a to, co se odehrálo duchovně – načerpání

všech sil, které teď potřeboval, aby mohl dát lidstvu znova s plnou silou, v omlazené podobě to, co mu daroval v uplynulých dobách.

Tak vidíme, jak Matouš líčí správně betlémského Ježíše, tedy toho, jehož rodiče byli dříve usazeni v Betlémě. To jenom Lukáš vypráví, že rodiče jeho Ježíše bydlili v Nazaretu, že se odebrali k soupisu obyvatelstva do Betléma a že se jim tam během této krátké cesty narodil Lukášův Ježíš, načež se pak rodiče zase vrátili do Nazaretu. Matoušovo evangelium poukazuje pouze na to, že Ježíš se narodil v Betlémě a že musel být odveden do Egypta. Až po návratu z Egypta se jeho rodiče usadili v Nazaretu, aby Ježíš, znovuzrozený Zarathustra, mohl být nablízku tomu, jenž představuje onen druhý proud, buddhistický. Tak se konkrétně oba ony odlišné světové názory setkaly.

Kde jdou evangelia do velké hloubky, ukazují nám také v celé hloubce to, oč běží. Lidé znali tajemství života věděli, že co u člověka souvisí více s vůlí a silou, s „královským“ prvkem – užijeme-li technického výrazu – přenáší se na dítě ve vnější dědičnosti prvkem otcovským. Co však souvisí s niterností, s moudrostí a s vnitřní pohyblivostí ducha, to je přenášeno prvkem mateřským. Goethe, jenž nahlédl tak hluboko do tajemství života, naznačuje nám tuto souvislost slovy:

*Po otci zdědil jsem postavu
a schopnost k vážné práci,
po matce zase veselou povahu
a lásku k fabulaci.*

Je to jedna z pravd, kterou si tak často můžete ověřit ve světě. Postava, vnější vzhled, to, co je bezprostředně vyjádřeno ve vnější tělesnosti, a „vážná práce“, to, co souvisí s charakterem lidského já, to člověk dědí po otci. Proto musel šalomounský Ježíš zdědit po otci především svou sílu, neboť jeho posláním bylo vždy, aby převáděl do světa božské síly, které září všude kolem světa venku v prostoru. Pisatel Matoušova evangelia to vyjadřuje tak velkolepě, jak jen se to dá vyjádřit. Skutečnost, že se vtělil zvláštní individualita, je z duchovního světa zvěstováno jako významná událost, a není zvěstována Marii, nýbrž otci, Josefovi (Mat. 1,20-21). Za tím vším se skrývají nejhlubší pravdy; nesmíme něco takového chápat jako náhodu. – Na Ježíše z nátanské linie přešly vnitřní vlastnosti, které se dědí po matce. Proto musel Ježíš Lukášova evangelia být zvěstován matce, a tak v Lukášově evangeliu také vidíme, že zvěstování zaznívá k matce (Luk. 1,26-38). Tak hluboce se ty skutečnosti odrážejí v náboženských spisech. Pokračujme však dále.

I v ostatních skutečnostech, které evangelium líčí, se odrážejí významné souvislosti. Nejdříve má lidstvu vyvstat v Janu Křtiteli předchůdce Ježíše Nazaretského. Individualitou Křtitele se budeme moci blíže zabývat teprve později. Berme ho zatím tak, jak se před námi objevuje v obraze, kdy má za úkol zvěstovat, co má k lidem přijít v Ježíši. Zvěstuje to tím způsobem, že s obrovskou, nezměrnou silou shrnuje všechno, co bylo dáno vnějším zákonem, ve starém zvěstování. Aby lidé dodržovali, co je psáno v zákoně, co v kultuře už zastaralo, na co však lidé zapomínají – co dozrálo, čeho však lidé už nedbají; to je to, co jim chce Křtitel přinést. Musí proto mít v sobě především sílu, jakou má duše, která se narodila do světa zralá, zralá na nejvyšším stupni. Narodí se staré dvojici rodičů, narodí se tak, že jeho astrální tělo je od začátku čisté, nedotčené jakýmkoli silami, jež člověka stahují dolů, protože u oněch starých rodičů již nijak nepůsobí vášeň ani žádostivost. To je zase hluboká moudrost, kterou nám tady Lukášovo evangelium naznačuje (Luk. 1,18). O takovou individualitu také pečuje velká mateřská lóže lidstva. Tam, kde

v duchovní oblasti veliký Manu řídí a vede lidské děje, odtud vycházejí potřebné podněty do míst, kde jich je potřebí. Jáství toho druhu, jako je já Jana Křtitele, se rodí do určitého těla pod přímým řízením a vedením velké mateřské lóže lidstva, ústředního ohniska pozemského duchovního života. Tak pocházelo Janovo já z téhož místa, z něhož pocházela i duševní bytost Ježíše z Lukášova evangelia, jenomže Ježíšovi byly předány spíše ty vlastnosti, které ještě nebyly prostoupeny egoistickým já; jinými slovy: Janova duše je vedena tam, kde se má vtělit znovuzrozený Adam.

Asi se vám bude zdát divné, že tady tentokrát mohla být z velké mateřské lóže převedena na nějaké místo duše, v níž se nevyvinulo skutečné lidské já. Neboť totéž já, které bylo v zásadě odepřeno Ježíšovi Lukášova evangelia, je darováno tělu Jana Křtitele; a toto obojí – duševní bytost, žijící v Ježíšovi Lukášova evangelia, a já, jež žije v Janu Křtiteli – je od počátku ve vnitřním vztahu. Když se vyvíjí lidský zárodek v matčině těle, spojí se obvykle ve třetím týdnu já s ostatními články lidské organizace, ale teprve až v posledních měsících před narozením se postupně projevuje jeho působení. Teprve v té době se pak já stává vnitřní hybnou silou. Neboť za normálních okolností, kdy já působí obvyklým způsobem, aby uvedlo lidský zárodek do pohybu, jde o já pocházející z dřívějších inkarnací; a to uvádí zárodek do pohybu. Tady však, u Jana, jde o já, které má zvláštní spojitost s duševní bytostí nátanského Ježíše. Proto se v Lukášově evangeliu musí matka Ježíšova odebrat k matce Jana Křtitele, když ta je v šestém měsíci těhotenství; a to, co je jinak podníceno ve vlastní osobnosti, je tady podníceno vyvíjejícím se zárodkem druhého dítěte. Alžbětino dítě se začíná hýbat, když se k němu přiblíží žena, jež v sobě nese Ježíše; samo já tady dostává podnět od dítěte druhé matky (Luk. 1,39-44). Tak hluboká je spojitost mezi tím, jenž měl jednou způsobit sjednocení obou duchovních proudů, a tím, jenž mu měl připravit půdu svým zvěstováním.

Tak vidíme, jak na počátku našeho letopočtu se opravdu odehrává něco mimořádně velkolepého. Je pravda, že lidé obvykle chtějí, aby pravda byla jednoduchá; ale to pochází z lidské pohodlnosti, která se nechce namáhat s pojmy. Jenomže největší pravdy lze postřehnout také jenom na základě největšího vypětí duchovních sil. Musí-li už člověk vynaložit co největší námahu, když má popsat nějaký stroj, tedy tím spíše nesmí požadovat, aby největší pravdy byly zároveň také nejjednoduššími. Pravda je velká a proto i složitá; a chceme-li postupně porozumět pravdám vztahujícím se na palestinskou událost, nejde to jinak, než že musíme napnout své duchovní síly. Také by se nikdo neměl oddávat námitce, že tady líčíme věci přespříliš složitě; líčíme je takové, jaké jsou; a jsou takové, protože tvoří největší událost pozemského vývoje.

Tak vidíme, jak vyrůstají dva Ježíšové. Jednou to je syn nátanských rodičů Josefa a Marie; a vidíme, jak se tento syn narodí mladičké matce – hebrejštiny by to byla vyjádřila slovem „alma“; neboť měla-li tady působit mladé duše, muselo se toto dítě narodit velice mladé matce. S tímto synem se oba rodiče po návratu z Betléma usadili zase v Nazaretu. Další děti už neměli. Mělo být údělem této matky, aby zůstala jedine a pouze matkou tohoto Ježíše. – Pak máme Ježíše pocházejícího z rodičů Josefa a Marie ze šalomounské linie. Když se tato dvojice rodičů vrátila z Egypta a přestěhovala do Nazaretu, narodila se jim ještě řada dětí, které najdete uvedeny v Markově evangeliu: Šimon, Juda, Josef, Jakub, a ještě dvě sestry (Mark. 6,3). – Oba malí Ježíšové pak vyrůstají. Dítě, které v sobě chová individualitu Zarathustrovu, vyvíjí postupně, v neobyčejně rychlém dozrání, síly, které muselo nutně vyvinout, když v tomto těle působí tak mocná individualita. Individualita působící v těle druhého Ježíše je jiného druhu. Víme už, že to nejdůležitější je u ní

Buddhova nirmánakája. To je něco, co spočívá na tomto dítěti. Proto také čteme po návratu rodičů z Jeruzaléma, že dítě bylo plné moudrosti – tj.: jeho éterným tělem se rozlévala moudrost – a že na něm spočívala milost Boží (Luk. 2,40). Ale vyrůstalo tak, že rozvíjelo mimořádně pomalu ty obyčejné lidské vlastnosti, které mají vztah k chápání a k poznávání ve vnějším světě. Člověk obvyklého založení by byl právě tohoto Ježíše označil za poměrně „zaostalé dítě“, pokud by ovšem přihlížel jen k silám, jimiž poznáváme a chápeme vnější svět. Zato se v tomto dítěti rozvíjelo právě to, co se na ně linulo shůry z Buddhovy nirmánakáje, jež je zastiňovala: Vyrůstalo hluboké niterné prožívání, jehož vroucí niternost se nedala srovnávat s ničím na světě. V tomto chlapci se vyvíjela citová hloubka, která působila neobyčejně podmanivě na jeho celé okolí. – Tak vidíme, jak v nátanském Ježíši vyrůstá bytost s hlubokým citěním, a vidíme, jak v šalomounském Ježíši vyrůstá individualita vyznačující se nesmírnou zralostí, hlubokým porozuměním pro svět.

Teď se rozpomeňme, jak matce nátanského Ježíše, tedy onoho citově hlubokého dítěte, byly zvěstovány významné věci. Už když Simeon stanul před novorozeňátkem a viděl, jak je obestřeno září toho, kterého on sám kdysi v Indii ještě nemohl spatřit v hodnosti buddhy, předpověděl, co velkého a mocného se teď s ním má uskutečnit; ale vyslovil i ona velká, významná slova o „meči, protkne matčino srdce“ (Luk. 2,35). I tato slova se vztahují na něco, čemu ještě dnes budeme moci porozumět.

Obě tyto děti vyrůstaly v nejbližším sousedství a za přátelských vztahů mezi rodiči; a obě se vyvíjely až asi do svého dvanáctého roku. Když nadešel dvanáctý rok nátanského Ježíše, vypravili se jeho rodiče do Jeruzaléma, jak se dovídáme – „podle tradičního obyčeje“ – aby se zúčastnili velikonočního svátku, a vzali s sebou i své dítě, jak bylo zvykem, když děti dospěly. A tady zařazuje Lukášovo evangelium neobyčejně tajuplné vyprávění o „dvanáctiletém Ježíši v chrámě“. Čteme tam, že když se rodiče vraceli ze slavností, náhle pohřešili chlapce, a když ho nenašli nikde v zástupu poutníků, vydali se zase zpátky a našli ho v chrámě, v kruhu velkých učitelů, a všichni žasli nad jeho moudrostí (Luk. 2,41-50).

Co se tady stalo? Otažme se na to nepomíjející kroniky akáša. Skutečnosti světa nejsou tak docela prostinké. To, co se tady stalo, k tomu ve světě dochází i jindy, i když poněkud jiným způsobem. Stává se, že individualita na jistém vývojovém stupni potřebuje jiné podmínky, než jí byly dány od počátku. Proto někdy dojde k tomu, že nějaký člověk vyrůstá až do určitého věku života – a pak najednou upadne do mdlob a je jako mrtvý. V takové chvíli se v něm uskutečňuje proměna: Jeho vlastní já ho opouští, a jiné já zaujímá místo v jeho tělesnosti. K takovému přesunu jáství dochází i v jiných případech; je to úkaz, který zná každý okultista. Tady, u dvanáctiletého Ježíše, došlo k tomuto: Ono jáství, jáství Zarathustrovo, které až do té doby používalo těla z královské linie rodu Davidova, aby se dostalo na výši své doby, se prodralo ven z těla šalomounského Ježíše a přeneslo se na Ježíše nátanského, který se v důsledku toho jevil jako proměněný. Rodiče ho nepoznávali, nerozuměli jeho slovům. Neboť z nátanského Ježíše teď promlouvalo já Zarathustrovo, které se na něho přeneslo. Byl to okamžik, kdy se nirmánakája Buddhova sjednotila s vyloučenou astrální mateřskou schránou, a zároveň to byl okamžik, kdy se Zarathustrovo já sjednotilo s nátanským Ježíšem. Zarathustrovo já teď žilo v nátanském Ježíšovi. A toto dítě, změněné tak, že mu rodiče nerozuměli, odvedli teď rodiče s sebou domů.

V nepřilíš vzdálené době pak zemřela matka tohoto Ježíše, takže toto dítě, v němž teď přebývalo Zarathustrovo já, osiřelo z matčiny strany. Uvidíme, jak skutečnost, že tato matka zemřela a zanechala dítě jako sirotka, poukazuje ještě na obzvlášť hlubokou souvislost. – Také ono druhé dítě už za obvyklých poměrů nemohlo žít

dále, když je opustilo Zarathustrovo já. Josef ze Šalomounovy linie zemřel už dříve, a matka šalomounského Ježíše se svými dětmi, Jakubem, Jozesem, Judou, Šimonem a oběma dcerami byla přijata do domu nátanského Josefa, takže Zarathustra teď žil zase pospolu s rodinou, do níž se původně vtělil, až na otce. Tímto způsobem se sloučily obě tyto rodiny v jednu, a tak také žila matka všech sourozenců – můžeme je tak nazývat, protože z hlediska jejich já to jsou sourozenci – v domě nátanského Josefa s Ježíšem, který však tělesně, podle svého rodného města, měl v Nazaretu svůj stálý domov. Tak nyní žil pohromadě s ostatními.

Tak máme konkrétně před očima splynutí, soutok buddhismu a zarathustrismu. Neboť ono tělo, v němž nyní přebývala zralá duševnost Zarathustrova já, bylo schopné přijmout a sjednotit se sebou to, co povstalo, když Buddhova nirmánakája do sebe přijala odloženou astrální mateřskou schránu nátanského Ježíše. Vidíme, jak teď v Ježíši z Nazaretu vyrůstá individualita, nesoucí v sobě jáství Zarathustrovo, prozářené a produchovněné omlazenou Buddhovou nirmánakájou. Vidíme, jak v duši Ježíše Nazaretského tak žije splynutí buddhismu a zarathustrismu. Protože zemřel i Josef z nátanské linie, a to poměrně záhy, je vlastně dítě nesoucí v sobě Zarathustrovo já, popravdě sirotkem; cítí svou osiřelost. Není tím, kým je podle svého tělesného původu. Podle ducha je znovuzrozeným Zarathustrou. Podle tělesného původu je synem Josefa z nátanské linie, a podle vnějších hledisek ho svět musel takto chápat. Lukáš nám to vypráví přesně, a je třeba brát jeho slova v jejich přesném znění:

„I stalo se, když se křtil všechnen lid,
a když se pokřtil i Ježíš a modlil se, že otevřelo se nebe.
A sestoupil Duch svatý v tělesné podobě jako holubice na něj,
a ozval se hlas z nebe, řkoucí:
Ty jsi ten syn můj milovaný – já jsem tě dnes zplodil.
Ježíš pak, když začal působit, byl asi ve třiceti letech...“

A dále nám teď není řečeno, že byl prostě synem Josefovým, nýbrž čteme: „... byl pokládán za syna Josefa“ (Luk. 3,21-23), neboť jeho já se původně inkarnovalo v šalomounském Ježíši, nemělo tedy s nátanským Josefem v podstatě nic společného.

Stojí tedy před námi v Ježíši Nazaretském jednotná bytost, chovající v nitru velký, mohutný obsah, v němž se sjednotilo všechno požehnání, jež jsme poznali v buddhismu, a všechno požehnání, jak jsme je poznali v zarathustrismu. Ona vnitřní bytost byla ve svém dalším vývoji povolána k něčemu velkému, mohutnému; muselo u ní nastat ještě něco úplně jiného než u těch, které Jan křtil v Jordáně. A uvidíme, že později, při křtu v Jordáně, měla tato vnitřní bytost do sebe pojmout individualitu Kristovu. Tehdy se také snesla dolů nesmrtelná bytost původní matky nátanského Ježíše a proměnila onu matku, která byla přijata do domu nátanského Josefa, a učinila z ní znovu panenskou bytost; takže duše oné matky, kterou Ježíš ztratil, mu byla při Janově křtu navrácena. Tato matka, jež mu zůstala, skrývá tedy v sobě duši jeho původní matky, té, kterou bible nazývá požehnanou mezi ženami (Luk. 1,28).

VI.

Poslání hebrejského národa. Buddhovo učení o zušlechtění lidského nitra a kosmické učení Zarathustrovo. Eliáš a Jan Křtitel.

Bude pro nás poměrně snadné porozumět jednotlivostem Lukášova evangelia, když se nejprve uvolíte projít potřebnou přípravnou prací, tak, aby bytosti a individuality, o které přitom jde, stanuly jaksi živě před námi, abychom věděli, s kým se to tady vlastně setkáváme. Proto se nesmíte zlobit, budeme-li zatím mít, abych tak řekl, samý úvod, samou přípravu. S onou velkou postavou, která je středem evangelíí, se musíme nejdříve seznámit v celé její složitosti, a musíme ještě poznat i něco jiného, bez čeho bychom nikdy nemohli doopravdy pochopit, co se nám pak v naprosté jednoduchosti zjevuje v Lukášově evangeliu.

Nejprve si musíme připomenout něco, o čem jsme už mluvili v posledních dnech: velký význam oné ojediné bytosti, kterou označujeme jménem Buddha, a o níž jsme mohli říci, že se v pátém, šestém století před naším letopočtem povznesla z bódhisattvy právě na Buddhu. Charakterizovali jsme, co to pro lidstvo znamenalo, a ještě si to jednou postavíme přesně před duši.

To, co tvoří obsah Buddhova učení, muselo být – asi tak bych to vyjádřil – jednou předáno lidstvu do vlastnictví. Kdybychom se vrátili zpět před dobu Buddhovu, museli bychom říci pro všechny předchozí epochy lidstva asi toto: V oněch dobách se na naší Zemi nemohl vyskytnout žádný člověk, který by byl schopen nalézt sám ze sebe ono učení o soucitu a lásce, učení, jež je vyjádřeno v „osmidílné stezce“. Vývoj lidstva tehdy ještě nedospěl tak daleko, aby některá duše mohla přijít na tyto pravdy pohřížením do vlastního uvažování, do vlastního citového prožívání. Všechno na světě se přece musí nejprve zrodit, všechno teprve vzniká, a pro všechno, co má vzniknout, musí být dány příčiny. Jakým způsobem se mohli například lidé v dřívějších dobách řídit zásadami osmidílné stezky? Bylo to možné jenom díky tomu, že se k nim takové zásady jistým způsobem dostávaly, že jim byly vštěpovány – vnukány z okultních škol zasvěcenců a vidců. Právě tam, v mystériích, v okultních školách vidců, vyučoval bódhisattva, protože v takových školách se naskýtala možnost povznášet se k vyšším světům a přijímat odtamtud něco, co ještě nemohlo být dáno vnějšímu lidskému rozumu, vnější lidské duši. Ti, jimž se dostalo milosti, že se mohli přímo stýkat s učiteli v okultních školách, ti to ale museli v oněch starých dobách ostatním lidem takříkajíc vnukávat. Lidé sice ještě nebyli sami schopni přicházet na jisté zásady, ale přesto musel být jejich život ovlivňován tak, aby probíhal ve smyslu těchto zásad. Lidé, kteří žili mimo mystéria, se tedy řídili jaksi nevědomě tím, co jim také jakoby nevědomě předávali ti, kteří byli s to jim to z okultních škol předávat. Tehdy se ještě na Zemi nevyskytovalo takové lidské tělo, které by bylo uspořádáno tak – i kdyby duchovno se do něho vlévalo plným proudem – aby člověk mohl najít sám ze sebe obsah osmidílné stezky. Ten mu musel být zjeven shůry, a takové zjevení mu muselo být zprostředkováno přiměřenými cestami. Z toho však vyplývá, že bytost jako bódhisattva neměla před dobou Buddhovou vůbec možnost používat plně některého lidského těla. Nemohla na Zemi najít tělo, do něhož by byla mohla vtělit všechny ty schopnosti, jimiž měla na

lidi působit. Takové tělo neexistovalo. – Čeho bylo tedy zapotřebí? Jakým způsobem se vtěloval takový bódhisattva? Tuto otázku si musíme nyní položit.

To, čím byl sám jako duchovní bytost, nevcházelo úplně do jeho fyzického těla. Kdybychom se byli zadívali jasnozřivě na takové tělo, oduševněné bódhisattvou, byli bychom viděli, že obmykalo bytost bódhisattvovu jenom částečně, a že tato bytost vyčnívala v podobě éterného těla daleko přes svou lidskou schránku a tím způsobem udržovala spojení s duchovnem, které nikdy úplně neopouštěla. Bódhisattva tedy nikdy docela neopouštěl duchovní svět. Žil současně v duchovním těle a v těle fyzickém. Přejít od bódhisattvy k Buddhovi spočíval v tom, že bylo nyní poprvé k dispozici takové tělo, do něhož bódhisattva mohl takřikajíc cele vejít a rozvíjet v něm své schopnosti. Tím postavil do světa lidskou podobu, k níž by lidé měli vzhlížet a usilovat, aby se jí připodobnili, aby tak nacházeli učení o osmidílné stezce právě tak sami ze sebe, jako je bódhisattva našel sám ze sebe pod stromem poznání. Kdybychom tedy zkoumali bytost, která se ztělesnila v Buddhovi, v jejích dřívějších vtěleních, museli bychom říci: Byla to bytost, jež musela částečně setrvávat v duchovním světě, a dolů do těla mohla seslat jenom část své bytosti. Teprve nyní, v pátém až šestém století před naším letopočtem, se vytvořilo takové první tělesné uspořádání, do něhož mohl bódhisattva cele vejít a dát tak příklad, že teď už lidstvo může najít samo, z mravního smýšlení duše, osmidílnou stezku.

Tento úkaz, že se vyskytovaly lidské bytosti setrávající částí své podstaty v duchovním světě, znala všechna náboženství i všechny světové názory. Vědělo se, že existují bytosti, pro něž je lidská organizace jakoby příliš těsná, než aby mohla pojmut plnou individualitu takových bytostí, které měly působit na Zemi. Světový názor Přední Asie nazýval tento druh spojení mezi vyšší individualitou takových bytostí a fyzickým tělem: „naplnění Duchem svatým“. To je docela určitý technický výraz. A v terminologiích předoasijských jazyků by se bylo řeklo o takové bytosti, jako byl bódhisattva za svého vtělení na Zemi, že je „naplněna Duchem svatým“. To vyjadřovalo, že síly, jež jsou podstatou takové bytosti, nejsou cele v ní, že do ní musí zasahovat jisté duchovní působení zvnějšku. Zrovna tak bychom mohli říci, že Buddha byl ve svých předešlých inkarnacích „naplněn Duchem svatým“.

Pokud jsme tomuto porozuměli, budeme se moci vpravit s porozuměním i do toho, co čteme na začátku Lukášova evangelia a čeho jsme se měli možnost dotknout už včera. Víme, že v éterném těle jednoho z obou Ježíšů, toho, který fyzicky vzešel z nátanské linie domu Davidova, žila dosud nedotčená část onoho éterného těla, jež bylo lidstvu odňato při události označované za prvotní hřích. Dalo by se říci, že éterná substance, vyňatá z Adama před prvotním hříchem, byla zachována, a pak vložena, pohroužena do tohoto dítěte. Tak tomu muselo být, aby byla k dispozici bytost tak mladá, nedotčená jakýmikoli zážitky pozemského vývoje, schopná přijmout do sebe všechno, co měla do sebe přijmout. Nebo by snad byl obyčejný člověk, který procházel svými inkarnacemi od lemurské doby, mohl přijmout do sebe zastínění Buddhovou nirmánakájou? Určitě ne! A ještě méně by byl mohl do sebe přijmout to, co mělo do něho vejít později. Muselo povstat tak zušlechtěné lidské tělo, jaké mohlo povstat jenom tím, že Adamova éterná substance, nedotčená jakýmikoli pozemskými zážitky, byla pohřížena do éterného těla právě tohoto Ježíše. Byla do něho pohřížena éterná substance, spojená se všemi silami, jež působily na pozemský vývoj před prvotním hříchem, a tyto síly se teď v tomto dítěti mocně rozvíjely. Tak mohlo dojít k něčemu, čeho jsme se už dotkli včera: k onomu podivnému vlivu, jež měla matka nátanského Ježíše na matku Jana Křtitele a také na Jana samotného, nežli se narodil.

K tomu si pak musíme ujasnit, s jakou bytostí se setkáváme v Janu Křtiteli. Této bytosti Jana Křtitele porozumíme jenom tehdy, když si uvědomíme rozdíl mezi oním zvláštním zvěstováním, které se v Indii linulo ústy Buddhovými (a které jsme pro tento náš cíl už dostatečně charakterizovali) a oním zvěstováním, jehož se dostalo staro-hebrejskému národu z úst Mojžíšových a jeho následovníků, starohebrejských proroků.

Prostřednictvím Buddha vzešlo lidstvu to, co duše může najít jako svou vlastní zákonitost, co si může vytyčit, aby směřovala k očištění a přetvářela se ve své organizaci k vysoké mravní výši, ve smyslu toho, čeho lze na Zemi dosáhnout. Buddha zvěstoval zákon duše, dharmu, zvěstoval jej tak, jak jej může nalézt člověk na nejvyšším stupni vývoje lidské přirozenosti z nitra lidské duše samé. A Buddha byl první, kdo jej takto z duše vytěžil. Ale vývoj lidstva není přímočarý. Působí na sebe nejrůznější kulturní proudy a musí se v něm vzájemně oplodňovat.

Co se mělo odehrát v oblasti Přední Asie jakožto událost Kristova, to přivedilo nutnost, aby předoasijský vývoj zaostal v jistém smyslu za indickým, aby do sebe pojal později ve svěžejší podobě to, co indickému vývoji bylo dáno jiným způsobem. Dalo by se to vyjádřit tak, že v oblasti Přední Asie musel být vytvořen a do světa postaven národ, který se vyvíjel docela jiným způsobem, který ve srovnání s národy dále směrem na východ zůstal pozadu. Jestliže byly ve smyslu světové moudrosti přivedeny národy na východě tak daleko, že mohly spatřit bódhisattvu změněného v Buddha, museli lidé z předoasijských národů – zejména z národa starohebrejského – být ponecháni na dětštějším, nižším stupni. To bylo nutné. Neboť bylo třeba zařídit ve vývoji lidstva ve velkém totéž, co bychom mohli například pozorovat v malém, kdybychom měli člověka, jenž se až do svého dvacátého roku vyvinul k jisté zralosti; osvojil si při tom jisté schopnosti, jenže osvojené schopnosti jsou zároveň v jistém smyslu poutem, jakousi brzdou, omezením.

Když si člověk v určitém věku osvojil nějaké schopnosti, mají tyto schopnosti tu zvláštní vlastnost, že se chtějí udržet na svém stupni, že chtějí udržet člověka na této výši. Drží ho jakoby v sevření, a on se pak později, ve třiceti letech, nemůže snadno dostat přes onen stupeň, kterého si vydobyl už ve svém dvacátém roce. Máme-li naproti tomu druhého člověka, který si ve svém dvacátém roce ještě vydobyl svou vlastní silou málo, a učí se těmito schopnostem teprve později od někoho jiného, pak takový člověk, který se udržel déle v dětském stavu, se na takový stupeň bude moci snáze vypracovat, a ve svém třicátém roce se pak dostane spíše na vyšší stupeň než ten první. Kdo dovede pozorovat život, uvidí, že tomu tak je. Schopnosti, jichž jsme dosáhli, které jsme jaksi učinili svým vlastnictvím, vytvářejí zároveň pouto pro pozdější dobu, kdežto to, co jsme příliš nespojili se svou duší, co jsme si osvojili více zvnějšku, je menším poutem.

Má-li lidstvo pokročit kupředu, musí být vždycky zajištěno, aby tu byl jeden kulturní proud, který vnitřně přijme a zpracuje jistý souhrn schopností, a jakoby souběžně s ním musí postupovat jiný proud, jehož vývoj je do jisté míry zadržován. Máme pak jeden kulturní proud, který rozvíjí jisté schopnosti až do určitého potřebného stupně; tyto schopnosti jsou potom spojeny s nevnitřnější podstatou tohoto proudu a s přirozeností lidí v něm. Vývoj jde dál: objeví se něco nového. Ale tento proud by nebyl s to, aby sám ze sebe vystoupil na vyšší stupeň. Proto bylo třeba zajistit, aby souběžně s ním postupoval proud jiný. Tento druhý proud zůstává v jistém smyslu nevyvinut, nedosáhl tedy nikterak výše onoho prvního. Pokračuje nyní dále a přijímá od prvního, čeho ten dosáhl; a protože si do té doby udržel mládí, může později vystoupit výše. Tak bylo umožněno, aby jeden proud oplodnil druhý. Tak musí ve

vývoji lidstva postupovat vedle sebe rozdílné duchovní proudy. A duchovní vedení světa musí od samého začátku zajišťovat, aby tomu tak bylo.

Jakým způsobem mohlo duchovní vedení světa zajistit, aby souběžně s oním proudem, který dospěl k plnému vyjádření ve velkém Buddhovi, běžel jiný, který měl teprve později možnost přijmout to, co lidstvu přinesl buddhismus? To se dalo zajistit jenom tím, že onomu proudu, který my označujeme za starohebrejský, nebyla poskytnuta možnost, aby z něho vzešli lidé, kteří by vyvíjeli z vlastního mravního smýšlení dharmu, kteří by tedy třeba přišli na osmidílnou stezku. V tomto proudu se nesměl objevit někdo jako Buddha. To, co přinesl Buddha svému duchovnímu proudu jako něco niterného, muselo být onomu jinému duchovnímu proudu dáno zvnějšku. Proto nebyl tomuto předoasijskému národu dán zákon vnitřně, nýbrž zvenčí, zjevením – v „dekalogu“, v zákoně desatera přikázání (2. Mojž. 20,2-17) – a aby ta věc proběhla obzvlášť moudře, už dlouho před tím, než vystoupil Buddha. Co mělo být dáno jinému proudu v lidstvu jako vnitřní vlastnictví, to bylo národu starohebrejskému dáno zákonem desatera přikázání jako něco, co přijal shůry, co mu bylo dáno z nebe, s ohledem na dětinny stupeň jeho vývoje.

Národy Indie byly svým vývojem vedeny tak, aby mohly uznat, že lidé vytvářejí dharmu, zákon duše, sami ze sebe; starohebrejský národ byl veden svým vývojem tak, aby byl poslušen zákona, daného mu zvenčí. Tak ale tvoří hebrejský národ podivuhodné doplnění toho, co vykonal Zarathustra pro svou kulturu a pro všechny kultury, které z ní vzešly.

Museli jsme, jak si vzpomínáte, zdůraznit, že Zarathustra obracel pohled lidí na vnější svět. Zatímco se u Buddhy setkáváme s učením o zušlechtění lidského nitra, pronikajícím hluboko do srdcí, nacházíme u Zarathustry onu velkou, mohutnou nauku o vesmíru, která nám má poskytnout objasnění světa, z jehož lůna jsme vzešli. Jestliže pohled Buddhův byl obrácen do nitra, byl pohled příslušníků lidu Zarathustrova obrácen do vnějšího světa, aby pronikal k jeho duchovním základům.

Zamysleme se nad tím, co bylo lidem dáno Zarathustrou od jeho prvního vystoupení, kdy přinesl zvěstování Ahura Mazdy, až do oné příští doby, kdy se objevil jako Nazarathos. Podával stále důtklivější nauky o velkých duchovních zákonitostech a bytostech kosmu. Co dal Zarathustra perské kultuře, byly do jisté míry jenom náznaky o duchu Slunce; byly jím ale potom propracovávány a setkáváme se s nimi v podobě oné velkolepé, dnes jen tak málo chápané chaldejské nauky o kosmu a o duchovních příčinách, z nichž jsme se zrodili. Budeme-li tyto nauky zkoumat, ukážou nám jeden důležitý zvláštní rys.

Když Zarathustra ještě mluvil k pradávnému perskému lidu o vnějších duchovních příčinách smyslového světa, postavil před lidi ony dvě mocnosti, Ormuzda a Ahrimana neboli Angra Mainju, ony dva principy, jež pracují proti sobě v celém vesmíru. Co byste v této nauce ale nebyli našli je to, co by se dalo nazvat mravním teplem, které prostupuje duši. Pro praperské nazírání je člověk ještě takřkajíc vetkán do celého kosmického procesu. Ve všem, co se odehrává v lidské duši, se vyřizují záležitosti mezi Ormuzdem a Ahrimanem, kteří pracují proti sobě. Protože ti dva spolu zápasí, proto bouří v lidské duši vášně. Co to je vnitřní život lidské duše, to tato nauka ještě nerozpoznávala. To, co Zarathustra přinášel, byla nauka o kosmu. Když se tehdy mluvilo o dobru a zlu, mínili tím lidé jenom působnosti blahodárné – užitečné a škodlivé, jež stojí v kosmu proti sobě a jež se projevují také v člověku. „Mravní světový názor“ jaksi ještě nebyl pojat do oné nauky, určované pohledem z nitra ven. Vyznavači této nauky se v ní seznamovali se všemi bytostmi, které ovládají smyslový svět, všechno dobro a světlo, všechno temno a zlo, působící ve světě. Cítili se do toho včlenění, jakoby vetkáni. Ale vlastní mravnost, na které se

člověk účastní svou duší, nepocítovali ještě ve své duši tak zřetelně, jako tomu bylo později. Když měli například před sebou nějakého člověka a byl to člověk „zlý“, měli pocit, že tímto člověkem proudí síly zlých bytostí světa; měli pocit, že to je člověk „posedlý“ těmito zlými bytostmi světa. Nemohli také prohlašovat, že by se mu to mělo klást za vinu. Cítili, že člověk je zapředen, vetkán do vesmírného systému, neprostoupeného ještě mravními vlastnostmi. To byl zvláštní rys oné nauky, která obracela pohled především směrem ven, i když to byl pohled duchovní.

Proto tvoří hebrejská nauka tak podivuhodné doplnění k této kosmologické nauce, protože do toho, co se zjevovalo zvenčí, vkládá mravní prvek, který umožňoval, aby se vůbec spojoval nějaký smysl s pojmem viny, lidského provinění. Před vystoupením hebrejského živlu bylo možné prohlašovat o zlém člověku jenom to, že je posedlý zlými silami. Zvěstování zákona deseti příkázání přivodilo nutnost rozlišovat mezi lidmi dbalými tohoto zákona a těmi, kdo ho nedbali. Tehdy se vynořuje pojem viny, lidského provinění. A jakým způsobem tento pojem vstupuje do vývoje lidstva, můžeme vytušit, když si před duší postavíme něco, kde je zřetelně vylíčen, jak lidem ještě není jasné, co vlastně pojem viny znamená – kde z toho, že pojem viny je něčím tak nejasným, vzchází tragedie. Nechejte na sebe působit Knihu Jobovu, a povšimnete si, jak tam lidem není jasné, jak by měli zacházet s pojmem viny, jak doopravdy nevědí, jak by se měli vlastně stavět k tomu, když někoho postihne neštěstí – a přece zase shledáte, jak do toho už zasvítává onen nový pojem viny.

Tak bylo právě starohebrejskému národu dáno mravní vědomí – jako zjevení zvnějšku, tak, jako k člověku přicházejí zjevení o ostatních říších přírody. To se mohlo uskutečnit jenom díky tomu, že Zarathustra pečlivě zajistil pokračování svého díla: Vyprávěl jsem vám, jak přenesl své éterné tělo na Mojžíše a své astrální tělo na Herma. Tím získal Mojžíš schopnost vnímat jako Zarathustra to, co působí ve vnějším světě, ale už při tom nepocítoval jenom lhostejné, neutrální síly, nýbrž i to, co řídí svět mravně, co může člověk chápat jako „zákon“. Proto žil tento starohebrejský národ tak, že ve své kultuře choval něco, co se dá nazvat „poslušností“, podrobením se zákonu, kdežto duchovní proud Buddhův v sobě choval ideál, že člověk by měl nacházet směr pro svůj lidský život v osmidílné stezce.

Ale tento starohebrejský proud měl zůstat také zachován až do oné významné chvíle, kterou se právě chystáme charakterizovat: až do chvíle, kdy se objevil Kristův princip. Tento národ měl být takříkajíc ochráněn od vlivu období Buddhova zjevení a měl se udržet – chceme-li to tak označit – v nezralém kulturním stavu. Proto se musely vyskytnout ve starohebrejském národě osobnosti, které do své lidské existence nemohly přijmout celou, plnou bytost lidské individuality, jež by snad měla za úkol obhajovat „zákon“; v rámci starohebrejského národa se nemohla objevit osobnost, která by měla Buddhovy rysy. K zákonu také nebylo možné dojít jinak než osvícením zvenčí, díky tomu, že Mojžíš měl éterné tělo Zarathustrovo a tak mohl přijmout to, co se nerodí z vlastní duše. Starohebrejskému národu nebylo možné, aby dal vzniknout zákonu z vlastního srdce. Ale bylo třeba pokračovat v díle Mojžíšově, bylo třeba v něm pokračovat tak, jako je třeba pokračovat v každém díle, má-li přinést v pravý čas pravé ovoce. Proto se musely ve starohebrejském národě objevit ony osobnosti, jež označujeme za proroky a vidce; a jeden nejvýznamnější z těchto vidců je ten, kterého známe pod jménem Eliáš.

Jak si musíme představit takovou osobnost? Eliáš měl být v starohebrejském národě jedním z těch, kteří měli dále pečovat o duchovní proud založený Mojžíšem. Jenomže ze substance vlastního národa se nemohli narodit lidé, kteří by byli cele prostoupeni obsahem Mojžíšova zákona, protože ten bylo možné přijmout jedine jako

zjevení shůry. K tomu, co jsme charakterizovali jako nezbytnost pro indickou dobu, také jako zvláštní ráz bytosti bódhisattvovy, muselo proto docházet stále znova a znova i v hebrejském národě. Musely se v něm vyskytovat individuality, které se nesjednotily úplně s lidskou osobností, které sice v takové pozemské osobnosti byly částí své bytosti, ale druhou částí v duchovním světě. Takovouto bytostí byl Eliáš. V tom, co nacházíme na fyzické úrovni jako osobnost Eliášovu, je Eliášova bytost obsažena jenom zčásti. Jáství Eliášovo nemůže cele vniknout do Eliášova fyzického těla. Je třeba ho označit za osobnost „naplněnou Duchem“. A bylo by nemožné dát vzejít ve světě takovému zjevu, jakým byl Eliáš, jenom normálními silami, jakými jinak člověk vstupuje do světa.

Má-li člověk v normálním případě vstoupit do světa, tedy se lidská bytost vyvíjí fyzickými pochody v mateřském těle tak, že se individualita, která byla vtělena už dříve, v určité chvíli prostě spojí s fyzickou podstatou. U obyčejného člověka jde všechno, abych tak řekl, přímočaře, aniž by zasahovaly zvláštní síly, ležící mimo normální cestu. Tak tomu však nemohlo být u individuality toho druhu, jako byl Eliáš. Tady bylo třeba, aby zasáhly jiné síly – síly, které by se zabývaly tou částí individuality, jež vyčnívá do duchovního světa. Tady je třeba, aby zvnějšku docházelo k působení na vyvíjejícího se člověka. Proto se takové individuality, když se inkarnují ve světě, jeví jako „inspirované“, jako „puzené duchem“. Jeví se jako osobnosti extatické, daleko přesahující všechno, co jim může povědět jejich obyčejná inteligence. Takto se jeví všichni starozákonní proroci. Pudí je duch; jejich já si nemůže vždy plně uvědomit, co dělá. V takové osobnosti žije duch, oživovaný zvenku.

Takové osobnosti se čas od času – na pokyn ducha – uchylují do samoty; tu pak ustupuje ona část jejich jáství, kterou potřebuje jejich pozemská osobnost, do pozadí, a duch k nim promlouvá zvnějšku. Taková bytost naslouchá potom v určitých stavech vytržení myslí a v podvědomí vnuknutím shůry. Tak tomu bylo obzvlášť u Eliáše. Co se během jeho života projevovalo jako Eliáš, co promlouvala jeho ústa, co hlásala gesta jeho rukou, nepocházelo jenom z oné části, která žila v něm, nýbrž byla to zjevení božských duchovních bytostí, které stály za ním.

Když se tato bytost narodila znovu, měla se spojit s tělem dítěte, které se narodilo Zachariášovi a Alžbětě. Víme přímo z evangelia, že Jana Křtitele je třeba chápat jako znovuzrozeného Eliáše (Mat. 17,10-13). Ale jde přitom o individualitu, která nebyla ze svých dřívějších inkarnací zvyklá rozvíjet všechno to, co se mělo vyvinout, silami zakotvenými přímo v normálním běhu života. Když se vyvíjí fyzické tělo člověka v mateřském těle, procítá při normálním běhu života v určité chvíli vnitřní síla lidského já. To, co je s tím vnitřně spojeno, to individualita Eliášova v dřívějších dobách ještě neprožila, tak hluboko doposud nesestoupila: Eliášovo já nebylo uváděno do pohybu vlastními silami, jako za normálních poměrů, nýbrž zvenčí. K tomu muselo dojít i teď. Já této bytosti bylo tentokrát už více venku z duchovního světa, bylo už bližší Zemi, bylo teď spojeno se Zemí mnohem více než ty bytosti, které dříve vedly Eliáše. Měl se přece nyní uskutečnit přechod ke spojení proudu Buddhova se Zarathustrovým. Všechno se mělo omladit. Zvenčí teď musela zapůsobit právě ta bytost, která byla spjata se Zemí a jejím osudem jako Buddha, který byl nyní spojen ve své nirmánakáji s nátanským Ježíšem. Tato bytost, jež byla na jedné straně spojena se Zemí, na druhé straně však přece jen od ní odloučena, protože působila pouze v nirmánakáji, tato bytost, která tedy žila mimo Zemi, protože kdysi vystoupila opět vzhůru a nyní se vznášela nad hlavou nátanského Ježíše – ta teď musela zapůsobit zvenčí a pobudit k činnosti sílu jáství u Jana Křtitele.

Byla to tedy Buddhova nirmánakája, která působila na rozvoj síly Janova já tak, jako působily dříve síly duchovního světa na Eliáše. Tehdy se Eliášova bytost v určitých dobách uchylovala do stavů extáze; tehdy s ním promlouval Bůh a naplňoval jeho já reálnou silou, kterou pak Eliáš sděloval vnějšímu světu. I nyní zde zase byla duchovní bytost – Buddhova nirmánakája – vznášející se nad nátanským Ježíšem; ta teď zapůsobila na Alžbětu, když se Jan měl narodit; podnítila Janův zárodek v Alžbětině těle v šestém měsíci jejího těhotenství a probudila v něm jáství. Jenom s tím, že tato síla, protože teď byla blíže Zemi, nezpůsobila pouze inspiraci, nýbrž skutečné zpřítomnění, vykrytalizování Janova já. Pod vlivem návštěvy té ženy, kterou evangelium nazývá Maria, pohnulo se já Jana Křtitele. Tak Buddhova nirmánakája působí probouzejícím a až do fyzické substance osvobozujícím vlivem na já někdejšího Eliáše, na nynější já Jana Křtitele. Čeho se proto můžeme nadít?

Jako když Eliáš hlásal kdysi v 9. století před naším letopočtem svá mocná slova, jako to tehdy byla vlastně slova Boží, a jako gesta jeho rukou byla gesta Boží, tak to teď u Jana Křtitele muselo být něco obdobného, když v něm znova ožilo to, co bylo přítomno v Eliášovi. Co působilo v Buddhově nirmánakáji, to působilo jako inspirace do jáství Jana Křtitele. Co vyvolalo zvěstování pastýřům, co se vznášelo nad nátanským Ježíšem, to vysílalo svou sílu i do Jana Křtitele. A kázání Jana Křtitele je v první řadě nově vzkříšené kázání Buddhy. Přitom se objevuje něco na výsost vzácného, co musí hluboce zapůsobit na naše duše, vzpomeneme-li si na kázání v Benáresu, když tam Buddha mluvil o utrpení života a o vysvobození z životního utrpení osmidílnou stezkou, kterou by duše měla hledat. Tehdy Buddha zvěstoval to, co poznal jakožto osmidílnou stezku. Tehdy také často připojoval ke svému kázání ještě něco dalšího: Měli jste až do dneška učení bráhmanů, ti odvozují svůj původ od samotného Brahmy. Tvrdí, že prý jsou něčím znamenitějším než ostatní lidé, protože mají tento vznešený původ. Tito bráhmani tvrdí, že člověk má svou hodnotu na základě svého původu. Já však vám říkám: Člověk má svou hodnotu tím, co dokáže sám ze sebe, a nikoli tím, co bylo do něho vloženo jeho původem. Hodným velké moudrosti světa se stává tím, co jako individuální člověk udělá ze sebe samého. – Právě tím budil Buddha hněv bráhmanského světa, že poukazoval na individuální kvalitu a hlásal: Vpravdě pravím vám, i když se někdo nazývá sebevíc bráhmanem, na tom nezáleží, nýbrž na tom záleží, abyste ze svých vlastních, osobních sil vytvořili očištěného člověka. – Toto byl, i když ne doslovný, tedy přece jenom smysl mnoha Buddhových řečí. A pak obyčejně rozváděl toto učení dále a ukazoval, jak člověk, jenž porozuměl světu utrpení, může pociťovat soucit, stát se člověkem utěšujícím a pomáhajícím, jak se právě stává účastníkem osudu druhých, protože ví, že s nimi prožívá stejné utrpení a stejnou bolest.

Nyní dlel Buddha ve své nirmánakáji, zářil nad nátanským Ježíšem, a potom pokračoval ve svém kázání, přičemž svým slovům dával zaznívat z úst Jana Křtitele. Co promlouvala ústa Janova, to se dalo pod inspirací Buddhovou. A můžeme mít dojem, že slyšíme pokračování oné řeči, která kdysi zaznívala z úst Buddhových, když Jan říká například: Vy, kteří si tolik zakládáte na tom, že se můžete nazývat potomky těch, kdo se ve službách duchovních mocností nazývají „děti hada“, a odvoláváte se na „moudrost hada“, kdopak vás k tomu přivedl? Myslíte si, že přinášíte ovoce hodné pokání, jenom když si budete říkat: Máme za otce Abrahama?

Nyní však pokračoval Jan v Buddhově kázání takto: Neříkejte, že máte za otce Abrahama, nýbrž staňte se opravdovými lidmi tam, kam jste ve světě postaveni. Opravdový člověk může být vzbuzen na místě kamene, na kterém stojí vaše noha. Vpravdě, Bůh může Abrahamovi vzbudit děti z těch kamenů (Luk. 3,7-8). A potom pravil, jakoby pokračoval v kázání Buddhy: „Kdo má dvě sukně, rozděl se s tím, kdo

nemá žádnou“ (Luk. 3,11). Přišli k němu zástupy a ptali se: „Mistře, co máme činit?“ (Luk. 3,12), zrovna tak, jako kdysi také k Buddhovi přišli mnichové a ptali se: „Co máme činit?“ Všechno to jsou slova, která na nás mohou působit jako slova Buddhova nebo jako jejich pokračování.

Tak se tyto bytosti zjevují v koloběhu věků na fyzické úrovni, a tak se učíme rozumět jednotě různých náboženství a duchovních zvěstování v lidstvu. To, čím byl Buddha, nepoznáme tím, že se budeme držet toho, co se uchovalo tradicí, nýbrž když nakloníme sluch tomu, co Buddha doopravdy promlouvá. Pět až šest století před naším letopočtem mluvil Buddha tak, jak to slyšíme z jeho kázání v Benáresu. Ale Buddhova ústa neumlkla. Mluví i tam, kde už není pozemsky vtělen, kde inspiruje prostřednictvím nirmánakáje. Z úst Jana Křtitele slyšíme, co považoval Buddha za potřebné zvěstovat šest století poté, co žil ve fyzickém těle. Tak se to má s „jednotou různých náboženství“. Každé náboženství musíme vyhledávat ve správném bodě ve vývoji lidstva a hledat v něm to, co je živé, ne to, co je mrtvé; neboť všechno se vyvíjí dále. Tomu se musíme učit rozumět a to se musíme učit chápat. Kdo ale nechce naslouchat Buddhovu výroku z úst Jana Křtitele, může člověku připadat jako někdo, kdo viděl první klíčící lístky růžového keře, a po čase, když růžový keř už vzrostl a rozkvetl, nechce věřit, že by ten keř byl vzešel z oněch lístků; a říkal by teď: To je něco jiného. – To, co žilo v prvních lístcích, to teď kvete v keři. A co žilo v kázání v Benáresu, to rozkvetlo v kázání Jana Křtitele u Jordánu.

Tím jsme poznali podstatu jiné individuality, s níž se v oné době setkáváme a o níž Lukášovo evangelium mluví tak výrazně, důtklivě. Evangelia poznáme jenom tím, že se postupně dopracujeme až k tomu, abychom opravdu každé slovo chápali tak, jak je míněno. A Lukáš nám říká v úvodu, že chce vyprávět sdělení těch, kdo měli možnost „sami vidět“. Ale tito očití svědkové, kteří měli sami schopnost vidět, viděli skutečné poměry, jak se postupně zjevovaly během věků; neviděli pouze to, co se děje na fyzické úrovni. Kdo nevidí nic než to, mohl by říci: pět až šest století před naším letopočtem žil jednou v Indii člověk, který byl synem krále Suddhódany a jmenoval se Buddha; a pak žil kdysi jakýsi Jan Křtitel. Ale nepřišel by na to, co se vine skrytě od jednoho k druhému. Neboť to je možné vidět jenom v duchovním světě. Lukáš ale říká, že vypráví podle těch, kteří „viděli“, kteří byli vidci. Nestačí, abychom slova náboženských dokumentů prostě přijímali; musíme se tato slova také naučit číst ve správném smyslu. K tomu účelu se ale musí ty individuality, které tam vystupují, objevit před naší duší opravdu názorně. A názorně se před naší duší mohou objevit, jenom budeme-li vědět, co všechno do nich vproudilo.

A ještě něco jsme řekli: Ať je individualita sestupující na Zem jaká chce, musí se vyvíjet ve smyslu schopností, které mohou vzcházet z toho těla, do něhož se vtěluje. S tím musí tato bytost počítat. Dejme tomu, že by dnes chtěla sestoupit na Zem vznešená bytost; mohla by v tom případě počítat jedině se zákonitostmi, jaké dnes může mít lidské tělo. Poznat, čím vlastně tato individualita je, může pouze člověk vidoucí, který by viděl, jaké intimnější nitky se vetkávají do nitra této bytosti. Taková bytost na vysokém stupni moudrosti však musí během dětství dát tělu postupně dozrát tak, aby se v určité chvíli mohlo stát viditelným, čím byla v minulých inkarnacích. Má-li taková bytost rozněcovat v lidech docela zvláštní pocity, musí tomu odpovídat i její pozemská inkarnace, aby také její tělo mohlo unést to, co má být předmětem jejího poslání. V duchovních světech to věru nevypadá tak jako ve fyzickém světě. Chce-li některá bytost zvěstovat uzdravení z bolesti, vysvobození z utrpení, tedy musí především sama zakusit celou hloubku utrpení, aby na základě tohoto zážitku dovedla najít správná slova, která jsou pro to v lidském smyslu na místě.

Co měla později zvěstovat bytost skrytá v těle nátanského Ježíše, to bylo poselství pro celé lidstvo. Bylo to něco, co mělo povznést lidstvo nad všechny dřívější úzké pokrevní příbuzenské svazky. Ne, že by to mělo odstranit pokrevní spříznění, nemělo to zrušit to, co se uplatňuje mezi otcem a synem, mezi bratrem a sestrou, nýbrž mělo to k lásce vázané na pokrevní spříznění přidat to, čemu říkáme všeobecná láska k lidem (*člověka k člověku*), láska proudící od duše k duši, povznesená nad všechny pokrevní svazky. To měla přinést ona bytost, která se později zjevila v nátanském Ježíši. Měla přinést ono prohloubení lásky, lásku, která nemá nic společného s tím, co je vázáno na příbuzenství krve. K tomu ale musela tato bytost, žijící v těle nátanského Ježíše, nejprve na Zemi sama zakusit všechno, co znamená necítit žádné svazky a souvislosti s jinými prostřednictvím krve. Pak teprve mohla pocítit nezastřeně, co se odehrává pouze od člověka k člověku. Musela se nejprve cítit oproštěna ode všech pokrevních pout, dokonce i od pouhé možnosti pokrevních pout. Nejenom se stát člověkem „bez domova“ jako Buddha, který odešel ze své vlasti do cizího kraje, nýbrž stanout před světem jako člověk, který vystoupil ze všech rodinných vztahů, ze všeho, co má něco společného s jakýmkoli pokrevními svazky, to byl úděl individuality nátanského Ježíše. Musela procítit všechnu tu hlubokou bolest, jakou mohou lidé zakusit, když se musí loučit s tím, co je jim drahé – když se octnou v naprostém osamění; individualita, která žila v nátanském Ježíši musela mluvit z té situace, jak jí byla dána naprostou osamělostí a odloučeností ode všeho rodinného. Kdo byla tato bytost?

Víme, že to je ona bytost, která žila až asi do dvanáctého roku života v šalomounském Ježíšovi, že to je individualita Zarathustrova, jeho duch, jenž žil v šalomounském Ježíšovi, jenž měl za rodiče otce a matku ze Šalomounovy linie. Ale otec mu záhy zemřel, takže z otcovské strany chlapec osiřel. Vedle něho byli v této rodině ještě jeho bratři a sestry. Zarathustra zůstává v této rodině tak dlouho, dokud přebývá v těle šalomounského Ježíše. Tuto rodinu pak ve dvanácti letech opouští, vzdává se matky, vzdává se bratří a sester, aby přešel do těla nátanského Ježíše. Tam mu zemře i (nátanská) matka, tam mu později zemře (nátanský) otec. A v době, kdy měl začít působit ve světě, byl člověkem, který se rozžehnal se vším, co by mohlo mít něco společného s pokrevními svazky. Nebyl jenom úplným sirotkem, nemusel jenom opustit bratry a sestry, nýbrž musel se také jakožto individualita Zarathustrova zříci toho, aby měl kdy potomky, aby kdy založil rodinu. Neboť bytost Zarathustrova neopustila pouze otce a matku, bratry a sestry, nýbrž i vlastní tělo, vstoupila do jiného těla, do těla nátanského Ježíše. Tato bytost tak mohla vykonat přípravnou práci pro bytost ještě vyšší, která se pak v těle nátanského Ježíše mohla připravit na své veliké poslání: zvěstovat všeobecnou lásku člověka k člověku. A když pak přišla matka a bratři této bytosti, a když této bytosti bylo oznámeno: „Tvoje matka a tví bratři stojí venku a chtějí tě vidět,“ mohla tato bytost dát zaznít z nejhlubší duše, takže nebylo možné jí nerozumět, před veškerým lidem – aniž porušila náležitou úctu – slovům: To není má matka, to nejsou mí bratři! – Neboť Zarathustra opustil dokonce i tělo, které souviselo s touto rodinou. A s poukazem na ty, kdo s ním dleli ve svobodném společenství duší, mohl říci: Matka má a bratři moji jsou ti, kteří slyší a plní slovo Boží! (Luk. 8,20-21). Až do těchto jednotlivostí je třeba brát náboženské dokumenty doslova.

Aby někdo mohl jednou zvěstovat všeobecnou lásku k lidem, musel skutečně být jednou vtělen do lidské podoby, v níž mohl zakusit, co to je být opuštěn vším, co se může zakládat na pokrevních svazcích. K této bytosti lnou naše city, tak, aby se k ní dostaly až jakoby docela do lidské blízkosti, k bytosti sestupující z nejvyšších duchovních výšin a poskytující nám pohled na to, co lidsky zakusila a vytrpěla. Proto

jí naše srdce bijí vstříc. A čím duchovněji jí porozumíme, tím jí porozumíme lépe, tím více se jí naše srdce rozbuší vstříc, tím více se jí naše duše budou s jásotem otvírat.

VII.

Zarathustrovo já v nátanském Ježíši. Vtělení Kristovo v Ježíši Nazaretském. Višvakarman, Ahura Mazda, Jahve. Kruh dvanácti bóhisattvů a Třináctý v jejich středu.

V uplynulých dnech jsme se pokoušeli tvořit si představy o nejdůležitějších bytostech, o nichž mluví Lukášovo evangelium. Získali jsme obsažné pojmy o tom, co je základem tohoto evangelia. Ale ještě nám zbývá jedno: sledovat další vývoj hlavní bytosti tohoto evangelia – a tím i hlavní bytosti naší Země – Krista Ježíše samého. Bude přitom třeba, abychom si připomenuly především to, co již bylo řečeno: že Kristus Ježíš, kterého máme potom později před sebou, který je vylíčen v Lukášově evangeliu, se zrodil – máme-li to tak vyjádřit – tělesně jako nátanský Ježíš z domu Davidova. Toto dítě vyrůstá až asi do svého dvanáctého roku. V době, kdy jeho vývoj pokročil až k tomuto bodu, vstupuje do jeho těla jáství, které bylo kdysi vtěleno v oné bytosti, jež založila praperskou kulturu: máme tedy od dvanáctého roku v těle nátanského Ježíše Zarathustrovo já. Nyní bude naším úkolem, abychom sledovali podrobněji vývoj této bytosti. Přitom si musíme připomenout něco, na co jsme naštěstí už připraveni předchozími duchovně-vědeckými rozpravami.

Víme, že vývoj člověka postupuje v normálním případě tak, že důležitý časový úsek spadá do období od prvního až do sedmého roku jeho života; další důležitý úsek ve vývoji spadá do období od sedmého až přibližně do čtrnáctého roku, tedy až do pohlavní dospělosti; další úsek trvá od čtrnáctého do jednadvacátého roku, pak přijde úsek až do osmadvacátého roku a po něm další až do třicátého pátého roku. Tato časová období ovšem nesmíme chápat puntičkářsky tak, že by se snad jejich konec kryl vždycky přesně s datem příslušného roku, nýbrž onen důležitý přechod v lidském vývoji, který označujeme přibližně uplynutím sedmého roku života, musíme zasadit do doby výměny zubů. Tento přechod tedy neprobíhá naráz, nýbrž poznenáhlu, v době výměny zubů. Právě tak poznenáhlu probíhá všechno i u ostatních sedmiletí. Víme dále – přesněji o tom pojednává spisek „Výchova dítěte z hlediska duchovní vědy“ – že koncem sedmého roku nastává duchovně něco podobného, jako když dítě fyzicky opouští mateřské tělo: dochází k jakémusi éternému zrození. Ve čtrnáctém roce, s pohlavní dospělostí, dochází k astrálnímu zrození – tehdy se uvolňuje astrální tělo člověka. Sledujeme-li lidský vývoj přesně, pozorujeme-li jej zrakem duchovního badatele, bude se nám jevit ještě mnohem složitěji. Pozoruje-li člověk obyčejným způsobem, unikají mu ony důležité rozdíly v celém lidském životě, rozdíly, které se přece objevují ještě i v pozdějších letech. Většina lidí se dnes domnívá, že od určitého okamžiku se už s člověkem mnoho neděje. Ale to je jen názor hrubého pozorování. Ve skutečnosti můžeme při jemnějším pozorování vnímat i v pozdějších letech života jisté změny v lidském vývoji.

Když dítě odloží fyzickou mateřskou schránku, tedy to, co se tím z člověka rodí, je vlastně pouze jeho fyzické tělo, takže to, co v prvních sedmi letech vchází volně do života, je fyzické tělo. V různých přednáškách o výchově dítěte jsem zdůraznil, jak je důležité, aby vychovatel věděl právě toto. Potom, když člověk odkládá éternou schránku, uvolňuje se tělo éterné; když ve čtrnáctém roce odkládá astrální mateřskou

schránu, uvolňuje se i jeho tělo astrální. Avšak přesně vzato, lidské bytosti můžeme porozumět jen tehdy, vycházíme-li od onoho rozčlenění, které je uvedeno v mé „Theosofii“, kde jsou vyšší, duševní články lidské přirozenosti rozčleněny ještě dále. Především se k životnímu tělu přimyká to, čemu říkáme tělo citivé; a přesně vzato, je potom do jednadvacátého roku úplně volné vůči vnějšímu světu jenom tělo citivé (*astrální*). S jednadvacátým rokem se poznenáhlu uvolňuje v člověku to, čemu říkáme duše citivá; s osmadvacátým rokem se uvolňuje duše rozumová, a potom s třicátým pátým rokem duše vědomá. Tak je tomu u současného člověka. A kdo se dá vést poznáním vědy o duchu a přitom pozoruje lidský život, ví velmi dobře, že tato stadia vývoje skutečně existují. A ti, kdo jsou velkými vůdci lidstva, vědí i to, proč je pětatřicátý rok tak důležitý. Dante věděl, proč poukazoval výrazně na svůj pětatřicátý rok, když prohlásil, že tehdy měl ony mocné kosmické vize, uložené v jeho velké světové básni. Hned na začátku „Božské komedie“* nacházíme poukaz na to, že měl tyto vize v pětatřicátém roce svého života. Tehdy je vyvíjející se bytost člověka tak daleko, že může naplno používat jako svých nástrojů oněch schopností, které jsou vázány na tělo citivé, na duši citivou a na duši rozumovou.

Ti, kdo mluvili o člověku ve smyslu našeho vývoje, znali vždycky toto rozdělení. U orientálců to bylo trochu jiné, u nich jsou časové poměry trochu změněné. Proto bylo pro východní kulturu oprávněné, že se nedělaly v rozčlenění tyto rozdíly. Na Západě se ale musely dělat odjakživa. Řekové například označovali to, o čem zde hovoříme, jen trochu jinými slovy. Když chtěli označit duševnost, začínali u toho, čemu my říkáme životní tělo, a nazývali to threptikon; to, čemu říkáme tělo citivé, vjemové, nazývali velmi příznačně aisthétikon; naši duši citivou označovali výrazem orektikon, duši rozumovou kínétikon, a to, co představuje duši vědomou, co je ten nejdrahocennější statek, jehož si nyní člověk vydobývá – nazývali dianoétikon. Tak máme před sebou vývoj člověka, díváme-li se na něj přesně a exaktně.

Ale u nátanského Ježíše byl tento vývoj poněkud posunut kupředu, poněkud urychlen určitými poměry, jak se nám také ještě zčásti dnes objasní. Bylo to umožněno také tím, že v jeho končinách nastávala pohlavní dospělost dříve. Ale u něho ještě docela zvláštní důvody způsobily, že to, co jinak nastává ve čtrnáctém roce, nastalo u něho ve dvanácti. A tak to, co jinak nastává v jednadvaceti, u něho nastalo v devatenácti, a k čemu jinak dochází v osmadvaceti a pětatřiceti letech, k tomu u něho došlo ve dvaceti šesti a třiatřiceti letech:

**Dante Alighieri, 1265-1321, italský básník; na začátku jeho vrcholného díla, „Božské komedie“, čteme:*

*„Kde v půli život náš je se svou poutí,
procházet musel jsem tak temným lesem,
že pravý směr jsem nemoh uhodnouti.“ (Překlad O.F.Bablery)*

Protože se Dante jinde vyslovuje, že průměrný věk života je 70 let, spatřuje se v citovaných verších poukaz na to, že onen zážitek spadl do jeho 35. roku.

Normální vývoj

Nátanský Ježíš

Tělo fyzické 1-7

Tělo éterné

(Threptikon)	7-14	12
Tělo astrální neboli citivé (Aisthétikon)	14-21	19
Duše citivá (Orektikon)	21-28	26
Duše rozumová (Kínétikon)	28-35	33
Duše vědomá (Dianoétikon)		

To je takříkajíc schéma vývoje oné bytosti, jež je středem celé naší pozemské existence. Musíme však mít na paměti, že do dvanáctého roku máme tělesně před sebou nátanského Ježíše, že ale od dvanáctého roku v nátanském Ježíši žije nadále já Zarathustrovo. Co to vlastně znamená? Neznačí to nic jiného, než že toto já, toto zralé já, utvářelo v nátanském Ježíši od dvanáctého roku jeho tělo citivé, duši citivou a duši rozumovou a tyto kvality lidské přirozenosti vypracovalo způsobem, jak jenom tak zralé já, které v tolika různých inkarnacích prošlo osudy Zarathustrova já, je s to vypracovat lidské schopnosti. Tak vidíme onu podivuhodnou skutečnost, že se do těla nátanského Ježíše vtělilo ve dvanácti letech Zarathustrovo já, že vypracovalo schopnosti v jeho duši myslitelně nejjemnějším způsobem. Vyvinulo se tedy v Ježíši tělo citivé, které je schopné vzhlížet do vesmíru tak, že živoucně vnímá pravdy o dávném Ahura Mazdovi, o jeho duchovní podstatě; vyvinula se duše citivá, která v sobě mohla chovat ono vědění, onu moudrost, které se v lidstvu vyvinuly teprve postupně na základě učení o Ahura Mazdovi; a vyvinula se duše rozumová schopná to všechno chápat, to jest schopná uchopit v pojmech a vyjádřit slovy, dobře srozumitelnými slovy všechno to, co lidstvo dříve nabývalo jen duchovními proudy zvenku.

Tak se nátanský Ježíš vyvíjel se Zarathustrovým já v sobě. A vyvíjel se tímto způsobem tak dlouho, až se mu přiblížil třicátý rok. Tehdy se v něm projevila nová skutečnost. Ten úkaz, který se u nátanského Ježíše v jistém smyslu objevil už ve dvanácti letech, kdy se jeho nitro naplnilo novým jástvím, nastává ještě jednou, jenomže tentokrát univerzálnějším, významnějším způsobem. Když u něho nadešel třicátý rok, vidíme, že Zarathustrovo já dokončilo svou úlohu v duši nátanského Ježíše, že vytříbilo na nejvyšší stupeň jeho schopnosti. Tehdy, abych tak řekl, splnilo své poslání pro tuto duši, tehdy do této duše vpravilo všechno to, co získalo dřívějšími inkarnacemi, a mohlo nyní říci: Má úloha je nyní skončena. – A Zarathustrovo já opustilo jednoho dne tělo nátanského Ježíše.

Zarathustrovo já tedy žilo až do dvanáctého roku v těle šalomounského Ježíše. Tento chlapec by se pak už nebyl mohl pozemsky dále vyvíjet. Protože ho opustilo Zarathustrovo já, které v něm předtím přebývalo, musel se, mohu-li to tak vyjádřit, zastavit na svém tehdejším stupni. Pravda je, že dospěl až k vysoké a vzácné zralosti, protože v něm žilo tak vysoké já. Kdyby byl někdo toto dítě ze šalomounské linie pozoroval zvenjšku, byl by shledal, že to bylo dítě v nejvyšší míře předčasně vyspělé. Ale od okamžiku, kdy je opustilo Zarathustrovo já, se zastavilo ve vývoji,

nemohlo už dál. A když se přiblížila chvíle, kdy matka nátanského Ježíše poměrně záhy zemřela, kdy odešla se svými duchovními články do duchovního světa, vzala s sebou i všechno to, co v šalomounském Ježíšovi, v tvůrčích silách jeho bytosti, mělo hodnotu pro věčnost. Toto dítě rovněž zemřelo, tedy přibližně v téže době, kdy zemřela matka nátanského Ježíše.

Éterná schrána, která tehdy opustila tělo šalomounského Ježíše, měla velkou hodnotu. Víme, že éterné tělo se osamostatňuje a pracuje na člověku samostatně od oné doby, kdy dítě překročí přibližně svůj sedmý rok, mezi sedmým rokem a pohlavní dospělostí. Bylo to tedy éterné tělo vypěstované, zformované silami Zarathustrova já. Víme dále, že éterné tělo opouští při smrti tělo fyzické; v normálním lidském životě se pak odkládá všechno, co není použitelné pro věčnost, a člověk si ze svého éterného těla bere s sebou jen jakýsi výtažek (*extrakt*). U šalomounského Ježíše bylo možné z éterného těla použít pro věčnost myslitelně největší množství; matka nátanského Ježíše vzala s sebou do duchovního světa celé tělo životní (*éterné*) tohoto šalomounského dítěte.

Tělo éterné je ovšem tím článkem, který formuje a staví fyzické tělo člověka. Patrně si bez obtíží představíme, že mezi tímto éterným tělem, které jakožto éterné tělo šalomounského Ježíše bylo vzato do duchovního světa, a Zarathustrovým já, existovala skutečně hluboká příbuznost, neboť to já bylo až do dvanáctého roku s ním sjednoceno na jeho pozemské pouti. A když pak toto já vlivem vývoje Ježíše Nazaretského opustilo jeho tělo, když se takříkajíc vydalo ven z těla nátanského Ježíše, začala se uplatňovat přitažlivost mezi Zarathustrovým já a éterným tělem pocházejícím ze šalomounského Ježíše. Ty se opět setkaly a vystavěly si pak nové fyzické tělo. Zarathustrovo já bylo tak dokonalé, že už nepotřebovalo procházet dévachanem. Mohlo si v poměrně krátké době vybudovat s pomocí onoho éterného těla, jež jsme právě charakterizovali, nové fyzické tělo. Tak se nyní poprvé zrodila bytost, která se pak objevovala zas a znova, objevovala tak, že pokaždé uplynulo poměrně krátké období mezi fyzickou smrtí a novým zrozením; takže tato bytost se vždycky, když opustila ve smrti fyzické tělo, brzy zase objevila na Zemi v nové inkarnaci.

Tato bytost, jež si tedy opět vyhledala své éterné tělo, které vylíčeným způsobem odložila, putovala potom dějinami lidstva. Snadno si představíte, že se stala největším pomocníkem těch, kdo chtěli pochopit velkou událost palestinskou. Jako takzvaný „Mistr Ježíš“ putuje tato individualita koloběhem věků; takže Zarathustra, Zarathustrovo já, když si tedy znovu vyhledalo své éterné tělo, nastoupilo svou pouť vývojem lidstva jakožto „Mistr Ježíš“, jenž od té doby žije zas a znova v pozemském vtělení, aby řídil a vedl onen duchovní proud, který nazýváme – křesťanský. Je inspirátorem těch, kdo chtějí porozumět živě se vyvíjejícímu křesťanství; v esoterních školách inspiroval ty, kdo měli za úkol ustavičně pečovat o křesťanské nauky. Stojí za velkými duchovními postavami křesťanství jako učitel, poukazující ustavičně na skutečný význam velké palestinské události.

Toto Zarathustrovo já, jež oživovalo tělo nátanského Ježíše od dvanáctého do třicátého roku, bylo nyní jinde, mimo tělo Ježíšovo. Jiná bytost nyní pronikla do tohoto těla. Chvíli, kdy k tomu došlo, kdy tedy do nátanského Ježíše proniklo místo Zarathustrova já jiné já, jež bychom mohli nazvat „nejvyšším já“, tuto chvíli nám charakterizují všechna evangelia: Je to chvíle Janova křtu v Jordáně. Už když jsem pojednával o Janově evangeliu, upozornil jsem na to, že křest v oněch starších dobách byl ještě něčím docela jiným než později, kdy se stal pouhým symbolem. I Jan Křtitel jej ještě prováděl jinak. Křtěnci byli nořeni do vody svou celou tělesností, celým tělem. A víte už z různých průpravných anthroposofických přednášek, že když

se něco takového uskuteční, může dojít k něčemu výjimečnému. Už v obyčejném životě, když je člověk například na pokraji utonutí a octne se v šoku, nastává to, že před ním vyvstane jeho dosavadní život jako ve velkém tablu. To je způsobeno tím, že tady dochází na okamžik k něčemu, co jinak nastává jedině po smrti: že se éterné tělo uvolní z fyzického, že se vymaní z moci fyzického těla. K tomu docházelo u většiny Janových křtěnců, a došlo k tomu obzvlášť při křtu nátanského Ježíše: Jeho éterné tělo bylo vyzvednuto ven. A v průběhu tohoto okamžiku se mohla pohroužit do těla nátanského Ježíše a ujmout se vlády v něm ona vznešená, výsostná bytost, kterou nazýváme bytost Kristova.

A tak je od chvíle Janova křtu nátanský Ježíš prostoupen bytostí Kristovou. Na to poukazují slova zaznamenaná ve starších rukopisech evangelií: „Toto jest syn můj milovaný, dnes jsem jej zplodil“ – to znamená, že nyní byl zplozen syn nebes, Kristus. Oplodňujícím činitelem bylo jednotné božstvo, vanoucí světem, a přijímající bytostí bylo tělo a celá organizace nátanského Ježíše, jenž prošel potřebnou přípravou, aby mohl přijmout oplodňující duchovní zárodek z výšin. „Toto jest syn můj milovaný, dnes jsem jej zplodil,“ tak to kdysi stálo ve starších rukopisech evangelií, a tak by to ve skutečnosti mělo v evangeliích stát (Luk. 3,22).

Kdo je tato bytost, jež se tehdy sjednotila s éterným tělem nátanského Ježíše? Tuto bytost, Krista, zase nemůžeme pochopit, budeme-li pozorovat pouze pozemský vývoj. Tato bytost, Kristus, je bytostí, kterou musíme nazvat vůdcem oněch duchovních bytostí, které tehdy, když se Slunce oddělilo od Země, opustily spolu se Sluncem Zemi a založily si vyšší dějiště, aby odtud, ze Slunce, tedy zvenčí, mohly působit na Zemi. Když se tedy přeneseme nazpět do předkřesťanských dob Země – počínajíc dobou, kdy se Slunce oddělilo od Země, až do sestoupení Krista na Zem, musíme říci: Když tehdy člověk vzhlížel ke Slunci, byl by musel při jistém stupni zralosti svých pocitů vnímat právě to, čemu učil Zarathustra: že to, co k nám proniká ve slunečním světle a ve slunečním teple, je jenom fyzickým šatem oněch vznešených duchovních bytostí stojících za světlem Slunce; neboť za ním se skrývají paprsky duchovních sil pronikajících ze Slunce na Zem. Avšak vůdcem všech ostatních bytostí, jež takto sesílají ze Slunce dolů na Zem své blahodárné účinky, je bytost, která byla později nazvána Kristus. Tuto bytost tedy v předkřesťanských dobách nebylo možné hledat na Zemi, nýbrž bylo třeba ji hledat na Slunci. A Zarathustra činil správně, když ji označil jménem Ahura Mazda, když ji zasazoval na Slunce a hlásal: Pokud chodíme po Zemi, pak Ho, tohoto Ducha světla, nenajdeme; díváme-li se však na Slunce, pak to, co žije duchovně na Slunci, je Ahura Mazda, a co k nám proudí jako světlo, to je tělesnost Ducha Slunce, Ahura Mazdy, jako je lidské fyzické tělo tělem pro lidského ducha. – Tato vznešená bytost se však stále více blížila za velkých kosmických dějů sféře Země. Jasnozřivě bylo možné takříkajíc pociťovat stále více Kristovo přibližování k Zemi. A ke zřetelnému poznání tohoto Krista došlo, když se zjevil velkému předchůdci Krista Ježíše, Mojžíšovi na hoře Sinaji v ohnivých blescích.

Co znamenalo toto zjevení, jichž se dostalo Mojžíšovi? Znamenalo, že bytost Kristova, ta, jež se blížila k Zemi, se ukazuje nejprve v jakési reflektované podobě, jako v zrcadlovém obraze. Pomysleme tady, ve zduchovnělé podobě, na děj, který můžeme vnímat za každé úplňkové noci na měsíčním úplňku. Když se zadíváme na úplňek, vidíme odražené, zrcadlené paprsky Slunce. Co nám tady proudí vstříc, je světlo Slunce; jenomže my tomu říkáme světlo měsíční, protože se nám zrcadlí Měsícem. Koho, že viděl Mojžíš v hořícím keři a v ohni na hoře Sinaji? Krista! Ale jako na Měsíci nevidíme světlo Slunce přímo, nýbrž zrcadlené, tak Mojžíš viděl Krista v zrcadlení. A jako říkáme slunečnímu světlu, když je vidíme zrcadlené Měsícem,

světlo měsíční, tak tehdy nazývali Krista Jahve neboli Jehova. A tak Jahve či Jehova není nic jiného než zrcadlení Krista, nežli se sám zjevil na Zemi. Tak se Kristus ohlašoval lidské duši, která ještě nemohla spatřit jeho bytost v její prapůvodní podobě, nejprve nepřímou, jako se za tmavé úplňkové noci ohlašuje světlo Slunce paprsky Měsíce. Jahve nebo Jehova je Kristus, ale viděný nikoli přímo, nýbrž jako odlesk.

Stále víc a více se měl tento Kristus blížit lidskému poznání, lidskému vnímání. To znamená: Měl po určitý čas putovat sám po Zemi, být člověkem mezi ostatními lidmi, lidským spoluobyvatelem naší Země, jako se předtím zjevoval jenom zasvěcencům z vesmírných výšin. Proto musel nejprve nastat správný okamžik. Že Kristus existuje, to věděli lidé už odedávna v místech, kde měli možnost pronikat do vesmírné moudrosti. A protože se projevoval nejrůznějšími způsoby, byla mu také dávana nejrůznější jména. Zarathustra ho nazýval Ahura Mazda, protože se mu zjevoval v rouchu utkaném ze slunečního světla. Velcí učitelé lidstva, kteří vystoupili už v první epoše po atlantské katastrofě v Indii, svatí ršiové, samozřejmě také věděli o této bytosti, protože to byli lidé zasvěcení; věděli však také, že pozemskou moudrostí k ní v této epoše ještě není možné dospět, že pozemskou moudrostí k ní bude možné dospět až v pozdější epoše. Proto se to v oné době vyjadřovalo formulkou, že tato bytost žije za hranicemi oblasti sedmi ršiu. Nazývali ji Višvakarman. Takže tedy i oni učili o bytosti, kterou sami nazývali Višvakarman, kterou Zarathustra nazýval Ahura Mazda. To jsou různá jména pro tutéž bytost, která se pomalu z duchovních výšin, z kosmických dálav blížila k Zemi.

Avšak vývoj lidstva musel projít dlouhou přípravou, aby nějaké tělo bylo s to tuto bytost do sebe přijmout. K tomu cíli musela nejprve individualita tak pokročilá, jaká žila v Zarathustrovi, zrát od inkarnace k inkarnaci, aby potom v tak čistém těle, jako bylo tělo Ježíše Nazaretského, pracovala na zdokonalení schopností těla citivého (*astrálního*), duše citivé a duše rozumové tak, aby se tato lidská bytost stala nakonec schopnou přijmout do sebe bytost tak vznešenou. To bylo třeba dlouho připravovat. Aby duše citivá, duše rozumová mohly být takto připraveny, muselo nejprve určité já projít těmi mnoha zkušenostmi a zážitky, jimiž prošel Zarathustra, a muselo pak přetvořit schopnosti nátanského Ježíše. To nebylo možné v nějaké dřívější době. Neboť na vyvíjejícím se nátanském Ježíši muselo pracovat nejenom Zarathustrovo já, ale i ona nadlidsky vyspělá bytost, kterou jsme charakterizovali jakožto Buddhovu nirmánakáju. Ta na něm pracovala hlavně zvnějšku od narození do dvanáctého roku. Ale aby to bylo možné, musela se sama nejprve stát existující skutečností. Onen bódhisattva musel sám nejprve postoupit až na stupeň buddhy, aby měl možnost vyvinout v sobě duchovní tělesnost nirmánakáji, aby tak mohl pracovat na nátanském Ježíšovi až do jeho dvanáctého roku. Bódhisattva musel sám nejprve projít stupněm buddhy, aby měl v sobě sílu učinit nějaké tělo zralým pro onu velkou událost. V té inkarnaci, kdy se stal Buddhou, nebyl ještě tak daleko, že by byl v sobě tuto schopnost už vytvořil, vypěstoval. K tomu bylo třeba, aby nejprve prožil svůj život jakožto Buddha.

Až lidstvo jednou doopravdy porozumí, jaké veliké bohatství moudrosti je uloženo v legendách, pak se na některých místech bude moci dočíst, že všechno, co jsme s to vyčíst z kroniky akáša, je podivuhodným způsobem obsaženo ve starých legendách. Tak se nám vypráví, a to právem, o tom, že se ve staré Indii také učilo o Kristu jako o kosmické bytosti na druhé straně sféry sedmi svatých ršiu. Ti věděli, že tato bytost žije ve vyšším světě a že se teprve poznenáhlu bude blížit Zemi. Rovněž Zarathustra věděl, že musí odvrátit svůj pohled od Země ven ke Slunci; a starohebrejský národ dospěl těmi vlastnostmi a schopnostmi, které jsme včera

zdůraznili, k tomu, že mu bylo jako prvním zvěstováno zrcadlení bytosti Kristovy. – I to je nám naznačeno v řeči legend, a to ve vyprávění, jak Buddha, když se právě chystal stát se z bódhisattvy buddhou, se dostal do styku s Višvakarmou, který byl později nazván Kristem. Legenda vypráví, že když se Buddhovi přiblížil devětadvacátý rok, vykonal onu památnou vyjížďku ze svého paláce, kde byl až do té doby hýčkán s nejstarostlivější péčí. Tehdy spatřil napřed starce, potom člověka nemocného, potom tělo mrtvého člověka, a tak se krok za krokem seznamoval s bídou života; potom spatřil mnicha, který tento život, ve kterém se vyskytuje stáří, nemoc a smrt, opustil. Tehdy se rozhodl, tak vypráví tato legenda, zvěstující hlubokou pravdu, že neopustí palác ihned, nýbrž že se tam ještě jednou vrátí. Ale při této vyjížďce, tak nám to líčí legenda, byl z duchovních výšin okrášlen silou, kterou sesílal na Zem božský umělec Višvakarman, jenž se mu zjevil. Vyzdoben, ověnčen byl bódhisattva silou samotného Višvakarmy, toho, který byl později nazván Kristem. Kristus byl tedy pro něho ještě něčím vnějším, nebyl s ním ještě sjednocen. Bódhisattva se tehdy také blížil svému třicátému roku; tehdy by ale ještě nebyl býval plně s to působit na lidské tělo tak, aby mohlo přijmout Krista. K tomu musel teprve dozrát. Právě svým životem na stupni buddhy teprve dosáhl potřebné zralosti. A když se zjevil v nirmánakáji, bylo jeho úkolem, učinit toto tělo nátanského Ježíše, v němž se on sám neuhostil, zralým pro přijetí Višvakarmy, Krista.

Tak společně působily síly pozemského vývoje, aby se uskutečnila ona velká událost. Teď se nám ovšem vtírá otázka: V jakém poměru je tento Kristus, tento Višvakarman, k takovým bytostem, jako jsou bódhisattvové, z nichž jedním byl například onen bódhisattva, který se později stal Buddhou?

Touto otázkou se dotýkáme jednoho z největších tajemství našeho pozemského vývoje. Pro vnímání a cítění dnešního člověka – obecně vzato – je těžké, aby třeba jenom vytušil, jak mocné skutečnosti se skrývají za tímto tajemstvím. V souvislosti s naším vesmírem, k němuž patří Země, je takových bytostí, jako je onen bódhisattva, jenž se stal Buddhou a měl poslání vštípit lidstvu velké učení o soucitu a o lásce – je takových bytostí dvanáct. A onen bódhisattva, jenž se pět až šest století před naším letopočtem stal buddhou, je jedním z těchto dvanácti. Každý z bódhisattvů má určité poslání. Jako jednomu z nich bylo svěřeno poslání, aby přinesl na Zem učení o soucitu a lásce, tak mají i ostatní svá poslání, která musí být splněna v různých zemských epochách. Sám Buddha má proto tak blízko k poslání Země, protože rozvoj mravního smýšlení je právě úkolem našeho věku, od toho okamžiku, kdy se tento bódhisattva zjevil, pět až šest století před naším letopočtem, až do doby, kdy tohoto bódhisattvu vystřídá bódhisattva následující, který bude později žít na Zemi jakožto buddha Maitréja. Tak pokračuje vůbec vývoj Země kupředu: Bódhisattvové sestupují a musí čas od času vnést do vývoje Země to, co je předmětem jejich poslání. Kdybychom přehlédlí celý vývoj Země, našli bychom právě dvanáct takových bódhisattvů. Náleží do onoho mocného společenství duchů, které takto čas od času vysílá na Zem jednoho z bódhisattvů jako zvláštního posla, jako jednoho z velkých učitelů. Je to jakoby veliká lóže dvanácti bódhisattvů, kterou proto můžeme uznávat za řídicí lóži celého vývoje naší Země. Těchto dvanáct bódhisattvů se v podstatě kryje s pojmem, který známe na nižších stupních existence jako pojem učitele. Jsou to učitelé, jsou to velcí inspirátoři pro tu nebo onu část toho, co si lidé musí osvojit.

Odkud přijímají bódhisattvové to, co mají za úkol zvěstovat od epochy k epoše? Kdybyste měli možnost nahlédnout do oné velké duchovní lóže bódhisattvů, do kruhu dvanácti bódhisattvů, zjistili byste, že v našem cyklu vesmírné existence sedí uprostřed mezi dvanácti bódhisattvy třináctá bytost, kterou bychom nemohli označit

ve stejném smyslu za učitele jako oněch dvanáct bódhisattvů, nýbrž musíme ji označit za bytost, z níž se přímo line sama substance moudrosti. Proto se vyjádříme docela správně, kdybychom chtěli vyslovit tuto skutečnost takto: Dvanáct bódhisattvů sedí ve velké duchovní lóži v kruhu kolem svého středu; jsou cele pohrouženi do pohledu na onu vznešenou bytost, z níž se k nim line všechno to, co potom mají nést do vývoje Země jako své poslání. Tak se line z tohoto Třináctého do všech stran to, čemu oni mají učit. Oni jsou učitelé, inspirátoři, Třináctý mezi nimi představuje – sám svou vlastní bytostí – to, čemu oni učí. Oni o něm vždycky zvěstují, od jedné epochy k druhé. Tento Třináctý je týž, kterého staří ršiové nazývali Višvakarman, kterého Zarathustra nazýval Ahura Mazda; je to týž, kterého my nazýváme Kristus. A v tomto vztahu je Kristus ke všem bódhisattvům. Je tedy vůdcem a určujícím středem velké lóže bódhisattvů. A obsahem zvěstování celého toho sboru bódhisattvů je v tomto smyslu učení o Kristu, o Višvakarmovi. – Ten, jenž se pět až šest století před naším letopočtem stal z bódhisattvy buddhou, byl ozdoben – ověnčen – silami Višvakarmy. Ten, jenž jakožto nátanský Ježíš do sebe přijal Krista, nebyl pouze „ověnčen“, nýbrž byl „pomazán“, tj. prostoupen, prolnut Višvakarmou – Kristem.

Všude, kde lidé měli tušení nebo si také zasvěcením získali poznání o této skutečnosti, o těchto velkých tajemstvích vývoje lidstva, bylo toto tajemství vyjadřováno jakoby symbolem, jako obrazem. Vidíme to například v oněch málo známých, tajemných mystériích evropského severu – v mystériích druidů – v mystériích Ódinových (*Drotten-Mysterien*), kde byl již v předkřesťanské době vytvořen pozemský symbol pro duchovní realitu lóže dvanácti bódhisattvů. V Ódinových mystériích patřilo v dávných časech Evropy vždycky k těm, kdo byli učitelé duchovního vývoje, že působili ve společenství dvanácti. Ti měli na starosti zvěstování. A měli ještě Třináctého, který neučil, nýbrž svou pouhou přítomností vyzařoval moudrost, kterou ti druzí přijímali. To byl pozemský obraz pro nebeskou, duchovní skutečnost. – Podobně nám připomíná báseň „Die Geheimnisse“ („Tajemství“), kde Goethe poukázal svou rosekruciánskou inspirací, jak dvanáct mužů sedí kolem Třináctého a jak ten Třináctý nemusí být velkým učitelem; neboť když tento Třináctý od nich odchází, vyprošují si za Třináctého bratra Marka pro jeho prostotu. Nemá jim přinášet žádné učení, nýbrž samu spirituální substanci. A tak tomu bylo všude, kde lidé měli tušení nebo poznání o této nejvyšší světové skutečnosti.

Janovým křtem v Jordáně nastal tedy pro vývoj lidstva okamžik, kdy se tento nebeský Třináctý zjevil na Zemi jako duchovní substance sama, o níž všichni ti ostatní – bódhisattvové a buddhové – měli za úkol učit; a proto bylo zapotřebí oněch rozsáhlých příprav, aby se tato bytost mohla vhroužit do lidského těla. To je tajemství křtu v Jordáně. A to je bytost, kterou nám líčí evangelia: Višvakarman, Ahura Mazda nebo Kristus, jak byl později nazván, v těle nátanského Ježíše. V těle nátanského Ježíše měla tato bytost po ony tři roky putovat po Zemi v lidské podobě, jako člověk mezi druhými lidmi, v oné vytříbené pozemské bytosti, která prožila až do svého třicátého roku všechno to, co jsme slyšeli v průběhu těchto přednášek. Nátanského Ježíše prosvětovala, jím pronikala tato bytost, jež se dříve skrývala v osvěcujících a hřejivých paprscích Slunce, zářících shůry na Zem z vesmíru, tedy ona bytost, která kdysi spolu se Sluncem odešla ze Země při jeho odloučení.

Teď si ale můžeme položit ještě jinou otázku, totiž otázku: Proč se tato bytost spojila s vývojem lidstva na Zemi až tak pozdě? Proč nesestoupila na Zem dříve? Proč neprostoupila dříve nějaké lidské éterné tělo, jako je prostoupila při Janově křtu v Jordáně? To pochopíme, když porozumíme ještě trochu přesněji události, kterou nám Starý zákon popisuje jako tzv. „prvotní hřích“. Tato událost spočívá v tom, že

jisté bytosti, které ustrnuly na vývojovém stupni starého Měsíce, získaly ve staré lemurské době přístup do lidského astrálního těla. Astrální tělo bylo tehdy prostoupeno luciferskými bytostmi. A to se nám obrazně znázorňuje „prvotním hříchem“ v ráji. Tím, že do lidského astrálního těla vnikly tyto síly, zapředl se člověk hlouběji do pozemských záležitostí, než by k tomu bylo došlo jinak. Kdyby nebyl člověk zasažen tímto luciferským vlivem, byl by svou vývojovou dráhu na Zemi dokončil jaksí ve vyšších sférách, aniž by se byl tolik vnořil, připoutal do pozemské hmoty. Člověk sestoupil v důsledku toho na Zem dříve, než by vlastně býval měl sestoupit. Kdyby nebylo došlo k ničemu jinému, kdyby se bylo stalo jenom všechno to, co jsme si teď právě naznačili, bylo by se tehdy celé působení luciferských sil, jež byly zakotveny v astrálním těle člověka, uplatnilo i v lidském těle éterném. Tomu však musely vesmírné mocnosti zabránit. Proto muselo nastat něco docela zvláštního. – Co je tím míněno, to bude objasněno ještě z jiné strany z mé „Tajné vědy“, která má v nejbližší době vyjít. – Člověk, když nyní přijal do svého astrálního těla luciferské síly, nesměl zůstat nadále takový, jaký byl. Musel být uchráněn před působením luciferských sil na éterné tělo. Vesmírné mocnosti toho dosáhly tím, že člověk tehdy ztratil schopnost používat plně svého éterného těla. Část éterného těla byla vymaněna z lidské libovůle. Kdyby nebylo došlo k tomuto dobrodiní bohů, kdyby si člověk byl podržel moc nad svým éterným tělem, nebyl by už nikdy mohl najít přiměřeným způsobem cestu pozemským vývojem. Proto musely být tehdy určité části éterného těla vyjmuty a uschovány pro pozdější doby. Pokusme se vybavit si teď před duchovním pohledem, které to byly části.

Člověk, jak ho především známe, se skládá z viditelné části, kterou spatřujeme i venku ve světě: z pevné hmoty – země, z tekuté neboli z vody a ze vzduchu neboli ze složky plynné. To jsou živly, které tvoří lidské fyzické tělo, jako se z nich skládá všechno fyzické ve světě. Éterná složka člověka začíná prvním éterným stavem, který nazýváme stavem ohňového éteru neboli prostě ohněm. Oheň čili teplo, na které dnešní fyzika nepohlíží jako na substanci, nýbrž jako na pouhý pohyb, je ale prvním stavem éteru. Druhým stavem je éter světelný neboli prostě světlo, a třetí stav je to, co se člověku zatím vůbec neprojevuje ve své původní podobě, nýbrž co vnímá ve fyzickém světě jenom jako odlesk, jakoby stín tohoto éteru – když vnímá nějaký tón, když vnímá zvuk. Ale základem toho, co je zevně „zvukem“, je něco jemnějšího, éterného, něco duchovního, takže musíme fyzický tón označit za pouhý stínový obraz tónu duchovního, éteru zvukového nebo také éteru číselného. Čtvrtou oblast éteru tvoří éter oživující, životní, to, co je základem všeho skutečného života.

Při dnešní konstituci člověka se všechno, co tvoří jeho duševní složku, obráží v jeho fyzické tělesnosti i v jeho tělesnosti éterné. Ale cokoli se vyskytuje v duši, je takříkajíc přiděleno určitým éterným substancím. Potom to, co nazýváme vůlí, má svůj éterný výraz v tom, čemu říkáme oheň. Kdo je jenom trošku vnímavý pro jisté pocitové souvislosti, asi vycítí, že je správné, když mluvíme o vůli tak, že tato vůle, která se fyzicky vyjadřuje v krvi, žije v živlu ohňového éteru; fyzicky se vyjadřuje v krvi, popřípadě v pohybu krve. To, čemu říkáme cit, projevuje se v té části éterného těla, jež odpovídá světelnému éteru. Protože tomu tak je, proto také vidí jasnozřivý člověk popudy vůle člověka jako ohnivé plameny, prošlehující jeho éterným tělem a prozařující do těla astrálního; a pocity vidí jako světelné útvary. Co však člověk prožívá ve své duši jako myšlení, co vyslovuje slovy, to jsou také jenom stínové obrazy vyššího myšlení, jak si asi snadno domyslíte, když přece fyzický tón je také jenom stínovým obrazem něčeho vyššího. Slova mají svůj orgán v éteru zvukovém. Naše slova vycházejí z myšlenek, slova jsou jen vyjadřovacími formami pro myšlenky. Tyto formy myšlenkového projevu naplňují éterný prostor následkem toho,

že myšlenky vysílají své kmity zvukovým éterem. Ale co vnímáme jako „tón“, jako zvuk, to už pak není nic jiného než stín vlastních myšlenkových záchvěvů, kmitů. Co však je vnitřním obsahem všech našich myšlenek, co dává našim myšlenkám smysl, to náleží, pokud máme na mysli příslušný éterný stav, vlastnímu éteru oživujícímu, životnímu.

mysl myšlenek – éter životní (*oživující*)
myšlení – éter zvukový

cit – éter světelný
vůle – éter ohňový
vzduch
voda
země

V lemurské době, po luciferském zásahu, byly člověku ponechány z těchto čtyř forem éteru k svobodnému, libovolnému použití pouze ony dvě spodní: éter ohňový a světelný; naproti tomu byly dva vrchní druhy éteru člověku odebrány. To je vnitřní smysl toho, co je nám řečeno: že když lidé dosáhli luciferským vlivem rozlišování dobrého a zlého – obrazně to je vyjádřeno tím, že okusili ovoce ze „stromu poznání“ – byl jim odebrán přístup k ovoci ze „stromu života“. To znamená, že jim bylo odebráno to, co by jinak bylo svobodně, pouze na základě osobní vůle, pronikalo éter myšlenkový (zvukový) a éter myšlenkového smyslu (životní). V důsledku toho se nyní lidé museli vyvíjet dále takto: Do libovolného používání bylo každému člověku svěřeno to, co odpovídá jeho vůli. Člověk může uplatňovat svou vůli jako něco svého, osobního, právě tak i své city. Cit a vůle jsou dány jednotlivému člověku k volnému osobnímu použití, odtud také individuálnost ve světě citů a vůle. Tento individuálnost ale okamžitě přestává, jakmile vystoupíme od citů k myšlení, nebo i jenom k vyjádření myšlenek, ke slovům na fyzické úrovni. Zatímco city a vůle má každý člověk osobně, dostáváme se okamžitě k něčemu všeobecnému, vystoupíme-li do světa slov a do světa myšlenek. Nemůže si každý tvořit své vlastní myšlenky. Kdyby myšlenky byly tak individuální jako city, nemohli bychom si nikdy rozumět. Myšlenka a smysl byly tedy vyjmuty z lidské libovůle a byly prozatím uchovávané ve sféře bohů, aby teprve později byly předány člověku. Proto najdeme všude, kamkoli se hnebe pozemským světem, individuální lidi s individuálními city a individuálními impulsy vůle, ale všude máme stejné myšlení a stejnou řeč v rámci jednotlivých národů. Kde se vyskytuje společná řeč, tam vládne společné národní božstvo. Tato sféra je vyjmuta z lidské libovůle; na ni a v ní zatím působí bohové.

Jestliže Zarathustra se svými žáky poukazoval vzhůru ke světu ducha, mohl říci: Z nebe proudí dolů teplo, oheň, z nebe proudí dolů světlo. To jsou šaty Ahura Mazdy. Ale za těmito šaty se skrývá to, co ještě nesestoupilo dolů na Zemi, co dosud zůstalo nahoře v duchovních výšinách, co do pozemského světa vrhlo pouhý stín v podobě fyzických myšlenek a fyzických slov člověka. – Za slunečním teplem, za slunečním světlem se skrývá to, co žije ve zvuku a ve smyslu myšlenek, co se zjevilo, ohlašovalo jen, kteří mohli nahlížet za světlo – co se má k pozemskému slovu, k pozemskému myšlení jako nebeské slovo a jako ta část života, jež je prozatím před lidstvem střežena, uschována. Proto pravil Zarathustra: Vzhledněte vzhůru k Ahura Mazdovi! Vidíte, jak se zjevuje ve fyzickém šatu světla a tepla. Za tímto šatem je však božské tvůrčí Slovo; to se blíží k Zemi.

Kdo je Višvakarman? Kdo je Ahura Mazda? Kdo je Kristus ve své pravé podobě?

Božské tvůrčí Slovo! Proto se v Zarathustrově nauce setkáváme s podivným sdělením, že Zarathustrovi se dostalo zasvěcení, aby mohl ve světle vnímat svého Ahura Mazdu, ale také ještě božské tvůrčí Slovo, Honover, které mělo sestoupit na Zem – to, které poprvé sestoupilo při Janově křtu do éterného těla jednotlivého člověka. To, co bylo od lemurské doby uchovááno ve světě bohů pro budoucnost, Slovo, duchovní Slovo, to prostoupilo při Janově křtu z éterných výšin éterné tělo nántanského Ježíše. A co se stalo, když křest byl dokonán? Slovo se stalo tělem.

Co tedy odedávna zvěstoval Zarathustra nebo ti, kteří znali tato tajemství? Jakožto vidoucí zvěstovali „Slovo“, ukrývající se za teplem a za světlem. Byli to „služebníci Slova“. A pisatel Lukášova evangelia zapsal to, co zvěstovali ti, kdo „sami viděli“ a stali se tak „služebníky Slova“.

Tak vidíme zase i na tomto příkladě, jak je třeba brát evangelia doslova. To, k čemu lidstvo kvůli luciferskému principu tak dlouho nemělo přístup, to se nyní stalo tělem v jednotlivé osobnosti, sestoupilo na Zem, žilo nyní na Zemi. Proto je tato bytost největším vzorem pro ty, kdo budou postupně dospívat k porozumění jeho podstaty. Proto si musí naše pozemská moudrost vzít za vzor bódhisattvy. Ti mají vždycky za úkol shrnout to, čím je Třináctý mezi nimi. Ale my máme za úkol shrnout dohromady všechno duchovní vědění, využít moudrosti, využít svých znalostí, využít výsledků duchovního bádání k tomu, abychom pronikali do podstaty Višvakarmy, Ahura Mazdy – Krista.

VIII.

**Vývoj lidského vědomí v poatlantské době.
Vliv ducha na fyzický organismus.
Poslání duchovní vědy: obnova vlády ducha nad fyzickým.
Uzdravující působení Kristova já
na astrální, éterné a fyzické tělo.**

Pokusili jsme se učinit si představu o tom, co je vlastně základem prvních kapitol Lukášova evangelia. Jen pokud známe ony děje, které se odehrály ve vývoji lidstva a jimiž jsme se museli tak dlouho zabývat, abychom je důkladně probrali, můžeme vyluštít to, co pisatel Lukášova evangelia vylíčil jako jakousi předehru veliké události Kristova sestupu do světa lidí. Dopracovali jsme se tím k tomu, že víme, kdo byl ten, jenž potom ve třicátém roce svého života do sebe přijal kosmický princip, který jsme již také charakterizovali: princip Kristův. Máme-li ale porozumět tomu, co nám pisatel Lukášova evangelia vypráví o osobě a působení Krista Ježíše – tedy té individuality, jež pak po tři roky působila ve světě a jež představuje Krista v lidském těle – je ještě třeba jedné věci: abychom stručně poukázali na vývoj lidstva a povšimli si těch vlastností lidského vývoje, o nichž naše doba je sotva schopna si utvořit přiměřenou představu. Naše doba je totiž v mnoha směrech neobyčejně krátkozraká; věří, že všechno to, co se děje s lidstvem dnes nebo přibližně v průběhu dvou, tří století, co se v této době jeví jako zákony vývoje lidstva, to že tu bylo vždycky, a zejména, že to, co nemá platnost dnes, neplatilo nikdy. Proto je pro dnešního člověka tak těžké pochopit a nezaujatě přijmout vypravování o minulosti, ve které žil Kristus na Zemi.

O skutcích Kristových na Zemi nám vypráví pisatel Lukášova evangelia. Vypráví nám o nich tak, že když vnikneme-li skutečně do smyslu jeho líčení, musíme získávat stále zřetelnější představu o tom, jak vlastně tehdy vypadal vývoj lidstva. Musíme tady přece jenom zase upozornit aspoň krátce na něco, co už bylo v průběhu našich anthroposofických rozprav řečeno častěji: že výchozí bod vývoje našeho současného lidstva musíme spatřovat především v atlantské katastrofě; že naši předkové – to jest naše vlastní duše v jiných tělech – žili v dávné Atlantidě, na oné pevnině, kterou je třeba hledat mezi Evropou a Afrikou na jedné straně a Amerikou na druhé. Pak došlo k oné velké atlantské katastrofě, která dala tváři Zemi úplně jiné vzezření. Velké zástupy lidí putovaly z Atlantidy na východ a na západ a osídlily Zemi tak, jak jsme si to vyznačili pro dobu poatlantskou. V poatlantské době potom vznikaly ony různé kultury, které jsme charakterizovali – kultura praindická, praperská, egyptsko-chaldejská, řecko-latinská a ta, v níž žijeme dnes.

Měli bychom ovšem o vývoji lidstva naprosto chybnou představu, kdybychom se domnívali, že člověk byl během tohoto rozsáhlého období poatlantského vývoje vždycky stejného založení, že měl stejnou konstituci své bytosti jako dnes. Člověk se neustále proměňoval; s lidskou přirozeností se děly mocné změny. Vnější historické doklady nám podávají zprávy jen o několika málo tisíciletích. Osvětlit vývoj od atlantské katastrofy nám může jedině a pouze onen záznam, vnějšímu bádání nedostupný, který nazýváme „kronika akáša“ a který jsme částečně charakterizovali i v průběhu tohoto cyklu přednášek. – Z něho se dovídáme, že se po atlantské katastrofě rozvinula nejprve kultura praindická, v níž lidé žili ještě více ve svém éterném těle a ještě ne tak silně ve svém těle fyzickém, jako tomu bylo později.

Zdaleka největší část indického obyvatelstva byla jasozřivá, aniž by byla pochopitelně v sobě vyvinula dnešní druh vědomí o svém já; jejich jasozřivost byla tlumeně šerosvitná. Jejich vědomí se podobalo vědomí snovému, zato to však bylo vědomí, které bylo ještě s to nahlížet do hlubších základů existence, do duchovního světa. My jsme ovšem zvyklí zdůrazňovat ve svých představách to, co je také pro dnešního člověka nutné vědět, protože mu to může pomoci postupovat dále do budoucna – jsme zvyklí zdůrazňovat to, co souvisí s poznáním a se způsoby poznávání. Zdůrazňujeme stále, jakým způsobem naši předkové ve staré Indii poznávali svět, jak se na něj dívali, jak byli ještě mnohem jasozřivější než v pozdější době. Chceme-li ale porozumět Lukášovu evangeliu, musíme vyzvednout ještě jinou vlastnost těchto našich předků.

V té době, kdy éterné tělo ještě přečnívalo mnohem více na všech stranách přes fyzické tělo a nebylo ještě s fyzickým tělem spojeno tak těsně, jako je tomu dnes, tehdy také ještě měly všechny síly a vlastnosti lidské duše větší moc nad fyzickým tělem. Ale čím více éterné tělo vnikalo do fyzického, tím více sláblo a tím mělo nad ním stále menší moc. U dávných Atlanťanů ještě vyčnívala hlavová část éterného těla silně ven z těla fyzického. V jisté míře tomu tak ještě bylo i u dávných Indů. To jim umožňovalo rozvíjet na jedné straně jasozřivé vědomí, ale na druhé mít i velkou moc nad procesy ve fyzickém těle.

Ačkoli je mezi nimi velký odstup, můžeme porovnat dávné indické tělo s tělem naší doby. V naší době sestoupilo éterné tělo do těla fyzického nejhluběji, je nejvíce spjato se skutečností fyzického těla. Jsme dnes těsně u hranice, kdy éterné tělo začíná opět vystupovat ven, kdy se bude uvolňovat, oprostovat od těla fyzického a stane se samostatnějším; a jak lidstvo bude postupovat dál do budoucna, bude se éterné tělo vysouvat stále více a více ven z fyzického. Dnes už lidstvo poněkud překročilo nejhlubší bod, v němž vládlo největší společenství mezi tělem éterným a fyzickým. Porovnáme-li dávné indické tělo s dnešním tělem, můžeme říci: U indického těla je éterné tělo ještě poměrně nezávislé, a duše může vyvíjet síly, které působí až do těla fyzického. Éterné tělo do sebe přijímá síly duše, protože ještě není tak připoutáno k fyzickému; ale zato zase více ovládá tělo fyzické, a v důsledku toho všechny vlivy, které v oné době působí na duši, působí také v obrovské míře na tělo fyzické. Když se v indické době stalo, že člověk, který nenáviděl jiného člověka, pronesl nenávistné slovo, pak to slovo toho druhého „bodlo“ – působilo až do fyzické soustavy. Duše ještě působila na éterné tělo a éterné tělo na fyzické. Tato síla je už dnes éternému tělu odňata. A na druhé straně, když zaznělo slovo lásky, působilo na druhého člověka hřejivě, otvírajícím a rozšiřujícím vlivem na jeho nitro, a také tak na fyzické tělo. Proto bylo tehdy velice důležité, zdali někdo pronesl slovo láskyplné nebo nenávistné, protože to mělo vliv na všechny tělesné procesy. Tohoto vlivu v lidstvu stále více a více ubývalo, čím více éterné tělo vstupovalo do fyzického. Dnes je tomu jinak. Dnes slovo, které proneseme, působí v zásadě jenom na duši; a velmi málo už je lidí, kteří pociťují nenávistné, nelaskavé slovo tak, jakoby je něco spoutávalo a tísní, a láskyplné slovo naproti tomu tak, jako by to jejich bytost rozšiřovalo a plnilo blaženstvím. Tyto zvláštní vlivy, které ještě dnes můžeme pociťovat ve fyzickém srdci jako účinek láskyplného nebo nenávistného slova, měly v počátcích našeho poatlantského vývoje obrovskou intenzitu. Proto dovedli lidé těchto účinků na duši využít zcela jiným způsobem, než je to možné dnes. Vždyť dnes tolik nerozhoduje, jak někdo nějaké slovo pronese. Slovo může být proneseno se sebe vřelejší láskou, jenomže když narazí na dnešní lidskou organizaci, ta je vždycky více nebo méně odrazí, slovo už neproniká tak hluboko; neboť nezáleží jen na tom, jak je proneseno, nýbrž i na tom, jak může být přijato.

Dnes už tedy není možné působit tak bezprostředně na duši člověka, aby to opravdu proniklo také až do jeho celé fyzické organizace. Bezprostředně to už není možné. Jistým způsobem to ale přece zase možné bude, vždyť se blížíme budoucnosti, kdy bude působení ducha mít zase větší význam. Také dnes už máme zase možnost poukázat na to, jaké to bude v budoucnu. V současném cyklu vývoje lidstva můžeme na tomto poli udělat jen velmi málo pro to, aby se to, co žije v naší duši jako láska, dobrotivost, moudrost, mohlo bezprostředně přelít do druhé duše a nabylo v ní takové síly, že by působila až do fyzického těla. Dnes si musíme přiznat, že takový účinek budeme moci vyvolat leda poznenáhlu. Ale tento druh duchovního působení zase začíná. A začíná právě na této půdě, kde se pěstuje duchovně-vědecký názor na svět, neboť tento názor na svět je počátkem zesilování duševního působení. Jen v řídkých případech je dnes možné, aby slovo vyvolalo fyzické účinky. Ale je možné to, že se lidé sdruží, aby se pokusili přijmout do svých duší určité duchovní pravdy. Tyto duchovní pravdy budou postupně sílit, budou v duších mohutnět a tím nabývat i síly, aby působily až do fyzické organizace, kterou budou podle sebe utvářet. Tak v budoucnu nabude duševně-duchovní prvek v člověku zase velikou moc nad fyzickým a bude jej přetvářet ke svému obrazu.

V oněch dávných dobách praindické kultury bylo například i to, čemu říkáme „léčení“, něčím jiným než později, neboť to všechno souvisí s tím, co bylo právě řečeno. Protože se tím, co působilo na duši, dalo dosáhnout obrovského vlivu na tělo, bylo možné i toto: že slovem, prodchnutým správným impulsem vůle bylo lze zapůsobit na duši druhého člověka tak, aby duše zase přenesla tento účinek na éterné tělo, a to zase na tělo fyzické. Pokud měl určitý člověk ponětí o tom, jakým způsobem chce působit na duši druhého, mohl při onemocnění člověka působit naznačeným způsobem správně na jeho duši a tím i na fyzické tělo, jež se potom uzdravilo. Myslete si toto nyní v nejvyšším vystupňování, takže indický lékař ovládal především takové duševní vlivy a účinky, které se při tom mohly uplatnit: pak vám bude jistě jasné, že veškeré léčení představovalo v indické době děj mnohem duchovnější, než tomu může být dnes – říkám výslovně: než tomu dnes může být. Blížíme se však budoucnosti, kdy opět dojde takovému léčebnému působení. Co bude možné snést z kosmických, z duchovních výšin jako světový názor, jako souhrn pravd, které odpovídají velkému duchovnímu obsahu světa, to bude vplývat do lidských duší; a ruku v ruce s tím, jak bude lidstvo postupovat pořád dál do budoucnosti, bude to samo uzdravujícím prostředkem, působícím z nejnižší bytosti člověka. Duchovní věda bude největším léčebným prostředkem pro duše v životě budoucnosti. Jenom musíme mít porozumění pro to, že lidstvo bylo na sestupné vývojové cestě, že duchovní účinky stále více slábly, že jsme teď v nejhlubším stavu vývoje a že se můžeme jenom docela poznenáhlu pozvedat vzhůru k vyšším, na nichž jsme kdysi stáli.

Docela zvolna se ztrácelo ono působení, které se vyskytovalo v dávné Indii v tak neobyčejné míře. Podobné uzpůsobení lidské bytosti, umožňující, aby duše působila na duši, se vyskytovalo například ještě v kultuře staroegyptské. Čím dále sledujeme egyptskou kulturu do minulosti, tím více se ještě setkáváme s tím, že se tam vyskytovalo přímé působení jedné duše na druhou, přičemž toto působení pak mohlo přecházet i na fyzickou organizaci. Mnohem méně se s tím setkáváme v době praperské. Ta totiž měla jinou úlohu; byla povolána, aby dala první popud k pronikání do fyzického světa. S ohledem na tyto vlastnosti, jaké jsem teď charakterizoval, byl tedy Egypt mnohem bližší dávné Indii než kultuře perské. U Peršanů se už duše začíná takřikajíc uzavírat stále více do sebe, má stále méně moci nad vnější tělesnou soustavou, protože v sobě měla vytvářet stále více a více sebevědomí. Proto se

musel s oním zaměřením, které si uchovávalo vládu nad fyzickým, slít jiný kulturní proud, který se zaměřoval přednostně na vnitřní prohloubení, na vytvoření vědomí o sobě samém; a jakési vyrovnání pak nacházejí oba tyto proudy v tom, co nazýváme kulturou řecko-latinskou. To je čtvrtá poatlantská kulturní perioda. V té době už lidstvo sestoupilo tak hluboko do fyzického světa, že teď dochází k jakési rovnováze mezi složkou fyzickou a duševně-duchovní. Znamená to, že v této čtvrté kulturní periodě mají duch a duše asi stejně mnoho vlády nad tělem, jako má tělo zase vlády nad duší. Nastalo cosi jako vyrovnání mezi oběma: lidstvo sestoupilo až do stavu rovnováhy.

Nyní však je lidstvo nuceno projít nejdříve jakousi světovou zkouškou, aby mohlo zase vystoupit vzhůru do duchovních výší. Proto došlo k tomu, že lidstvo sestoupilo od doby řecko-latinské vlastně ještě hlouběji do fyzické hmotnosti. Všechno, co je spjata s tělesností, s fyzickým, sestoupilo ještě hlouběji. V době, ve které žijeme, v páté poatlantské kulturní epoše, byl člověk v podstatě stržen až pod stav rovnováhy, a může se zatím povznášet jenom ve vlastním nitru, může nabývat o duchovním světě vědomí, které je spíše teoretického rázu. Musí vnitřně silnit.

Tak vidíme v kultuře řecko-latinské stav poměrné rovnováhy, kdežto dnes, v naší době, nabyl fyzický živel převahy, a ovládá složku duchově-duševní. Vidíme, že duchově-duševní působení se stalo v jistém smyslu bezmocné a že může být přijímáno spíše jenom teoreticky. Nitro člověka se muselo po celá staletí omezit na to, že se vnitřně posilovalo způsobem, který se neodehrával ve zjevném vědomí. Postupně se musí stávat zase silnějším a zdatnějším, aby se v něm mohlo vyvinout i nové, vyšší vědomí. A až dosáhne jistého stupně síly – k tomu dojde v šestém poatlantském kulturním období – pak nastane to, že duchově-duševní část člověka – vlivem toho, že člověk do sebe přijímal stále více a více duchovní potravu – už nebude o této duchovní potravě mít moudrost jenom teoretickou, nýbrž moudrost živou, živoucí pravdu. Pak bude tato duchovní část tak silná, že opět získá – a to nyní z druhé strany – vládu nad fyzickým tělem.

Jak si tedy můžeme z tohoto hlediska vlastně ujasnit poslání duchovní vědy pro lidstvo? Stane-li se v naší době duchovní věda stále více něčím, co vnitřně oživuje duši, co bude s to podněcovat nejen lidský rozum, lidský intelekt, nýbrž co bude stále mocněji rozehřívát duši, pak duše zesílí natolik, že nabude vlády nad fyzickým. K tomu jsou ovšem nezbytné určité přechodné stavy; je k tomu potřebí lecčeho, co se může zpočátku dokonce jevit jako úpadek, jako něco škodlivého. Ale to jsou přechodné formy, které ustoupí onomu budoucímu stavu, kdy lidé přijmou do svých idejí spirituální život a kdy pro celé lidstvo nadejde stav znamenající vládu složky duševně-duchovní nad fyzicky-hmotnou. A každý člověk, kterého dnes poklady duchově-vědeckého poznání nejen zajímají, protože podněcují jeho rozum, ale který se duchově-vědeckými pravdami dovede nadchnout, kterému poskytují niterné, živé uspokojení, ten bude předchůdcem oněch lidí, kteří jednou zase získají pravou vládu duše nad tělem.

V naší době se už můžeme seznamovat s oněmi velkými pravdami o takových dějích, jakým jsme dali v posledních dnech vystoupit před naše duše, o oněch velkých dějích splnutí prvku Buddhova s prvkem Zarathustrovým, o tom všem, co se událo na počátku našeho letopočtu v Palestině. Vylíčili jsme, jak moudrost postupujícího vývoje světa si vytvořila ony dvě dětské postavy nátanského a šalomounského Ježíše, a jak oněmi velkými, mohutnými ději přivodila soutok, splnutí oněch světových proudů, jež předtím existovaly na Zemi odděleně.

Dvojí pohled se může vyskytnout na to všechno, čemu jsme dali na sebe zapůsobit v posledních dnech. Někdo třeba řekne: Pro dnešní vědomí to vypadá na

první pohled trochu fantasticky, ale když uvážím náležitě všechno, co tu působí zevně, připadá mi to vše velmi pravděpodobné; a evangelia si dokážu vysvětlit teprve za předpokladu toho, co se mi tady vypráví z kroniky akáša. Někdo může pocítit zájem o to, co slyší například o obou Ježíších a tak dále; a může tím být uspokojen jeho zájem. Může si říci: Teď si dokážu vysvětlit mnohé, co jsem si předtím vysvětlit nedovedl. – Někdo jiný by zase mohl říci: Pro mě přitom přichází v úvahu ještě něco jiného. Když přehlédnu všechny ty děje, když přehlédnu všechno, co mi říká okultní bádání o oné podivuhodné působnosti Buddhovy nirmánakáje, uplatňující se z nadsmyslového světa – která způsobila zvěstování pastýřům a tak dále – a když vezmu i onen jiný proud a vidím, jak hvězda vedla vyznavače učení Zarathustrova, když se jejich vůdce objevil znova na Zemi; když tu vidím, jak jeden světový proud plyne k druhému, jak se sjednocuje to, co napřed postupovalo odděleně, když tomu všemu dám působit na svou duši, pak mám především jeden dojem: dojem, že to všechno, co se odehrává v postupu světového vývoje, je nepopsatelně krásné! I tento dojem je možné mít: že to je něco vznešeně nádherného, mohutného, velkolepého. Opravdu je tady něco, čím se duše v nás může rozhořet, čím se můžeme rozohnit pro skutečné děje světového vývoje.

A to je to nejlepší, co můžeme vytěžit z těchto velkých pravd. „Malé“ pravdy budou naši potřebu poznání uspokojovat, ale „velké“ pravdy nám budou rozněcovat duši, a řekneme si: „To, co takto prochází světovými ději, je současně něco nesmírně krásného.“ Vnímáme-li tyto děje v jejich kráse a nádheře, počne se to v nás zakořeňovat, pak to pronikne daleko nad pouhé teoretické porozumění. – Vždyť – jak to vyslovil Kristus Ježíš podle Lukášova evangelia?

„Vyšel rozsévač, aby rozséval símě své.

A když on rozséval, padlo jedno podél cesty,
i bylo pošlapáno, a ptáci nebeští sezobali je.

A jiné padlo na skálu, a vzešlé uvadlo, protože nemělo vláhy.

Jiné pak padlo mezi trní, a spoluvzrostlé trní udusilo je.

A jiné padlo v zemi dobrou, a když vzešlo, přineslo užitek stonásobný“ (Luk. 8,5-8).

Tak se to má i s anthroposofickým názorem na svět. Na něj se dá použít, co Kristus Ježíš podává svým žákům jako vysvětlení tohoto podobenství o rozsévači. Símě je království bohů, království nebes, království ducha. Toto království ducha má proudit jako símě do lidských duší, má mít možnost působení na Zemi. Na Zemi se ale vyskytují lidé mající v sobě pouze ony duševní síly, které od sebe zapuzují spirituální názor na svět, království božských duchovních bytostí. Toto símě bývá pohlcováno těmito zábranami v lidské duši, je ihned vypuzováno, ještě dříve, než by mohlo nějak vzklíčit. Tato slova Krista Ježíše platí pro mnohé lidi i dnes, pokud jde o sémě, jež má duchovní věda vnést do světa. Je to odmítáno; dá se říci, že to sezobou ptáci a vůbec to nenechají proniknout do půdy. – Jindy je sice možno duši oslovit – ať už slovem Krista Ježíše nebo slovem spirituální moudrosti – ale ta duše není dost hluboká. Je připravena právě jenom do té míry, že chápe, že to jsou docela pěkné, přijatelné pravdy, ale nespojuje se to s její vlastní podstatou a bytostí. Taková duše může snad dokonce tuto moudrost sdělovat dále druhým, ale nesrostla s ní; podobá se zrnu, jež padlo na skálu a nemůže vzklíčit. – A třetí semínko zapadlo do trní; tam sice vzklíčí, ale nemůže vyrůst. To znamená – tak to vykládá Kristus Ježíš – že jsou lidé, kteří jsou v duši tak naplněni starostmi a zájmy obyčejného života, že jsou sice s to porozumět slovu spirituální pravdy, ale všechno ostatní v duši je dusí, působí jako trní, jež je pokaždé zachytí a zadrží. I dnes jsou duše – je jich velký počet – které by rády v sobě zpracovaly duchovně-vědecké pravdy, jen kdyby

na ně tolik nedoléhal ostatní vnější svět, který se jich zmocní a který v nich tyto pravdy neustále potlačuje. A jenom nemnozí jsou s to rozvíjet spirituální pravdy svobodně, jako ono čtvrté semínko. To jsou ti, kdo začínají pociťovat anthroposofický živel jako živoucí pravdu, kteří jej přijímají do duše jako životní základ a cele v něm žijí; jsou to zároveň ti, kteří jsou předchůdci pro působení duchovních pravd v budoucnosti. Ale nikoho, kdo nemá z vlastní vnitřní síly duše pravou důvěru, sílu pravého přesvědčení o tom, jak působí tato spirituální moudrost, dnes není možné přesvědčit nějakým vnějším prostředkem o pravdivosti a účinnosti spirituální moudrosti.

Vždyť – je to snad důkazem proti účinnosti spirituální moudrosti to, že u tolika a tolika lidí dnes ještě fyzicky nepůsobí? Mohli bychom říci právě naopak: důkazem zdravého obsahu spirituální moudrosti je, že se oněch mohutných fyzických těl, s nimiž se setkává, často dotkne v negativním smyslu; je to, jako když například dítě z města, s chatrným fyzickým zdravím, které do sebe sálo od nejranějšího dětství jenom městský vzduch a tím se jistým způsobem oslabilo, se nemusí nutně uzdravit, když se dostane na ostrý, zdravý horský vzduch, nýbrž snad se právě tím silně onemocní. Jako to není důkaz proti tomu, že horský vzduch je zdravý, stejně to není důkaz proti působení poznatků ze spirituální moudrosti, mohou-li, když proniknou do jistých lidských organismů, přivodit přechodně třeba i vážnější poruchu. Neboť pronikají k něčemu, co se v lidských tělech dědí po staletí a tisíciletí; nenarazí tedy na nic jiného, než na něco, co se k nim nehodí.

Ve vnějším světě ještě nemůžeme pro tyto věci hledat důkazy; je třeba, abychom do těchto poznatků pronikli a vytvořili si silné přesvědčení o nich. Byť se může v zevním světě vyskytnout sebevíc indicií, musíme mít možnost vniknout do nitra, musíme sami v sobě budovat přesvědčení, musíme být schopni si říci: Jestliže tyto poznatky anthroposofické moudrosti dnes tady nebo tam působí tak silně, že někoho oslabí, tedy je to tím, že se dostaly do nezdravých lidských poměrů. Spirituální moudrost je přesto něčím zdravým, ale ne vždy jsou zdraví lidé. Z toho důvodu je také pochopitelné, že se dnes neodhalují všechny poznatky spirituální moudrosti, kterých se lidem může postupně dostat. Je již o to postaráno, aby škoda nebyla přílišná; je postaráno, aby se městské děti neposílaly na horský vzduch, který je stravuje. Proto může být čas od času sděleno jenom to, co mohou lidé průměrně snést. Kdyby se například plně odhalily hlubší poklady moudrosti, které jsou ve vyšším světě, mělo by to takový účinek, že by se lidé určité soustavy pod tím zhroutili, asi tak – jako se zhroutí fyzicky narušené zdraví v horském vzduchu. Velká moudrost může být odhalována lidstvu jen postupně; ale jednou bude přece jen odhalena ke všeobecnému ozdravení lidstva.

To všechno se skrývá na pozadí toho, co shrnujeme do pojmu duchovně-vědeckého hnutí. Zvolna si musí lidé znova vydobýt, co museli pozbyť: vládu duchovně-duševního prvku nad hmotou. Tato vláda se zvolna ztrácela, počínaje rozvojem indické kultury až do období řecko-latinského. V řecko-latinském období se stále ještě vyskytovali lidé, kteří – jako dědictví z dávných dob – měli schopnost vysunout své éterné tělo z fyzického, lidé, kteří byli svou celou organizací přístupni duchovně-duševním vlivům. Proto se Kristus Ježíš musel zjevit právě v této době. Kdyby se objevil v naší době, nemohl by působit tak, jako působil tehdy, a nemohl by před lidstvo postavit jako tehdy onen velký vzor člověka. V naší době by narazil na lidskou tělesnou soustavu, která sestoupila již mnohem hlouběji do fyzické hmoty. On sám by musel dnes sestoupit do lidské tělesnosti, v níž už by ono tehdejší mocné působení duševně-duchovního prvku na fyzický organismus nebylo možné.

To ale neplatí jenom o Kristu Ježíši, to platí i o všech obdobných jevech; a porozumíme vývoji lidstva jen tím, když jej osvětlíme z tohoto hlediska. Totéž platí například i o Buddhovi a o jeho vystoupení na Zemi. Viděli jsme, jaké měl Buddha poslání. První postavil před lidstvo to, co můžeme nazvat velkým učením o lásce a soucitu a o všem, co s tím souvisí, co je popsáno v „osmidílné stezce“. Myslíte si, že kdyby se Buddha objevil mezi námi dnes, že by to mohl podat lidstvu stejným způsobem, jako tehdy? Nemohl. Neboť dnes není možná fyzická organizace, která by Buddhovi umožnila projít oním vývojem, kterým svého času prošel. Fyzická organizace se ustavičně mění. Bylo třeba dodržet přesně onen bod vývoje, kdy se mohl objevit právě takový vhodný lidský organismus, a kdy Buddha mohl sestoupit a použít ho, aby v něm vykonal velké dílo osmidílné stezky; a to aby pak mohlo působit na Zemi dále, až by lidé do něho plně vnikli. Dnes je lidstvo odkázáno na to, osvojit si duchem a duší tuto osmidílnou stezku. Bude to snad znít podivně, ale přesto tomu tak je: Všechno, co lidstvo později dokázalo ve všech filosofických a etických naukách, je jenom slaboučký počátek k tomu, co má jednou dosáhnout, co vytyčil Buddha. Necht' si lidé sebevíc obdivují všechny možné filosofie, necht' si horují pro Kanta nebo pro cokoli podobného – to všechno je pouhá maličkost, je to jenom něco prostinkého proti obsáhlým zásadám osmidílné stezky. A jen pomalu může lidstvo stoupat k porozumění toho, co je skryto za slovy osmidílné stezky. Něco takového bývá v pravý okamžik vývoje dáno před lidstvo obsáhlým činem jako základní skutečnost; potom pokračuje vývoj odtud dále. Lidstvo pak pokračuje z tohoto dál a teprve za dlouhý čas dosáhne toho, co mu bylo nejprve mohutným činem vytyčeno jako vzor. Tak stál i Buddha ve své době a přinesl světu učení o lásce a soucitu jako světelné znamení pro všechna další pokolení, která si mají postupně vydobýt schopnost poznat ze sebe samých, co je uloženo v osmidílné stezce. A v šestém kulturním období tu už bude velký počet lidí, kteří toho budou schopni. Ó ano, věřte tomu, máme ještě hodně daleko k tomu, abychom si mohli říci: To, co Buddha vytyčil v pátém, šestém století před naším letopočtem jako vzor, to už jsme dnes schopni získat z vlastní duše; stali jsme se teď ve vlastní duši podobní Buddhovi.

Tak musí lidstvo krůček za krůčkem stoupat k vrcholu. První vyznavači, to jsou ti, kteří se s příslušnou individualitou sami narodili do takové velké doby a kteří pak v důsledku toho už budou mít schopnost, aby něčemu takovému porozuměli. Ostatní většina lidstva postupuje pomalu vzhůru a teprve mnohem později dosáhne toho, co jí bylo ukázáno jako cíl. Ale potom, až větší počet lidí dospěje k tomu, že budou mít osmidílnou stezku jako něco plně svého, z nejvlastnějšího poznání své duše – ne jako něco, co pochytili z buddhismu, co si tam přečetli jako vyprávění – pak právě tito lidé už budou velmi daleko i v něčem jiném. Přečtěte si ve spise „O poznávání vyšších světů“ (*vycházel na pokračování v časopise „Lucifer-Gnosis“ v číslech „O poznávání vyšších světů“*), jak rozvoj šestnáctilistého lotosu souvisí s osmidílnou stezkou. Lidé se pak dostanou k tomu, že budou prostřednictvím osmidílné stezky rozvíjet právě šestnáctilistý lotos. To spolu úzce, důvěrně souvisí. A pro někoho, kdo je s to nahlížet vidoucím pohledem do vývoje lidstva, existuje znamení, jak daleko už lidstvo ve svém vývoji dospělo. Dospělo tak daleko, jak daleko dospělo v rozvoji šestnáctilistého lotosu, který je jedním z prvních orgánů, jichž budou lidé v budoucnu používat. Až se však tento orgán vyvine k zralosti, pak nastane do jisté míry i vláda duševně-duchovního prvku nad fyzickým. Jenom ten, kdo je dnes ochoten projít duchovním vývojem v esoterním smyslu, může mluvit o tom, že je na cestě k tomu, aby si osvojil osmidílnou stezku. Někdo jiný ji leda „studuje“. I to je ovšem velmi užitečné; bude to pro něho podnět.

Tak však také vidíme, že duchovně-duševní prvek může v podstatě působit jenom u těch lidí, kteří už začínají spojovat docela organicky s vlastní duší to, co jim je poskytováno jako spirituální moudrost. Úměrně tomu, jak se osmidílná stezka stane vlastním zážitkem duše, bude také zase zpětně působit na fyzický organismus. Teď by ovšem mohli přijít ti náramně chytrí ze současné doby, kteří lpí na materialismu, a mohli by říci: S tím máme my docela zvláštní zkušenosti! To byl jeden, ten se začal věnovat duchovnímu vývoji, tj. oživoval v sobě poznatky spirituální moudrosti tak, jak to říkáš, ale ten v padesáti umřel; ty poznatky mu tudíž málo přispěly k prodloužení života! – To je velice chytrá pravda, setkáváme se s ní znova a znova. Jenom je škoda, že se přitom neuvádějí i opačné položky, totiž jak dlouho by byl dotyčný člověk žil, kdyby nebyl prošel spirituálním vývojem – zdali by se pak nebyl snad dožil jenom čtyřiceti let! Tuto otázku bychom přece museli rozhodnout především! Lidé často konstatují jenom to, co tu právě je, a nevěnují pozornost tomu, co tu není. To je to důležité, abychom se takto dívali na věci.

Postupně se tedy u lidstva ztrácela vláda duchovně-duševní složky nad fyzickou, až do čtvrtého kulturního období, v němž se objevil Kristus a v němž se vyskytoval ještě dostatečný počet lidí, na nichž bylo možné vidět, jak duch působí na fyzické. Tehdy se musel objevit Kristus. Kdyby se byl objevil později, nebylo by už možné ukázat všechny ty věci, k nimž tehdy došlo. Bylo třeba, aby do světa vstoupil takový veliký zjev, ale muselo k tomu dojít přesně v pravý čas.

Co vlastně znamená vstup Kristův do světa?

Že se člověk nyní, když Kristu správně porozumí, naučí používat plně svého já (vědomí o sobě), že se jím naučí prostoupit celé své vědomí, že jeho já získá zcela a naprosto vládu nad vším, co je v něm; to je význam Kristova vstupu do světa. Toto já – vědomé si sama sebe – to bude tím článkem lidské bytosti, jenž si vydobude zpátky všechno, čeho lidstvo během věků pozbylo. Ale přesně právě tak, jako musela být osmidílná stezka Buddhova poprvé postavena před lidstvo, tak musela být ještě před skončením starých časů jednou poprvé postavena viditelně před lidstvo vláda principu lidského já nade všemi ději vnější tělesnosti, jaké se mohou ve světě vyskytnout. V naší době by už nebylo možné, aby po vstupu principu Kristova do světa mohly z jeho bytosti vycházet ony mocné léčebné účinky, jež z ní vycházely tehdy. K tomu bylo zapotřebí té doby, v níž se ještě stále vyskytovali lidé, kteří měli své éterné tělo vysunuté (přesahovalo fyzické tělo), takže mohli přijímat pouhým dotykem, pouhým slovem tak mocné vlivy – jež by dnes byly nanejvýš jen chabými dozvuky. A lidstvo začalo rozvíjet jáství, aby mohlo především porozumět Kristu, a aby pak – vycházejíc od Krista – zase dosáhlo nazpět toho, čeho kdysi pozbylo. Na posledních jedincích lidstva minulosti musel Kristus ukázat, jak toto já, které nyní plně sestoupilo do jednoho člověka, Krista Ježíše (jako bude jednou na konci zemské epochy přítomno v ostatních lidech), jak toto já působilo mocně na všech úrovních na lidi tehdejší doby. To líčí pisatel Lukášova evangelia, aby nám ukázal, jak Kristus nyní vnáší do světa já, které proniká éterným a astrálním tělem tak, že může vyvolávat účinky ovlivňující celou tělesnou organizaci, a to i způsobem uzdravujícím. Tato skutečnost musela být tehdy vytyčena, aby bylo zjevné jedno: Až si lidé v budoucnosti, za statisíce let, osvojí všechnu sílu, jaká může vycházet z Kristova já, pak budou z lidských já moci vycházet takové účinky, jaké tehdy vyzářovaly do lidstva z bytosti Kristovy. To muselo být ukázáno na všech úrovních; ale mohlo to být ukázáno jenom tehdejšímu lidstvu.

Tak ukázalo Kristovo působení, že jsou nemoci, jež mají původ v astrálním těle člověka. To, jak se projevují, souvisí s celkovou bytostí člověka. Má-li dnes někdo špatné mravní vlastnosti, budou pravděpodobně omezeny pouze na to, že jsou

špatnými vlastnostmi duše. Protože dnes duše nemá onu vládu nad tělem, jakou měla v době Krista Ježíše, nestane se každý hřích tak snadno i vnější nemocí. Ale blížíme se již postupně – krok za krokem – stavu, kdy se éterné tělo začne opět vysouvat z fyzického. Proto nastává pro lidstvo epocha, kdy musí být velmi dbáno toho, aby se duševní nectnosti mravního a intelektuálního rázu neprojevovaly i fyzicky jako nemoci. Ta doba už teď začíná. A mnohé z oněch nemocí, o nichž se dnes hovoří jako o nemocech napolo duševních, napolo tělesných – nervová onemocnění naší doby – naznačují začátek této epochy. Protože dnešní lidé do sebe vstřebali ve svých vjemech a ve svém myšlení neharmoničnost vnějšího světa, mohou takové věci vést pochopitelně jenom k jevům, jako je hysterie a jevy jí podobné. To však souvisí se zvláštností našeho duchovního vývoje, kterému se blížíme: s uvolňováním éterného těla.

V době, kdy se Kristus objevil na Zemi, byli v jeho okolí četní lidé, u nichž se hříchy, zejména však povahová provinění ze špatných vlastností, pocházejících z dřívější doby, projevovala nemocemi. Taková provinění, která v zásadě kotví v astrálním těle a navenek se projevují jako nemoc, ta nazývá Lukášovo evangelium „posedlost“ – při ní člověk přitahuje do svého astrálního těla cizí duchy a není pánem svého celého lidství vlivem svých lepších vlastností. U lidí, u kterých se ještě vyskytovalo někdejší oddělení éterného těla od fyzického, docházelo v oněch dobách ve značné míře k tomu, že špatné vlastnosti, špatné kvality působily tak, jak nám to líčí pisatel Lukášova evangelia – jako druhy nemocí, jež se vyjadřují posedlostí. – A nyní nám Lukášovo evangelium ukazuje, jak blízkostí a přímlovou oné individuality, jež byla přítomna v Kristu Ježíši, se takoví lidé uzdravovali; jak to zlé, co v nich působilo, bylo z takových jednotlivců vypuzováno. Evangelium to před nás staví jako obraz toho, jak dobré vlastnosti budou jednou – na konci zemského věku – na všechny ostatní vlastnosti působit uzdravujícím vlivem.

Člověk si obvykle nepovšimne toho jemnějšího, co se za mnohým skrývá; například, že se v evangeliu mluví ještě o docela jiných onemocněních, jak nám je líčí kapitola, nazývaná obvykle „uzdravení šlakovitého“ nebo „šlakem poraženého“ (Luk. 5,17-26). Měla by se vlastně jmenovat „uzdravení ochrnutého“, neboť v řeckém textu stojí na tomto místě slovo „paralelymenos“; to znamená člověka, jenž má ochromené údy. O těchto formách nemoci se v oněch dobách ještě vědělo, že pocházejí z vlastností éterného těla. A tím, že se nám líčí, jak Kristus Ježíš léčí i ochrnuté, říká nám evangelium, že silami své individuality dociluje Kristus nejen účinky až do astrálních těl, nýbrž až do éterných těl – takže i lidé, kteří mají něco vadného v éterném těle, mohou být uzdraveni. Právě tehdy, když Kristus mluví o tom, co vězí jako „hlubší hřích“ až v těle éterném, užívá zvláštního výrazu. Jím poukazuje zjevně na to, že je třeba nejprve odstranit duchovní podněty způsobující nemoc – neříká totiž chromému rovnou: „Vstaň a chod“, nýbrž obrací se k příčině, která působí jako nemoc až do éterného těla. Říká: „Odpuštění jsou tobě hříchové tvoji“, čili musí napřed odejít to, co se jakožto hřích prohlodalo až do éterného těla. Ale obvyklé biblické bádání se nezabývá těmito jemnějšími rozdíly, a proto nevidí, jak nám tady evangelium ukazuje, že tato individualita měla vliv na skrytá tajemství astrálního těla i na tajemství éterného těla.

Ano, měla dokonce vliv na tajemství těla fyzického.

Proč mluvíme v této souvislosti o tajemstvích fyzického těla jako o takříkajíc nejvyšších tajemstvích? Pro vnější život je především nejpatrnější působení astrálního těla na jiné astrální tělo. Můžete člověka zranit, vyřknete-li například slovo plné nenávisti. To je děj probíhající v jeho astrálním těle. Slyší slovo, jež ho zraňuje, a pociťuje to ve svém astrálním těle jako bolest. Máte tady proud působení od

astrálního těla k astrálnímu tělu. Mnohem skrytější je už proud působení od astrálního k éternému tělu; patří k němu jemnější vlivy od člověka k člověku, kterých si dnes už lidé vůbec nevšímají. Ale nejskrytější jsou vlivy, které zasahují do těla fyzického, protože fyzické tělo svou hustou hmotností nejvíce zakrývá účinky ducha. Ale evangelium nám chce ukázat i to, že Kristus Ježíš vládne nad fyzickými těly. Jakým způsobem to ukazuje? Tady se dotýkáme kapitoly, jež by byla naprosto nepochopitelná dnešním materialisticky smýšlejícím lidem.

Je dobře, že při tomto cyklu přednášek se tady sešli jenom lidé připravení, znalí už duchovní vědy; neboť kdyby sem někdo přišel jen nahodile rovnou z ulice, považoval by to, co bude dnes řečeno, za úplné bláznovství, i kdyby všechno ostatní považoval jenom za bláznovství poloviční nebo čtvrtinové.

Kristus Ježíš ukazuje, že vidí za fyzickou tělesnost a že může působit až do fyzického organismu. V evangeliu můžeme sledovat, že dovede svou silou uzdravovat i ty nemoci, jejichž kořeny tkví ve fyzickém těle. Kdo chce odstraňovat nemoci ve fyzickém těle, musí ovšem znát tajemné účinky, působící z fyzického těla jednoho člověka na fyzické tělo druhého člověka. Chceme-li působit z ducha, nemůžeme se dívat na člověka jako na bytost uzavřenou ve vlastní kůži. Už často jsme užili rčení, že náš prst je moudřejší, než jsme my sami. Náš prst ví, že v něm může proudit krev jenom díky tomu, že proudí řádně celým tělem; a ví, že by seschl, kdyby byl oddělen od ostatního organismu. Tak by i člověk musel vědět, kdyby opravdu viděl do poměrů svého těla, že svou fyzickou organizací patří k celku lidstva, že ustavičně přecházejí vlivy z jednoho na druhého a že jako jednotlivec vůbec nemůže oddělovat své fyzické zdraví od zdraví celého lidstva. Jde-li o hrubší vlivy, tedy to dnes lidé také přiznají, u jemnějších vlivů ale ne, protože neznají tyto skutečnosti. Ale zde, v Lukášově evangeliu, máme poukaz na jemnější vlivy. Nalistujte si

8. kapitolu, kde čteme:

„Stalo se pak, když se navrátil Ježíš, že přijal jej zástup; neboť všichni ho očekávali.

A aj, přišel muž, jehož jméno bylo Jairus, a ten byl představeným synagogy. I padl k nohám Ježíšovým a prosil ho, aby vešel do domu jeho. Neboť měl dceru jedinou, asi ve dvanácti letech, a ta umírala. A když šel, tiskly jej zástupy.

Tedy žena, která trpěla krvotokem po dvanáct let a na lékaře vynaložila všechno jmění a od žádného nemohla býti uzdravena, přistoupivši zezadu, dotkla se lemu roucha jeho, a hned ustal krvotok její“ (Luk. 8,40-44).

Kristus Ježíš má tedy vyléčit dvanáctiletou dcerku Jairovu. Jak se může jedinec uzdravit – když už je blízka smrti? Tomu porozumíme, jenom když budeme vědět, jak její fyzická nemoc souvisí s jiným děním u jiného člověka, a že nemůže být vyléčena, pokud se nepřihlédne k onomu jinému dění. Neboť když se narodilo děvčátko nyní dvanáctileté, byl tu jistý vztah k jiné osobnosti, který měl hluboké karmické odůvodnění. Proto nám nyní evangelium vypráví, že se ke Kristu Ježíši protlačila zezadu žena, která po dvanáct let trpěla jistou nemocí, a dotkla se lemu jeho roucha. Proč se tady objevuje zmínka o této ženě? Protože byla karmicky spjata s Jairovým dítětem. Toto dvanáctileté děvčátko a žena dvanáct let nemocná spolu souvisejí, a ne nadarmo to evangelium staví před nás jako číselné tajemství. Tato žena s nemocí vlekoucí se dvanáct let tedy přistupuje k Ježíši, a je vyléčena – a teprve teď mohl on sám vejít do domu Jairova a nyní mohlo být vyléčeno dvanáctileté děvčátko, jež už bylo pokládáno za mrtvé.

Tak hluboko musíme pronikat do věcí, abychom pochopili karmu působící od jednoho člověka k druhému. Potom vidíme, jak se nám v evangeliu ukazuje třetí

způsob působení Krista Ježíše – ten, který postihuje celý lidský organismus. Především s tímto zřetelem musíme pohlížet na vyšší působení Krista, jak nám to ukazuje Lukášovo evangelium.

Tak se nám v evangeliu názorně ukazuje, jak Kristovo jáství působilo na všechny ostatní články lidské bytosti. To je to, na čem záleží. A pisatel Lukášova evangelia, který se obzvlášť v těchto kapitolách zaměřuje na líčení léčebných účinků, chtěl ukázat, jak tato uzdravující moc já nám zobrazuje rozvoj lidského já na vrcholné výši vývoje lidstva, jakým způsobem musel Kristus působit na astrální, éterné a fyzické tělo člověka. Lukáš jako by tím před nás postavil velký ideál vývoje lidstva: „Pohledte na svou budoucnost; dnes je vaše já, tak jak se až doposud vyvinulo, ještě slabé, má ještě málo moci. Ale postupně se stane pánem nad astrálním tělem, nad éterným tělem i nad fyzickým tělem a bude tato těla přetvářet. Kristus stojí před vámi jako velký ideál, ukazující lidstvu, jaká může být vláda jáství nad astrálním, nad éterným a nad fyzickým tělem.“

Na takových pravdách jsou vybudována evangelia, a napsat je mohli jenom lidé, kteří se neopírali o vnější dokumenty, nýbrž o svědectví těch, kteří byli schopni „sami vidět“ (*byli očitými svědky*) a byli „služebníky Slova“. Teprve postupně si lidstvo vydobude jistotu o tom, co tvoří pozadí evangelií. Pak si ale to, co je základem náboženských dokumentů, osvojí s takovou intenzitou a silou, že to skutečně bude moci působit na všechny ostatní články lidské soustavy.

IX.

Význam příchodu Krista Ježíše pro vývoj lidského já.

Doba zákona a proroků a začátek nové doby.

Podobenství o nespravedlivém šafáři.

Úkol Buddhův: zvěstování moudrosti o lásce,

Kristus Ježíš jako dárce živé síly lásky.

Snad už ze včerejší přednášky vám vyplynulo, že porozumět spisu, jako je Lukášovo evangelium, můžeme teprve za předpokladu, že chápeme vývoj lidstva v onom vyšším smyslu, s jakým nás seznamuje duchovní věda; to znamená: když vskutku přihlédneme k proměnám, jež se uskutečnily v průběhu vývoje a učinily z člověka v jeho celé organizaci jinou bytost. Máme-li si ujasnit onen radikální proces, jenž se udál s lidstvem v době Krista Ježíše – a to je nutné pro pochopení Lukášova evangelia – učiníme dobře, porovnáme-li jej s něčím, co se děje v naší době, sice ne tak rychle, nýbrž spíše poznenáhlu, ale přece tak, že ten, kdo má oči otevřené, to zřetelně vnímá.

Abychom tomu porozuměli, musíme se nejprve od základu zřici jednoho jiného úsudku, tak často vyslovovaného, na němž tak ráda lpí lidská pohodlnost. Je to úsudek, že příroda nebo vývoj nedělají skoky. Posuzujeme-li tento výrok v obyčejném pojetí, neexistuje nad něj větší nepravdy. Příroda dělá neustále skoky! A podstatné je právě to, že dochází ke skokům. Podívejme se například, jak se vyvíjí zárodek rostliny. Když z něho vyraší první lísteček, je to významný skok. K dalšímu významnému skoku dochází, když rostlina postoupí od listu ke květu; pak zase, když dochází k vnitřnímu přetvoření vnější části květu; a další, svrchovaně významný skok nastává, když se tvoří plod. Ke skokům tedy dochází neustále, a kdo k tomu nepřihlíží, neporozumí přírodě. Bude-li pak takový člověk pozorovat vývoj lidstva a shledá-li, že v jednom století vývoj postupuje dopředu hlemýždím tempem – bude se domnívat, že pak musí postupovat stejnou rychlostí i v jiných dobách. Ale může tomu být klidně tak, že vývoj v určité době postupuje pomalu jako u zelené rostliny od prvního zeleného listu k poslednímu. Ale jako pak dochází u rostliny ke skoku, když se vyvinul poslední list a rostlina nasadí na květ, tak dochází ve vývoji lidstva neustále ke skokům.

A takový významný skok se udál v době, kdy na Zemi vystoupil Kristus Ježíš. Tehdy došlo ke skoku, pozůstávajícího v tom, že se v poměrně krátké době proměnily vlastnosti starého jasnozření i vláda ducha nad tělem, takže potom už zbývalo jenom málo z jasnozřivosti i z působnosti duševně-duchovního živlu na tělo. Proto bylo třeba, než nastal onen obrát, soustředit ještě jedenkrát to, co se uchovalo jako dědictví ze starých časů; a v tomto dědictví musel působit Kristus Ježíš. Potom mohlo být v lidstvu přijato něco nového, aby se to nyní mohlo pomalu a postupně rozvíjet.

V naší době dochází také k určitému „skoku“ v jiné oblasti; ač ne tak příliš rychle, ale přece jenom je to skok. Uskutečňuje se sice během delšího období, ale těm, kdo chtějí rozumět naší době, se musí jevit naprosto pochopitelným. Nejlépe si o tom utvoříme pojem, když budeme naslouchat lidem, kteří se dnes setkávají s duchovní vědou, ale sami přicházejí z té nebo oné duchovní oblasti. Stává se například, a to poměrně často, že přijde zástupce té nebo oné náboženské společnosti na

duchovně-vědeckou přednášku. Co teď vyslovím, nemá být žádnou výtkou; je to naprosto pochopitelné. Takový člověk tedy vyslechne duchovně-vědeckou přednášku, která se snad právě zabývala podstatou křesťanství, a vyjádří se o ní potom: „To je všechno koneckonců velmi pěkné, a v podstatě to vůbec neodporuje tomu, co říkáme i my z kazatelen nebo od katedry; jenomže my to říkáme tak, aby tomu každý rozuměl. Naproti tomu to, co se přednáší tady, je toho druhu, že tomu mohou porozumět jenom někteří jedinci.“ – K tomu dochází dost často. Kdo říká něco takového, nebo si myslí, že jediné možné je pouze to, jak on chápe nebo hlásá křesťanství, ten si neuvědomuje jedno: že člověk by neměl usuzovat podle toho, co se mu líbí, nýbrž podle skutečností. A jednou jsem byl nucen odpovědět takovému člověku: „Vy snad věříte tomu, že kázete křesťanské pravdy pro všechny lidi. Ale v tomto případě nerozhoduje o ničem vaše víra, nýbrž rozhodují skutečnosti. Přicházejí k vám do kostela všichni lidé? Skutečnosti dokazují opak! Pro ty, kteří oceňují způsob, jakým vy je oslovujete, tu zkrátka duchovní věda není; nýbrž je tu pro ty, kteří potřebují něco jiného.“ – Musíme prostě usuzovat podle skutečností, a ne podle toho, co se mi líbí; a pro lidi bývá zpravidla velmi obtížné rozlišit vlastní zalíbení od skutečností.

Kdyby mělo dojít k tomu, že by se takoví lidé vůbec nemohli vyléčit z přesvědčení, že jediné ten způsob, jak oni to dělají, je správný, a že se musejí odvracet s odporem od každého, kdo mluví jinak než oni, a kdyby se spirituální život nedokázal proti takovým lidem vůbec rozvinout, co by se v takovém případě stalo? Stále čtenější by pak byli lidé, kteří už nemohou naslouchat tomu způsobu hlásání duchovních skutečností, jaký byl v tom nebo onom duchovním hnutí doposud obvyklý. Stále méně by bylo lidí, kteří by ještě chodili tam, kde je možné něco takového slyšet. A kdyby pak neexistovalo žádné duchovně-vědecké hnutí, neměli by tito lidé už vůbec nic, žádné uspokojení svých duchovních potřeb; takže by bíděně zašli, protože by neměli žádnou duševní potravu. Nezávisí ale na vůli některého jednotlivce, jak dostáváme duchovní potravu; – to závisí na vývoji. Nyní jsme dospěli ke skutečnosti a do doby, kdy lidé hledají uspokojení svých duchovních potřeb, toužíce po výkladu evangelií atd. Ale přitom nezáleží na tom, jakým způsobem my chceme poskytovat duchovní potravu, nýbrž v jaké podobě si ji žádá lidská duše. V lidstvu se dnes zrodila touha duší po duchovní vědě. A proto nijak nezávisí na těch, kdo chtějí učit něco jiného, zdali dokážou uspokojit duchovní potřeby doby, neboť budou mít stále méně posluchačů.

Žijeme v době, kdy z lidských srdcí stále více mizí možnost, aby přijímali bibli tak, jako byla přijímána během posledních čtyř až pěti století evropského kulturního vývoje. Buď lidstvo dostane duchovní vědu a s její pomocí se naučí rozumět bibli v novém smyslu, nebo se lidé dostanou tam – jako tomu už je dnes u mnoha z nich, kteří neznají anthroposofii – že už nebudou schopni naslouchat řeči bible. Lidstvo by dokonale ztratilo bibli, bible by zmizela, a lidstvo by přišlo o nezměrné duchovní hodnoty – o nejdůležitější duchovní hodnoty ve vývoji naší Země. To je třeba si uvědomit. Dnes stojíme před takovým „skokem“ našeho vývoje: Lidské srdce si žádá duchovně-vědecký výklad bible. Dostane-li se lidstvu tohoto duchovně-vědeckého výkladu bible, zůstane bible zachována jako požehnání pro lidstvo; nedostane-li se mu tohoto výkladu, bude bible ztracena. To by si měli připomínat ti, kdo jsou přesvědčeni, že musí za každou cenu prosazovat své záliby, svůj zděděný způsob chápání bible. Tak můžeme charakterizovat onen „skok“, který nyní prožíváme, uskutečňujeme ve vývoji lidstva. Kdo poznal tuto skutečnost, toho nemůže nic zmýlit v anthroposofické duchovní práci, protože poznává duchovní vědu jako nezbytnost pro vývoj lidstva.

Přítom je to, co se nyní děje, díváme-li se na to z vyššího hlediska, dokonce něco poměrně malého proti tomu, co se událo tehdy, když se na Zemi objevil Kristus Ježíš. V té době to vypadalo ve vývoji lidstva tak, že se vyskytovaly ještě jakoby poslední výhonky onoho vývoje, který probíhal od pradávných dob, dokonce od předešlého vtělení naší Země. Člověk se vyvíjel v podstatě ve svém fyzickém, éterném a astrálním těle. Sice bylo do jeho bytosti už dávno včleněno i já, ale toto já hrálo v oné době ještě podřadnou úlohu. Já, jež by si bylo úplně vědomo sama sebe, bylo ještě překryto třemi schránkami – tělem fyzickým, éterným a astrálním – až do doby, kdy se objevil Kristus Ježíš.

Předpokládejme, že by Kristus Ježíš nebyl přišel na Zem. Co by se bylo v tom případě stalo? Vývoj lidstva by byl pokračoval tak, že já by se začalo plně projevovat. Ale tou měrou, jakou by se projevovalo já, byly by mizely všechny dřívější význačné vlastnosti těla astrálního, éterného a fyzického; všechno někdejší jasnozření, veškerá někdejší vláda duše a ducha nad tělem by byly zmizely, neboť taková by bývala nutnost vývoje. Z člověka by bylo já vědomé si sama sebe (*sebevědomé*), avšak já, které by člověka vedlo stále více k egoismu; stále více by vedlo k tomu, že by na Zemi odumírala láska, že by láska mizela ze světa. Z lidí by se i tak byla stala jáství, jenomže jáství dočista egoistická. To je to podstatné.

Lidstvo bylo v tehdejší fázi vývoje zralé, aby postoupilo k rozvoji svého sebevědomí, svého já; ale tím současně také překročilo stav, kdy na sebe dávalo působit starým způsobem. Za starého hebrejského vývoje mohl například zákon, sinajské zvěstování, působit proto, že já ještě plně nevystoupilo ze svých schrán; proto bylo tehdy astrálnímu tělu, jež se jevilo jako nejvyšší článek člověka, takříkajíc vnuknuto a vštípeno, co má dělat a pociťovat, aby si počínalo správně ve vnějším světě. Tak vzešel sinajský zákon jako prorocké zvěstování, ale jako poslední prorocké zvěstování před oním obdobím, než se začalo v člověku plně projevovat jeho já. Kdyby se bylo projevovalo lidské já a nebylo došlo k ničemu jinému, byl by býval člověk zahleděn jenom na své já. Lidstvo bylo už zralé k vývoji jáství, ale já by pak bylo zůstalo prázdným já, takovým já, které by bylo myslelo jenom na sebe a nebylo by chtělo nějak působit pro druhé lidi nebo pro svět.

Dát tomuto já obsah, podnítit toto já postupně k takovému vývoji, aby z něho jeho vlastním přičiněním proudila ona síla, kterou nazýváme silou lásky, v tom pozůstával čin Kristův na Zemi. Bez Krista by se z já byla stala jakási prázdná nádoba; díky tomu, že se objevil Kristus, tak se nám může jevit já jako nádoba plnicí se stále víc a víc láskou. Proto mohl Kristus takto mluvit k těm, kdo se shromažďovali kolem něho: Když vidíte, jak táhnou mraky, říkáte, že nastane takové nebo onaké počasí; tak posuzujete počasí podle vnějších známek. Znamením doby ale nerozumíte. Kdybyste jim totiž rozuměli a byli s to posoudit, co se kolem vás děje, věděli byste, že do já musí proniknout Bůh, který je proniká a prosycuje; a neříkali byste pak: Můžeme žít i s tím, co nám zanechala minulost. – To, co pochází z dřívějšíka, to vám dávají zákoníci a farizeové, kteří chtějí uchovat člověku jen to, čeho se mu dostalo dříve a nechťejí dopustit, aby k tomu přistoupilo něco nového. To je ale kvásek, který už přestal působit ve vývoji lidstva. Kdo tedy říká: Chci setrvat u Mojžíše a proroků – ten nerozumí znamením doby, ten neví, k jakému přerodu v lidstvu nyní dochází (Luk. 12,54-59). Velice významnými slovy upozorňoval Kristus ty, kdo ho obklopovali, že nezávisí vůbec na zalíbení jednotlivce, zda se nyní lidé chtějí stát křesťany nebo ne, nýbrž závisí to na nezbytnosti dalšího vývoje lidstva. V promluvách, jež jsou nám zachovány v Lukášově evangeliu jakožto promluvy o „znameních doby“, chtěl Kristus objasnit, že starý kvásek u zákoníků a farizeů, u těch, kteří jenom uchovávají učení minulosti, už nepostačuje; a věřit, že postačuje, to že může jenom někdo, kdo necítí

povinnost, aby usuzoval podle nezbytností, jež platí pro vývoj světa, ale kdo všechno posuzuje jen podle svých zálib. Proto označoval Kristus to, co chtěli zákoníci a farizeové, za nepravdu, za něco, co už nesouhlasí s vnějším světem. Takový by vlastně byl smysl onoho výrazu.

Nejlépe si můžeme přiblížit citový dosah jeho řeči, srovnáme-li ji s obdobnými ději a událostmi v naší době. Jakkak bychom asi museli mluvit, kdybychom se chtěli zaměřit v naší době na něco obdobného tomu, co bylo naznačeno – kdybychom to, co Kristus řekl o zákonících a farizejích, chtěli cele přenést do naší doby? Máme v této naší době něco podobného jako zákoníky? Ano, máme něco podobného! Jsou to ti, kdo se nechtějí zabývat hlubším výkladem evangelií, kdo chtějí setrvat u toho, co jim mohou povědět o evangeliích ty schopnosti, které si získali bez duchovní vědy; jsou to ti, kdo nechtějí vykonat s námi ony kroky do skrytých základů evangelií, jak je koná duchovní věda. Tak je tomu v podstatě všude, kde se lidé pokoušejí interpretovat evangelia – ať už spíše pokrokově nebo spíše zpátečnický. Neboť síla k tomu, aby člověk mohl interpretovat evangelia, roste jedině a pouze na půdě duchovní vědy. Jenom z duchovní vědy je možné získat pravdu o evangeliích! Proto je dnes také všechno ostatní bádání o evangeliích tak bezúspěšné, ponechávajíc každého chladným, pátrá-li skutečně po pravdě. Jenom nám dnes navíc k zákoníkům a farizeům přibyl ještě třetí druh lidí – přírodovědci; takže dnes můžeme mluvit o třech kategoriích těch, kteří by chtěli vyloučit všechno, co vede k duchu, všechny schopnosti, jež si člověk může vydobýt, aby došel k duchovním základům přírodních jevů. A ti, jichž se s těmi předešlými musíme dotknout – mluvíme-li ve smyslu Krista Ježíše o dnešní době – ti sedí dnes mnohdy na učitelských katedrách; mají v rukou seřazování přírodních jevů – a odmítají jejich duchovní vysvětlení. Oni to jsou, kdo zdržují pokrok ve vývoji lidstva; neboť pokrok lidstva je zdržován všude tam, kde lidé nechtějí v naznačeném smyslu poznávat znamení doby.

V naší době by jenom to odpovídalo následování Krista Ježíše, kdyby lidé – tak jako on se obracel proti těm, kdo uznávali jenom Mojžíše a proroky – našli odvahu, obracet se všude proti těm, kdo chtějí zabraňovat pokroku lidstva – tím, že se stavějí na jedné straně proti anthroposofickému výkladu písem, a na druhé straně proti duchovně-vědecké interpretaci díla přírody. Mnohdy jsou to lidé, kteří to svým způsobem myslí opravdu dobře, a chtějí by rádi jednou v tom nebo onom směru zprostředkovat jakýsi neurčitý smír. Všem takovým by mělo do srdce vrůst něco z toho, co hlásal právě Kristus Ježíš ve smyslu Lukášova evangelia.

K nejkrásnějším a nejpůsobivějším podobenstvím Lukášova evangelia patří to, které se obvykle nazývá podobenství o nespravedlivém šafáři (Luk. 16,1-13). V něm se vypráví: Jeden boháč měl šafáře, o němž se mu doneslo, že plýtvá jeho majetkem. Rozhodl se proto šafáře propustit. Ten tím však byl na nejvyšší míru ohromen a tázal se sám sebe: Co si já teď počnu? Nemohu se živit tím, že bych se stal rolníkem, protože v tom se nevyznám; ani se nemohu stát žebrákem, protože se stydím žebrot. To ho napadlo východisko. Řekl si: Jako správce jsem přece k lidem, s nimiž jsem přicházel do styku, přistupoval vždycky tak, že jsem hleděl jenom na zájmy svého pána. Nemají mě proto nijak zvlášť v lásce, protože jsem nepřihlížel k jejich zájmům; musím něco udělat, aby mne přijali k sobě, abych nezhynul; udělám něco, aby ti lidé viděli, že jim přeji. – I přišel k jednomu z dlužníků svého pána, zeptal se ho: Kolik dlužíš? – a řekl mu, aby škrtnl polovičku dluhu. Právě tak to udělal u ostatních. Tímto způsobem se snažil získat přízeň dlužníků, aby mohl, až ho jeho pán vyžene, k nim zajít, aby ho přijali a on aby nezemřel hladem. To byl účel. – A teď říká evangelium dále – a ten nebo onen, kdo bude číst Lukášovo evangelium, by se tomu snad mohl velice podívat – (viz verš 8): „I pochválil pán nepoctivého

šafáře, že jednal prozíravě.“ V té kategorii lidí, kteří dnes vykládají evangelia, byli skutečně i takoví, kteří dumali o tom, jaký „pán“ je tím míněn, ačkoli tam stojí zcela zřetelně, že sám Ježíš pochválil šafáře pro jeho prozíravost. A pak tam stojí dále: „Neboť synové tohoto světa jsou prozíravější než synové světla v jejich pokolení.“ Tak to v německých biblických textech stojí po staletí. Člověk má chuť se ptát, zdali se opravdu nikdo nezamyslel nad tím, co by mělo znamenat: „Synové tohoto světa jsou prozíravější než synové světla v jejich pokolení.“ Všude, v různých překladech bible, stojí „v jejich pokolení“. Kdyby někdo překládal řecký text alespoň s jakous takous znalostí, musel by to samozřejmě přeložit správně; ale pak by to místo znělo: „Neboť synové tohoto světa jsou prozíravější než synové světla svým způsobem!“

„Svým způsobem“ nebo „podle svého založení“. To jest, synové světa jsou svým způsobem, vzhledem ke svému založení prozíravější než synové světla podle toho, jak určitým věcem rozumějí, jsou prozíravější – to měl na mysli Kristus. Ti, kteří po staletí překládali toto místo, si prostě až do dneška pletli označení „svým způsobem; podle svého založení“, se slovem, které sice řecky zní shodně (*tén geneán*); pletli si to s „pokolením“, protože se toho slova podle okolností používalo i pro ten druhý pojem. Člověk má na jazyku otázku: Cožpak je možné, že se taková věc vleče po celá staletí a že se objevují novější lidé, o nichž se říká, že dokázali pořídit dobré překlady bible a že se usilovně snažili dát dohromady správný text, a že ti to také nedělají jinak? U Weizsäckera to například stojí zrovna tak! I když je to podivné, je to, jakoby lidé zapomněli na své nejprimitivnější školní znalosti, jakmile se odhodlají vyzkoumat pravou podobu biblických textů.

Duchovně-vědecké chápání světa bude muset především vést k tomu, že biblické texty budou dány světu zase ve své skutečné podobě. Svět totiž dnes bibli nemá, a vůbec si není s to tvořit představy o tom, co jsou tyto knihy zač. Mohli bychom se dokonce ptát: Jsou snad tohle biblické knihy? Nikoli, právě ve těch nejdůležitějších částech jimi nejsou! Ukázu vám to také ještě blíže na něčem jiném.

Co nám chce vůbec povědět podobenství o nespravedlivém šafáři? Je to tam jasně vysloveno. Šafář rozvažoval: Když musím odtud odejít, musím si získat oblibu u lidí. Pochopil, že není možné „sloužit dvěma pánům“ (Luk. 16,13). Tak byste měli pochopit i vy – řekl Kristus zástupům – že nemůžete sloužit dvěma pánům, tomu, kdo má teď vejít jako Bůh do srdcí, a tomu, kterého až doposud hlásali zákoníci, kteří vykládali po svém knihy proroků – neboť nemůžete sloužit Bohu, který má vejít v podobě Kristova principu do vašich duší a posunout vývoj lidstva mocně vpřed – a současně tomu bohu, který by se tomuto vývoji postavil do cesty jako překážka. – Neboť všechno, co bylo v uplynulé době správné, se stává brzdou pro pozdější vývoj. V jistém smyslu spočívá vývoj v tom, že to, co bylo pro jednu dobu správné, stává se překážkou, když se to vnese do pozdější doby. Mocnosti, které řídí tyto „překážky“, se tehdy nazývaly technickým výrazem „Mamon“. – Nemůžete sloužit Bohu, jenž chce pokrok, a Mamonu, bohu protivenství. Podívejte se na onoho šafáře, syna tohoto světa, jak pochopil, že ani s obyčejným mamonem nemůže sloužit dvěma pánům! A tak pochopte i vy, když se chcete pozvednout, aby se z vás stali synové světla, že nemůžete sloužit dvěma pánům (Luk. 16,11-13).

Právě tak by měl i ten, kdo žije v naší době, pochopit, že neexistuje nějaké zprostředkování mezi bohem Mamonem naší doby – mezi učenci Písma a učenci přírody – a tím směrem, který dnes musí podávat lidstvu duchovní potravu, jakou potřebuje. Tak je to řečeno křesťansky. Tak odíváme do slov přiměřených naší době, co chtěl ve smyslu Lukášova evangelia Kristus říci v podobenství těm, kdo byli kolem něho: že nejde sloužit dvěma pánům – tak jak to názorně ukázal na postavě šafáře.

Evangelium musíme rozumět živoucím způsobem. Sama duchovní věda má být něčím živoucím, proto má všechno, čeho se dotkne, získat jejím vlivem život. Evangelium by nám mělo být něčím, co vplyne do našich vlastních duchovních schopností. Nemáme jenom omílat dokola, že v době Krista Ježíše bylo možné odmítat zákoníky a farizeje, neboť pak bychom zase jenom mysli na dobu, která už leží za námi. Nýbrž měli bychom vědět, jak v naší době ožije a kde v naší době je třeba hledat dědictví toho, co Kristus Ježíš označil pro svou dobu za boha Mamona. To je potom živé chápání. Je to však také něco, co má hlubokou, významnou úlohu v tom, co nám vypráví Lukášovo evangelium. Neboť s tímto názorem, který jsme si právě objasnili, s oním podobenstvím, které stojí jedině v Lukášově evangeliu, je spojen jeden z nejdůležitějších pojmů evangelia vůbec; a tento nejdůležitější pojem evangelia si budeme moci vštípit do duše jen tím, jsme-li s to, abychom si ještě jednou znázornili (*rekonstruovali*) poněkud odlišným způsobem vztah Buddhy a jím daného podnětu ke Kristu Ježíši.

Řekli jsme, že Buddha postavil před lidstvo velké učení o soucitu a o lásce. Tady máme jeden z případů, kde je třeba brát to, o čem se mluví v okultismu, naprosto přesně. Jinak by totiž mohl někdo říci: Ty mluvíš jednou o tom, že Kristus přinesl na Zem lásku, a pak se nám jindy zase říká, že učení o lásce přinesl Buddha. Jenomže – říká se v obou případech totéž? Jednou říkám, že Buddha snesl na Zem učení o lásce, kdežto podruhé jsem řekl, že Kristus přinesl na Zem samu lásku jako živoucí sílu. V tom je ten velký rozdíl! Kde jde o nejhlubší záležitosti lidstva, tam je zkrátka třeba naslouchat přesně; jinak totiž dojde k tomu, že věci sdělované na jednom místě, se šíří na jiném místě v úplně jiné podobě, a pak se řekne: „Tak to vidíte – ten, aby se zavděčil všem, vlastně před nás postavil dva zvěstovatele lásky.“ – Právě na poli okultismu záleží na přesném naslouchání. Pokud opravdu porozumíme významným pravdám oděným tímto způsobem do slov, pak se nám objeví ve správném světle.

Jak víme, je osmidílná stezka opisem velkého učení o soucitu a o lásce, jak je přinesl Buddha. Nyní se zeptáme: Jaký cíl vlastně staví před člověka tato osmidílná stezka? Můžeme se zeptat také jinak: Kam dospěje člověk, který si z hloubi své duše vytyčí jako ideál svého života osmidílnou stezku? Když si tento cíl postaví před oči takovým způsobem, že si řekne: „Jak se stanu co nejdokonalejším? Jak co nejdokonaleji očistím a vytříbím své já? Co všechno musím učinit, abych své já postavil do světa co nejdokonaleji?“ Řekne si: „Když budu zachovávat všechno, o čem mluví osmidílná stezka, pak se mé já stane tím myslitelně nejdokonalejším, neboť všechno to směřuje k očistě a zušlechtění já; všechno, co může vyzařovat z této podivuhodné osmidílné stezky, by se mělo takřikajíc zapracovávat do nás, všechno je to práce našeho já na jeho zdokonalení.“ To je to, co je podstatné. Kdyby tedy lidstvo v sobě dále rozvíjelo to, co Buddha uvedl do pohybu jakožto „kolo zákona“, jak zní technický výraz, pak by dospělo postupně k tomu, že by se v lidstvu vytvořila co nejdokonalejší já, popřípadě, že by lidé věděli, jak by musela vypadat taková nejdokonalejší já. V myšlenkách, jako moudrost by lidstvo mělo ta nejdokonalejší jáství. Také bychom mohli říci: Buddha přinesl lidstvu moudrost o lásce a soucitu, a když prostoupíme své astrální tělo účinky osmidílné stezky tak, že se stane cele výtvořem osmidílné stezky, pak budeme vědět všechno, co máme vědět o zákonech soucitu a lásky, o zákonech nauky osmidílné stezky.

Je však rozdíl mezi moudrostí, myšlenkou, a živou působící silou. A je rozdíl, zdali víme, jaké toto já musí být, nebo zdali se otevřeme vplývání živé síly, která pak může zase proudit ven z našeho já do celého světa, tak jako tato síla proudila z Krista a působila pak na astrální, éterná a fyzická těla v jeho okolí. Popudem, který přinesl

velký Buddha, bylo lidstvu umožněno, aby poznalo, co je obsahem učení o soucitu a o lásce. Co naproti tomu přinesl Kristus, to je v první řadě živou silou, to není „naukou“. Kristus daroval lidstvu sám sebe (*obětoval se*), sestoupil, aby nejenom vplynul do lidských astrálních těl, ale do lidského já, aby mělo sílu dát ze sebe vyzařovat substanci lásky. Kristus přinesl na Zem vlastní substanci, živoucí obsah lásky, nikoli jen její obsah v tom smyslu, jak jej může zachytit moudrost. O to jde.

Nyní je tomu devatenáct set let a asi pět století, co žil na Zemi velký Buddha. A ještě uplyne – což je něco, o čem nás poučují okultní skutečnosti – asi tři tisíce let pozemského vývoje, než bude větší počet lidí tak daleko, že budou moci na základě vlastního mravního smýšlení, ze své vlastní duše a z vlastního srdce rozvíjet osmidílnou stezku, moudrost Buddhya. Bylo třeba, aby Buddha jednou žil na Zemi. Odtud vyšla ona síla, kterou lidé budou postupně rozvíjet jakožto moudrost osmidílné stezky. Potom, od nynějška asi za tři tisíce let, ji budou mít jako své vlastnictví. Lidé budou schopni vyvíjet tuto nauku sami, nebudou ji pouze přijímat zvenčí, nýbrž ji budou vyvíjet ze sebe, a budou si říkat: Tato osmidílná stezka prýští z našeho nitra jako moudrost o soucitu a lásce.

Kdyby nebylo došlo k ničemu dalšímu, než že velký Buddha uvedl do pohybu „kolo zákona“, pak by sice za tři tisíce let od nynějška lidstvo také získalo schopnosti, že by „znalo“ nauku o soucitu a lásce; ale něco jiného je dosáhnout také sílu, abychom v soucitu a lásce opravdu žili. A to je onen rozdíl: nejen „vědět“ o soucitu a o lásce, nýbrž pod vlivem určité individuality tuto „sílu“ také v sobě rozvíjet. Tato schopnost vycházela z Krista. On vléval od té doby do lidí lásku samu, a ta v nich stále poroste. A až lidé dojdou až na konec svého vývoje, budou vědět ve své moudrosti, co je obsahem učení o soucitu a o lásce; za to budou vděčit Buddhovi. Ale budou mít zároveň schopnost, aby dali lásce proudit ven ze svého já k lidstvu; za to bude lidstvo vděčit Kristu.

Tak musely obě tyto bytosti společně působit, a tak to bylo třeba vylíčit, aby bylo možné porozumět Lukášovu evangelium. Ale setkáváme se s tím také ihned, pokud jsme s to si vyložit ve správném smyslu slova, jak nám je podává Lukášovo evangelium (Luk. 2, 13-14). Vidíme pastýře, jak se sbíhají, aby přijali zvěstování. Nahoře je zástup andělů, jenž není ničím jiným než duchovně-imaginativním výrazem pro Buddhovu nirmánakáju. Co se zjevuje pastýřům v tom, co je tam nahoře? Zjevení moudrostiplného Boha z výšin. To jim zvěstuje Buddhova nirmánakája, vznášející se v podobě andělského zástupu nad nátanským Ježíšem. Ale dodává k tomu ještě něco dalšího: „A mír dole na Zemi lidem prodchnutým dobrou vůlí“, to jest těm lidem, v nichž klíčí skutečná živoucí síla lásky. To je to, co se postupně musí na Zemi uskutečnit jako výsledek podnětu, jež dal svým příchodem Kristus. K tomu, co bylo „zjevením z výšin“, přidal Kristus živoucí sílu. Tu vnesl do každého lidského srdce a přinesl každé lidské duši něco, čím tato lidská duše může přetékat. Nedával jí jenom učení, které se dalo přijmout jako myšlenka, jako idea, ale sílu, jež může proudit z této lidské duše do vnějšího světa. A není to žádná jiná síla než síla Kristova působící v lidské duši a poskytující duši možnost překypět, přetéci – co například Lukášovo evangelium a ostatní evangelia označují – jako „sílu víry“. To je „víra“ ve smyslu evangelíí. Víru má ten člověk, který do sebe přijímá Krista, takže v něm žije Kristus a že v něm jeho já nežije pouze jako prázdná nádoba, ale má obsah, jenž přetéká. A tento přetékající obsah není nic jiného než láska.

Proč mohl Kristus svými slovy postavit před nás onen velký příklad „uzdravování slovem“? To mohl, protože byl první, kdo uvedl do pohybu „kolo lásky“ – tedy nikoli „kolo zákona“ – jako svobodnou schopnost a sílu lidské duše; protože měl lásku v sobě v nejvyšší míře, tak přetékající a překypující, že se přelévala do těch, kdo se

v jeho okolí měli uzdravit; protože slova, která vyslovoval – ať už „Vstaň a chod“ nebo „Odpuštění jsou tobě hříchové tvoji“ nebo jiná slova – vycházela z přetékající lásky v jeho nitru. Promlouval slovy, která vyvěrala z „přemíry lásky“ prýstící z jeho jáství. A ty, kdo byli s to se trochu naplnit touto skutečností, nazýval Kristus „věřícími“. Jenom tuto myšlenku teď spojujme s pojmem víry – jedním z nejpodstatnějších pojmů v Novém zákoně. Víra je schopnost vystoupit nad sebe samého, povznést se, přetékat ven nad to, co může já v dané chvíli učinit pro svoje vlastní zdokonalení. Proto Kristus, když vstoupil do těla nátanského Ježíše a tam se spojil se silou Buddy, neučí snad něčemu na způsob „Jak by se mělo já co možná zdokonalit?“ – nýbrž: „Jak má toto já přetékat? Jak může já vyjít nad sebe, přetéci?“ – Říká to často prostými slovy, jako slova Lukášova evangelia mohou vůbec promlouvat k nejprostším srdcím. Říká: Nestačí, že dáváte něco jenom těm, o nichž přesně víte, že vám to zase vrátí, neboť to činí i hříšníci. Jestliže přesně vědí, že to, co dali, dostanou zase nazpět, pak to ještě neučinili z lásky, která překypuje. Když však budete dávat, a budete vědět, že to nedostanete zpátky, pak jste to učinili ze skutečné lásky; pak to je láska, která nesvívá já ze všech stran, nýbrž která vydává ze sebe toto já jako sílu, která se z člověka line ven (Luk. 6,33-34). A v nejrozmanitějších obměnách Kristus vypravuje o tom, jak má já přetékat, jak je třeba ve světě působit z překypění svého já, z citění, které je s to vycházet ven ze sebe.

To jsou nejvřelejší slova Lukášova evangelia, ta, kde se mluví o této překypující lásce. Lukášovo evangelium obsahuje tuto sílu překypující lásky, dáme-li jeho slovům působit na sebe tak, že ji, tuto překypující lásku, najdeme – pak bude moci prodchnout i veškerá naše slova tak, že budou mít potřebnou sílu, aby mohla působit ve světě kolem nás. Jiný evangelista, který na základě svých předpokladů zdůrazňoval méně onu překypující lásku, shrnul toto tajemství křesťanství alespoň do stručných slov; říká: Z přehojnosti (*prebytku*) já prýští láska. A ta má přirozeně proudit i vším, co mluvíme a konáme. V Matoušově evangeliu máte v latinském překladu ještě ona pravá, původní slova jako stručné shrnutí všech těch krásných chvalořečí na lásku, obsažených v Lukášově evangeliu. Latinsky to tam zní: „Ex abundantia cordis os loquitur.“ Z přetékajícího (*nadbytku*) srdce mluví ústa (Mat. 12,34)! Jeden z nejvyšších křesťanských ideálů! Ústa mluví z překypujícího nadbytku srdce, z toho, co srdce už nemůže v sobě obemknout (*čím je přeplněno*). Srdce je uváděno do pohybu krví, a krev je výrazem já. Znamená to tedy: Snaž se mluvit z této síly, z překypujícího já, které vyzařuje ze sebe svou sílu – neboť tato síla je silou víry! Pak budeš mluvit slovy, která opravdu obsahují sílu Kristovu. – „Z překypění srdce mluví ústa.“ To je jedna ze základních vět, vyjadřujících podstatu křesťanství.

A teď si to přečtete v dnešní bibli. Co stojí na tomto místě? „Čeho je srdce plné, tím překypují ústa.“ (*Jde o Lutherův německý překlad. V kralické bibli zní toto místo: „Z hojnosti srdce ústa mluví.“*) To jsou slova, jež stačila zastřít na celá staletí jednu z nejdůležitějších pravd křesťanství. Lidstvo nepřišlo na to, jak je to nelogické, řekne-li se, že se srdce vylévá, je-li „plné“. Věci na světě se obvykle vylévají až tehdy, když jsou více než plné, když přetékají. Tak se lidstvo – to nemá být kritika – zapředlo nevyhnutelně do představy, která přímo zastřela jednu z nejdůležitějších, základních vět o jádru křesťanství, a ani si nevšimlo, že na tomto místě stojí holá nemožnost. Říká-li někdo, že němčina nesnese, aby se věta „Ex abundantia cordis os loquitur“ překládala doslova „Z překypění srdce mluví ústa“, a když to dokládá tím, že se také nedá říci „Co je nadbytečného v kachlových kamnech, to zahřívá pokoj“ – je to zase nehoráznost. Protože když roztopíte kachlová kamna jenom do té míry, že teplo pronikne až k jeho stěnám, tedy se pokoj nezahřeje; zahřeje se právě až tehdy,

když dojde k nadbytku tepla, takže teplo proniká ven z kamen. Tak se tady setkáváme s něčím závažným: Jedna z nejdůležitějších vět křesťanství, na níž je vybudována část Lukášova evangelia, je zastřena, takže lidstvo právě na nejdůležitějším místě nemá to, co stojí v evangeliu.

Síla, která může přetékat z lidského srdce, to je síla Kristova. „Srdce“ je tu zastoupeno slůvkem „já“. Co může já vydávat ze sebe jako přebytek, to proudí ven skrze slovo. Já bude teprve na konci zemského vývoje tak daleko, že do sebe pojme celého Krista. Zatím je Kristus něčím, co ze srdce lidí dosud nepřekypuje. Ten, kdo chce mít srdce „toliko“ plné, ten Krista nebude mít vůbec. A tak přímo zakrýváme křesťanství, nebereme-li tu větu v její plné vážnosti a v její plné důstojnosti. – Nejdůležitější věci, sama podstata křesťanství se tedy objevuje ve správném světle díky tomu, co je duchovní věda s to říci na vysvětlení velkých křesťanských spisů. Tím, že může číst v kronice akáša v duchovním světě, odkrývá původní smysl a je proto schopna číst tyto spisy v jejich pravém významu.

A teď pochopíme, jak bude lidstvo kráčet dál do budoucnosti. Ten, jenž se pět až šest století před naším letopočtem vyvinul z bódhisattvy v buddhu, vstoupil v důsledku toho do vyššího, duchovního světa a nyní působí jako nirmánakája. Povznesl se tím na vyšší stupeň a nemusí už sestupovat do fyzického těla. Směry, v nichž působil jako bódhisattva, zůstávají zachovány, ale uplatňují se v jiné podobě. Když se tehdy stal z bódhisattvy buddhou, předal úřad bódhisattvy jinému. Jiný se stal jeho nástupcem, jiný se stal bódhisattvou. Buddhická legenda to vyjadřuje něčím, co je pro hlubší křesťanství hlubokou pravdou. Vypráví, že dříve než individualita bódhisattvova sestoupila na Zem, aby se stala buddhou, sňala svou nebeskou tiáru a vsadila ji na hlavu bódhisattvovi, jenž měl být jejím nástupcem. Tento následující bódhisattva působí od té doby dále se svým poněkud odlišným posláním. I jemu je určeno, aby se stal buddhou. Právě v době, až už jistý počet lidí vyvine z vlastního nitra učení o osmidílné stezce – asi za tři tisíce let – změní se v buddhu ten, jenž se stal bódhisattvou, když se jeho předchůdce stal buddhou. Pět až šest století před naším letopočtem byl pověřen svým posláním; stane se buddhou za tři tisíce let, počítáme-li od naší doby. Je to ten, kterého zná východní učení jakožto buddhu Maitréju.

Aby se nynější bódhisattva mohl stát buddhou Maitréjou, musí do té doby větší počet lidí vyvinout učení o osmidílné stezce z vlastního srdce; lidé pak budou ve větším počtu tak moudří, že toho budou schopni. Potom ten, jenž je dnes bódhisattvou, vnese do světa novou sílu.

Kdyby se ale do té doby nestalo nic jiného, našel by sice lidi, kteří by byli s to vnitřním pohřížením přijít k učení o osmidílné stezce, ne však lidi, kteří by z nejnvnitřnější podstaty své duše měli překypující sílu lásky, živoucí lásku. Tato živá síla lásky musí do té doby vproutit do lidstva, aby buddha Maitréja nenacházel pouze lidi, kteří chápou, co je láska, ale lidi, kteří mají sílu lásky sami v sobě. A k tomu cíli musel sestoupit na Zem Kristus, bytost, jež byla na Zemi pouze tři léta, ale předtím nebyla na Zemi nikdy vtělena, jak jste jistě vyrozuměli ze všech výkladů, které vám byly až doposud předneseny. Tato tříletá přítomnost Kristova na Zemi – od křtu Janova až do mystéria Golgoty – byla příčinou (*dala podnět*), že se na Zemi bude nadále láska vlévat stále více a více do lidského srdce, do lidské duše, jinými slovy do lidského já; takže lidé budou stále více a více prodchnuti Kristem, aby pak na konci zemského vývoje bylo já člověka úplně naplněno Kristem. Jako musel bódhisattva dát napřed podnět k nauce o soucitu a o lásce, tak musela být substance lásky snesena na Zem bytostí, jež ji snesla z nebeských výšin, aby se postupně stala vnitřním vlastnictvím lidského já. Ne že bychom snad měli říkat, že tu láska předtím

nebyla. Co tu nebylo, byla láska, jež by mohla být přímým vlastnictvím lidského já; byla to láska, která byla inspirovaná, kterou Kristus nechával proudit k Zemi z vesmírných výšin, která proudila do lidských duší právě tak nevědomě, jako dříve bódhisattva nechával proudit nevědomě do duší učení o osmidílné stezce. V obdobném poměru, jako se má Buddha k tehdejší přípravě učení o osmidílné stezce, má se bytost Kristova k tomu, čím byla sama předtím, než mohla sestoupit na Zem, aby přijala lidskou podobu. Pro Krista bylo pokrokem, že na sebe přijal lidskou podobu. To je přitom to podstatné.

A až Buddhův nástupce, který je dnes bódhisattvou (– je dobře znám těm, kdo se vyznají v duchovní vědě; ale přijde jednou doba, kdy se bude mluvit podrobně o těchto skutečnostech, kdy také bude na místě uvést jméno tohoto bódhisattvy, jenž se pak stane buddhou Maitréjou. Teď, kdy už bylo řečeno tolik skutečností neznámých vnějšmu světu, se musíme omezit na to, že na tuto věc jen pouze poukážeme.), až se tento bódhisattva objeví na Zemi a stane se buddhou Maitréjou – najde již na Zemi símě Kristovo. To budou lidé, kteří budou moci říci: „Nemám jenom hlavu naplněnou moudrostí osmidílné stezky, nemám jenom učení, jenom moudrost o lásce, nýbrž mé srdce je plné živoucí substance lásky, toho, co přetéká a vyzařuje ven do světa.“ S takovými lidmi pak bude moci buddha Maitréja uskutečnit své další poslání v pokračujícím vývoji světa.

Tak jsou věci mezi sebou spojeny, a tak teprve porozumíme Lukášovu evangeliu v jeho hloubce. Nevypravuje nám o nějaké nauce; mluví k nám o oné bytosti, která se vlila (*vplynula*) svou substancí do pozemských bytostí, do lidské organizace. To je skutečnost, kterou okultismus vyjadřuje tak, že říká: Bódhisattvové, kteří se stávají buddhy, mohou vykoupit duchovně pozemšťany svou moudrostí; nikdy však nemohou vykoupit celého člověka. Neboť celý člověk může být vykoupen jenom tehdy, když celou jeho organizaci prostoupí nejen moudrost, nýbrž vroucí síla lásky. Úkolem Krista bylo, aby vykoupil lidské duše přívalem lásky, kterou snesl na Zem. Úkolem bódhisattvů a Buddha bylo, aby přinesl „moudrost o lásce“; přinést lidstvu samu sílu lásky bylo úkolem Kristovým. To musíme rozlišovat.

X.

**Učení o reinkarnaci a karmě a křesťanství.
Dva druhy starého zasvěcení – Jonáš a Šalomoun.
Princip Kristův a nový způsob zasvěcení.
Scéna proměnění Páně. Dětské síly v člověku.
Událost na Golgotě – událost zasvěcení vynesená
na vnější jeviště dějin.
Poselství Golgoty: láska, víra, naděje.**

Dnes se budeme zabývat tím, že se pokusíme dovést všechny ty různé poznatky, které jsme získali v posledních dnech, k vrcholnému bodu celého toho dění, jak se nám na základě duchovního poznání jeví, právě když se zahlubáme do Lukášova evangelia – k onomu vrcholnému bodu, který nazýváme „mystériem Golgoty“.

Včera jsme se pokusili vylíčit způsobem pronikajícím k nejvýznamnějšímu obsahu zvěstování evangelia, co se vlastně událo v onom bodě vývoje lidstva, když Kristus putoval po tři léta po Zemi; a v předchozích přednáškách jsme se pokusili charakterizovat, jak se tato událost mohla vůbec uskutečnit jen splnutím oněch duchovních proudů, které jsme sledovali. Právě pisatel Lukášova evangelia nám charakterizuje celé poslání Krista Ježíše na Zemi jedinečným způsobem, pokud jsme jenom schopni vidět to, co líčí, ve světle poznatků získaných z kroniky akáša.

Nyní by někdo ovšem mohl přijít s otázkou: Čím to, když se buddhistický duchovní proud přece vetkává, vprádá docela organicky do křesťanského učení, že v křesťanském učení nenacházíme náznaky o velkém zákoně karmy, o onom vyrovnání, k němuž u člověka dochází v průběhu jeho jednotlivých inkarnací? Bylo by to ale jenom nedorozumění, kdybychom se domnívali, že to, co máme poznávat prostřednictvím zákona karmy, není obsaženo i ve zvěstování Lukášova evangelia. Je to tam obsaženo. Jenom si musíme být vědomi, chceme-li něčemu takovému doopravdy porozumět, že potřeby lidských duší jsou v různých dobách přece jenom různé a že velcí misionáři vesmírného vývoje nemají vždycky za úkol předávat lidem „absolutní pravdu“ v abstraktní podobě, neboť by jí lidé na různých stupních zralosti vůbec neporozuměli. Velcí misionáři lidstva musí mluvit k lidem tak, aby lidé dostávali to, co je pro ně v určitém období správné. V tom, co lidstvo přijalo zásahem velkého Buddha do vývoje, je obsaženo v podobě moudrosti všechno, co může vést k moudrému pochopení nauky o karmě, a to ve spojení s učením o soucitu a o lásce a s opisem tohoto učení v osmidílné stezce. A jestliže z tohoto vyjdeme a nedojdeme k nauce o karmě a s ní spojené nauce o opětovných životech, znamená to, že jsme v lidské duši nevyhledali úplně všechno, co nás může dovést k této nauce.

Včera jsme vylíčili, jak za tři tisíce let od naší vlastní doby bude velká část lidstva tak daleko, že bude moci vydobýt z vlastního nitra nauku o osmidílné stezce a tím také – jak můžeme dnes k tomu dodat – nauku o karmě a reinkarnaci. K tomu ale musí dojít postupně, docela pozvolna. Je to jako s rostlinou; jako se u rostliny nemůže hned rozvinout květ, sotva jsme zasadili semínko do země, nýbrž podle nutných zákonů se musí vyvinout nejdříve list za listem, právě tak je třeba, aby duchovní vývoj, který prochází lidstvem, pokračoval stupeň za stupněm a aby to, co se má objevit, se objevilo ve správný čas. Kdo se dnes prostoupí schopnostmi, jež mu může dát duchovní věda, a pohrouží se do vlastní duše, shledá, že nauka

o karmě a reinkarnaci je nutnou naukou. Ale mějte v patrnosti, že se vývoj neděje nadarmo, že tomu je skutečně tak, že teprve v naší době se duše staly zase zralými, aby v sobě našly to, co nazýváme naukou o karmě a reinkarnaci. Nebylo by bývalo dobře, kdyby snad tato nauka byla zvěstována exoterně už o několik století dříve, a nebylo by bývalo dobře pro vývoj lidstva, kdyby to, co je dnes obsahem duchovní vědy, po čem lidské duše prahnou, a s čím je spojeno zkoumání hlubších základů evangelií, bývalo lidstvu zvěstováno v nezastřené podobě už před několika stoletími. Neboť bylo zapotřebí, aby tyto duše v lidstvu po tom napřed žíznily a aby rozvíjely v sobě schopnosti, které jim umožní, aby mohly přijmout nauku o karmě a reinkarnaci. K tomu bylo potřebí, aby tyto duše už prošly dřívějšími inkarnacemi, také v době po Kristu, a v nich aby prožily právě to, co člověk prožívá, nežli je zralý pro přijetí nauky o karmě a reinkarnaci. Kdyby byl v prvních stoletích křesťanství někdo chtěl hlásat nauku o karmě a reinkarnaci tak nezastřeně, jako se to děje dnes, bylo by to znamenalo, že požaduje od vývoje lidstva totéž, co bychom požadovali od rostliny, kdyby z ní měl místo zeleného listu vyrůst hned namísto květ.

Teprve dnes doznělo lidstvu k tomu, aby mohlo přijmout nauku o karmě a reinkarnaci v jejím duchovním obsahu. Proto není naprosto nic divného, že v tom, co bylo lidstvu po řadu staletí podáváno z evangelií, stojí mnohé, co nám vlastně úplně zkresluje obraz křesťanství. Dalo by se říci, že evangelium bylo lidem předáno v jistém smyslu předčasně, a teprve dnes dozrává lidstvo k tomu, aby vyvinulo v duši všechny schopnosti, jež mohou vést k pochopení toho, co je v evangeliích vlastně obsaženo. Bylo naprosto nutné, aby to, co bylo lidstvu podáváno jako zvěstování Krista Ježíše, přihlíželo k tehdejšímu stavu, k tehdejšímu založení lidských duší; proto hlasatelé křesťanství tehdy neučili o reinkarnaci a karmě v abstraktních naukách, nýbrž dávali vproudit do lidských duší takovým pocitům, jimiž duše jen poznenáhlu dozrávaly pro přijetí nauky o karmě a reinkarnaci. To znamená, že muselo být v tehdejší době podáváno nejdříve to, co mělo vést postupně k chápání nauky o karmě a reinkarnaci; ne však tato nauka sama.

Říkal to snad Kristus Ježíš a ti, kdo byli kolem něho? Abychom tomu porozuměli, musíme otevřít Lukášovo evangelium a dát mu vyvstat správným způsobem před chápajícím pohledem duše. A když mu dáme vyvstat správně před pohledem duše, vybaveni porozuměním pro tyto věci, pak z něho nepochybně vyčteme, jak byl tehdy zvěstován lidem právě zákon karmy.

„Blahoslavení chudí, neboť vaše jest království Boží.

Blahoslavení, kteří nyní lačníte, neboť nasyceni budete.

Blahoslavení, kteří nyní pláčete, neboť se budete radovat.

Blahoslavení budete, když vás lidé budou nenávidět, když vás budou vylučovat a hanět a vyvrhnou jméno vaše jako zlé, pro Syna člověka.

Radujte se v ten den a veselte se, neboť aj, odplata vaše mnohá v duchovních světech“ (Luk. 6,20-23).

Tady máme nauku o vyrovnání, která – aniž by pojednávala abstraktně o karmě a reinkarnaci – je zaměřena k tomu, aby se do duší vlila citová jistota, že někdo, kdo v té nebo oné oblasti ještě nějaký čas strádá, prožije vyrovnání. Tyto pocity se musely vlít do lidských duší. A duše, jež tehdy žily a do nichž se tato nauka tehdy vlila touto formou, tyto duše byly teprve v dalším svém vtělení zralé, aby přijaly nauku o karmě a reinkarnaci jako moudrost.

Tak se muselo v oné době vlévat do duší něco, co v nich mělo teprve zrát. Neboť nadešla úplně nová doba, v níž duše začínaly v plné zralosti rozvíjet své já, své vědomí o sobě (*sebevědomí*). Zatímco dříve lidé přijímali potřebná zjevení a nesli jejich účinky v astrálním, éterném a fyzickém těle, mělo nyní já dosáhnout plného

vědomí. Ale teprve poznenáhlu se mělo naplňovat těmi silami, jež do sebe mělo přijmout. Jenom ono jediné já, které tehdy putovalo po Zemi a bylo k tomu připraveno svou tělesností, to, které v podobě nánského Ježíše v sobě neslo vtělení individuality Zarathustrovy, jenom toto já bylo s to v sobě uskutečnit všeobsáhlý Kristův princip. Ostatní lidé musí nyní postupně – tím, že půjdou po cestě následování Krista – rozvíjet v sobě to, co tehdy bylo přítomno po tři roky na Zemi v oné jediné osobnosti. Kristus Ježíš tehdy mohl zasadit do lidstva jenom cosi jako podnět, jako zárodek, a tento zárodek teď musí poznenáhlu růst a rozvíjet se. I o to bylo a je postaráno, aby se vždycky mohli v příslušných správných dobách objevit v pozemském vývoji ti lidé, kteří mohou zase přinášet to, k čemu lidstvo dozrává později. A ten, jenž se tehdy objevil na Zemi, Kristus, se musel postarat, aby se lidstvu bezprostředně po jeho příchodu dostalo zvěstování v té podobě, aby mu porozumělo; a musel také zajistit, aby se později objevily individuality, které by pečovaly o lidské duše po duchovní stránce v té míře, v jaké se později duše stávaly zralými.

Způsob, jak Kristus zajišťoval to, čeho bylo třeba pro doby, které následovaly po události Golgoty, nám líčí pisatel Janova evangelia. Ukazuje nám, jak Kristus sám vzkřísil v Lazarovi onu individualitu, jež potom působila dále jako Jan a od níž vycházelo učení v té podobě, jak to bylo popsáno v přednáškách o Janově evangeliu. Ale Kristus musel zajistit i to, aby mohla v pozdějších dobách přijít individualita, která by byla schopna vnést do lidstva docela věcně ve smyslu dalšího vývoje to, pro co lidé mohli dozrát až později. K tomu však musel Kristus vzkřísit jinou individualitu. Jak se toto událo, to nám líčí věrně pisatel Lukášova evangelia. Na jedné straně sice říká, že chce líčit, co tehdy byli s to vypovědět o palestinské události lidé imaginativně a inspirovaně jasnozřiví, ale zároveň poukazuje na to, co jednou bude učit někdo jiný; ale bude to učit teprve v budoucnu. A aby nám vylíčil tento tajuplný děj, pojal pisatel Lukášova evangelia do svého vypravování také jednu událost vzkříšení (Luk. 7,11-17). To, co čteme o „vzkříšení mládence v Naim“, obsahuje tajemství dalšího působení křesťanství. Především jsem vám mohl aspoň náznakem vysvětlit, jak došlo k uzdravení dcery Jairovy; zatímco tajemství spjatá s tímto uzdravením jsou tak hluboká, že Kristus Ježíš bere s sebou jenom několik málo lidí, kterým dává možnost přihlížet uzdravujícímu ději, a jim potom uložil, že o tom nemají dále vypravovat, vidíme, jak toto jiné vzkříšení se odehrává tak, že se o něm ihned vypráví. To první byl uzdravující proces, který předpokládal, že ten, kdo jej vykonával, viděl hluboko do dějů fyzického těla. To druhé bylo vzkříšení zasvěcením; byla to iniciace. Individualitě spjaté s tělem jinocha v Naim se mělo dostat iniciace docela zvláštního druhu.

Existují různé druhy iniciace čili zasvěcení. Jeden spočívá v tom, že člověk, který byl zasvěcen, vidí už bezprostředně po tom, co se odehrálo zasvěcení, jak v něm zazařují poznatky vyšších světů, jak je schopen nahlížet do dějů a zákonů duchovních světů. Jiný druh zasvěcení ale může proběhnout tak, že do dotyčné duše je pouze pohroužen zárodek, takže pak musí ještě čekat na další inkarnaci; v ní se tento zárodek vynoří a dotyčný člověk se pak stane v takové pozdější inkarnaci zasvěcencem v pravém smyslu slova.

Takováto iniciace byla uskutečněna u jinocha naimského. Tehdy, při události palestinské, byla jeho duše proměněna; tehdy ještě neměla vědomí o tom, že vystoupila do vyšších světů. Teprve v příští inkarnaci vyklíčily síly, jež byly tehdy vloženy do této duše. – Tady, v exoterní přednášce, není možné uvádět jména, o která tehdy šlo; mohu jen poukázat na to, že tato individualita, kterou Kristus vzkřísil v jinochu naimském, procitla později v mocném náboženském učiteli, a že

tímto způsobem mohl v pozdější době povstat nový učitel křesťanství, se silami, jež byly již tehdy vloženy do jeho duše.

Tak zajišťoval Kristus, že se i později mohla objevit individualita, která umožnila nový pokrok křesťanství. A tato individualita, vzkříšená v jinochovi z Naim, je povolána, aby později prostupovala křesťanství stále více naukami o reinkarnaci a karmě; má spojovat křesťanství s těmito naukami, které tehdy, když Kristus sám putoval po Zemi, ještě nemohly být hlášány výslovně jako nauky moudrosti, protože musely být tehdy do lidských duší vkládány teprve jako citové prožitky.

Vskutku dostatečně poukazuje Kristus Ježíš na to – i ve smyslu Lukášova evangelia – jak do vývoje lidstva vstoupilo něco úplně nového, uvědomění si sebe samého, vlastního já. Poukazuje na to – a je jenom třeba to umět číst – že lidé dříve nevnímali, že by duchovní svět proudil do jejich sebevědomého já, nýbrž že duchovní síly do nich proudily jejich tělem fyzickým, éterným a astrálním; a že u toho byl vždycky jistý stupeň nevědomí (*bezvědomí*), když do člověka dříve proudily božské duchovní síly. To se mělo nyní změnit. V duchovním proudu, do něhož byl Kristus Ježíš přímo zasazen, museli lidé přijmout zákon na hoře Sinaj, který mohl mluvit pouze k lidskému astrálnímu tělu. Byl dán člověku tak, že v něm sice působil, ale nepůsobil přímo ze sil jeho já. Tyto síly se mohly uplatnit teprve za času Krista Ježíše, protože teprve tehdy lidé přicházeli vůbec k uvědomění si svého já. To naznačuje Kristus Ježíš i v Lukášově evangeliu tam, kde mluví o tom, že lidé ovšem musí teprve plně dozrát, aby do duše přijali úplně nový princip; naznačuje to tam, kde mluví o svém předchůdci Janu Křtitelovi (Luk. 7, 18-35).

Jak se díval sám Kristus na tuto Janovu individualitu?

Říkal: Jan byl povolán, aby před příchodem Krista samého lidem charakterizoval nejčistší, nejušlechtilejší formou staré učení proroků, to, co do přítomnosti proudilo v čistotě a ušlechtilosti ze starých časů. Díval se takříkajíc na Jana jako na toho, kdo přinášel jako poslední, v nejčistší, nejušlechtilejší podobě to, co patřilo starým dobám. „Zákon a proroci“ sahají až k Janovi. Ten měl ještě jednou vytyčit před lidmi to, co jim mohlo přinést staré učení a starý duševní obsah. Neboť – jak musel v dobách před vstupem Kristova principu působit tento starý duševní obsah?

Tady máme něco, co se také jednou stane učením moderní přírodovědy, dá-li se tato přírodověda trochu inspirovat tím, co jsou poznatky duchovní vědy nebo theosofie, i když se jí to dnes ještě bude zdát zcela podivné. Musím se tady zmínit o něčem, čeho se mohu ovšem jenom letmo dotknout, co vám ale ukáže, do jakých hloubek je duchovní věda povolána vnášet světlo právě se zřetelem k přírodní vědě. Když se dnes porozhlédnete po oblastech přírodní vědy a uvidíte, jak chce omezenými schopnostmi lidského myšlení proniknout do tajemství lidského života, narazíte na výklady o tom, jak prý spolupůsobení mužského a ženského zárodku vytváří celého člověka. Základní snahou moderní přírodovědy je právě to, že chce ukázat, jak se vzájemným působením mužského a ženského zárodku rodí celý člověk. Mikroskopický výzkum se snaží pečlivě zjistit v příslušných substancích, které vlastnosti mohou pocházet z mužského a které z ženského zárodku, a je uspokojen, když se mu zdá, že může dokázat, jak se člověk rodí ze spolupůsobení mužského a ženského zárodku. Ale přírodověda bude sama sebou nucena uznat, že tímto spolupůsobením mužského a ženského zárodku je určována jenom část lidské bytosti a že tomu je u dnešního člověka v současném vývojovém období vskutku tak, že zpravidla nevysvětlíme celého člověka, i když budeme vědět sebe přesněji, co pochází z jednoho zárodku a co z druhého.

V každém člověku je něco, co není podníceno zárodkem, nýbrž co se, abych tak řekl, rodí panensky, co se vlévá do vznikajícího zárodku z úplně jiných oblastí. Se

zárodkem člověka se spojuje něco, co nepochází od otce a matky, co však k němu přece jen patří, co je přece určeno jemu, co se vlévá do jeho já a může být zušlechtěno, pokud to do sebe přijme princip Kristův. V člověku je počato panensky to, co se za vývoje lidstva spojuje Kristem. A souvisí to – přírodověda to jednou pozná svými vlastními prostředky – s oním významným přechodem, jenž se odehrál za času Krista Ježíše. Předtím nemohlo být v lidském nitru nic, co se nedostalo do lidí cestou zárodku. V proudu času se skutečně něco děje pro proměnu vývoje lidského já. Lidstvo se od oné doby změnilo; jenomže musí postupně rozvíjet a zušlechtovat přijetím Kristova principu to, co je jí od oné doby přidáváno navíc k součástím pouhého zárodku.

Tím se blížíme k velice subtilní pravdě. A pro toho, kdo zná moderní přírodovědu, je pozoruhodné a zajímavé, že už dnes jsou oblasti, kde vývoj vědy strká přírodovědcům takříkajíc rovnou pod nos skutečnosti svědčící o tom, že něco v člověku nepochází ze zárodku. Ne že by tu tedy nebyly předpoklady pro uznání těchto věcí; jenže rozum badatelů není dost daleko, aby správně rozpoznal, co se mu nabízí přímo v jeho pokusech, v jeho pozorováních. Neboť v tom, co probíhá objektivně v pokusech, působí více, než co je s to poznat dnešní přírodověda. Přírodověda by se nedostala příliš daleko, kdyby byla přenechána pouze dovednosti badatelů. Zatímco ten nebo onen badatel stojí v laboratoři, zatímco pracuje na klinice nebo v kabinetě, stojí za ním mocnosti vedoucí a řídící svět a dávají povstat na povrch věcem, kterým badatel nerozumí a pro které je sám jenom nástrojem. Proto je také naprosto správné, že dokonce i objektivní výzkum je řízen „mistry“, to jest vyššími individualitami. Jenomže se těm věcem, na které teď poukazují, obyčejně nevěnuje pozornost. Ale bude se jim věnovat pozornost, až vědomé schopnosti badatelů budou prodchnuty spirituálním učením anthroposofie.

Tím, že došlo k tomu, co jsem teď vylíčil, nastala ve schopnostech člověka od příchodu Krista na Zem velká změna. Předtím mohl člověk používat jenom těch schopností, kterých se mu dostalo z otcovského a mateřského zárodku; neboť jenom ty jsou takové, že se v člověku samy vytvářejí. V době mezi narozením a smrtí rozvíjíme ty schopnosti, které pocházejí z našeho fyzického, éterného a astrálního těla. Před dobou Krista Ježíše nemohly být nástroje, jichž člověk používal, vyvíjeny, vytvářeny jinak než z pouhého zárodku; později k tomu přibylo to, co pochází z „panenského početí“, k čemu nedává zárodek vůbec podnět. Je-li člověk oddán ryze materialistickému nazírání na svět, může se ovšem tento panenský prvek velice pokazit. Jestliže se však odevzdá hřejivé vroucnosti vycházející z Kristova principu, pak se tento prvek může zušlechtovat, a člověk si jej do dalších inkarnací přináší ve stále vyšší a vyšší podobě.

Ale to, co bylo teď řečeno, předpokládá, že budeme chápat, že ve všech těch zvěstováních, jež předcházela před zvěstováním Kristovým, vězelo něco, co bylo vázáno na schopnosti pocházející z rodového původu, které člověk přijal se zárodkem; a dále to předpokládá, že si musíme uvědomit, že Kristus Ježíš musel mluvit ke schopnostem, které nemají nic společného s pozemským zárodkem, nýbrž které se spojují se zárodkem přicházejícím z božských světů. Všichni ti, kdo vystoupili před Kristem Ježíšem, mohli používat – i když mluvili k lidem – jenom schopností, které jim byly předány do jejich pozemské bytosti vlohami obsaženými v zárodku. Všichni ti proroci a zvěstovatelé, ať byli jakkoli vznešení, ať třeba sestoupili jako bódhisattvové, museli, když chtěli něco zvěstovat, používat schopností, jež prošly pozemským zárodkem. Kristus Ježíš však mluvil k tomu v člověku, co nepochází zárodkem, nýbrž co je z říše božské existence. Na to sám poukazuje podle Lukášova evangelia, když promlouvá k učedníkům o bytosti Jana

Křtitele: „Pravím vám, není většího proroka, než je Jan, mezi těmi, kdo se narodili z ženy“, to jest mezi těmi, jejichž bytost, tak jak stojí před námi, se dá vysvětlit tím, že vznikla fyzickým narozením z mužského a ženského zárodku. Ale dále říká: „ale nejmenší díl toho, co se nenarodilo z ženy, díl, který se s člověkem spojuje z království Božího, je větší než Jan“ (Luk. 7,28).

Za takovými slovy se skrývají hluboké souvislosti. Až jednou budou lidé studovat bibli tak, že ji nechají osvětlovat duchovní vědou, pak uvidí, že jsou v ní obsaženy fyziologické pravdy větší než cokoli, co je s to vynést na světlo dnešní, diletantsky si počínající fyziologické myšlení. V takovém slově, jaké jsme si právě uvedli, je uložen podnět k poznání jedné z největších fyziologických pravd. Tak hluboká je bible, když do ní vpravdě pronikneme.

Co jsem vám teď pověděl, to Kristus Ježíš vysvětluje mnoha způsoby i v jiné formě. Chce poukázat na to, že to, co má skrze něho pronikat do světa jako oživující podnět, je něco úplně nového, něco úplně jiného než to, co bylo kdy dříve zvěstováno, protože je to zvěstováno těmi schopnostmi, které se rodí z království nebes, těmi, které jsme nezdědili. Poukazuje na to, jak je obtížné se postupně povznést až k pochopení pro takové učení, pro takové evangelium; jak lidé se budou dožadovat, aby byli přesvědčováni tak, jako byli přesvědčováni dříve. Ale současně jim říká: O tom, co teď vešlo nově do světa, o nové pravdě nemůžete být přesvědčováni stejným způsobem; neboť to, co se mohlo objevit jako svědectví o staré formě, to by vás u nové formy nemohlo přesvědčit. Způsoby a formy ve smyslu staré pravdy máte znázorněny nejdokonaleji, jak to jen člověk může chápat, v tom, jak jsou symbolicky vyjádřeny znamením Jonášovým. To starým symbolickým způsobem znázorňuje, jak člověk poznenáhlu vyrůstá k poznání a proniká do duchovních světů, čili – abychom mluvili biblicky – jak se stává prorokem (Luk. 11,29-32).

To je starý způsob, jak lze dospět k iniciaci; člověk musel nejprve učinit svou duši zralou – připravit všechno, co může přispět k její zralosti; potom musel být uveden na tři a půl dne do stavu, kdy byl úplně vytržen z vnějšího světa a také z orgánů, jimiž vnímáme vnější svět. Proto byli ti, kteří měli být uvedeni do duchovního světa, nejprve pečlivě připravováni; jejich duše byla vybavena vším, čeho je potřebí pro poznávání duchovního života. Potom byli na tři a půl dne vytrženi z vnějšího světa a k tomu účelu byli odvedeni na místo, kde ani nemohli nic vnímat vnějšími smysly, kde bylo jejich tělo ve stavu podobném smrti, a po třech a půl dnech byli zase probuzeni (*vzkříšení*); v té chvíli byla jejich duše zase přivolána nazpět do těla. Takoví lidé byli potom schopni se rozpomínat na to, co přijali jakožto jasnozřivé poznání vyšších světů, a sami zvěstovat o duchovních světech. V tom spočívalo veliké tajemství iniciace, že duše, dlouho připravovaná, byla na tři a půl dne vyvedena ven ze svého těla do úplně jiného světa; v té době byla cele odloučena od vnějšího světa a pronikala do světa duchovního. Vždycky se v národech vyskytovali takoví lidé, kteří byli s to podávat zprávy o duchovním světě; byli to ti, kteří prošli tím, co je v bibli naznačeno jako „Jonášův pobyt v břiše velryby“ (Jonáš 2,1). K tomu byl takový člověk připravován, a když se potom jakožto zasvěcenec staré doby objevil před lidmi, nosil na sobě znamení, které na sobě nesli všichni, kdo měli sami možnost prožít duchovní svět – „znamení Jonášovo“.

To byl jeden způsob zasvěcení. Ve starém smyslu – tak o tom mluvil Kristus – neexistuje jiné znamení než znamení Jonášovo (Luk. 11,29). A ještě zřetelněji se vyjadřuje podle Lukášova evangelia: „Je ovšem pravda, že se jako dědictví starých časů vyskytuje i to, že by někdo mohl získat bez svého přičinění, bez iniciace, splývavé, mdlé jasnozření, že by mohl být vyveden do duchovního světa pouhým

zjevením shůry.“ – Tím chtěl Kristus poukázat na to, že je vedle onoho právě charakterizovaného druhu lidí zasvěcených do duchovního světa ještě druhý druh, že jsou takoví lidé, kteří se pohybují mezi ostatními lidmi a tím, že jsou určitého rodového původu, jsou schopni – aniž prošli zvláštní iniciací – dostávat zjevení shůry v jakémisi stavu zvýšeného vytržení. A Kristus poukázal na to, že se ze starých časů dochoval tento dvojí způsob pronikání do duchovního světa. Pravil: Pohledte a vzpomeňte si na krále Šalomouna. – Tím chtěl předvést příklad individuality onoho druhu, která mohla nahlížet do duchovního světa bez svého přičinění, zjevením shůry. Proto je i královna ze Sáby, která přichází ke králi Šalomounovi nositelkou oné moudrosti shůry; reprezentuje ty, jimž se dostalo předurčení, aby měli všechny ty zděděné schopnosti splývavého, mdlého, ne zcela vědomého jasnozření, jaké v době atlantské měli ještě všichni lidé (Luk. 11,31).

Existovaly tyto dva druhy zasvěcenců: jeden druh, představovaný Šalomounem a obrazným příchodem královny ze Sáby, královny z jihu, k němu; druhý druh zasvěcení byl ten, který se odehrával ve „znamení Jonášově“, tedy staré zasvěcení, při němž člověk v úplném odloučení od vnějšího světa procházel během tří a půl dní duchovním světem. Nyní dodává Kristus:

„Ale zde je nyní něco většího než u Šalomouna, něco vyššího než u Jonáše“ (Luk. 11,31 a 32), a poukazuje tím na to, že do světa vstoupilo něco nového; že nebeský svět už nebude mluvit k éterným tělům jenom zjevením zvenčí jako u Šalomouna, a že nebude mluvit k éterným tělům z nitra zjevením, která může astrální tělo k tomu připravené sdělit éternému tělu, jako u těch, pro něž je symbolem znamení Jonášovo. Kristus chce říci: Zde je něco, kde se člověk, když si ve svém já k tomu získá zralost, spojuje s tím, co náleží nebeským říším – protože síly z království nebes se spojují s panenskou částí v lidské duši, která náleží nebeskému království; lidé ji mohou zkazit, když se odvrátí od principu Kristova; ale mohou o ni také láskyplně pečovat, pokud svou bytost prostoupí tím, co vyzařuje a proudí z Kristova principu.

Tak Kristus – podle Lukášova evangelia – včleňuje do svého učení to, co tehdy přišlo na Zem jako nový prvek; a vidíme, jak se palestinskou událostí změnilo všechny staré způsoby zvěstování o království Božím. Proto praví těm, o nichž mohl předpokládat, že mu díky své přípravě mohou poněkud rozumět: Vpravdě jsou mezi vámi někteří, kteří nespátří království Boží jenom tím způsobem jako Šalomoun, zjevením, nebo zasvěcením ve znamení Jonášově; kdyby takoví lidé mezi vámi nedosáhli ničeho jiného, nikdy by v této inkarnaci nespátřili království Boží, nýbrž dříve by zemřeli. – To znamená: Nespátřili by před svou smrtí království Boží, pokud by snad neprošli zasvěcením; v tom případě by ale také museli projít stavem podobným smrti.

Avšak nyní chtěl Kristus ukázat, že mohou být i lidé, kteří budou s to spatřit království Boží dříve, než zemřou, díky onomu novému prvku, který teď vešel do světa. Učedníci zprvu nechápali, o co jde. Ale on jim chtěl ukázat, že to mají být oni, kdo zakusí tajemství nebeských říší dříve, nežli zemřou přirozenou smrtí nebo onou smrtí, kterou se dříve umíralo při zasvěcení. To je ono překrásné místo v Lukášově evangeliu, kde Kristus mluví o vyšším zjevení a říká: „Pravím vám jistě: Jsou někteří ze stojících tuto, kteří neokusí smrti, dokud neužijí království Boží“ (Luk. 9,27).

Ale oni nebyli s to porozumět, že jsou to oni, kteří byli kolem Krista, kteří byli vyvolení, aby zakusili tak silné působení onoho já, Kristova principu, jehož vlivem měli proniknout přímo vzhůru do duchovního světa. Duchovní svět se jim měl zjevit bez znamení Šalomounova a bez znamení Jonášova. Došlo k tomu?

Hned po těchto slovech následuje scéna „proměnění Páně“, kde tři z učedníků – Petr, Jakub a Jan – jsou vyvedeni vzhůru do duchovního světa a vystává před nimi to, co žije v duchovním světě jako Mojžíš a Eliáš, a zároveň i sama duchovní bytost, žijící v Kristu Ježíši (Luk. 9,28-36). Na okamžik jsou s to nahlédnout do duchovního světa, aby se jim dostalo svědectví, že je možné do něho nahlédnout bez znamení Šalomounova a bez znamení Jonášova. Ale současně se ukazuje, že jsou ještě začátečníci: Ihned usínají, když byli vytrženi ze svých fyzických a éterných těl mocí tohoto děje, co se událo. Proto Kristus zjišťuje, že usnuli. Tím, co učedníci tady prožili, mělo být ukázáno, který je třetí způsob, jak se dostat do duchovního světa, kromě způsobu probíhajícího ve znamení Šalomounově a ve znamení Jonášově. Ten, kdo byl schopen vyložit si znamení času pro tehdejší dobu, musel vědět, že bylo nyní třeba, aby se vyvíjelo lidské já, aby bylo bezprostředně inspirováno, aby božské síly svým působením zasahovaly přímo do lidského já.

Ale pisatel Lukášova evangelia chtěl současně ukázat, jak tehdejší lidé, i když to byly jedinci nejvyššího řádu, nebyli schopni do sebe přijmout Kristův princip. Zážitek proměnění měl být v tomto směru začátkem, ale současně mělo být zřejmé, že učedníci zatím ještě nebyli schopni přijmout cele Kristův princip. Proto hned nato selžou jejich síly, když chtějí použít Kristova principu a vyléčit člověka, který je zachvácen zlým duchem, ale nejsou toho schopni. Tehdy Kristus poukazuje na to, že jsou teprve na začátku cesty; říká: Budu muset zůstat u vás ještě dlouho, než budou vaše síly moci proudit i do druhých lidí (Luk. 9,41). A uzdraví pak toho, koho učedníci nedokázali vyléčit. Ale potom pravil, odkazuje je ještě jednou na všechno to, co se za tím skrývalo jako tajemství: „Teď nadešel čas, kdy Syn člověka má být vydán do rukou lidí“, to jest, kdy to, co mají lidé ve svém pozemském poslání vyvinout sami ze sebe, by mělo postupně do nich vproudit, kdy má být lidem předáno lidské já – to já, které mají poznat v jeho nejvyšší podobě v Kristu. „Vpusťte si tato slova do uší: Je čas, aby Syn člověka byl vydán do rukou lidem. Ale oni nerozuměli slovu tomu, a bylo před nimi skryto, aby mu neporozuměli“ (Luk. 9,44-45).

Jenomže – kolik lidí tomu slovu porozumělo až do dneška? Ale stále více bude těch, kdo vyrozumí z toho slova, že tehdy mělo být lidem vydáno já, Syn člověka. Co bylo pro tehdejší dobu možné připojit jako vysvětlení, to nyní Kristus Ježíš také dodává; říká: Tak, jak stojí před námi dnešní člověk, je to výtvar vzniklý z oněch starých sil, které působily v dobách, kdy ještě do člověka nezasáhly žádné luciferské bytosti; pak přišly luciferské síly a stáhly člověka dolů. To všechno proniklo i do schopností, které člověk dnes vlastní. Do všeho, co pochází ze zárodku, se v lidském vědomí vmísilo to, co ho stahovalo do nižší sféry.

Člověk je dvojí bytostí. Celé vědomí, které doposud rozvinul, je prostoupeno tím, co pochází z dřívější, luciferskými silami. Jen to, co je přítomno v člověku nevědomě, takříkajíc – jakoby jediný, poslední zbytek z vývoje saturnského, slunečního a měsíčního, kdy se ještě nevyskytovaly luciferské síly; to proudí i dnes do člověka jako jeho panenská část. Ale to se nemůže s člověkem spojit bez účasti toho, co člověk v sobě může vyvinout přijetím Kristova principu. Člověk je ve své dnešní podobě především výsledkem dědičnosti, splynutím toho, co pochází z obou zárodků. Když takto vyrůstá, je už od počátku jakousi dvojností; jenomže tato dvojnost je již prostoupena luciferskými silami. Dokud člověk ještě není prosvětlen vědomím o sobě, dokud ještě není s to plně rozlišovat z vlastního já mezi dobrem a zlem, dotud nám svou dřívější, původní přirozenost ukazuje závojem toho, co do něho vniklo později. Jedině to, co je na dnešním člověku dětského, má v sobě ještě poslední zbytek oné podstaty, kterou měl, nežli podlehl vlivu luciferských bytostí.

Proto je člověk ve své dnešní podobě složen z části „dětské“ a z části „dospělé“. Dospělá část, to je ta, jež je prostoupena luciferskými silami, ale uplatňuje svůj vliv od vzniku prvního zárodku. Luciferské síly prostupují už i dítě, takže v obyčejném životě nemůže vyjít najevo, co bylo vloženo do člověka už dříve, před luciferským vlivem. To musí být nově probuzeno (*vzkříšeno*) silou Kristovou. Síla Kristova se musí spojit s nejlepšími silami dětské přirozenosti v člověku. Nesmí navazovat na schopnosti, které člověk pokazil, na to, co pochází z moudrosti zrozené z pouhého intelektu, nýbrž musí navázat na to, co zůstalo dětským v lidské přirozenosti ze starých dob. To je to nejlepší v člověku; to musí Kristova síla regenerovat a z tohoto východiska oplodňovat všechno ostatní.

„Ale mezi učedníky padla otázka, kdo z nich je největší“, to jest, kdo je nejzpůsobilejší přijmout do své bytosti Kristův princip. „Protože pak Ježíš znal myšlenky jejich srdcí, vzal dítě, postavil je vedle sebe a řekl jim: Kdokoli by přijal toto dítě ve jménu mém,“ to jest, kdo se spojuje ve jménu Kristově s tím, co pozůstalo z dob předluciferských – „mne přijímá; a kdokoli by přijal mne, přijímá toho, který mne poslal“ (Luk. 9,46-48), to jest toho, kdo poslal tuto část člověka na Zem. Tady máte zdůraznění velkého významu toho, co v člověku zůstalo dětské a o co by se mělo v lidské přirozenosti láskyplně pečovat.

Je možné říci: „Člověk, jak zde před námi stojí, má vlastně docela dobré vlohy. Můžeme vynaložit veškerou námahu, abychom tyto vlohy vyvíjeli; a člověk skutečně v běžném životě také často dělá slušné pokroky.“ Ale jak to činíme dnes, nepřihlížíme k tomu, co žije v nejhlubších základech člověka. Ale bylo by dobře mít na zřeteli to, co v člověku zůstalo ve stavu dětství, neboť teprve oklikou přes to, co zůstalo dětským, by měly být ostatní schopnosti zase rozníceny otevřeností pro sílu Kristovu. Dětský prvek v člověku bychom měli nechat zmoudřet, aby jeho vlivem zase zmoudřely ostatní schopnosti. Každý v sobě nese v tomto smyslu dětskou přirozenost, a ta, je-li jednou probuzena, bude také vnímavá pro spojení s Kristovým principem. Ale síly, které jsou pod luciferským vlivem, ať jsou třeba sebe vyšší, pokud budou v člověku působit samy, budou dnes jedině odmítat a zesměšňovat to, co by ze síly Kristovy mohlo na Zemi žít – tak jak to Kristus sám předpověděl.

Tak nám právě Lukášovo evangelium staví jasně před duši, jaký je smysl nového zvěstování. Když zasvěcenec starého typu, mající na svém čele znamení Jonášovo, kráčel řadami lidí, bylo možné v něm rozpoznat člověka, který je povolán zvěstovat něco o duchovních světech. Ale jak takový zasvěcenec vypadá, to věděli jenom ti, kteří s tím byli už dříve obeznámeni; neboť k tomu, aby někdo porozuměl znamení Jonášovu, je zapotřebí zvláštní příprava. Ale k tomu, aby vzešel nový druh porozumění – nový způsob, kterým měla duše dozrát k něčemu vyššímu, než je znamení Šalomounovo nebo Jonášovo – k tomu náležela příprava nová. Současníci Krista Ježíše chápali zatím jenom starý způsob zasvěcení; a většina znala ještě ten způsob, který přinesl Jan Křtitel. To však, že Kristus Ježíš přinesl něco úplně nového, že vyhledával duše mezi těmi, kteří vůbec nevypadali tak, jak si lidé dříve představovali takové jednotlivce, to jim bylo něčím úplně cizím. Předpokládali, že bude sedět mezi těmi, kteří prošli přípravou starého druhu, a že jim bude hlásat své učení. Proto nemohli pochopit, že sedí mezi těmi, které považovali za hříšníky. Ale on jim vysvětloval: Kdybych to, co mám dát lidstvu, to docela nové, zvěstoval starým způsobem, kdyby nenastoupila i docela nová forma na místo staré, dělal bych totéž, jako kdybych přišival novou záplatu na staré šaty, nebo kdybych vzal nové víno a plnil je do starých měchů. Co má být teď lidstvu dáno a co je víc než znamení Šalomounovo nebo Jonášovo, to je třeba nalít do nových měchů, do nových forem.

A vy se musíte vzchopit k tomu, abyste nové zvěstování chápali i v nových formách (Luk. 5,36-37).

Ti, kteří tomu měli rozumět, museli to chápat díky tomu, že se v nich projevil mocný vliv já; ne díky tomu, čemu se naučili, nýbrž díky tomu, co do nich přetévalo z duchovní podstaty Kristovy. K tomu ale nebyli vyhlédnuti ti, kdo byli připravováni ve smyslu starých nauk, nýbrž lidé, kteří prošli mnohými inkarnacemi a přesto se projevovali jako prostí lidé, schopní vnímat, porozumět silou víry, jež se do nich přelila. Proto také bylo třeba, aby se před nimi objevilo znamení viditelné všem lidem. Co se odehrávalo po staletí a tisíciletí v mysterijních chrámech jako projití „mystickou smrtí“, to se nyní mělo odehrát na velkém jevišti světových dějin. Všechno, co se do té doby dalo tajuplně ve velkých zasvěcovacích chrámech, vystoupilo z nich teď ven a stalo jako jedinečná událost na Golgotě. V intenzivní podobě vystoupilo před lidstvo, co jinak předstupovalo jenom před zasvěcence v oněch třech a půl dnech, kdy se uskutečňovalo staré zasvěcení. Proto ten, kdo byl obeznámen se skutečnostmi, musel líčit děj na Golgotě v jeho skutečném významu, jako iniciaci přeměněnou na historickou událost, vnesenou na vnější jeviště světových dějin.

To je tedy to, co se událo na Golgotě. Co dříve viděli pouze jednotliví zasvěcenci v iniciačních chrámech, kdy spočinuli ve stavu podobného smrti na tři a půl dne, ze kterého nabyli přesvědčení, že tělesnost bude vždy překonávána duchovností, že duševně-duchovní bytost člověka náleží duchovnímu světu, to se mělo nyní odehrát jedenkrát před zraky všech. Iniciace vnesená na jeviště světových dějin, to je podstata události na Golgotě. Tím se však neuskutečňovala iniciace jenom pro ty, kdo tehdy stáli kolem této události, nýbrž pro celé lidstvo. A co vytrysklo tehdy při smrti na kříži, to proudí odtud do celého lidstva. Proud duchovního života vychází z krupějí krve, které se linuly na Golgotě z ran Krista Ježíše, a proudí odtud do celého lidstva. Neboť to, co se linulo ze rtů jiných zvěstovatelů jako „moudrost“, mělo nyní vejít do lidstva jako síla. To je ten velký rozdíl mezi událostí na Golgotě a učením jiných zakladatelů náboženství.

K pochopení toho, co se tehdy odehrálo na Golgotě, je třeba hlubšího porozumění, než jaké je dnes možné. Na počátku zemského vývoje bylo lidské já fyzicky připoutáno k lidské krvi. Krev je vnějším výrazem lidského já. Lidé by byli činili své já stále silnějším a silnějším, a nebýt příchodu Kristova, byli by vyvíjeli egoismus, sobectví. Toho byli uchráněni událostí na Golgotě. Co muselo vytékat z ran Kristových? Musela se vyřinout přebývající substance, jež je nositelkou já – krev. To, co začalo, když Olivové hoře vytryskl pot Vykupitelův v podobě kapek krve, muselo pokračovat tím, že z ran Krista Ježíše na Golgotě kanula k zemi jeho krev. Krev, jež tehdy stékala, je znamením pro onen přebytek egoismu v lidské přirozenosti, který musel být obětován. Proto musíme pronikat hlouběji do spirituálního významu oběti na Golgotě. To, co se stalo na Golgotě, není průhledné pro chemika, pro člověka, který má pouze vnější, intelektuální pohled. Kdyby byl někdo chemicky zkoumal krev, která tekla na Golgotě, byl by našel stejné látky, jaké by našel v krvi jiných lidí. Kdo však zkoumá tuto krev prostředky okultního bádání, shledá, že to je vskutku jiná krev. Je to přebytek krve lidstva, jehož vlivem by lidé byli museli zdegenerovat v egoismus, kdyby nebyla přišla nekonečná láska a tato krev by se nebyla mohla vyřinout. Tato nekonečná láska je přimísena ke krvi, jež tekla na Golgotě, a okultní badatel zří, jak tato nekonečná láska onu krev úplně proniká. A protože pisatel Lukášova evangelia chtěl líčit zejména, jak skrze Krista přišla do světa nekonečná láska, jež má postupně vymýtit egoismus – zůstává věren této úloze.

Každý z evangelistů líčí to, co musí líčit právě podle své zvláštní úlohy. Kdybychom mohli osvětlit ještě hlouběji tyto souvislosti, shledali bychom, že

odpadnou všechny rozpory, které by v nich snad mohl najít materialistický badatel, tak jako odpadly rozpory o dětství Ježíše Nazaretského, když jsme viděli, kým vlastně tehdy byl. Každý z pisatelů evangelií líčí to, co mu v důsledku jeho hlediska bylo obzvlášť blízké; proto líčí Lukáš to, co jeho zpravodajové, ti, kteří „sami viděli“ a byli „služebníky Slova“; kteří byli schopni vnímat podle své zvláštní přípravy. Ostatní evangelisté vnímají zase něco jiného, pisatel Lukášova evangelia vnímá lásku, jež se rozdává a vytéká do světa, jež odpouští i tam, kde jí bylo způsobeno to nejstrašnější pro fyzický svět, takže s kříže ještě zaznívají docela právem slova, jež vyjadřují tento ideál lásky – odpouštět i tehdy, když bylo někomu způsobeno to nejhorší: „Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí“ (Luk. 23,24). Ten, jenž tam na kříži na Golgotě naplňuje svou nekonečnou oběť, prosí z nekonečné lásky o odpuštění pro ty, kdo ho ukřižovali.

A ještě jednou mluví evangelium o moci víry. Mělo být potvrzeno, že je v lidské přirozenosti něco, co se z ní může vytrysknout ven a vzhůru, co samo o sobě stačí, aby to člověka vytrhlo ze světa smyslů, i když je k němu sebevíc připoután. Mysleme si člověka, který srostl se smyslovým světem všemožnými zločiny, takže soud ve smyslovém světě na něm vykonal trest; ale mysleme si, že si uchránil to, co v něm může vyklíčit jako síla víry; pak se tento člověk bude lišit od někoho jiného, který ji v sobě není s to nechat vyklíčit tak, jako se lišil na Golgotě jeden zločinec od druhého. Jeden z nich nemá víru; na něm se trest vyplnil. Druhý ale má tuto víru jako slabé světélko, svítící do duchovního světa, proto nemůže ztratit souvislost s říší ducha. Proto mu musí být řečeno: Ještě dnes – protože víš, že jsi spojen s duchovním světem – budeš se mnou v tom, co je v ráji (Luk. 23,43).

Tak zaznívají v Lukášově evangeliu z kříže na Golgotě pravdy o víře a s ní spjaté naději, navíc k pravdě o lásce.

A potom zbývá, aby se naplnilo ještě něco z duševní oblasti, kterou nám chce vylíčit zejména pisatel Lukášova evangelia. Když se člověk pronikne onou láskou, která stékala z kříže na Golgotě, může se zahledět do budoucnosti a říci: Na Zemi musí postupně docházet k takovému vývoji, že týž duch, který žije ve mně, poznenáhlu přetvoří všechn fyzický život na Zemi. Co tu bylo před luciferským vlivem jako princip Otcův – duch, kterého přijímáme – to budeme postupně zase vracet tomuto otcovskému principu. Ale celým naším duchem – k tomu dospějeme – bude proudit princip Kristův, a naše ruce budou vyjadřovat – jako jasný, zřetelný obraz – to, co bude žít v našich duších. Jako naše ruce nebyly stvořeny námi, ale otcovským principem, tak budou prostoupeny principem Kristovým. A zatím co lidé budou procházet svými dalšími inkarnacemi, bude se do jejich práce, konané ve vnějších tělech, postupně vlévat onen duch, jenž stále proudí z mystéria na Golgotě a bude odtud proudit až do otcovského principu; takže vnější svět bude prostoupen principem Kristovým. Lidé budou dospívat ve svém životě až k oné vnitřní vyrovnanosti, mírnosti, která vanula z kříže na Golgotě a jež vede k nejvyšší naději do budoucna; k ideálu, jenž se dá vyjádřit následovně: „Dám v sobě vzejít víře, dám v sobě zrodit se lásce; potom víra a láska budou ve mně žít, a já pak budu vědět, že až obě dostatečně zesílí, pak prostoupí všechno vnější. Pak budu také vědět, že jimi bude prostoupen i otcovský princip ve mně.“ – K „víře“ a „lásce“ přistoupí naděje v budoucnost lidstva, a lidé budou chápat, že si musí do budoucna osvojit onu vnitřní vyrovnanost, mírnost, jež se rodí z vědomí: „Jen mám-li víru, jen mám-li lásku, smím se cele odevzdat naději, že to, co je ve mně z Krista Ježíše, bude poznenáhlu také přecházet ze mne ven.“ Pak lidé porozumějí slovům, jež se rozeznávají z kříže jako velký, vznešený ideál:

„Otče, v ruce tvé poručím ducha svého“ (Luk. 23,46).

Tak zaznívají z kříže slova lásky, zaznívají slova víry i naděje, v tomtéž evangeliu, které líčí, jak se v duši Ježíše Nazaretského slévají duchovní proudy do té doby oddělené. Co bylo dříve lidstvu darováno jako moudrost, to do něho vproutilo jako duševní síla, jako vznešený ideál Krista Ježíše. A úkolem lidské duše je, aby stále lépe rozuměla tomu, co zvěstuje takový spis jako Lukášovo evangelium; aby do lidských duší pronikaly stále hlouběji a ožívaly v nich stále mocněji tóny, obsažené v oné trojici slov, jež zazněla z kříže. Spirituální pravdy, jež nám může poskytovat duchovní věda, způsobí, že se v lidech rozvinou schopnosti, díky kterým budou cítit, že k nim již z kříže neproudí mrtvé sdělení, nýbrž živé slovo; budou si pak moci říci: Začínáme chápat, že v takovém náboženském spise, jako je ten, jež napsal Lukáš, je obsaženo slovo, které vsutku žije. Tak musí duchovní věda postupně odhalovat, co je skryto v náboženských dokumentech.

Řadou těchto přednášek jsme se pokusili – v té míře, jak nám to bylo možné – vystihnout hluboký smysl Lukášova evangelia. I u tohoto evangelia ovšem platí, že jeden cyklus přednášek nestačí, aby odhalil všechno. Proto asi pochopíte, že mnohé zůstalo nevysvětleno, aniž třeba zvlášť zdůrazňovat, že v dokumentu s tak univerzálním obsahem není ani jinak možné, než že mnohé zůstane nevysvětleno. Ale vydáte-li se na cestu, která byla jednou naznačena takovým cyklem přednášek, budete také moci vnikat stále hlouběji a hlouběji do takových pravd a vaše duše budou dozrávat stále více pro přijetí takového živého slova, skrytého pod vnějším slovem. Duchovní věda neboli anthroposofie není žádná nová nauka. Je to nástroj k tomu, abychom chápali to, co bylo lidstvu již dáno. Tak je pro nás duchovní věda nástrojem, abychom chápali náboženské dokumenty křesťanského zjevení. Budete-li rozumět duchovní vědě v tomto smyslu, nebudete už říkat: „Tady je křesťanská duchovní věda – a tady je zase jiná duchovní věda.“ – Existuje totiž jenom jediná duchovní věda, jenom jediný nástroj ke zvěstování pravdy. A my ho používáme, abychom vynášeli na světlo poklady duchovního života lidstva. Jednou užíváme téže duchovní vědy k tomu, abychom objasnili Bhagavadgítu, podruhé Lukášovo evangelium. V tom je velikost duchovně-vědeckého hnutí, že je s to proniknout do každého pokladu, který je dán lidstvu na duchovním poli; ale chápali bychom jej chybně, kdybychom se chtěli uzavírat před kterýmkoli z oněch zvěstování, jež byla lidstvu dána.

Přijměte tedy zvěstování Lukášova evangelia právě v tom smyslu a pozorujte s porozuměním, jak je cele prostoupeno inspirací lásky. Potom vplyne do vaší duše to, co budete duchovní vědou na Lukášově evangeliu stále lépe poznávat; a přispěje to k tomu, že nahlédnete nejen do tajemství světa, které nám zjevuje duchovní základy existence – ale na základě takového chápání duchovní vědy, jež je s to proniknout i do Lukášova evangelia, vám bude proudit do duše to, o čem vypovídají ona naléhavá slova: „A mír v duších lidí, v nichž žije dobrá vůle.“ Neboť více než jiný dokument je právě Lukášovo evangelium, budeme-li je plně chápat, vhodné k tomu, aby vlévalo člověku do duše onu hřejivou lásku, jejímž vlivem žije na Zemi mír; mír – onen nejkrásnější zrcadlový obraz – který se může objevit, když se na Zemi mohou zjevovat, projevovat božská tajemství. To, co se může zjevovat, to se na Zemi zrcadlí, a v tomto svém zrcadlení zase proniká vzhůru do duchovních výšin. Učme se poznávat v tomto smyslu duchovní vědu; pak nám bude moci zjevovat tajemství božských duchovních bytostí a duchovního bytí, a v duši nám ožije zrcadlový obraz těchto zjevení: láska a mír, nejkrásnější zrcadlení, jímž se na Zemi vyjadřuje to, co k ní proudí shůry.

Takto si můžeme osvojit slova Lukášova evangelia, která zazněla, když Buddhova nirmánakája napájela proudem své síly nátanského Ježíše. Duchovní zjevení se snáší z duchovních světů dolů na Zemi, a z lidských srdcí se tato zjevení zrcadlí nazpět v podobě lásky a míru. Zrcadlí se v té míře, v jaké lidé rozvíjejí dobrou vůli, vytékající ze středu lidské existence, z lidského já; vůli, kterou přivádí Kristův princip k pravému rozvoji. Jasně to zaznívá v těchto slovech, a zároveň to z nich hřejivě proudí, chápeme-li Lukášovo evangelium:

„Zjevení duchovních světů z výsostí a jeho zrcadlení z lidských srdcí přináší mír těm lidem, kteří chtějí na Zemi v průběhu zemského vývoje rozvíjet sami ze sebe skutečnou dobrou vůli.“